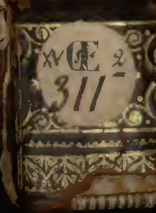

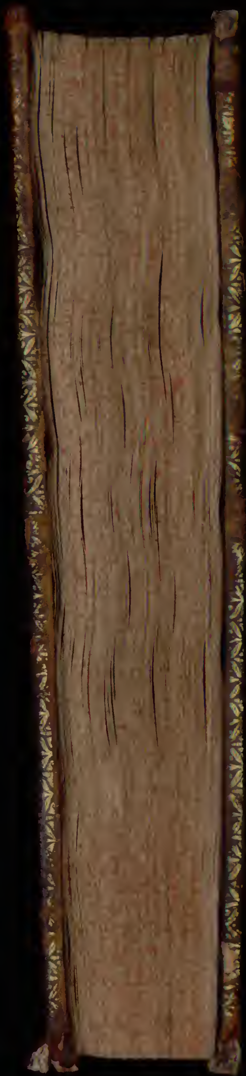
DE
PLVRALIT
BENEFICI

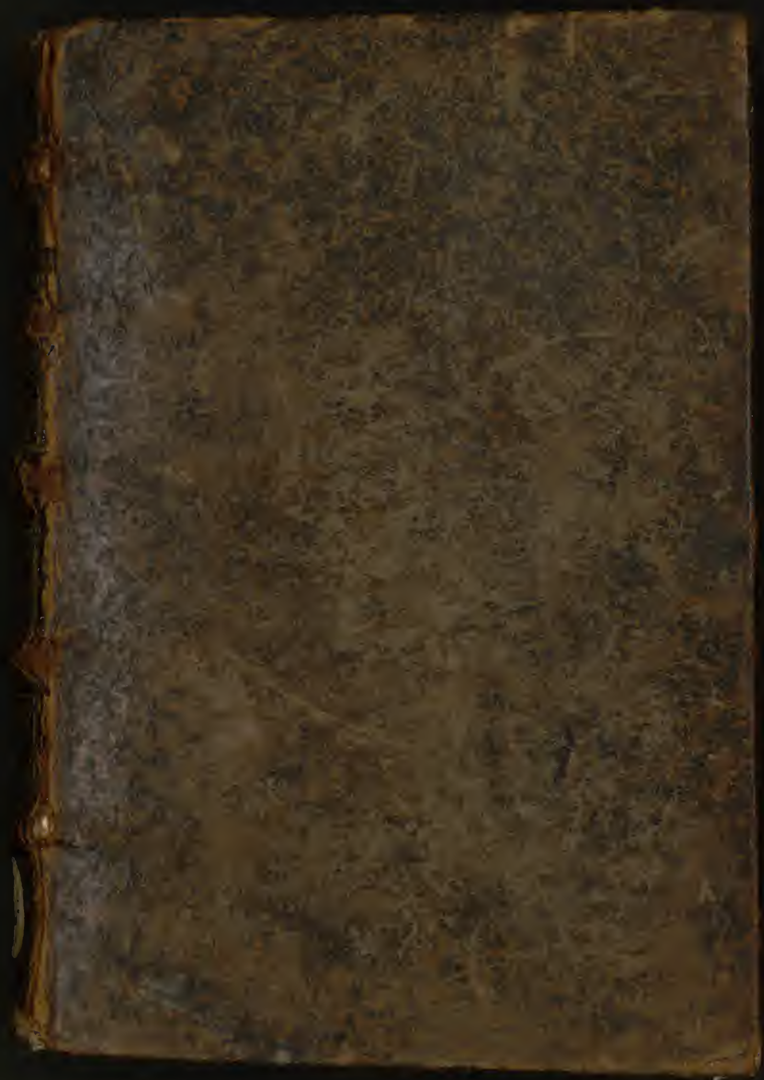

M. Depton

souvenir [illegible]

Tractatus de pluralitate beneficiorū ecclesiasticorū editus p dominū Iohannē de Ligniano iuris utriusqȝ doctorē in urbe tūc excellētissimum: iussu sanctissimi in christo patris et dñi domini urbani diuina prouidentia pape quinti postea canonisati feliciter incipit.

Primo querit̃ an pluralis quis possit esse in beneficiis de iure cōi. et certe q̄stiones incidentes circa illud dubiū. Scd̄o an clerici sint usuarii in fructibus beneficiorū suorū an uero usufructuarii: ita q̄ donare in uita et in morte de illis ualeant. Tertio an ecclesia possit uendicare q̄sita de bonis p̄lati seu beneficiati: an uero legatarii et heredes licite retineāt eadem eis relicta a rectoribus beneficiorū: salua conscientia. Et hic multa alia tangunt̃ ut uidere poteris clare in infradicendis secundū qd̄ patet.

Reuocat̃ in dubiū quotidianum an de iure cōi possit qs hēre duo bñficia ecc̄iastica curata et dignitates. de qbus decisum ē p decre. de multa. de p̄bē. et extraua. dñi io. xxii. q̄ icipit execrabilis. Et ut uideant̃ motiua et motōes: fuit opio io. lxx. di. sc̄torū q̄ de iure cōi

non pōt qs habere plures ecclesias uel p̄bendas ī eodem ep̄atu uel diuersis/nisi ī casibus a iure ex pressis·q̄ no·xxi·q·i·in sūma·et hoc no·10·in·d·ca· sanctorū·et·xxi·q·i·in sūma·casus sp̄eales ibi enu merat·et sunt sex· ¶ Primus ubi ecclie sunt tenu es·x·q·iii·vnio ¶ Scds si vna dep̄edet ab altera· de eta·et q̄li·eā te·Tertius ubi vnā habet intitulatā et aliā cōmendatā·xi·q·i·si plures·et ibi no·de elec· dudū·ii·et·c·nemo deinceps·de elec·li·vi· Quart9 si epūs dispēset·ut in·d·c·sanctorū· Quintus ubi paucitas hominū ē extra ciuitatē·xxi·q·i·c·i· Idē etiā si intra· nā ex hac causa vni bono clerico pn̄t ꝯferri oīa bn̄ficia ciuitatis ut no·host·de preben· graue·qđ intelligo nisi reperiant̄ extranei qui ibi intitulent̄·Sextus si annectat̄ una alteri·de·p̄bē· extirpande·Quia uero huic opinioni uidet̄ assen· sisse ber·de cōces·p̄ben·literas·de preben·qa intan tum·et·c cū non ignores et·c·p̄terea·Et ītelligit io· pluralitatē bn̄fitiorū cuꝫ titulo·in stipēdiuꝫ auteꝫ habere potest· Inno·in·c·dudum·ii·de elec·et·c·cū iamdudum de preben·tenet ꝙ citra curata et dig· nitates potest quis hrē plura bn̄fitia in diuersis ec clesiis/dūmō non sit nimia multitudo·et h9 de iure coī·eandē opiōnē tenet io·an·ī·c· gratia de rescrip·

li·vi· et hoc si nō reqrat residentiā de statuto uel
de cōsuetudine· Et dicit inno· nō esse peccatū talia
plura tenere· goff· in· c· iii· de cle· nō resi· tenet ꝙ qs
pōt habere plura beneficia quorū alterū nō sufficit
at· alle· c· conqrentes· de pben· Spe· in ti· de legato
§· nūc restat· uer· illud uero· recitat opinionē inno·
et hosti· et more suo stat ī terminis qstionis· Vin·
cen· in· c· extirpāde· et· c· graue· et· ca· sup inordinata
dicit ꝙ de rigore iuris nō pōt quis habere duo be
neficia ecclesiastica dūmodo alterū sufficiat· alias
pōt· de eta· et quali· eam te· Si tñ ncārius sit qs in
diuersis ecclesiis· pñt duo sibi ↄferri· et illa retine·
re pōt· quia benemeritus est· de eta· et qli· eam te·
et· c· queris· Hanc opinionē recitat et sequit hosti·
in summa de pben· §· illud uero· sed hoc breuiter
dicas· ideo hosti· sup inordinata de pben· tenet ꝙ
sine dispēsatione pape nō pōt quis esse in duobus
collegiis ecclasticis· etsi de facto sit ibi· nō ē utro·
biqꝫ canonicus· sed onerarius tantū· ad instar tuto·
ris onerarii· de quo· ff· de admini· tuto· l· si plures
Et isto mō est rex francie canonicus ecclesie sancti
blasii pictauie· et ī pluribus aliis ecclis· Hoc etiā·
recitat guill· de mon· lau· in clemē· grē de rescrip·
et recitat inno· nihil decidens· Io· an· et archi· in· c·

gratia·de rescrip·li·vi·sequunt̃ inno·Goffre·in libellis suis ti·de prebẽ·in rubrica an alicui possint plures cõferri ꝑbende· Idem tenet dicens vna cũ ꝑnominatis doctoribus·et hoc approbat cõsuetudo generalis quã papa scit et tolerat·Pau·de·liza i clemẽ·gratie·de rescrip·Id ẽ gen·et stepha·recitãt· et nihil decidunt· ¶ Videnda sunt igit̃ motiua harũ opinionũ que habent ꝙ de iure cõmuni pñt simul haberi plura beneficia/nõ dignitates/non curata q̃ non requirũt residentiã de statuto uel cõsuetudine·ut utar uerbis inno· ¶ Primo inducũt tex·de procu·ex insinuatione·de rescrip· eam te·de etate et quali·eam te· de excep·ecclesiastice· de rescrip·gratia·li·vi·in fine·et clemen·gratie·e·ti·Et multa alia in quibus reperit̃ quẽ fore pluralem· Curiosus q̃rat quoniã in talibus nõ est uis·et q̃a ·c·de multa de ꝑben·loquit̃ de duplicibus inhibẽdo·g° in simplicibus uidet̃ ꝑmissio·xxv·di·q̃lis· de ꝑsump·nõne cum materia sua brocardica·et h° ubi talis habens nõ habet ꝑprie cõcupiscentiam respectu ꝑprii cõmodi·/sed solum tendit ad honorem dei et utilitatẽ ecclesiarũ·nec attendat honorẽ sed onus appetit et laborem admĩstratiõis·talis enĩ ut dicit inno·plures habere ꝑt sine dispẽsatõe·

dum tñ residentiã non requirant·viii·q·i·in scri·pturis·et·c·qui epatum·dummõ persona sit bona industriosa et litterata q̃ melius regeret ecclesias plures q̃ alius vnã· nam tũc magis puidet eccl̃ie q̃ persone·hec enĩ publica utilitas preferẽ priuate· vii·q·i·scias·de postula·p̃la·c·bone·nec põt p eius pmotione dubitari/ an p laboribus multis/pro moribus castis/p actibus strennuis/celsioris loci premiũ debeẽ·lxi·dis· miramur·p ista pte facit·l· quotiẽs·ff·de acti·et obli·l·vna in princi·C·de rei uxorie acti·¶ Item hoc spẽaliter inhibitũ est reli giosis·de reli·do·c·fi·de p̃ben·cũ singula·li·vi·de elec·ↄsuetudinẽ·ergo aliis uideẽ pmissum·facit·c· litteras·de cõces·preben·ubi in vna ecclesia phibeẽ ergↄ in pluribus pmitti uideẽ· Item facit·c·i·de consue·li·vi·a cõtrario¶ Item faciunt oĩa iura q̃ dicunt impetrantẽ debere facere mentionẽ de pri mo·ut·c·ad aures·si pponente· cũ adeo· de rescrip· si motu proprio·de preben·li·vi·Nec obstat scd̃m istos qđ obiici possit de perplexitate·ut qa una ec clesia mãdaret vnũ/alia aliud· et impossibile er t qa nullus põt duobus dominis seruire cõtrariis xxvi·di·c·ii·Hoc enĩ nõ obstat/cũ in secunda rece ptione tacite intelligiẽ saluũ ius prime q̃ preferẽ·

de confirma·uti·c·fi·de iureiurã·tua nos·de rel·do·c·ii·in fi·nisi secunda multũ egeret/et sine incõmodo prime/ uel cũ paruo incõmodo illud pficere posset·de iure patro·nullus·uel si periculum esset in mora/tunc auctãte iuris possit mandatum scdm explere·ff·ad sill·le·si quis in graui·§·si tñ omnes·nõ enim est maliciis hominũ indulgẽdũ· ·ff·de rei uen·l·in fundo· Ad·c·sanctorũ respondet ꝙ intelligit ꝙ dicit tantũ in vna ecclesia intitulari et nominari ĩ principio·sed ex post facto potest habere plura que tñ non erunt tituli·quia cum sit factus clericus vnius episcopi/ et intitulatus uni ecclesie/ non poterit postea alligari alteri· et sic debet ad prime ecclesie titulum tantum ordinari uel etiã ad scdm potest scdm eum per utrũq; epm et ad utrunq; titulum ordinari·Nec obest qd dicitur in·c·sanctorũ ꝙ ad dispensationẽ epi nõ potest quis fieri prebendarius in diuersis ecclesiis· quia/ ibi uoluit uetare auaros et ambitiosos clericos qui prebendas et beneficia appetunt/non propter deum uel utilitatem ecclesiarũ·ut·s·dictum est·

¶ Hosti·dicit ꝙ iste rationes sunt debiles et posse responderi ad ipsas/remittens ad notata p ipsum de preben·sup inordinata·et·c·lrãs·de ꝯcel·pben·

Et tenebat ut dixi q in titulum nō potest qs habere plures prebendas·al'·capitu· acutius·xxvii· distinctio·C·de pac·dota l·si mulier·ff·ad municipa·lege immunitas·Apparet ergo disceptatio antiquorum et modernorum·nec apparet clare in ea sed ut dicat tolerātia scita et tolerata a papa/sequē do opinionē inno·que fuit etiā tan·et sequaciū in hoc dubio nunquā potui concipe q unus de iure cōmuni possit duos titulos habere extra casus a iure expressos·et intelligo titulos beneficiales ecclesiasticos·Et ut colligā casus a iure clare decisos nam in dignitatibus supremis sc; episcopalibus/ et supioribus claret/nisi sit specialis licētia pape· de exces·prela·sicut unire· de transla·prela·p totū· vii·q·i·mutationes· De dignitatibus inferioribus personatibus/et curatis ecclesiis claret p decre· de multa·de prebē·et extrauagantē io·xxii·q̄ incipit execrabilis· De regularibus claret·de prebē·cum singula li·vi·et clemē·i·de supplen· negli·prela· De secularibus simplicibus sc; in una ecclia etiā claret·quia nō potest quis in ipsa habere duos titulos uniformes·nec duos canonicatos et p̄bēdas ut in·c·lrās·de ɔces·prebē· et clemē· si iuxta·de p̄bē·scd̄m qd aliq intelligūt·c·lrās i diuersis eccliis

de titulis vniformibus et difformibus pendet du biũ·et in hoc nõ possum concipere quomõ destru cto iuris rigore possit qs habere duos titulos vni· formes uel difformes·Moueor primo· qa institu tio beneficiorũ ecclesiasticorũ que conferunt in ti tulum fundamentũ finaliter suscepit ꝓpter cultũ diuinũ·implicat ergo ministeriũ diuinorũ deser· uientiã in diuinis ubi ipsa instituunt· licꝫ enim omnes ecclesie sint vna ecclesia generalis·xxiiii·q ·i·loquit·de his que fi·a prela·sine cõ·ca·cum apli ca·tñ distincte sunt singulares ecclie et earũ admĩ strationes·ut infra distinctos limites sit distinctus administrans et celebrãs·xvi·q·iii·c· licet·et c·int memoratos·de parrochi·c·super eo· et ibi p inno· super rubrica· Ex quo insurgit ꝙ quilibet titulus requirit residentiã et deseruientiã·probat de cele· mi·s·c·penult·et xcii·di·quasi per totũ· de rescrip·c· fi·li·vi·de cle·nõ resi·relatum·et quasi p totũ titu· lum·Sed impossibile est quem residere et residẽ· ter deseruire in diuersis locis·Est enim hoc contra naturale principiũ· iiii·phisicorũ·et demõstrat ad sensum·hoc aperte demonstrant tex·cañ·lxx·dist· sanctorũ·xx·q·i·c·i· et quasi p illam totã q̃stionẽ· Probatur de preben·quia intantũ· et ibi loquitur

generaliter· et ad hoc·e·ti· c·cum nō ignores·et ca·
preterea·que omnia fundant̄ super illo primeuo
fundamēto q̄si naẗali·Et probat̄·nā sicut seruiens
certo altari de illo uiuere debet·de p̄ben·cū secūdū·
sic et uiuens de altari/seruire debet illi·p locum a
cōuersis· et uix sufficit vnus vni deseruire natura
diuinorū articulate·ut in·c·quia nōnulli·de cleri·
nō resi· Probat̄ hoc ad instar carnalis mr̄imonii·
a quo ad spirituale licʒ arguere·de trāsla·inter cor·
p alia·et ibi cōcor·in quo vnus vnius est et nō plu
rium·de diuor·gaudemus·xxvi·di·acutius·Et si
nō haberet̄ lex diuina et canonica/ demonstraret̄
ex principiis moralibus·ut plene demōstraui in
tractatu de pice ad arborē super titulo yconomice
et politice·ergo in sp̄ualibus vnus unius ē/et mul
tofortius· uel astrictus uni habet sollicitudinem
pluriū·uel principaliter ut ī curatis·de peni·et re·
omnis·de parrochi·pro tunc· de eccle·edifi·ad au·
dientiā·et quasi per totū·uel participatiue·ut ī col
legiis ubi mīstrat participatiue·et ubi maius pe·
riculum/ibi cautius est agendū·de elec· ubi peri·
culum·li·vi· ¶ Item confirmat̄· singulis titulis
iure cōmuni assignantur singuli·et debet nume·
rus de iure cōmuni esse plenus·ubi est distinctio

numeralis prebendarũ/ et iurium canonicalium debet esse numerus plenus iuxta institutionẽ·de preben·dilecto·et·c·p illorũ·de consti· cum m· Et ubi nõ est distinctio numeralis/debet esse numerus iuxta facultatẽ et diuinorũ expedientiam· ut ·d·c·cum m·et·c·i·et·ii·de insti·et de conces·prebẽ· ex parte·et ibi no· ergo impossibile est de iure circa idem suppositũ indiuiduale multiplicare titulos ecclesiasticos· ¶ Confirmat̃·iure ciuili in titulis tempalibus multiplicant̃ tituli multiplicatione ministrorũ· nec cõcurrit multiplicatio circa eundẽ·et debet numerus esse plenus adeo ꝙ ĩ defectum admittunt̃ spurii ut illis plenificet̃·ꝓbatur hoc·ff·de decur·l·i·generalit̃·§·spurios·nec põt intitulatus a loco recedere·ff·de decur·l·i· Si hoc uendicat sibi locũ in titulis tpalibus/nõ possum concipe qualiter hoc de iure cõi non ꝓcedit in spiritualibus ubi maius periculum·nec iura canonũ minora recitant̃ a disposito· ¶ Confirmat̃ ex eodem fundamẽto· nam nõ potest quis de iure cõi in duabus ciuitatibus fungi duobus honoribus secularibus·ff·de le·libertus·§·prescriptio·nõ concipio q̃re de iure posset hoc in spũalibus· Et ꝓpterea dicunt tex·ꝙ unus titulus unius ẽ·vii·q·i·sicut

et singuli singulis. xiii.q.iii.ecclesias.et lxxx.di. episcopi. et p̄bat tex.in.c.cum singula.de preben. li.vi.attento principio cū ɔcor.ibi notatis. Cō. firmat̃.iure ciuili nō potest quis aggregari pluri bus collegiis nō subordinatis/et se mutuo impe dientibus.ff.de colle.illici.l.ii.§.nō plures. Dixi notanter nō subordinatis. potest enī quis esse de pluribus subordinatis. nam quis est de corpore, vnius ecclesie collegiate. quia hec corpa se impli cant/sicut totū implicat partem.et sic se cōpatiunt̃ immo necessario se implicant.de prescrip.cum nō deceat.ff.de excep.rei iudi.l.siquis cum totū.e.l. que de toto.de reg.iur. Dixi et se mutuo impedi entibus in finibus.nam in duobus collegiis sin gularibus se inuicem cōpassibilibus potest quis collocari. utputa poterit qs esse de corpe cerdonū/ et de corpore bactucatorū qui se percutiūt certis fe stiuitatibus.seruitia enī ipsorum se compatiunt̃/ ꝙ quis singulis diebus operet̃ artem suā/et certis festiuitatibus se uerberet. Sed de corpe cerdonū/ pelipariorū.ut quanq̄ simul idem operet̃. utrūq; hoc nō congruit. sed si hoc de iure ciuili inhibitū est/quātomagis de iure canonico repugnat quem aggregari diuersis collegiis quorū utrunq; propt̃

deseruiētiam diuinorum est institutum/cum im possibile sit ꝙ quis in duobus locis deseruiat re- sidendo·quod requirit ius cōmune· de cle·nō resi· relatum ·et quasi per totum ¶ Confirmat· nam nō ualet impetratio beneficii nisi impetrans mē- tionem faciat de primo obtento quantuncūqꝫ mi nimo·de rescrip ·si proponēte·et ca·ad aures et ca· cum adeo·de preben·ꝗuis·et ca·si motu proprio·e· titulo libro vi· Et hoc cōtingit·quia non est uerisi- mile ꝙ papa uelit beneficiare beneficiatum·ut in iuribus ꝑallegatis et hec uerisimilitudo insurgit a iure cōmuni cum multitudo sit inimica iuris canonici·de preben· quia intantū de cle ·non resi · quia nōnulli·lxx·di·sanctorū·xxi·q·i·c·i·et quasi ꝑ totam questionem· ¶ Confirmatur ratione·di- cunt tex·beneficiatum inhabilem ad beneficia·de preben·sup inordinata·de insti·ca·ii·de rescrip·cū adeo·hec autem habilitas nō surgit nisi quia ius cōmune inhibet·ergo impossibile est de iure coi' quem habere plura benefitia· ¶ Confirmat·cleri cus non debet habere ultra uictum cum dicit' usu arius et non usufructuarius·licꝫ glo· in ca·ꝑsenti de offi·or·li·vi· sequendo gaspar distinguat inter prelatum et simplicem beneficiatum· et an uiuat

an moriatur· Tñ ego credo opinionẽ archi·uerissi mam quã ponit in·ca·statutũ·§·assessorem·de re scrip li·vi·que habet ꝙ clericus nõ est usufructua rius·et uideť hoc idem sentire inno·de eta·et ḡli· indecorũ·et probať hoc idem per tex·apertos·nam dicit tex·sacerdos itaq; ex altari uiuere·nõ luxuri ari ꝑmittiť·et ibi no·archi·ꝑ illum tex·ꝙ clericus teneť restituere q̃ consumpsit de bonis ecclesie in honeste/uel ultra necessitatẽ·pro quo facit·c·hanc ↄsuetudinẽ·x·q·i·hoc etiã probať aperte·xii·q·i·c· episcopi·de re·eccle·nõ alie·et in·§·si ergo·e·c·et·q· Nam usus et nõ ꝓprietas tam mobiliũ q̃ immo bilium clericis concediť·xii·q·i·c·si·e·cau·q·ii·ca· sine exceptione·et·c·clerici·debent enim necessaria sibi retinere/et superflua paupibus erogare·et si contra fiat/hec est iniquitas· probať·xxxii·q·ii·si nõ sunt in fi·vnde dici consueuit ꝙ q̃sita de bonis ecclesie/ecclesia ut domina potest uẽdicare· xii·q· ·iiii·sacerdotes·et·q·i·c· fixũ·e·cau·et·q·ii·ap̃licos et ibi no·de peculio cleri·inquirendũ·et loquiť de quolibet simplici clerico·Sic intelligit eum ber· brixien·ut ponit·in e·cau·q·iiii capi·i· Similiter colligitur et notať·xii·q·i·c·si· debet ergo que sup· sunt erogare paupibus uel in utilitatẽ ecclesie cõ·

uertere·xvi·q·vi·c·fi·Et de hoc esset utilis declaratio principis·¶ Hoc premisso ꝙ clerici sunt tantum usuarii/statim infertur· Nam ecclesia cū fundatur non debet de iure cōmuni dedicari nisi sit sufficiens dotata pro ministris·et in hoc uariant canones/quia aliqui disponūt ꝙ pro duobus ad minus ·i·q·ii·placuit·et de cōse·di·i·nemo·et concor·ca·ut qsꝙ de uita et honestate·cle·et debet habere p̄sbiterum et diaconū·xxiii·dis·presbiteri· Alibi dicitur ꝙ deberet habere duos p̄sbiteros·vii·i·q·uel illud· adminus ergo debet dos sufficere pro duobus·ad plus autem ad libitum fundatoris et diocesani secūdum exigētiā populi cui ministratur·et semper statur reguleꝙ iuxta facultatē ecclesie instituuntur ministri ca·i·et·ii·de insti·ca·cum M· de cōstitu· debet ergo titulus ad uictū necessarium ministri sufficere et illud sibi sufficiat nec querat multiplicationem titulorum/quia tunc quereret uictum aliorū ministrorum et minutionem cultus diuini·hec omnia abhorret ius cōmune· Cōclude ergo impossibile de iuris cōis rigore quem intitulari in pluribus titulis ecclesiasticis· ¶ Ad iura in cōtrarium allegata nō est respondendum/quia nullū ius inuenio quod hoc dicat dispositiue· sed bene

inuenio iura narrãtia plurales·sed hoc euenire potest·quia tota die dispensaẽ et expedit dispensare propter utilitatem uel necessitatẽ ecclesiarũ·Ad·c· gratia de rescrip·li·vi·quod aliqualiter uideẽ facere ubi dicit·que de iure coĩ teneri nõ possunt·quasi innuat·aliqua de iure coĩ teneri posse·Dic ꝙ illud nõ obstat·qa aliqua sunt benefitia in quibus ius coẽ resistit aperte·priuando primo benefitio per adeptionẽ secundi·de preben·de multa·Sunt et alia in quibus ius cõe non resistit·ut no·xxi·q·i·in summa·Alia sunt quibus ius cõe resistit reprobando multitudinẽ·et talia tenet donec plura lis priueẽ·Ius enim non priuat licet iiuste et illicite detineat non dispensatus·igiẽ gratia intelligitur in illis in quibus ius cõe expresse resistit priuando·fateor tamẽ ꝙ quia omnia bona tẽporalia ecclesiastica mera titulis spũalibus sunt deputata ãministrationi diuinorũ·et sic ad ius publicũ diuinum cuius est gubernator uicarius dei per totũ orbem·ix·q·iii cũcta per mũdum·et·c·per pricipalem·Ille enim idem ut generalis dispẽsator et dator õnium horum potest relaxare rigorẽ iuris cõmunis ut vni plura conferri possunt·cõtemplato bono publico et ratione suadente·i·q·vii·etsi illa·

et·c·exigunt·et in·§·utilitatis·et hoc ad instar patrisfamilias distribuentis· In spiritualibus et annexis debet et potest dispensare cōtemplato bono publico spirituali licet considerētur cōditioēs personarū·de pben·de multa in fi·totum tamē debꝫ referri ad bonum publicū·alias nō foret dispēsatio·sed dissipatio·de fideli enī dispensatore loquitur tex·luce·xii·ibi·quisputas est fidelis dispēsator et prudens quem cōstituit dn̄s super familiaꝫ suam ꝛc·Infidelis autē dispensator qui nō habet intuitū ratōnis et boni publici · Item imprudēs est non cōsiderans causas motiuas in bonum publicum directiuas·Exquo sequit̄ ꝙ quo ad deū nō est tutus is cum quo sic dispensat̄ uel uerius dissipat̄·Deuoto·c·nō est·et ibi no·in glo·ii·facit tex·x·q·iii·si is q preest ·facit xxiiii·q·i·manet · Pōt ergo dispensare papa generalit̄ ut unus plura habeat etiā curata et dignitates quascūqꝫ·cōtemplato bono publico·sit ergo anima in manica sua et solus est ipse papa in dispēsationibus et in dignitatibus et curatis moderator·no·de pbē·de multa·et in cañ·sanctorū· lxx·di· In simplicibus autem locorū dyocesani dispēsare possunt·et utrobiqꝫ nō· licet sint opiniones· Nam fuit una opinio ꝙ in

curatis dyocesani propter vtilitatem ecclesiarum/ non aũt propter prerogatiuã personarũ dispensare possunt. Fuit opi. hostiẽ. et sequaciũ in. d. c. de multa. Fuit opinio. pe. et abba. fuit etiam opĩo io. lxx. di. sanctorum. Et dicit io. ꝙ sola uaga dispensatio episcoporũ est prohibita/ non autem si fiat discretã propter vtilitatẽ ecclesie. hosti. dicit ꝙ si ɔstitutio inhiberet dispensationẽ epõrum ꝑpter utilitatem ecclesie/ esset onerosa cõstitutio et abiicienda. de cõ sue. c. i. et fortius est vinculum dei q̃ hoĩs et tamẽ iuramẽtum (cuius deus est auctor) hoc respectu seruandũ non est. de his que fiunt a pre. c. i. et multo minus seruanda esset humana. de elec. in causis. ĩ fi. de eta. et qua. eam te in fi. de conces. preben. cum nostris. Et intelligit. d. ca. de multa/ solum ubi fit dispensatio propter irrogatiuam personarum. Ego non possum concipere hanc opi. immo credo ꝙ solus papa in talibus dispensat. ut tenet ber. in. c. dudum. ii. de elec. et in. c. de multa. et per inno. in. d. c. de multa. et tan. in. d. c. dudum. et ber. brix. in. d. c. sanctorum. lxx. di. Et pono mihi ꝑ indubitato ꝙ nulla dispensatio fit/ nisi habeatur respectus ad bonum publicũ et ex cã rõnabili ut. s. demonstraui. Distinguerẽ gº an fiat ꝑpter ꝓrogatiuã ꝑsone/ an

ppter vtilitatē ecclesie·ego non intelligo·fateor tñ
ꝙ prerogatiua ꝑsone est circūstantia inducēs prin·
cipem ad dispensandum referendo ad bonū publi
cum·et hoc dicit·c·de multa·de preben·ad fi·ibi cir
ca litteratas personas ꝛc·Nam plus prodest vnus
bonus et litteratus decem ecclesiis ꝙ̄ decem mini
stri illitterati vni ecclesie/et aliqñ nobilis et potēs
ut·c·constitutus de ap·nec credo uocari dispensati·
onem/ sed dissipationē que in talibus surgit acce·
pta sola carnalitate·ut in·c·graue·de preben· Pre·
ferre enī carnalitatē iuri diuino publico/ est ꝓferre
carnem spiritui·corruptibile perpetuo· priuatum
publico·qđ abhorrent principia naturalia et mora
lia/circūscripta lege positiua·Quod aūt dicunt ho
sti·pe·et abbas ꝙ si constitutio inhiberet episcopo
dispensare/hoc casu foret ꝯstitutio onerosa et abii·
cienda ꝛc·Miror de isto motiuo·nam ex hoc seque
ref̄ ꝙ omnia que potest papa/posset quilibet dyoce
sanus ubi suaderent circūstantie dispensationem/
quod absit·de offi·lega·ꝙ trāslationem· ubi singu
laria pape reseruata vocanf̄· licꝫ enim ius cōmune
ac ius publicum prelato suo debeāt relaxare iuris
rigorem/ non tamen ex hoc debet inferri· ergo ex
causa quilibet hoc potest·Nam princeps quedam

sibi reseruat specialiter·et hoc facere debet propter grauitatem et altitudinẽ rerum·nõ enim dispen-sator domus totalem yconomicã dispensationem cuilibet ministro cõmittit/immo singula singu lis limitat/retẽtis sibi singularibus ad yconomi cam singulariter tendentibus·sic et creator altissi-mus nõ omnia transtulit·Concludo ergo hic ex-pediendo vnam cõstitutionem declaratoriam/ ꝙ de iure cõmuni nullus possit esse pluralis citra dispensationẽ·In curatis et duplicibus solus pa-pa dispensare potest·In simplicibus uero benefi-ciis diocesani episcopi/ et primaturam detinẽtes·moderatione adhibita/summe prouentuũ/et di-stinctis gradibus personarũ · Et declaratoriam ꝙ singuli ministri ecclesiastici in titulis et prouen-tibus ipsorum/tam rectores/ q̃ simplices censean-tur nudi usuarii ministri tam in uita q̃ in mor-te·et ꝙ ecclesia habeat ius uendicãdi omnia que-sita de bonis ecclesie·

¶ Ex premissis igĩ surgunt dubia alia/uidelicʒ an supposito pro uero ꝙ q̃sita de bonis ecclesie sint restituẽda ecclesie/dubitaĩ(si hoc constat)an eccle-sia possit ut domĩa illa a quocũqȝ uendicare·Sur-git alia dubitatio· q̃d in dubio an p̃sumanĩ ipsa

bona quesita a ministro ecclesie de bonis ecclesie: an de bonis patrimonialibus. ¶ Circa primum dubium mouet dubiũ ꝙ ecclesia nõ uendicet. qa per rei uendicationẽ introducit dominiũ ex parte agentis. et possessio siue detentatio ex pte cõuenti. C. de alie. mu. iudi. cau. l. fac. l. i. et. l. in rem. et. l. officiũ. ff. de rei uendi. Sed licet ematur de bonis/ siue de pecunia ecclesie: nõ propterea ecclesia efficit domina. C. de rei uendica. l. si ex ea. C. de dona. inter vi. et uxo. l. etsi de tua. C. cõmunia utri. iudi. l. si patruus tuus. Glo. canonũ notat ecclesiam posse uendicare: licꝫ nõ sit domina. no. ber. in .c. inquirendũ de peculio cleri. Dicit tñ ibi hosti. hoc tex. ibi nõ ꝓbare/ et ueiũ dicit. qa ibi dicit tex. si cõparuerit: debere inqri. et hoc probat ad instar sacrilegii et furti iude. nõ tñ dicit ecclesiã uẽdicare posse. Io. idẽ tenet. xii. q. ii. aplicos in fi. et utilis foret constitutio disponẽs ut ecclesia habeat facultatem uendicãdi de manibus cuiuscũqꝫ detinentis. et dicit hosti. longam consuetudinẽ uiuentiũ .c. inquirendũ. de pecu. cle. ad hunc intellectum. et ista ꝯsuetudo interpres legis vim habet legis. ff. de legi. l. minime. de consue. cũ dilectus. et iuuat cõsuetudo sic interꝑtata parili rõe casuũ similiũ.

nam dicit·l·q̄ empta de pecunia militis pn̄t uen-
dicari a milite·ff·de rei uēdica·l·si ut ꝓponis·Sic
empta de bonis pupillaribus datis ab uxore·ff·de
dona·inter vi·et ux·l·uxor marito· sic in re ēpta a
liberto de pecunia sibi data que reuocat̄ ex soluti
one obsequii nō prestiti·C·de re·dona·l·i·Addūt
aliqui casum in re empta de pecunia feneratoris
de usuris cū tu·si bene ponderent̄ singuli casus/
nō esset minor ratio specialitatis in ecclesia/ imo
uidet̄ maior si bene discutiant̄ singuli casus·uti-
le foret sic decidere·multa enī sunt quesita de bo
nis ecclesiarū que transeunt p manus laicorū/fili
orum/nepotū/et aliorum coniunctorū·iuxta vul
gare qd̄ dicit dn̄s noster·cum eram in ipsius p̄sen
tia apud montēflasconem vni magno clerico ui-
delicꝫ q̄ de redditibus ecclesie ꝯstruxerat castra ne
potibus suis quos dederat sibi diabolus ¶ Circa
scdam questionē uariant gl̄·in·ca·sint manifeste·
xii·q·i·et in·c·inquirendū·de pe·cle·Et ponit ĩno·
in·c·cum in officiis de testa· et uoluerunt aliqui
dicere q̄ in dubio semp presumit̄ p ecclesia·Alii
q̄ pro heredibus·per·l· si defunctus·C·arbi·tute·
Alii q̄ si pmixtim p̄latus utebat̄ rebus ecc̄le et p
priis/p̄sumit̄ p eccl̄ia·si diuisim/tūc p heredibus

Alii ꝙ si constabat prelatū aliquid habere/presumitur ꝑ heredibus/alias ꝑ ecclesia. Alii uoluerunt dicere ꝙ debet presumi pro illo qui reperit̄ i possessione. Inno. in. c. cum in officiis. de testa. inheret in partē illam ꝙ in dubio presumit̄ ꝑ ecclesia. dicit tñ difficiles fore ꝓbationes/et difficilior indagatio ueritatis circa singula. utputa si habuerit aliquid antea prelatus/et quantū de ꝓuentibꝰ ecclesie/et quid opatus fuerit ipse prelatus. Hosti. uoluit distinguere hoc modo. aut prelatus hēbat antea aut nō. si habebat/aut permixtim utebatur illis/aut diuisim. et si diuisim/aut fecit inuentarium/aut nō. et in hoc stat contentio glo. Ego crederem semper presumi ꝑ ecclesia/ et omnia q̄sita post ꝓmotionē fore quesita de bonis ecclesie ubi prouentus ecclesie hoc uerisimiliter inferunt. utputa quia sunt ꝓuentus sufficientes ad talē questum. alias si forent prouentus exiles qui sufficerent ad nudum uictum/secus. Tñ moueor primo quia constante mrīmonio quicquid querit uxor presumitur de bonis mariti q̄siuisse. C. de dona. inter vi. et ux. l. etiā. ff. e. ti. l. quintus. gᵒ a simili quicqd querit p̄latus/ presumit̄ de bonis ecclesie. arguendo a corporali ad spirituale. vii. q. i. sicut.

de transla·prela·inter corpalia·Et si dicatur hoc
probat contrariū·quia presumit pro ecclesia que
est uxor querere de bonis prelatorū/non econtra·
Solutio quia hic prelatus equiparat uxori·sicut
enī uxor viuit de bonis mariti/ita platus de bo·
nis ecclesie·et sicut non decet uxorem se imiscere
negociationibus/ sic nec prelatū nisi ratione ec·
clesie·ne cleri·uel mona·per totum· lxxxviii·dis·
per totum·et hec iura induco ad hanc cōclusionē
inhibet enī lex ministris ecclesie se immiscere ne
gociationibus lucrosis· ut in iuribus prealle· sed
nomine ecclesie cōtractibus ɔcernentibus utilita·
tem ecclesie·xii·q·ii·sine exceptione·et de fide ius·
ꝙ quibusdā· Item minister solum usum habere
debet de ꝓuentibus ecclesie·xliiii·dis· in prin·cū
ɔcor·ibi positis·Residuū uero uel paupibus /uel
ī utilitatē ecclesie erogari debet· et prima facie sic
presumi debet·ff·pro socio·l·merita·de presump·
dudum·et·c·vnico·de scrutinio ī or·fa·Item sum
ma ē ratio q̄ ꝓ religione facit·ff·de reli· et sump·
fu·l·sunt persone· ¶ Et si dicatur potest bn̄ficia·
tus uiuere de bonis ecclesie et suum patrimoniū
parcimonisare· ut no·in·ca·tuis·de preben·et i nā
no·xii·q·iiii· capitu·i· et hanc notam innocentii

allegauit dominus noster cum eram in monte Fla
scone·ubi tunc erat curia contra me cū dixi ꝙ nol
lem esse prelatus/ quia nollem bibere sanguinē
deputatū pauperibus/ sed potius sudorem manuū
mearum· exquo deus concesserat gratiā ut uiuerē
de labore meo·Nam fateor ꝙ possit parcimonisa
re bona patrimonialia/ et heredibus conseruare/
potest etiā cum querit ex mercimoniis hoc facere
sed faciat distincte et discrete ut appareat quid de
rebus patrimonialibus ut dicit tex·in·ca·sint ma
nifeste·xii·q·i· alias semper presumitur ꝙ querit
ecclesie·et hoc habet locum in quesitis ex cōtracti-
bus·alias in legatis/uel inter viuos donatis/ sta-
tur·c·requisisti de testa ;

Finit tractatus magistri ac domini dñi Iohā
nis de Ligniano utriusꝗ iuris doctoris littera
tissimi de pl̄alitate beneficiorū ecclesiasticorū·

¶ Responsio ac decisio q̄stionis quodlibetice: famatissimo magistro ac domino dn̄o Guilhelmo bont in scholis artistarū florentissime vniuersitatis Louaniensis sub hac uerborū forma proposite Incipit feliciter. ¶ Vtrū emere redditus uitales aut ꝑpetuos sit cōtractus illicitus et usurarius.

Quodlibetū mihi Guilhelmo bont utriusq̧ iuris doctori ꝓpositū in hoc studio Louanien̄si in scholis artistarū Anno dn̄i M°cccc°.li°. fuit tale. ¶ Vtrū emere redditus uitales aut ꝑpetuos sit cōtractus illicitus et usurarius. Et uidet̄ ꝙ sic. quia ubi dat̄ minus sub spe recipiendi plus: ibi est usura. sed sic ē in ꝓposito. tenens enī redditus perpetuos scit se plus recepturū per se aut ꝑ suos heredes. ergo ꝛc. Minor iā ꝑʒ. maior ꝓbatur ꝑ henricū de gandauo in primo quodlibeto dicentē sic: ꝙ de q̄busdā qui dant pecuniā ut ab ea recipiant certas pensiones temporū uite sue: credo ꝙ illicitus sit contractus. eo ꝙ diu homines uiuere sperāt. sed sola spe contrahitur uitium. ergo ꝛc. ¶ In contrariū scilʒ ꝙ sit licitū emere redditus patet. quia omnis contractus uitiat̄ aut ex parte personarū inter q̄s est:

aut ex parte rei circa quã est ɔtractus· aut ex parte
supiorioris· sed nullum istorũ impedit· qa suppo
nit ꝙ sint psone que pñt facere contractũ· Nec su-
pior hoc phibuit/ cũ nullo iure hoc reperiat cautũ
nec res ipsa est phibita alienari ut uidet· et p cõ-
sequens uidet ꝙ iste redditus siue pensiones sint
licite emi· nec emere eas sit cõtractus usurarius·
et hoc maxime uidet ex cõi usu· quia hodie cõiter
et a magnis et a paruis/ litteratis et nõ litteratis
emunt· qđ uerisimiliter nõ fieret (saltẽ a lrãtis) si
talis emptio esset illicita et usuraria· ¶ In hac
q̃stione reperiunt diuerse opĩones doctorũ multũ
differẽtes· Aliqui enĩ larga conscĩa saltant illas
emptiones et pẽsiones illorũ reddituũ simplr ap
probando· Alii nimis stricta conscĩa trepidãt/ eas
indifferenter reprobando· hinc vnus esuriẽs/ alter
ebrius· ¶ Alii et tertii approbant talẽ contractũ/
dummõ fiat scđm naturalem estimationẽ contra
hentiũ respiciendo ad necessitatẽ personarũ· et ad
conditionẽ earum/ utrũ scꝫ sint tales qbus expe-
dit habere redditus p utilitate reipublice· cuius-
modi sunt psone ecclesiastice/ aut fautores reipu·
Vel utiles reipublice· sicut sunt cõsules et secreta-
rii ꝛc· qb9 respublica eget· et expedit ꝙ ab õni ope

manuali et aliis mercantiis uel cōtractibus abstineant: ut sic liberius ecclesie et reipublice seruire possint. et talibus uidet̄ oīno licitū. immo multū cōueniēs hēre huiusmōi redditus siue pēsioēs. Et idē uidet̄ de miserabilib9 et debilibus psonis: q̄ aliunde nō possunt sibi ꝯuenienter subuenire de necessariis p statu competēti. ¶ Secus aūt scd̄m istos de fortibus et cōibus hominibus aptis ad questum et ad illum deputatis. q2 illi non uidentur ꝯuenire redditus nisi causa uani ocii/ uel lasciuie uel auaricie/ uel causa ditandi se ultra statum cōgruentē/ et ut labores et sollicitudines euadant. ꝑpter quod agri/ uinee/ et huiusmodi nō colunt̄: sed fiunt puri uagantes et ociosi. et sic perit utilitas et probitas reipublice. ꝑpter quod non uidet̄ laudabile talibus ut huiusmodi redditibus/ seu pensionibus insistant. et hoc modo posset intelligi. c. in ciuitate de usu. ¶ Alii et quarti et melius ut patꝫ ex infra dicendis dicunt. ꝙ isti contractus emptionum et pensionum sunt de se liciti et permissi quibuscunq̄ personis: dum mō fiant secundum rationalem et cōmunem estimationē iuxta morem regionis. uerū est tñ ꝙ possunt esse illiciti ex multis circūstantiis de q̄bus habet̄ i illo uersu

Quis quid ubi cum quo quotiens quando· Aliquādo enim expedit q̄ huiusmodi pensiones nō fiant/ quia dant causam ocii/ et retrahunt homines ab aliis utilioribus mercātiis· Et emptio aliquando posset deficere in circūstantia personarū· uel alias q̄ cōtractus iste posset esse illicitus/ nō tñ sequit̃ ex hoc q̄ ex natura sui et scd̄m se sit illicitus/ prout infra clarius uidebit̃· ¶ Qz aūt cōtractus talis emptionū uitalium uel perpetuarū pensionū non sint liciti/ sed sint usurarii et simpliciter reprobandi arguit̃ quibusdam motiuis· et fuerunt originaliter motiua siue argumēta hērici de gandauo· Primum motiuū est q̄ in ↄtractibus/ et cōmutationibus deb; esse equalitas rei ad preciū/ alias contractus nō esset iustus/ sed iniustus et illicitus· ideoq; potest ex hac causa inequalitatis retrectari cōtractus· ut pt; ex· c· cū causa· de emp· et uen· et ex· l· ii· C· de rescin· uen· cū similibus· Sed in istis emptionibus pensionum nō est equalitas· quia pensio empta cōmuniter plus ualet q̄ precium· ¶ Secundum motiuū est· quicquid accidit sorti/ siue quicq̄d recipit̃ ultra sortem usura est· ut etiā dicit/ licet nō alleget in· c· plerīq;· xiiii· q· iii· Sed ementes uitales uel perpetuas pē-

siones recipiunt ultra sortem/nedum spe/sed eti-
am re·et illa est intentio ementis·immo et ita cō
muniter res ipa contingit· et maxime in emptio
nibus pensionū perpetuarū·ergo sequitur ꝙ em-
ptio talium pensionū maxime perpetuarū sit illi
cita·immo et omnino usuraria· ¶ Tertium quia
pecunia siue nūmisma est inuenta/ non ut sit ter-
minus/sed ut sit medium cōmutationū/hoc ē di-
cere in emptionibus et uenditionibus pecunia de
bet esse mediū/non extremū·ut etiam dicit tex·li
cet eum nō alleget in·l·i·ff·de contrahen·emptio·
ibi ponit exordium pecunie siue quare fuit inuē-
ta· Et dicit ibi ꝙ ideo/ut sit medium emptionū/
et uenditionū et aliarum cōmutationū·non ergo
debet esse extremū/hoc est res empta·quia ubi pe-
cunia est res empta/ ibi est thikos uel thokos·hoc
est perturiens scdm philosophū primo politicorū
siue usura·ex quo pecunia pecuniā producit· et sic
uidetur ꝙ nō liceat emere redditus ꝑ pecunia·qa
hoc est in effectu emere pecuniā pro pecunia·decē
scꝫ rideros annuatim ꝑ tentū uel ducentis rideris
semel·Et ideo idem henricus de gandauo postea
in·viii·uel·xii·quodlibet·aliqntulū resolutius et
melius/licꝫ nō pfecte loqns dicit· ꝙ in huiusmōi

contractibus si liciti erunt/oportet esse duos cõtra ctus·scꝫ contractũ emptionis fundi/et emptionis fundi ad certus redditus·et tunc accipit̃ census si ue pensio de re sua·quia de terra empta tradita et exposita pro annuo censu/siue pro annua pensione·alias nõ est licita pensio scd̃m eum·ex quo pecunia nõ potest parturire pecuniã nec recipi lucrũ ex re aliena·Secus scd̃m eum si pecunia lucraret̃ alicui ad ostentationẽ ipsi seruata ꝑprietate·quia tunc usus distinguit̃ a substantia quod nõ fit in emptione· quia tunc transit dominiũ pecunie in uendentem·similiter et in mutuo·quia usus proprius ipsius pecunie est ipsius consũptio·Nec ob stat dicit ipse·solutio aliquorum dicentiũ ꝙ emẽdo pensiones uel redditus/non emit̃ pecunia sed ius recipiendi pecuniã·quia licꝫ uerum sit aliud esse ius recipiendi pensionẽ uel redditus·et aliud ipsam pensionẽ et redditũ·et ꝑpterea etiã uerũ sit illud ius ꝑcipiendi pecuniam posse emi· quia est estimabile·et sic cadens in cõmertio nostro·tamẽ scd̃m eum uidet̃ ꝙ illud ius non posset emi ĩmediate mediante nuda pecunia/sed oportet ꝙ ematur mediante aliquo alio/puta mediante fundo/ uel mediante donatione· puta quia tale ius esset

donatum a rege alicui qui illud ulterius uẽdere uel mediante seruitio·quia alicui ratione alicuius seruitii reipublice facti deferet̃ ius recipiẽdi centum annue·alias dicit ipse nõ uidetur iustus titulus acquirendi ius recipiendi pecuniã·et ita dicit in suo·xii·quodlibet· ❡ Quartum motiuũ suũ est·quia uendens pensionẽ nihil transfert ĩ emẽtem/sed remanet dominus rei·et p consequens sequit̃ ꝙ emens recipit lucrum·uel saltem uerisimile ex re aliena ꝑ sola tempis dilatione· ergo sequit̃ ꝙ ẽ usura p·c·i·et·ii·de usu·et·c·in ciuitate·et·ca·fi··e·ti·li·vi· ❡ Quintũ motiuũ·quia emptio huiusmodi pensionũ innitit̃ soli fortune/ sicut ludus taxillorũ·ergo sequit̃ ꝙ est iniusta·secus si cõmitteret̃ soli industrie ementis·ꝑpter qđ dicimus negociatõs mercatorũ licitas esse·Itẽ et ꝑꝑ·qđ dici9 ludum scacorum licitũ esse/et nõ ludum ad basardos·ut saltem si nõ in toto/in aliqua tñ parte inniteret̃ industrie ementis/et in aliqua pte fortune·quo casu dicimus scđm aliquos ludũ tabellorum esse licitũ·ut no·in aut̃·interdicimus·C·de epis·et cle·et plene dixi in·c·clerici officia· de vi·et ho·cle· Sed contractus non habet secum admixtã aliquam industriã/sed omnino dependet a mera

fortuna·maxime cõtractus pẽsionũ uitaliũ g° ac·
¶ Sextum motiuum quia dicit ipse henricus de gandauo in suo decimoquinto qđlibeto ꝙ sibi dictum fuit a quodã ꝙ uidit duas literas papales datas contra emẽtes redditus ad uitam/ad effectum restituẽdi recepta ultra sortem· ¶ Septimũ motiuum/quia nõ potest negari quin in ista materia sint diuerse opiniones doctorum·et per cõsequens uideť ꝙ res dubia sit·et sic uideť ꝙ potius eligenda sit uia henrici de gandauo tanq̃ securior iuxta illud augustini/tene certum et dimitte incertum et habeť in·ca·illud de cleri·excõi·minis· alias uidetur ꝙ quis in tanta uarietate doctorum exponeret se discrimini et periculo peccati·quod nõ licet·
¶ Octauũ motiuũ pro hac parte ꝙ emptio pensionum seu redditũ nõ sit licita· de aucto·gaufredi dicentis ꝙ usuram comittunt qui pecuniam dant abbatie ut ab ea recipiant certas possessiões toto tẽpore uite sue tenẽdas·uel saltẽ donec restituať eis pecunia· ¶ Istis tamẽ motiuis et ratõnibus que prima facie uideñ difficiles non obstantibus·dicam cõtrarium uidelicet ꝙ emptio et uenditio pẽsionum uitalium uel perpetuarũ est omni iure licita et nullo modo usuraria Quia tamẽ pro expe-

ditione huius cõditionis oportet intrare medulli
tus et fundamentaliter materiã usurarum / q̃ est
materia cõmunis theologorũ et iuristarũ. Idcirco
utile uisum est facere ꝓtestationem fieri solitam
in materia fidem tangente. qualis est ista. ut patz
per cle. vnicam. §. sane. de usu. Parcant tñ mihi
reuerentie theologorũ / ista materia est magis ca-
nonica q̃ theologica. quia theologi solum habent
maiorem / uidelicz usuram nõ esse faciendã. Sed
iuriste habent discernere minorẽ. utrum scz talis
contractus sit usurarius uel nõ. quia hoc ẽ relictũ
interpretationi legis humane. Sicut uidemus in
simili ꝙ theologi habent istam maiorẽ ꝓpositi-
onem ꝙ legitimus consensus mariti et femine fa
cit matrimoniũ. sed decisio minoris istius uidelz
an iste ꝯsensus particularis sit legitimus uel ille
gitimus / hoc spectat ad canonistas. quia istius du
bium interpretatio ẽ relicta ecclesie et hec optime
probanẽ in. c. non debet. de consan. et affini. olim
enĩ existentes in sexto gradu uel in septio gradu
consanguinitatis / nõ potuerũt contrahere. q̃a nõ
erat eorũ consensus legitimus / sed a iure canonico
prohibitus. d. c. nõ debet. Similiter theologi hñt
istã generalem ꝓpositionẽ siue maiorẽ ꝙ nullus

debet locupletari cum aliena iactura/ siue alterius damno· sed utrū in tali uel tali utputa usucaptione uel prescriptione dicatur quis locupletari cum aliena iactura·huiusmodi minoris determinatio relicta ē dispositioni iuris scripti maxime canonici ¶ Item in lege diuina scriptū est· in ore duorum uel triū stat omne uerbum· et tamē lex positiua statuit in testamētis debere interuenire septem testes·l·iubemus·C·de testa·et no·in·c·cū esses·et in·c·relatum·de testa· Et sic patꝫ ꝙ licꝫ ista materia sit cōmunis/ magis tñ est canonistarum qui habent determinare minorē in qua solet iacere tota uis silogismi ut dicunt logici·et sic ꝑ decisione istius materie uidet̃ magis credendū opinionibus canonistarū/ et potius eis standum q̃ theologorum· ¶ Et quia hic tractaturi sumus de usura/ expedit ante omnia ut sciamus quid sit usura/ alias facile deciperemur et incassum laboraremus/ cum dicat phūs primo elen·ꝙ ignorantes uirtutes uocabulorū de facili paralogisantur/ id est decipiunt̃·et sic deueniendū esset ad diffinitionē usure· Sed quia qñ aliquod diffinibile est multiplex/ diuisio debet precedere diffinitionem similiter et quid nōis sicut dicunt logici· Idcirco

antequam ueniã ad diffinitionẽ usure / dico pri-
mo ꝙ usura scd̄m doctores cõmuniter dicit̃ ab usu
rei / id est pecunie· uel usu eris et pecunie qđ in idẽ
redit. Ego aũt cogitans in ista materia usq; hodie
mane fui in opinione ꝙ simpliciter dicit̃ ab usu /
nõ quidem rei uel pecunie specificate / sed ab usu
potius tempis· ut declarabo in vna diffinitione
usure in ultima pticula huius diffinitionis· Po-
stea aũt cogitaui ꝙ usura dicit̃ quasi usus rationa
lis p figuram q̃ dicitur anthifrasis· quia ualde ir
rõnalis· similiter mons dicit̃ a mouere eo ꝙ mi-
me mouet̃· Et solet distingui duplex usura scd̄m
ray· gof· et hostien· in summa· ti· de usura· §· quot
sunt species eius· Vna enĩ est usura spiritualis et
equa· de qua habet̃ in euan· mathei· xxv· Oportu
it ergo te pecuniam meam mittere nũmulariis·
ubi dicit augus· Miser homo cur feneraris homi
ni? fenerare deo et centuplum accipies / et uitã eter
nam possidebis· Alia est usura corpalis et iniqua
que solet subdiuidi a legistis· quia quedã est sor-
tis / et quedam usure· et hec ultima usura· hec est
usura appellata scd̄m legistas fenus· et eã exercẽs
fit infamis ipso iure· iii· q· vii· § · tria· et scd̄m iura
canonica in utraq; usura peccatũ mortale cõmittit̃

et infamia irrogatur·vi·q·i·infames·Secundum ray·gof·et fratrem io·in summa cōfessorū· et in·c· in ciuitate·de usu· ¶Diffinit aūt usura diuersimode a summistis·dicit enī ray· in summa·e·ti· circa principiū·et diffinit sic·Vsura est mutui lucrum/pacto debitū uel exactum· nō enī dicit ipse usuram cōmitti si gratis accipiatur· ar·xiiii·q·iii·si feneraueris·et·xviii·di·de eulogiis·Gof·aūt diffinit sic·Vsura est quicquid sorti accidit/intentiōe pnti uel pacto·Et in hoc ɔcor·hosti·in summa·e·ti·§·i· dicens· Vsura est quodcunq; solutū rei mutuate accidit/ipsius rei usus gratia/pactione interposita·uel intentione habita in cōtractu uel ex actiōe habita expost facto·Ego aūt aliter et melius iudicio meo usq; in hunc diem suaseram usuram debere diffiniri hoc modo· Vsura est lucrū nō iure gratuitū/certum uel uerisimile ex re aliena p sola tempis dilatione pueniens·Dico in diffinitione lucrum·quia secus esset si nō esset lucrum/sed esset perditio· ut dicit specu· in ti·de usu·§·i·ver· Sed pone aliqua cōmunitas·ubi dicit q si aliqua cōitas recipiat mutuo mille a quodā habitatore illius loci / hoc pacto ut donec ei satisfiret nihil solueret p collectis· et sic diu seruatū est· demum

cõmunitas soluit debitum et repetit ab eo collectas nõ solutas tanquã usuras nunquid possit? Et uidet ꝙ sic· quia si nõ fuisset mutuũ/soluisset collectam· ergo sequit ꝙ collectã est lucratus ex isto mutuo· Ad collectam enĩ omnes tenent patrimoniũ habentes· ff. de mune· et hono· l· rescriptnm· in fi· vnde absolutus ab ea tantũ recepisse uidet· immo quantũ soluisset nõ existente pacto/ tantũ uidetur de alieno pcepisse· Item et qui compẽsat/ uidet soluere· l· si debitor· ff· qui po· in pig· ha· et scriptum est luce vi· et in· ca· consuluit· de usu· mutuũ dantes/nihil inde sperantes· et quicqd sorti accidit/usura est· xiiii· q· iii· c· pleriq· Ipse tamen spe· determinat contrariũ dicens ꝙ multũ interest lucrum accipere/et non amittere siue penã euadere et aliquid lucratũ recipere· l· imperator· §· si centũ· ff. de usu· Nec est idem damnũ sufferre/ et lucrũ nõ capere· ff· de fruc· l· si commodata· §· fi· Et puto specu· bene dicere p̃sumendo ꝙ collecta fuerit indebita/siue minus iuste imposita· uel ratione psone quia clericus/uel rõne defectus imponentis uel aliqua alia de causa· Sed si in ipso collecta fuit iusta/tunc nõ uideo iuste posse saluari quin sit usura· Similiter dico ꝙ si aliqs esset p vim/ aut

metum inductus ad promittendum alicui decem et iste debitor mutuaret isti creditori centū cū pacto expresso ꝙ esset liber de istis decem · certe hoc casu nō dicerem esse usuram/exquo tūc mutuans non consequeret̄ aliquid lucri ultra sortem/sed cōsequitur nō damnū· et quodāmodo liberaret se a uexationibus illicitis/quod est licitū·ut habet̄ in ·c·dilectus filius·infra de simo·Dico in diffinitione nō iure gratuitū· quia lucrum iure gratuitū nō est prohibitū·quia si nullo pacto ab initio int̄ueniente/nec exactione expost facto habita/debitor aliquid gratis offerret/ recipi posset · dummō creditor mala intentione ab initio caruisset ·ar·i· ·q·ii·si episcopum·Porro si hac intentione principaliter ductus ut aliquid mihi dares tibi mutuassem pecuniam/alias nō mutuaturus·cū licꝫ in foro iudiciali possim censeri usurarius· ut dicūt doctores in·c·in ciuitate de usu· tñ in foro penitentiali secus·et inducēdus sum ut pecuniā sic receptā restituam·quia p dominū dictum est/mutuū dātes nihil inde sperantes·ut·s·alle·Hoc etiā ptꝫ ex auctātibus sauctorū Augustini / ambro· et hiero· xiiii·q·iii·si feneraueris·et duobus·c·sequentibus Scdm gof·et hostien·et alios in·d·c· in ciuitate·et

duobus·c·seqñtibus·scdm gof·et hosti·et alios in ·d·c·in ciuitate·et eundē hosti· i summa·e·ti·§·an aliquo casu·ver·taceo·et io·an·de regu·iu· peccatū in nouella·§·est ergo sciendū·li·vi· ibi plene p eū de ista materia et·§·sequētibus·Patet etiā deutro nomii·xxiii·fratri tuo absq; usura si indiget com modabis·Qd intelligunt uerū/ cum cā mutuādi principalr consistat in spe uel expectatione lucri· alias si nō principaliter ppter hoc moueaē mutua tor ad mutuandū/sed principalr mouet ob carita tem et dilectionē· secundario aūt sperat de aliqua retributione uel remuneratiōe/in nullo uel i mo dico peccat·ar·lxi·di·quid pderit·lix·di·si officia· lxxvii·di·si i singulis·de testa·cū in officiis·ff·de peti·he·l·sed et si·§·consuluit·scdm gof·et hostiē· Et in hoc cōcordant alanus·bern·et inno·in·c·con· suluit·Et beatus tho·in summa·q·lxxvii·et frater io·in summa confesso·e·ti·§·i·Vel si dicaē simplr et distincte sola spe usuram cōmitti·tūc dicit gof· q quo ad purgationē delicti nō est opus restituti· one eius quod accidit sorti/sed sufficit penitētia so la·sicut sola penitentia purgatur symonia/animo tantum cōmissa·c·ulti·de symo· quod non placet hostien·et merito·quia huic intellectui manifeste

contradicit·c·cõsuluit de usu· vnde quo ad hoc secus ẽ in symonia·ti·de symo·§· qd sit symonia·et alii in·c·ulti·de symo·et hoc etiam per archi·xiiii q·iii·c·i·in glo·et sic nota ꝙ sola spe ꝛc·ubi dicit ꝙ nõ est simile de symonia mentali et de usura mẽtali·qa in simonia mẽtali/et q dat turpiter dat·et q recipit/turpiť recipit·et ideo ei qui dat nõ est faciẽda restitutio·sed in usura mentali/recipiẽs turpiter operať sed nõ dans·et ideo est facienda ei restitutio· Mihi aũt magis placet illa opinio ꝙ aliquid sperare secundario nõ inducit usurã·ut clare ostendã in alia breui diffinitione usure ad quam finaliter me resoluã·Et nisi sic diceremus/uix aliquis vnq̃ esset mutuãs qui nõ esset usurarius· qs enĩ est ille tam pfectus qui mutuando saltem nõ speret quin ille cui mutuat alia uice sibi indigẽti iterum mutuabit·uel ꝙ erit sibi gratior q̃ fuisset/ mutuo sibi nõ facto· et tñ hoc esset usura scdm illos qui tenent simpliciter ꝙ omnis spes lucri faciat usuram· Vnde melius est intelligere secũdum quod cõmuniter intelligunt canoniste ꝙ spes lucri nõ demum facit usuram quando spes illa nõ est principaliter mouens mutuantem ·et quia nisi esset illa spes nullo modo mutuaret Sed si

caritas uel amicitia principalr moueat mutuantē licet secundario speret iterū sibi debere mutuari/ uel illū cui mutuat gratiorē sibi fieri·ex hoc non pōt argui usura/qđ etiā ꝓbatur sic· quia expressio eorū q tacite insunt nihil operat̄·l·iii·ff·de lega·i· et·c·dudū·de ꝑsump·sed ꝙ ille cui mutuo sit mihi gratior q̄ si nō mutuassem/ hoc tacite inest et obligat̄ ad hoc obligatione quadā naturali q̄ uocat̄ antidora·l·sed etsi·§·consuluit· ff·de peti·here·hoc enī naturale est ut benefaciētibus benefaciamus ut ibi·ergo sequit̄ ꝙ istud nō solum pōt cogitari/ seu sperari/immo potest etiā per mutuantem exprimi siue in pactū exꝑssum deduci dicēdo·Ego mutuo uobis centū cū pacto expresso ꝙ alia uice cum indiguero etiā seruietis mihi·nō descendendo ad aliqđ particulare seruitiū·et cauēdo ꝙ illa spes nō sit principale mouens mutuantē/licet accessoriū·sed principale sit ipsa caritas uel dilectio christi·Istud etiā ostendit̄ ex tex·ca· ad apl̄ice·de symo·argu·a simili de symonia ad usuram·quia uidemus quotidie ꝙ rector parrochialis ecclesie solet sepelire homines/ uel benedicere nubentes sub spe ꝙ habebit tantum/uel tantum·immo et illa spes deducitur realiter ad actum· quia tātum

et sic recipit temporale/scꝫ pecuniam ꝑ spirituali et tñ non cõmittit symoniam· ut etiam dicit ille tex· Cuius ratio est· quia licet pro spũali et etiam pro ãministratione sacramentorũ non debeat dari uel recipi aliquod tempale· tamẽ postq̃ sacramẽta sunt amministrata licitũ est sacramenta recipien tem cogi facere ad obseruantiã laudabilis consuetudinis habentis ut aliqd soluat̃ pro labore ãministrantis ut dicit ille tex· Et sic in casu isto rector sperat et realiter consequit̃ lucrum tempale· et tñ non cõmittit symoniã/ immo plus dico ꝙ posset rector ecclesie hoc deducere in expressum pactum anteq̃ amministrat sacramentũ/ꝙ sacramentũ recipiens seruaret laudabilem consuetudinẽ· exquo hoc tacite inest ratione cõsuetudinis/licꝫ nõ possꝫ facere expressum pactum de tantũ uel de tantum soluendo· qa tũc licet exprimeret illud qđ inesset/ tñ aliter exprimeret q̃ ꝙ inesset· quia specialiter ibi nõ inesset nisi generaliter· et hoc nõ licꝫ· ut ptꝫ ex nota· in· d· l· iii· ff· de lega· i· ubi dicunt docto· ꝙ illud quod dicit illa lex ꝙ expressio eorũ q̃ tacite insunt/ nihil operatur· intelligit̃ si eodem modo exprimũtur quo insunt· secus si aliter exprimerentur· faciunt no· in capi· ii· de concessi· preben· li· vi·

Nec deberet rector propter hoc solum sacramētorum āministrationē dimittere seu denegare· sed amministrare et postea agere ad obseruantiā consuetudinis·uel ex conditione/ex lege/ siue ex tali consuetudine·l·i·C·de cōdi·ex·l·uel ex stipulatōe si interuenerit·uel de obseruando consuetudinem Et hec omnia probāt in·d·ca·ad apostolice qđ est ·ca·multum aureū et menti tenendū·propter quod pñt releuare multe conscīetie/et tolli scrupuli ab oculis habentiū cōscientiā artā· Si hoc ē in symonia ꝙ spes lucri cōsuetudinarii nō faciat symoniā gº etiā si istud lucrū uel spes lucri esset deducta ī pactū eo mō quo inest scꝫ generalit̄/scꝫ ꝙ eritis mihi alia uice gratus· secus si specialiter· ut si dicerē dabitis mihi decem ꝓ gratitudine·sicut solent dicere lombardi· spes lucri causati ex iure naturali faciet usuram·nec obstat illud luce·vi·mutuū dātes nihil inde sperantes· quia uerum est ꝙ nihil debent sperare principaliter/et aliter q̄ de iure cui mutuo tenet̄ retribuere·Sed secundario et eo modo quo ē licitum/ bene possum sperare lucrū siue gratuitatem· hoc est in genere ut supra declaratū est· Et ad istud faciunt etiam notata·in capitulo significatum de preben· ubi tractat̄ illa questio·

Vtrum sacerdos posset exigere uel recipe pecuniã uel sperare lucrũ anniuersarii/ uel quotidianarũ distributionũ· In qua questione multi solent du bitare/et facere multos scrupulos· et distinguere diuersimode· sed in effectu uidetur fuisse resolutio io·an·ista scʒ q sperare uel recipere pecuniã p diuinis uel interessentia diuinorũ principaliter/ita q diuinis interessens hoc alias nullo modo factu rus esset·ille uidetur cõmittere symoniã·sed si principalis intẽtio seu prĩcipale motiuũ sit celebratio/ uel interessentia diuinorũ/licet secundario speret uel recipiat pecunia/ nõ est propterea symonia·et si sic/oporte, et omnes fere clericos totius mundi facere actus symoniacos·Dico tñ subtilius ꝯside rãdo attemptari posse·q licʒ pecunia moueat inter essentẽ diuinis taliter q sine pecuniis nõ iuisset/ q tñ ppterea non dicitur symoniacus· ¶ Pro quo considerandũ est q intentio principalis cuiuslibʒ christiani est duplex·specialis et generalis·Principalis intentio generalis ẽ qua quis generaliter se dirigit et omẽs actus suos in deũ tanq̃ in ultimũ finem/et sic in primũ principiũ·qa teste aristotele finis ẽ principiũ in intẽtione/et ultimũ in executiõe·qa gº deus et fruitio eius siue summũ bonũ

est finis cuiuslibet hominis christiani. Et principalis intentio euntis romã in anno iubileo ẽ habere indulgentias et remissionem peccatorũ/ licet nõ semper de illa p totam uiam cogitet. et licet aliquando bibat/aliqñ dormiat/aliqñ comedat/aliquando plus comedat uel bibat q̃ bibiturus esset uel comesturus si uiam illam nõ faceret/ pptérea tamẽ non dicit deuiare ab intentione sua. ¶ Ita etiã in pposito dico. q licet cras sit bonũ anniuersarium in ecclesia sancti petri/et ppter illud moueor ad eundum ad ecclesiam ut illud lucrari possim/ pptérea tamẽ non dicor ego cõmittere symoniam. quia licet hoc moueat me de presenti et faciat me ire ad anniuersariũ alias non iturũ. quia nõ habeo alium respectum particularem de quo p nunc specialiter cogitem. respectus tñ vniuersalis siue intentio mea vniuersalis et principalis siue finalis est seruitiũ dei/et ideo istud lucrũ minus principale est respectu illius principalis intẽ tionis specialit nõ cogitate seu rememorate/et nõ inducit symoniam. Et dico de usura idem.

¶ Nec obstat premissis si aliquis dicat/si ista resolutio esset uera/sequeret q nunquã committeret symonia uel usura. quia illud lucrũ siue illa res

tempalis semper iudicaret esse minus pricipalis respectu generalis intetionis/mutuu dantis/uel sacrameta aministrantis/capiedo hoc mo principalem intentione ita generaliter et sic istud lucru siue ista res tpalis tanq minus principalis et secundaria nunq induceret symonia uel usuram/quia respondet q in spe lucri uel rei tempalis/oportet stare ɔscientie cuiuslibet. quia de illa no iudicat nisi deus. ca. tue de spon. Sed in foro contentioso/ iudicat ex his q uident/uel cu sensu corpeo concipiunt seu allegant et probantur. Et ideo si ex forma contractus appareat eum esse usurariu uel symoniacu/ iudicabit talis ab ecclesia nostra militante/licet fortassis iudicabit no usurarius ab ecclesia triumphante. Et qn in pactu non deducitur aliud nisi qd tacite uel iure uel co suetndine inest et deducit in pactum eo mo quo inest/et no alias tunc etia ecclesia nostra militans no iudicat cotra ctum usurariu uel symoniacu. d. l. iii. ff. de lega. i. lic3 possibile sit q quo ad ecclesiam sit ibi uera symonia uel usura. quia fortassis etia specialiter cogitando de obligatoe sua ad deu. et generali intetione et bene deliberatus nullo mo esset intetois mutuu faciedi uel sacrametu aministradi. sed ad

hoc mouet̃ solummodo ex hac spe lucri uel rei tẽ-
poralis/non tñ est tutum habere nimis scrupulo
sam conscientiã/immo si quis talem habet/debet
scrupulum(qui apud medicos dicit̃ mẽsura ual-
de parua)oĩno tollere· et se ad manipulum q̃ est
mensura magis grossa simpl̃r reducere·ꝑut consu
lit papa in·c·tuas·et in·c·si questiones de symo·
¶ Dico aũt in diffinitione certũ uel uerisimile·
quia dubiũ excusat ab usura·ut ꝑ3 ex tex·c·naui-
ganti de usu·in duobus ultimis responsionibus·
nec obstat principiũ illius tex· quia põt multipl̃r
respõderi·vno mõ quia nõ erat alias mutuaturus
nisi ꝑpter illud lucrũ·et sic lucrũ illud fuit prin-
cipale mouens eum ad mutuũ·nõ aũt caritas uel
amicitia·et sic lucrũ recipit̃ effectualiter ꝑ mutuo
non aũt pro ꝑiculo uel opera mutuantis·et ibi in
dubitanter ẽ usura· Vel scđo· illud dubiũ nõ erat
uerisimile forte quia fuit modica distantia· et per
mare ualde securũ et serenũ·Et q̃ ita debet intelli
gi suadet̃ ex hoc· quia sequẽtia declarant p̃ceden-
tia·l·si seruus pluriũ·§·fi·ff·de le·i· Et sic exquo ĩ
duobus ultimis respõsionibus loquit̃ de empti
one et uenditione facta in casu dubii probabilis
uidetur etiam q̃ principium ita debeat intelligi·

Vel forte periculum illud non fuit mensuratum iusto precio/sed nimis magno·uel fuit illud periculum expressum i fraudem usurarū· alias nō uidet̄ posse assignari aliqua ratio quare magis dubiū excusaret in vno q̄ in alio· Et ideo dicendū q quandocūq; in emptione uel uēditione/uel etiam ex mutuo interuenit pbabile dubium lucri/ q tunc nō est cōtractus usurarius·uerbigratia aliquis uellet habere mille modios frumēti in anglia/et uenit ad me ut mutuem sibi·et mutuo/cū pacto tn̄ q ego meo periculo deliberabo sibi eos in anglia· sed uolo retrahere mille/ducentos/uel tricentos·certe hoc casu istud lucrum ducentorū/ uel tricentorū non est certū uel uerisimile pptex periculum maris/ sed incertū· et ideo istud lucrū nō potest dici usura·quia cōmensurat̄ illi piculo Idem si ego mutuo uobis centū sub conditiōe tali·q si eueniat conditio/eritis liber a mutuo·si aūt non/ soluetis pecuniā mutuatam et aliqd ultrā· quia illud lucrū non est certū/sed probabilit̄ dubium·Et istud quod plus soluit̄ uidet̄ prouenire p modum cuiusdam sponsionis q̄ de iure est licita·ut pt; in·l· si gratuitam·alias incipit pertineanus scripsit·§·si quis sponsionem·ff·de pre scrip·

uer. ¶ Dico in diffinitione ex re aliena. quia ex
re ꝓpria licitū est plus recipere: ut ex possessione ꝑ
me empta. quicqd uenit ex ipsa possessione: hoc to
tum meum est / licet multū excederet preciū ꝑ ea
datū. ut de se ptꝫ. Et eodem modo dico ꝙ quicquid
recipit̄ ex iure recipiendi pensionē annuam: hoc
licite recipit̄ / licet plus recipiatur q̄ pro illo iure
fuit solutū. quia licꝫ illud lucrum sit certū in per
petuis pensionibus / et uerisimile in uitalibus:
tamē quia hoc lucrum nō uenit ex re aliena: sed
ex re propria. hoc est ex iure recipiendi pensionē
ꝑ precio competenti tento. idcirco illud lucrū nō
potest dici usura. Si aūt reciperet̄ lucrum certum
uel uerisimile ex re aliena: tunc esset usura. Et hic
uenit ꝙ creditor tenet̄ fructus perceptos cōputare
in sortem. c. i. et. ii. et. c. conquestus de usu. quia res
nō est creditoris. Si autem res mea ab alio iniu
ste possessa: esset mihi creditori data pro pignore
cum pacto ꝙ nō tenerer fructus ꝑceptos cōputare
in sortem. tunc illud pactum ualeret / nec diceret̄
usurarium. ex quo tunc istos fructus siue istud lu
crum nō percipio ex re aliena: sed ex ꝓpria. et hoc
modo intelligit̄. d. c. i. et. c. conq̄stus in fi. ut infra
latius declarabit̄. ¶ Dico in diffinitione ex sola

temporis dilatione proueniens·quia si lucrū eueniret ex dependentia ɔditionis apposite ī mutuo uel ex re ꝓpria/uel ex mora/uel ex interesse·ut in ·c·salubriter de usu· uel ex pena nō fraudulenter apposita·c·fraternitas·xii·q·ii·uel ex pacientia·ut in concessione pecunie ad pompā· ut dicit glo· in ·d·c·cōquestus·uel ex sponsione·d·§·si quis pensionē·uel quia suscepit in se probabile periculum· uel pro industria uel custodia mutuantis·uel his similibus de quibus in illis uersibus· Feuda fideiussor pro dote stipendia cleri·Venditio fructus cui uelles iure nocere· Vendens sub dubio/ preciū post tempa soluens·Pena nec in fraudem lex cō missoria gratis·Dans socii pompa/plus sorte modis datur istis· Tunc quia lucrū non uenit ex sola tempis dilatione/ sed ex aliquo predictorū· idcirco nō dicit usura·Et quia ista diffinitio seu descriptio sit bona ex hoc·quia cuicunq̄ cōuenit diffinitio/et diffinitū/et econtra·ita ꝙ diffinitio est cōuertibilis cū suo diffinito/et econuerso·put esse debꝫ et habet in·l·quintus mucius·ii·§· si cui currū·ff· de auro et ar·lega·et no·in·l·i·ff·de dolo·et in·l·i· ·ff·de testamē· ¶ Ego postmodum hoc mane dū in lecto iacerē/ cogitaui breuius et melius etiam

magis appropriate diffiniri posse hoc mō· Vsura est quicquid sorti accidit· Ita diffinit eam ambrosius in·c·plerīq·xiiii·q·iii· Et ista diffinitio erit clarissima si sciamus que bestia sit sors· Et quia hoc nō fuit ab henrico de gandauo et suis sequatibus scitū uel intellectum/ idcirco errarunt et inde omnis error in hac materia usurarum processit· Cogitaui q̄ sors capit̄ diuersis modis·vno modo in bonū·vnde scriptum est·et cecidit sors sup mathiam· Alio modo in malum·vnde scriptum est· super uestem meā miserunt sortem· inde ueniūt sortilegia· Sed nec vno modo/nec alio modo uidebat̄ mihi posse capi in ista diffinitione quid p hoc uerbum sorti significet̄/ cum in diffinitione dicit̄·usura est quicqd sorti accidit·quo nō intellecto/impossibile est fundamentaliter intelligere quid sit usura· Tandem reduxi me ad·ca·cum scd̄m apl̄m de preben·ibi satis tex· declarat quid sit sors/etiā quo ad materiā nostram dummō declarat quid sit/ siue vnde dicatur clericus·Dicitur enī q̄ clericus dicit̄ a cleros grece qd̄ est sors/ siue hereditas latine·quia clericus dicit̄ sortiri siue cō sequi sortem siue hereditatē dei· Et sic per illum tex·patꝫ q̄ illud dicit̄ sors alicuius qd̄ qs ex natā

alicuius actus debet sortiri/consequi uel habere. vnde sors uirtutis dicit regnum eternū. qa hoc debet virtuti siue uirtuosis p uirtute. vnde si illud sortiantur: assequunt sortem suam/hoc ē illud qđ debent sortiri siue consequi ex actu uirtutis. Sors uero uitii siue peccati dicit ignis eternus. quia ex actu peccati debet quis sortiri ignem eternū. et sic ignis eternus est sors uitiosi siue peccatoris. Et hō modo pōt intelligi forte illud euangelii dum dicitur: sors cecidit super mathiam. sors enī sua siue illud quod debebat sortiri siue assequi ex uirtute sua fuit apostolatus. et sic sors/id est apostolatus cecidit (intelligo uere non sortialis siue fortunate electionis)super mathiā. Et sic non est uerū dicere ut aliqui somniant ꝙ mathias fuerat electus per lis siue fortunate electionis)sup mathiam. Et sic nō est uerum dicere ꝙ mathias fuerat electus per sortem/ siue fortunā/ siue ꝙ sors illo modo capta cecidit super eum. Quicquid ergo aliquis debeat sortiri ex natura actus uel contractus quem facit: illud quo ad eum est sors. quia hoc sortiri cōsequi uel habere debet ex illo actu uel contractu.

¶ Quid ergo in mutuo esse sortem? Certe quo ad eum cui fit mutuū nō est aliqua sors. quia ni-

hil ipse debet consequi seu sortiri·sed quo ad mutuantem: sors est pecunia mutuata· Et aduerte q dico q non solū pecunia mutuata est sors: sed etiā illa obligatio antidoralis·quia benefaciētibus tenemur benefacere·de qua in·l·sed et si·§·cōsuluit ·ff·de pe·here·ita q si mutuo alicui centū/et ille restituit mihi in tunc cōuento centum:et cū hoc dat mihi decem pure et liberaliter:et illa recipio· certe non cōmitto usuram· Ratio quia nihil sortior uel consequor ultra q debeo· et sic nihil sorti accidit·quia ego ex mutuo meo pure et liberalit illi facto debeo sortiri siue cōsequi nō solum pecuniā mutuatā:sed etiā obligationē illam naturalē· de qua ·s·et si illam naturalem obligationē generalem ad benefaciēdum: ille sua mera liberalitate estimet ad decē et illa mihi det nihil accipio ultra sortē/ immo accipio sortē siue illud quod sortiri seu assequi debeo ex isto mutuo p me liberaliter facto·Et cum dicit de·c·cōsuluit de usu·et de dicto euangelii luce·vi· Mutuū dantes nihil inde sperantes·Respondet uerum esse q nihil debet sperari principaliter/ita q illa spes sit principalit mouens ad mutuandū·sed si quis ex mera caritate et amicitia mutuat: bene potest spare retributionē

secundario et minus principaliter/ uidelicet quod ali-
as sibi indigenti iterum mutuabit uel seruiet. uel quod
erit sibi gratus. quia ex natura contractus mutui
mutuans debet sortiri siue consequi hec duo. Pri-
mum quod restituantur sibi denarii mutuati. Secundum quod
ille cui mutuat sit sibi gratus et naturaliter obli-
gatus ad antidoram. non descendendo in animo
suo ad speciem aliquam gratuitatis magis quam aliam.
Et nisi ita diceremus uix credo in centum annis
fuisse aut hodie esse aliquem etiam theologum qui
vnquam mutuaret quin esset usurarius. quia uix ali
quis aut nullus est tam sanctus quin mutuando
saltem non speret quod ille cui mutuet ex hoc erit sibi
gratior/ et aliquando iterum complacebit. et si quilibet
conscientiam suam non blandiendo uel mentiendo
sibiipsi/ mecum facile iudicabit. et hoc non est sperare
illud prohibitum. de quo luce. vi. immo est istud spe-
rare permissum. ut etiam satis dixi circa illam diffi
nitionem in uerbo non iure gratuitum. non est aliquid
sperare ultra sortem/ quia hoc totum est sors ut s. dixi.
immo dico plus et quod mirabilius sonabit in au-
ribus non intelligentium/ uidelicet quod nedum licet se
cundario sperare illud lucrum antidorale/ sed etiam
potest in pactum expressum deduci. dicendo hoc

modo mutuo uobis centū cum hoc pacto expsso
ꝙ eritis mihi ex hoc gratior/ uel ꝙ alia uice iterū
benefaciatis mihi·probo sic· quia expressio eorū
que tacite insunt nihil operaē·l·iii·ff· de le·i·et·c·
dudum de presump·sed hoc tacite inest cōtractui
mutui/ut ille cui fit mutuū sit ipsi mutuanti ex
hoc gratior· uel iterū sibi alias indigenti benefa·
ciat·d·ꝯ·cōsuluit· ut·s·declaratū est·ergo expressio
nihil uitiauit uel faciet cōtractum usurariū· quia
hic nō fit pactum de recipiendo aliquid ultra sor
tem·quia hoc etiā est sors exquo mutuans ex suo
mutuo hoc etiā sortiri siue consequi debet· ut ille
cui mutuat sit gratus· et alia uice etiā benefaciat
sibi· Et ꝙ ita necessario oporteat intelligere/pbo
sic· Si enī dicamus sortem soluēdo illud qđ quis
dat sicut aliqui somniant/tunc sequereē hoc incō·
ueniens ꝙ omnis homo mundi habens bona he·
reditaria erit usurarius/nedum mētalis/sed etiā·
realis et actualis·pbatur consequētia·quia recipē
uel sperare recipe ultra sortē est usura·sed emens
bona hereditaria sperat plus recipere per se uel p
suos heredes ꝗ pro possessione uel domo uel alia
re hereditaria dedit/immo et cōiter plus realiter
recipit/saltem p suos heredes·ergo sequiē ꝙ illud

quod plus recipit q̃ dedit sic usura/et p ɔsequens ipse usurarius·quod tñ nullus theologorum / nec etiã henricus de gandauo diceret· immo exp̃ssis terminis tenet henricus nec aliquis vnquã in hoc tenuit contra/ ꝙ emere possessionem uel domum et sperare plus ex illa recipere q̃ pro ea dedit/ uel etiã plus realiter recipere nõ sit usura· et tñ non potest negari quin recipiaẽ aliquid ultra sortem· capiendo sortẽ pro precio dato pro possessione uel domo·et sic ẽ laqueatus ipse et omẽs sequẽtes eũ·
¶ Quare necesse est ut aperiamus oculos et ĩtelligamus quid significet nobis hoc uerbum sorti positum ĩ illa auctoritate dum dicit/quicquit sorti accidit usura est· Et dicamus ꝙ sors aliquando non est illud quod datur ut supra satis declaratũ est circa mutuum·Sed eciam aliquãdo nullo mõ est illud quod datur sed aliquid aliud · et de hoc potest esse exemplum in emptõnibus et uenditõnibus siue in exemplo ꝓposito·Pono emo vnam domum pro tricentis·et uenit aliqua bona fortuã ꝓpter quam loco illam domũ quolibet anno pro quĩquaginta·et possideo eã octo annis·sic in effectu receperim centũ ultra per me data·nũquid illa centũ sunt usura et teneat ea restituere/ Certe opor-

tet dicere si dicamus q preciū tricentorum p ipsa domo datum sit sors q sit usura. Quod sic pbat. quia quicquid sorti accidit usura est. sed ista centū accidunt sorti / ergo sequit q sit usura / et sic ut supra dixi nullus erit emens rem hereditariā quin ipse emens sit mentalis usurarius / immo realis / uel saltem heres suus qđ est absurdū dicere. Vnde dico q ad me ementē domum uel aliquā aliā possessionē / nullo modo ē sors. sed debet dici sors quo ad uendentē. quia ut. s. dixi sors est illud qđ quis debet sortiri ex natura contractus. ¶ Videamus ergo quid ego emens debeo sortiri siue consequi ex cōtractu emptionis. Certe debeo sortiri siue consequi rem emptam cū omnibus cōmoditatibus et utilitatibus suis / soluēdo preciū iustum. et sic res empta cum omnibus commoditatibus et utilitatibus suis est sors mea que debetur ex isto contractu. Et sic recipiēdo ex locatione domus etiam centies plus q̄ solui / pro illa non dicor aliquid recipere ultra sortem. quia hoc totū est sors. Quo aūt ad uendentem sors est iustum precium. quia illud debet ipse sortiri siue cōsequi. Si ergo uēditor sortiat aliquid siue cōsequit ultra iustum preciū / tūc consequit aliqd ultra sortē / et p cōseqns

committit usuram·cum generaliter loquendo dicat canon q quicquid recipit ultra sortem/ usura est·et sic posset exemplificari in omnibus cōtractibus. Et de deposito capite exemplum optimū in curia romana in qua sunt aliqui qui deponūt pecunias suas apud bancū sub spe alicuius lucri qd uocant gratuitatē· et nisi sperarent inde lucrum/ nullo modo pecunias suas ibidem deponerēt· In signū cuius si non fiat eis in prima die anni/uel alio vna bona gratuitas/ ipsi reuocant pecuniam depositā/et ponunt in alio banco·Certe hoc ē usura isto contractu depositi·exquo aliter nō erant ibi deposituri pecuniā suam·quia hoc modo recipiūt aliquid plus q̄ recipere deberent·et sic ultra sortē quia ex natura cōtractus nō debent sortiri uel cōsequi aliud q̄ restitutionem rei deposite· et modo sortiunt et consequūtur plus/et sic ultra sortem· quare sequit q est usura·Nō est uera opinio illa quā aliqui tenent q usura sit in solo mutuo/et nō in aliis contractibus·quia hec opinio reprobat p cōstitutionē ecclesie/uidelicet p·c·in ciuitate·et ca·fi·de usu·et·d·c·plerisq·xiiii·q·iii·ubi dicit expsse tex·q etiā in emptionibus et uenditionibus committit usura·imo subdit tex·in·c·plerisq· q qcqd

sorti accidit/siue quicquid ultra recipitur/usura ē. Nec etiam est uera opinio illorum qui dicunt ꝙ usura non consistit proprie nisi in mutuo solo·in aliis autem contractibus potest consistere solummodo improprie·quia ista opinio est capitanea et non reperit̃ aliquo iure diuino uel humano probata· immo predicti textus simpliciter dicunt ꝙ in aliis contractibus consistit usura et in commodato·ut habetur deutronomii·xxiii· ubi dicit fratri tuo absq; usura si indiget cōmodabis·et in aliis contractibus ut habet̃ leuitici·xxv·ysaie·xxxiii et in ezechiele·Et bene fateor ꝙ in mutuo facilius deprehenditur usura q̃ in aliis contractibus·prout etiam sentit textus ĩ sepedicto capitulo·in ciuitate· Vnde est aduertendum ꝙ contractus aliquãdo sunt illiciti ex forma sui·et tamen in rei ueritate non sunt usurarii/ sed liciti· Exemplum potest poni in mutuo·Primo secundum qđ posui supra in aliquibus deponentibus in curia romana pecunias suas apud bancum·quia ibi ex forma contractus non deprehenditur usura/ et tamen in rei ueritate est usura· Et econuerso ponamus · Aliquis deponit apud bancum mille/ cum pacto expresso ꝙ uelit sibi restitui mille ducentos ·

certe iste contractus ex forma sui est usurarius·
et tamen potest esse ꝙ in ueritate nõ sit usura·for·
te quia illa mille erant deposita ad pompã banci
sicut solet fieri florentie in crastino iohannis ba·
ptiste·et sic in effectu dico ꝙ bene est licitum sicut
est licitum locare quãcunqȝ aliam rem dummodo
fraudes cessent·ut dicit etiam glo·in·c·conquestus
de usu·Vel forte deponẽs uel mutuans erat mer·
cator solitus licite mercari/mallens dare ducentos
de suis q̃ mutuare et carere denariis tanto tempe
et tamẽ pro amicitia mutuauit·Certe isto casu li
cet ex forma sui sit usurarius/nõ tamen in rei ue·
ritate est usurarius/ exquo ille mutuans est soli·
tus mercari/et sic lucrari ducẽtos uel plus ad mil·
lenarium·et sic nõ ueniunt illa ducenta ut usura
sed ut interesse· ¶ In emptionibus et uenditioni
bus potest poni exemplum·Ponamus uos emere
centũ modios frumenti·et si haberetis promptas
pecunias/in ueritate darem uobis quemlibet mo·
dium pro·xx·stupheris· sed quia nõ habetis/ sed
vultis dilationem/ uendo quemlibet modium ꝓ
uiginti qnqȝ stupheris·Certe iste cõtractus ex for
ma sui est licitus/ et nullo modo usurarius· Sed
in ueritate est usurarius·quia ĩ ueritate recipio et

fortior aliquid plus q̃ recipere uel sortiri deberẽ. quia non deberem consequi in ueritate nisi .xx. si haberetis promptas pecunias. et sic nũc propter dilationem recipiendo .xxv. ego recipio quinq̧ ultra sortem siue ultra iustum precium. Et si aliquis dicat immo istud est iustum precium / exquo nõ transgreditur medinm iusti precii. Respondeo ꝙ est iustum precium ex forma contractus / sed in ueritate et ex circunstantia contractus est illicitus tus. Idem si emo a uobis centum modios auene pro .xii. stupheris / deliberandos mihi in festo iohannis proximo. iste contractus non est aliquo modo usurarius ex forma sui / sed in ueritate et ex circunstantia poterit esse usurarius. quia licet nõ sit certum quantũ ualebit modius in festo iohannis. quia tamẽ est uerisimile ꝙ tunc plus ualebit iudicabitur usurarius. quia uerisimiliter sortior plus q̃ debeo. et sic aliq̄d recipio ultra sortẽ. et hoc mõ potest intelligi tex. in duobus ultimis respõsionibus. capi. nauiganti. de usu. Principiũ etiam potest intelligi ut supra dixi.

¶ Circa primam meam diffinitionem uidelicet cum mutuo tibi centum cum pacto ꝙ illa delibe rabo rome. sed uolo mihi restitui centũ et decem.

Certe iste contractus ex natura sui non est usura rius·quia uideor nihil recipere ultra sortem si illa decē debeo sortiri pro labore et diligentia mea et pro periculo in me suscepto·ex circunstantia tamen et in ueritate potest esse usurarius/quādo scilicet ego aliter non essem mutuaturus/ nisi esset istud periculum suscipiendum/et sic lucrum habendum·quia tunc in ueritate ista decem non soluūtur mihi p periculo et labore/sed pro ipso mutuo/exquo sine illo nō fuissem mutuaturus·et sic sortior plus q̄ sortiri deberem·quia nō debuissem sortiri nisi centum mutuata/nō autem illa decem pro labore·exquo in ueritate labor nō fuit causa istius lucri de decem/sed in ueritate fuit ip̄m mutuum· Sed quia ecclesia non iudicat de occultis/ ideo sepius est multum difficile in istis contractibus scire an sit usura uel non/exquo ex forma sui non sunt usurarii· Et hoc est quod uoluit dicere tex·in capi·in ciuitate in fi· de usu· q securius est abstinere·quia uerum est q propter multas circunstantias et fraudes multiplices que solent in his accidere/multa alia possunt poni exempla in locatione et aliis contractibus·sed hec sufficiant· Et patet iam diffinitionem usure esse sufficientem

etiam absq aliqua suppletione scilicet q usura est quicquid sorte accidit.

¶ Istis sic positis. ad principalem questionē sic dicitur q emere redditus uitales uel perpetuos non sit contractus usurarius. quia emens nihil consequitur ultra sortem. quia sors est ius recipiēdi emptum. et sic quicquid ex illo iure uenit est sors. sicut quicquid ex domo et possessione empta uenit est sors. Non enim est sors preciū pro ipso redditu solutum. ideo plus q̄ precium datum pro aliqua domo uel possessione est sors. Sed quia nō est satis bene dicere/ nisi et male dictis siue motiuis in contrariū respondeatur. ¶ Idcirco ad motiua henrici de gandauo sigillatim respondebo. Et primo ad primū respondetur uerum esse q in cōmutationibus requiritur iustum precium/ alias cōmutatio est illicita et inhonesta. debet enim precium esse iustum et equale rei. ut patet ex iuribus pro contrariis allegatis. ¶ Sed est aduertendū q ista iusticia siue equalitas nō consistit in indiuisibili prout aliqui imaginantur/ sed habet vnam certam latitudinē. ut dicit scotus doctor subtilis q̄rto sniarū. et ideo dicit phūs in scdo ethicorū. non solum bene sagittat qui signum tangit/ sed ille qui prope

sagittat· Vnde dico q duplex est equalitas precii· vna naturalis uel mathematica·alia uero legalis· Et ista legalis est duplex scdm quod preciū alicuius rei est duplex· Vnum est intrinsecū·et de illo in·l·precia rerū·ff·ad·l·fal·q precia rerum ex cōis regionis estimatione sumunt· Aliud extrinsecū et de illo loquit tex·in·l·i·§·si heres·ff·ad trebell· dum dicit q tantū res ualet quantū uendi potest sed quia illud solum dicimur posse quod de iure possumus·l·nepos proculo·ff·de uer·signi· Idcirco istud posse est estimatū usq ad mediū iusti precii Vnde statuit lex tam canonica q ciuilis q licitū est contrahentibus seinuicem decipere usq ad medium iusti precii·ut dicit tex·in·l·ii·§·in precio·ff de mino·et in·l·rem maioris precii·C· de rescin· uen·et in·c·cum causa·de emp·et uen·cū similibus quod est intelligendum de deceptione reipsa sine fraude·non aūt de fraude uel deceptione concilii· Duplex est enī finis concilii/scz et reipsa·ut habet insti·de his qui sui uel alie·iu·sunt·§·in fraudem hoc est dicere·licitū est uenditori absq dolo/fraude/et mendacio rem emptam pro decem· uel rem cōmuni estimatione decem nūmos ualentem uēdere pro quindecim·quia licz hic nō sit equalitas

precii naturalis uel mathematica·est tamen equa
litas precii legalis exquo emens non reperit dece-
ptus deceptione uel fraude cōcilii·nec etiā decepti
one seu fraude reipsa ultra medium iusti precii·
Iustum enim preciū secundum cōmunem estima
tionem regionis supponit esse decem·ergo sequit
ꝙ medium iusti precii sunt quinqꝫ·et p consequēs
sequitur ꝙ emens pro·xv· non est deceptus ultra
medium iusti precii·Sed si res ualens decem uē
deret pro·xv· tunc enim nō esset equalitas precii:
immo esset emens deceptus ultra medium iusti
precii·et ideo rescinderet contractus p iura superi
us allegata · Et quod dictum est de uenditore re-
spectu emptoris/dicendum est et de emptore respe
ctu uenditoris·hoc est si res ualens decem emeret
pro quinqꝫ/ualeret emptio· quia uenditor non est
deceptus ultra medium iusti precii ·quia iustum
precium supponunt esse decem·ergo mediū iusti
precii sunt quīqꝫ· sed quatuor sunt ultra medium
iusti precii · et ideo talis contractus per quem res
ualens decem cōmuni estimatione emit pro qua
tuor/non ualet sed erit rescindendus per·d·l· rem
maioris·C·de rescin·uen·et ca·cum causa· de em-
ptioni·et uenditio·que iura·cum suis similibus·

hoc modo redduntur plana et plene intellecta·
¶ Ad propositum ergo dico q in emptionibus
istarũ pensionũ uitalium uel perpetuarũ ẽ oĩno
equalitas precii ad ipsam rem emptã· qa cõmuni
estimatione hominũ regionis tantum estimatur
ualere ius recipiendi·x·rideros in anno ad uitam
alicuius/ sicut centũ rideri semel in pmptis dena-
riis· Item et ius recipiendi·x·rideros in anno per
petuo/quãtum ducentos semel in pmptis· Quid
ergo si ius percipiendi decem rideros in anno uẽ-
dereẽ pro cẽtum et·xx·uel·xxv·semel· sicut alique
ciuitates quãdoq uendere solent· Certe dico q ces
santibus fraudibus et malis circunstantiis posset
ista emptio et uenditio optimo iure ualere·exquõ
nõ esset deceptio ultra medium iusti precii· imo
circũstantiis bonis attentis posset illud precium
esse bonum et adequatũ precium/forte quia pp̃ter
hoc ius soluendi et pcipiendi·x·singulis annis su
per tali ciuitate cõmuni estimatione hominum
bene ualet centũ et·xxv· Similiter dicerem q põt
emi·x·rideri annuatim ad uitã p·l·rideris semel
dummõ alias cessarent fraudes· siue dummõ hec
emptio nõ fieret in fraudem usurarũ pp̃ter quas
fraudes uitandas cõmuniter per uiam statuti est

ordinatum preciū istarum pensionū uitalium infra quod emi nō possunt· et multū bene et sancte ppter multiplices fraudes hominū et inclinatione nature ad malum·ut dicit grego·in probemio decre·Cessante tñ statuto/et supposito ꝙ nihil fieret in fraudem usurarū absqꝫ dubio ex forma contractus emptio·x·riderorū pro·l· rideris in pmptu ualeret·quia hoc ē iustum preciū et equale ipsi rei nō equalitate natali uel mathematicali ut supius dixi·sed ex equalitate legali exquo nō trāscenderet mediū iusti precii·Sic dico ꝙ pōt ualere emptio pensionū·x·pro centū ad uitā vnam·Item et ad uitas duas uel ad tres·quia cōi estimatiōe hominū tantū ualent centū rideri semel in pmptis sicut pē sio ad decē/ad duas uel tres uitas·Vel etiā si centum rideri cōi estimatione nō tantū ualeant sicut decem ad duas uel tres uitas·sed sicut decē ad vnā uitam tantū· quia licꝫ hic sit inequalitas mathematica·non tñ est inequalitas legalis· hoc ē ultra mediū iusti precii·et ideo ualet contractus ut·s·dictum est·hoc tñ semper debet intelligi nisi statutum uel consuetudo obuiaret·ut quia diceret ꝙ p centum rideris in promptis denariis non posset emi pensio de decem·nisi ad vnā uitam tantum·

Item debet hoc intelligi dūmodo cessent fraudes ut sepius.s.dixi.ita ea que dixi pcedunt ex natura contractus ut ipse contractus ualeat. nec uitiet propter huiusmodi inequalitatē naturalē. exquo adest equalitas legalis precii.Sed certe ex circunstantiis de quibus se informare iudex posset talis contractus potest uitiari.Et est uerū q in istis emptionibus pensionū maior deprehenditur fraus usurarū q̄ in aliis contractibus. Et hoc ideo.quia preciū istarum nō est ita facile.uel non ita cōiter solet uariari sicut uariant precia aliarum rerū/uel ex tēpore/uel ex multitudine/uel ex aliis multis Et sic apparet clarissime solutū primum ɔtrariū/ siue primum motiuū henrici de ganda.quia immo in emptionibus istarū pensionū uitaliū/uel perpetuarū interuenit iustum preciū. nec excedit illud ualorem rei empte/imo ē sibi equale scđm cōmunem estimationē regionis/licet fortasse nō sit sibi equale equalitate indiuiduali naturali uel mathematica.nec hoc oportet ut.s.satis ostensum est.Posset etiā deduci p deductionem ad inconueniens. quia si hoc requireret sequeretur primo q omnes mercatores mundi quātūcunq iusti/essent damnandi. quia nullus est eorū qui non uendat

rem pluri q̃ ualeat/et sic ultra equalitatem precii loquendo de equalitate naturali siue indiuiduali Item sequeretꝫ ꝙ si emo vnam possessionē/uel domū ualentem cōiter omibus deductis·x·singulis annis ꝑ ducentis(prout cōiter emi solet) et ueniat casus(prout est possibile)ꝓpter caristiam bladorum uel aliam quācunqꝫ rem ꝙ recipiam de tali domo uel possessione sic empta infra·x·uel·xx·annos tricenta ꝙ ista emptio et ista perceptio ultra preciū ducentorū per me solutum erit iniusta·qa si requiritꝫ equalitas precii indiuidualis seu mathematica/ clarum esset ꝙ non esset iusta emptio· immo ꝙ ego tenerer recipere ultra prout cōmuniter homines intelligūt sortem·et quicqd sorti accidit usura est·de cuius tamē auctāte et descriptionis intellectu latius·s·dictum ē·sed istud ē incōueniens/ergo et illud ex quo sequitꝫ et ꝑ consequēs remanet clarum ꝙ recipere ex re empta plus q̃ sit empta nō faciat inequalitatem precii ipsius rei/sꝫ estimatio cōmunis regionis ē illa que facit equalitatem uel inequalitatē precii· semper tñ habet illa estimatio cōis/latitudinē suā legalē·ut·s·dictum est·Et sic quia decem rideri annui ad uitam cōmuni estimatione estimantꝫ tantū sicut centum

rideri semel in promptis·et·x·rideri singulis an·
nis perpetuo/quantū ducenti rideri semel in ꝓm·
ptis·et econtra· Idcirco sequit̄ ꝙ hic in istis empti
onibus interuenit iustum preciū et equale preciū·
Nec plus ualet res empta hoc ē ius recipiēdi de·
cem singulis annis ad uitam annuatim q̄ ualerēt
centum semel in promptis denariis·uel·x·perpe
tuo q̄ ducenta in ꝓmptis· Et in isto fuit vnus prī
cipalis defectus opinionis henrici de gandauo·
¶ Ad scdm motiuū herici de gandauo quo dixit
ꝙ quicqd sorti accidit usura ē· Dico ꝙ in istis em
ptionibus pensionū uitalium uel perpetuarū ni·
hil accidit sorti·nec aliqd recipit emēs ultra sortē
quia totum est sors·ut satis declaratū ē in ultima
diffinitione seu descriptione usure·
¶ Ad tertiū motiuū henrici de ganda·quo dicit
ꝙ nūmisma siue pecunia inuenta est nō ut sit ter·
minus/sed medium cōmutationū· hoc est ut nō
esset merx siue res empta/ sed esset medium em·
ptionis et uenditionis· Respondet̄ ꝙ in istis em·
ptionibus uitalibus uel perpetuis nō emitur pe·
cunia·quia hoc nō licet ut ꝓbat henricus/sed emi
tur ius recipiendi singulis annis tantā pecuniam
quod ius recipiendi pōt cadere sub estimatione

nūmismatis/ et debito et iusto precio mensurari·
quia licet istud ius sit res incorporalis·institu·de
re·cor·uel incor·in princi· nō tñ est ius spūale/uel
spirituali annexum·et ideo pōt uendi ita bene si·
cut ius eundi p fundum meum pōt uendi·uel ius
hauriendi aquā ex puteo meo/uel aliquid simile
Et sicut istud ius eundi et aquā hauriendi potest
deberi/nō solum a re rei/sed etiam potest pro tali
iure obligari persona/uel perpetuo/uel ad uitam
alicuius/ita etiā potest pro isto iure esse obligata
nō solum res/sed etiā sola psona· quia etiā psona
pōt dari i obsidem/ut habet in·ca·ex rescripto de
iureiurā· Et in omnibus istis casibus pecunia est
mediū emptionis·et in casu nostro ius recipiēdi·
·x·singulis annis est merx siue res empta·qd idē
est·d·l·i·ff·de contrahen· emp· Non aūt est merx
siue res empta ipsa pecunia siue ipsa decē que per
cipiunt singulis annis· immo ista sunt omnino
diuersa ius eundi per fundum tuū et ipse fundus
uel ius hauriēdi aquā ex puteo tuo·et ipse puteus
quod facile probat insti· de re·cor·et incor·in prin·
et per totum ti·ff·et·C· de seruitu·et·ff·de seruitu·
uen·cum multis aliis· ¶ Item et ratione illa· qa
vnū potest subsistere sine alio·possum eni habere

ius recipiendi·x·singulis annis/ꝙ tamẽ in rei ue
ritate nihil percipiam·Item possum habere decẽ
et nõ ius percipiẽdi decem·Et sic quia possunt se·
parari et separatim conseruari/clarum est ꝙ diffe
runt realiter·Et sic quia nõ pecunia/sed ius recipi
endi singulis annis pecuniã est res empta·idcirco
ut etiam dicit quidam Bardus doctor theologie
multũ subtilis· licet recipiam multo plus q̃ ego
solui ꝑ tali iure nõ dicor cõmittere usuram·quia
quicquid recipio ex re mea propria/recipio hoc ex
iure recipiendi ꝑ me empto·sicut nõ dicor cõmit-
tere usuram si ex possessione uel domo empta ꝑ
lapsum annorũ multo plus q̃ pro illa solui recipi
am·¶ Quid enĩ si emam vnã domum que cõi
estimatione nõ ualet nisi tricentos equites·et em-
ptione facta ego loco eam pro·xl·uel·l·quolibꝫ an
no·et sic infra octo uel decem annos recipiã plus
q̃ ego solui pro ea/ nũqd illud quod plus recipio
erit usura? uidet̃ ꝙ sic· quia aliquid uidet̃ recipi
ultra sortem·Sed credo ꝙ nullus erit theologus q
hoc dicat·quia non recipio hoc ex re aliena/sed ex
re propria·quare ergo si emã ius percipiẽdi·x·sin-
gulis annis ad uitam meã pro centũ/ uel ꝑpetuo
ꝑ ducentis·et recipiã illa decem·xxx·uel·xl·uel·l·

annis·et sic multo plus q̃ centum uel ducenta per me tradita recipiã· Aliqs theologus dicet me hoc casu magis usurariũ uel istud lucrum esse magis usurarium q̃ in casu precedenti·certe nulla subest ratio·quia sicut ibi/ita et hic recipio istud lucrum ex re mea ꝓpria et per me empta·hoc est ex iure ꝑcipiendi ista·¶ Nec ego dico: in vno uel in alio casu aliquid recipere ultra sortem·immo sicut possessio empta/ et quicq̄d ex eadem percipit̃ est totũ sors/ita hoc ius recipiendi decem singulis annis et qcq̄d ex illo iure percipit̃/hoc totũ est sors quo ad me·licȝ illa centũ uel ducẽta que ego do ꝓ illo iure quo ad ipsum uenditorem illius possessionis uel etiã illius iuris singulis annis percipiendi·x· sit totũ sors·ut satis·s·declaraui in ultima diffinitione usure ¶ Et ad illud quod dicit dato ꝙ posset emi istud ius percipiendi/nõ tñ debet per se emi immediate/sed aliquo alio mediante·ut sic uideatur recipe ex re sua· hoc nihil est dicere· si eni põt aliq̃ re mediante uel aliquo seruitio/q̃re nõ potuit ĩmediate? Certe non est ratio diuersitatis·imo ut bene fatet̃ henricus/oportet tunc dicere ꝙ sit iusto precio estimabile·et si sic/ quare nõ poterit ita bene uendi ĩmediate sicut mediate? certe nihil ẽ

dicere ut etiã dicunt scotus et robertus anglicus.
¶ Item si pro seruitio mihi impenso possim me obligare alicui ad certos redditus scdm henri. tūc q̄a seruitiū istud est nūmismate siue pecunia mē surabile siue estimabile/ apparet q̄ ꝑ ipsa pecunia quam ualet illud seruitiū me possum similit̄ obligare. Item nūquid ille redditus ad quē me pro seruitio mihi a te impenso obligaui/ potest per te alteri uendi? certe sic scdm eum. Cur ergo nō potuit uendi a principio? certe nulla poterit assignari ratio. quia si est uendibilis a te/ ergo et a me eadem ratione. et nō est ratio diuersitatis.
¶ Ad quartū motiuū henrici de gandauo quo dicit q̄ uendens uel transfert in ementem. satis dictum est. s. quia nō est uerum. immo trāsfert rem etiā realiter distinctam a pecunia que quolibꝫ anno percipit̄. quia ipse transfert ius percipiēdi istā pecuniā siue pensionem. quod est quedā res incorporalis/ omnino etiā realiter distincta ab ista pecunia que quolibet anno percipit̄ que ē res corporalis. ¶ Et dum ulterius dicit q̄ uendens manet dominus rei. Respondet̄ negando. quia licꝫ uēdēs mihi ius eundi ꝑ fundum suum remanet dominus rei/ hoc ē ipsius fundi. quia illū non uēdidit

sed seruitutem ī fundo suo·et illius seruitutis for
malis mihi uendite āmodo non manet dominus
licet causalem retineat· imo illam seruitutē/siue
illud ius eundi per fundum suū transfert in me·
ita etiā dico in pposito nostro q uēdens mihi ser
uitutem uel ius percipiēdi decem ab eo singulis
annis/nō retinet rem uenditam· immo illam in
me transfert· Res enī uendita est ius percipiendi
illa decem ut superius dictum est·et illud ius uē·
ditor transfert in me·Sicut si aliquis uenderet mi
hi q̄diu uiuerem ius eundi p fundum suū ut pro
illo obligaret tantūmodo personam suam uel da·
ret fideiussores/non autē obligaret aliquam rem·
et sic si plus recipiam ex illo iure percipiēdi quā
ego dedi·ergo nihil recipio ex re aliena/ immo re
cipio ex re mea propria· ita uere sicut quando ego
plus recipio ex possessione uel domo empta q̄ sol·
ui pro illa/ etiam nō dicor aliquid recipere ultra
sortem·ut supra tactum est·

¶ Ad quintū motiuū quo dicit q emptio istarū
pensionū innitit̄ soli fortune sicut ludus taxillo·
rum·Respondeo q nō innitit̄ soli fortune/ immo
innitit̄ respectui iuris in cōmutationibus ordina
tis/hoc est rōnabili estimationi scdm ɔsuetudinē

et cursum regionis·ita ꝙ secundum illam nullus damnificetur sed equalitas seruet̄·quia ut plures dictum est/tantū ualet ius percipiendi decem singulis annis ad uitam/sicut ualent centū ī promptis·et ius percipiendi decem singulis annis perpetuo/q̄tum ducenta semel in promptis· In signū cuius cum ducentis equitibus in promptis potest emi fundus terre qui redderet decem perpetuo· et si ultimum est licitum secundum omnes/cur non eadem ratione erit licitum emere ius percipiendi ·x·singulis annis perpetuo pro ducentis ī promptis· De ludis autē qui sunt liciti et qui illiciti dixi in·c·ex litteris de vi·et hones·clerico·

¶ Ad sextū·ea facilitate qua hoc dicit henricus/ea facilitate posset negari ꝙ aliquis hoc sibi dixerit· et si aliquis sibi dixit possibile est ymmo uerisimile est ꝙ ille uerum non dixit·uel si dixit uerū/ tunc credendū est ꝙ loquebat̄ nō in vniuersali sed in aliquo particulari casu·ibi forte fuit aliqua circunstantia illicita·uel fuerit simulata emptio in fraudē usurarum·

¶ Ad septimū motiuū beneficii quo dicit ꝙ propter diuersitatē opinionū·opinionē suam tanq̄ securiorē esse tenēdam· Respondeo primo ꝙ sua opīo

non est securior immo est damnatiua infinitarũ animarũ. Iste enim emptiones pensionũ sunt ita cõmunes per totũ mundum ꝙ uix est aliquis qui nõ habeat pensiones/uel perpetuas/uel ad uitam et omniũ illorum anime essent damnate secundũ opinionẽ henrici .quare sequitˀ ꝙ non est sua opinio securior/imo perniciosior et ꝑiculosior. Scḋo dico ꝙ ubi est dubium probabile uel tale qḋ inducat discrimen.ibi uerum est ꝙ quis debet sequi securiorem opinionẽ/ nec exponere se discrimini. Sed ut dicit pe.de pau.patriarcha iherosolimitanus di.xxxvii.secundi sñiarum.ad hoc ꝙ homo dicatur se exponere discrimini/oportet incertitudinẽ esse.nõ tantũ scrupulosam et leuem/sed ualde ꝓbabilem.alias nõ potest argui quis de discrimĩe uel peccato mortali qui se illo dubio stante periculo cõmittit.et sic debet intelligi dictum ecclesiastici.iii.Qui amat periculum peribit in illo.hoc est qui exponit se discrimini peribit in illo. Probabilis enim certitudo sufficit in moralibus.et ꝓpterea est consiliũ scḋm eundem ꝙ in materia morali nõ ita faciliter et ita cito iudicetˀ peccatũ mortale.maxime quãdo alii doctores dicunt talẽ rem bene fieri posse.Consiliũ est etiã tales scrupulosi

tates nõ uerisimiles/non ostendi consciẽtiis simpliciũ·quia nihil inde uenit nisi inquietudo conscientie· Et scdm ista debet intelligi dictũ augusti· dum dicit·tene certũ et ꝓbabile et dimitte incertũ alioquin si omne dubiũ induceret discrimen uel peccatũ mortale/ sequeret̃ ꝙ nunq̃ aliqs mercator ascenderet mare/quia posset submergi·uel aliquis doctor iret ad scholas per gradus/quia posset frangere tibiam·illud ergo quod quis debet tenere certũ et uitare incertũ/ debet intelligi quando illud incertũ est incertum uel improbabile· sed in casu nostro nõ est certius illo qđ tenet henricus de gã· ut·s·ostensum est· Item quia eius opinio nulloº ẽ uerisimilis/nec inducit dubiũ uerisimile· imo contraria opinio est absq; scrupulo tenenda·quod ꝓbatur·quia ut solet notari p glo·et doct·in·l·qđ cũ filium·§·fi·ff·ad trebel·et uoluit etiã idem henricus in suo q̃rto quodlibeto·q·xxxiii· Quãdo sũt diuersitates opinionũ doctorum ita ꝙ dubitatur q̃ opinio sit seruanda/ tunc solet haberi respectus ad tria· ¶ Primũ que opinio innitit̃ fortioribus melioribus et uerisimilioribus rõnibus· et si ille sunt equales/tũc solet uideri et scdo ꝓ qua opinione sunt plures doctores·et si sunt eque multi/ tũc

et tertio solet uideri qui sunt maioris auctoritatis. Sed in casu nostro meliores/efficatiores/et uerisimiliores sunt rationes pro opinione contraria opinioni henrici de gandauo/ immo ipsemet uidetur uacillasse in opinione sua. dicit enim in.xv.q.secundi quodlibeti quod opinio sua uidetur sibi uera teste deo sed forte inquit decipior et res aliter se habet quam mihi apparet.et cum aliud apparuerit quocumque docente/uel etiã contrariũ determinante/absque omni confessione et rebellione paratus ero obedire.et sic quia ipsemet uacillat/pauca fides est sibi adhibenda.

¶ Secundo sunt pro ista opinione plures doctores et pro opinione hen.sunt ualde pauci.Sed pro opinione pro sibi cõtraria.et quod ista emptio et uenditio pensionũ sit licita/ tenent plures doctores /et etiã henrico et suis sequacibus multo fortiores/et maioris auctoritatis. ¶ In primis enim pro ista opinione contra henricũ de gandauo est bernardus quidam doctor theologie qui est malleus suus in pluribus dictis/et specialiter in isto.et respondet ad rationes suas principales.ut.s.ostensum est. Pro ista etiam est scotus doctor ille subtilis in quarto sniarũ. Itẽ robertus anglicus. Item henricus oyta.alias de oya

Item goffredus de fontibus quinto suo quodlibeto·q·xiii· Item vlricus· Item monardus de ordie minoꝝ in summa sua· Item astensis etiam de ordine minoꝝ in summa sua de casibus libri·iii·ti·xi·et allegat hostien· Item ricardus de media uilla etiam decretorum doctor de ordine minorū in quadam questione de quodlibet· dum tamē seruetur equalitas scdm estimationem communē non ꝙ illa equalitas precii et rei empte sit in indiuidu ali ut·s·dixi· Et tenent etiam alii et specialiter scotus· Item magister iohānes gerson Cancellarius parisiensis· Item magister alexander lombardus minister generalis ordinis minorum in quodam suo quodlibeto in ciuitate ianuensi per eum deciso·qui recitat omnes magistros parisiēses quos audiuerat preter vnū idem sensisse/ ipso astense audiente ut dicit· Item dominus guillermus Cardinalis sancti Marci utriusqꝫ iuris doctor idem determinauit tempore pape martini·

¶ Vltimo pro ista opinione contra henricum uidetur esse papa· quia ipse scit et tolerat emptiones istarum pensionū·et fuit hoc a papa scitum et toleratum legitimo tempore· quare uidetur ipse esse pro ista opinione/ immo uidet̄ de hoc introducta

sufficiēs et legitima consuetudo prout apparet ex aliis p me dictis in quodam alio quodlibeto. Ibi expediui sub quodam compendio materiā consue tudinum·prescriptionū·ac acquisitionis et amissi onis possessionū tam naturalis q̄ ciuilis· immo di cit q fe·recordationis·Martinus papa quintus il·lam opinionē expresse per bullam suam approba uit et confirmauit a clero uratislauiēsis ecclesie spe cialiter consultus·Itē pro ista opinione sunt plu·res alii doctores theologi·et iuriste comuniter om nes·Quare sequit̄ q ista opinio est uera et tenēda· et illa henrici de gandauo omīno reiicienda· tum primo quia non innititur alicui bone rationi· ut patet ex solutione argumētorum per eum factorū· tum scđo· quia contra opinionem suā sunt mul·to plures doctores q̄ pro ea·tamē tertio quia docto res qui sunt contra eum sunt multo maioris auc toritatis·et sic istud septimū motiuum suū nihil ualet ymmo remanet omnino confiscatum·

¶ Ad oct iuū motiuum henrici quo mouet̄ aucto ritate gof·dicentis q usuram comittunt qui pecu·niam dant abbatie ut ab ea recipiant certas posses siones· alii dicunt pensiones tenendas toto tem·uite sue uel saltem donec eis restituatur pecunia·

Respondeo q istud dictum gof. intelligit quando aliqui tradunt pecuniã abbatie et recipiunt prediũ abbatie quod sine compatione ualet plus ad uitã hominis q̃ ualeat pecunia tradita. uel loquit in casu mutui quãdo aliqui p mutuo pecunie sue recipiunt fructus abbatie uel alicuius predii abbatie absq aliqua emptione/uel predii/uel iuris pcipiẽdi talem redditũ singulis annis. Et ubi emerent adhuc cauendum est ne emptio fiat in fraudẽ usurarum. quia licet hoc posset stare in foro cõtentioso ex forma contractus/deus tamen scit cogitationes hominũ. ut dicit tex. in fi. c. in ciuitate de usu. Vel loquit gof. quando ecclesie nõ possunt alienare sine consensu superiorũ. quia tunc huiusmodi uenditiones intelligunt potius impigneratiões. et ideo fructus debent computari in sortem. et quicqd recipit ultra usura est. c. i. et. ii. et. c. conquestus. de usu. Et q hoc casu loquat scz quando predium abbatie impignerat suadetur ex hoc. quia loquitur quãdo creditor debet recipere fructus/donec pecunia restituatur. et sic uidetur q loquatur in mutuo. Si uero gof. loqueret de uera nõ simulata emptione/tũc eius auctoritati nõ esset credendum/ exquo nullo modo probat. et multi alii et eo multo maioris

auctoritatis tenent contrariũ·ut·s·dictum est· Ex q̄bus omnibus satis apparet responsum ad quodlitum principale mihi propositũ· Et ꝓ maiori declaratione infert̄ vna conclusio ex qua inferunt̄ multa correlaria·

¶ Vsura est lucrũ nō iure gratuitũ/certũ/uel uerisimile ex re aliena ꝑ sola tp̄is dilatione ꝓueniens·

¶ Nullus pōt dari casus ꝑ ius diuinũ uel humanum/canonicũ uel ciuile/in quo usura dicat̄ licita siue cōtractus usurarius licitus·

¶ Non ē contractus usurarius si ego mutuo alicui centum ad vnũ uel duos annos/ cum pacto expresso ꝙ me liberet a quodam debito ꝑ eum a me extorta siue iniusto·

¶ Inter spiritualia potest esse ꝙ contractus nō sit usurarius si mutuē ciuitati mille cum pacto ꝙ ero liber de nō soluendo collectas/tallias/uel assisias/ donec illa mille mihi restituant̄·

¶ Mutuans lucrum nō sperans/sed gratis oblatum recipiens nō est censendus usurarius·

¶ Mutuās ex mera liberalitate et dilectiōe principaliter/ licet secundario speret de aliqua retributione/siue remuneratione/ nō est propterea dicendus usurarius·

¶ Non est cõtractus usurarius si tibi uolenti ducere blada ad angliam mutuo mille saccos frumẽti cũ pacto expresso ꝙ illa tibi deliberabo in anglia sed pro illis mille modiis debes mihi restituere mille ducentos uel quingentos.

¶ Non est usurarius contractus si nunc emam centũ modios auene deliberandos in festo io. pximo ꝑ precio tali sicut tũc comuniter ualebunt. secus si precio illo quo nunc ualent.

¶ Non semp facit usuram lucrũ ex re impignerata proueniens. sed illud semper teneor computare in sortem. etiam secundum casum decretalis siue .c. salubriter de usu.

¶ Non est contractus usurarius si mutuo uobis centũ cum pacto expresso: ꝙ si dominus legatus alamanie debite reformet terras legationis sue ꝙ lucrabimĩ illa cẽtũ. et si nõ: dabitis mihi cẽtũ. xxv.

¶ Non semp facit usuram lucrum etiã certum et pactum expressum ratione pecunie etiam ueraciter mutuate proueniens.

¶ Mercator solitus mercari legitiẽ mutuãs amico multũ instanti et indigẽti centũ: mallens in ueritate de suis soluere decem ꝗ mutuare: nisi mutuaret ex amicitia: faciendo pactum ut sibi in fine

anni restituantur centum et decem·nō peccat/nec est cōtractus usurarius/imo laudandus nō uituperādus·et bene laudandus esset si gratis faceret·

¶ Campsor huius oppidi lombardus aliqs uel alius mercator mutuās mihi in louanio centum quibus indigeo in curia/potest absqꝫ piculo usure facere pactum de eisdem centū in curia deliberandis·et sibi suo tempore cum aliquo eciam certo et determinato lucro restituendo·

¶ Pensiones annue uitales et perpetue/et maxime perpetue licꝫ nō excusarent̄ ratione dubii siue non certi uel uerisimilis lucri· ipse tñ sunt licite nedum de iure humano/ciuili /uel canonico/ sed etiam iure diuino·

¶ Pensiones uitales et perpetue sunt licite et nō usurarie·nō solum si emant̄ sup aliqua re uel fundo/sed etiā si emant̄ sup aliqua uilla uel ciuitate uel etiā aliq̄ priuata psona·pricipali uel fideiussoria·et nō solū ad vnā uitā/sed ad duas/tres plures ue·Et nō solum si emant̄ ad rōnem denarii pro·x· sed etiam pro·viii·uel·vii· dummodo hoc habeat generalis ipsius consuetudo·nec reddit talem contractum illicitū/pactum redemptori communiter apposui solitum·

¶ Licet predicta omīa sint simpliciter uera ipsa sunt intelligenda cum debitis circunstantiis et q̄ nihil fiat in fraudem usurarū· Et ideo quia sepe cōmittunt̄ fraudes et quia etiam tales cōtractus disconueniūt reipublice/ idcirco tutum est ab illis potius abstinere/ nec se periculo alicui submittere/ cum cogitationes hominū omnipotenti deo nequeunt occultari·ut dicit tex·ad litteram·in·ca·in ciuitate·de usu·Si tamen contractus tales fiāt circunstantiis malis exclusis de seipsis bene ualent omni iure nedū ciuili et canonico/ sed et diuino /

¶ Finit feliciter·

Piece 2

¶ Tractatus de permutatione beneficiorũ ecclesiasticorũ egregii domini domini Egidii de Bellamere utriusq; iuris doctoris eximii/necnõ episcopi hauinonensis Incipit feliciter·

SCire debes q̃ collectarius qui fuit cõtemporaneus meus et socius in cãcellaria domini Frederici de senis·et qui uidit tractatũ quẽ edidit idem Fredericus super materia de permutatiõe beneficiorum ecclesiasticorũ/ex illo tractatu et aliis q̃ in diebus suis in curia specialiter cõtigerunt/ sparsum recolligit multas questiões de materia supradicta et illas per singula capitula huius tituli satis impertinaciter collocauit· Et ideo ut omnes predicte et alie occurrentes questiones simul et faciliter reperiant̃/et memorie cõmendentur/ordinaui super his vnũ tractatum quem uolo diuidi in·xii·ptes· et in qualibet parte seu caplo collocabo q̃stiones· Sequuntur aũt dicte partes·

PRima pars p quas personas pñt et debent pmutationes expediri·Scda inter q̃s personas· Tertia de quibus bñficiis·Quarta qbus uocandis·Quinta per quẽ modũ·Sexta ex qua causa

Septima de impedimentis·Octaua de pcuratori bus·Nona de renūtiationibus·Decima de effecti·bus·Vndecima de recursibus·Duodecima de ali·arum rerū permutationibus·

¶ Prima pars· per quas personas possunt et de·bent permutationes expediri·

QVoniam nō ante iuris ratio q̄ persona querenda est·de iure co dicil·l·quidā referūt post prin· ideo incipiamus a personis· Verū quia nō a personis p mu·tationem hincinde mutandis/sed potius a superi oribus illas pmutantibus/ permutationē noscit principaliter dependere·ut patet hic·et·s·de p̄ben· ·c·maioribus·Idcirco primo uideamus de perso·nis p quas debent et possunt permutationes expe diri· Pro cuius articuli expeditione formo et p̄se·quor questiones que sequūtur·

PRimo ergo querit·Vtrū alius q̄ episcopus possit permutationē expedire seu auctorisa re· Et certe de iure cōmuni dicendū q̄ nō p istam litteram·Nam p̄hibita est pmutatio prebendarū ut hic in prin·et in·d·c·maioribus· Et dispēsatiue

solis episcopis ẽ permissa· ut hic dicit̃·i uer· si aũt Et ideo sic uidet̃ istud episcopale ꝙ nõ possit per alium q̃ per episcopum expediri· quia inferiores nõ dispensant nisi in casibus in iure expressis· Et sic uidetur hic in fine notari p hosti· in summa· e· ti· §· qualiter· uer· sed nunqd· et per archidi· infra· e· licet· li· vi· Fallit tamen scđm colle· in exemptis· q̃· tum ad ecclesias pleno iure subiectas· inducit col· lec· de re· ec· nõ alie· c· i· et dicit ꝙ hec sententia est Frederici· Sed salua pace non placet mihi ista ex· emptio· quia reperio ꝓhibitionẽ generalem/ et nõ reperio in illis/ sed solum in episcopis ꝑmissionẽ spẽalem· et tñ permissio spẽalis nõ debet transcẽ· dere casum· ff· de legi· l· ius singulare· infra de re· iu· que a iure· li· vi· Si igit̃ ecclesia fuit exempta/ recurrant ad papam qui est epũs exemptorũ/ sicut haberent ad ipsum diocesanũ (si ei subessent) recur rere· Et facit quia cũ in hoc epũs romanus in locũ dyocesani surroget̃/ de eo idem quod de diocesano quo ad hoc est censendũ· quia res surrogata loco al terius ꝛc· C· de rei ux· ac· l· vna· insti· de acti· §· fue· rat· et in hoc multi sunt decepti· error enĩ iuris hu iusmodi dedit multis occasionẽ usurpandi et ꝓscri bendi hoc ius/ ꝑmutatiões faciẽdi seu auctorizãdi·

Secundo querit· Vtrum ius istud per mutationes beneficiorũ expediendi seu auctorisandi·ꝑ prelatum inferiorem episcopo/utputa per abbatem uel archidi·de iure sit prescriptibile· Et uidetur ꝙ sic scdm fre· quia iste actus non ꝑtinet ad ordinem eṗalem· sed potius ad dignitatẽ/ uel iuriditionẽ· et talia bene prescribunt ꝑ inferiores ·s·de prescrip·auditis·et·c·olim·Infra de exces·prelato·c·accedentibus·Nam et eodem modo prescribitur ius uiuendi·ut no·io·an·in cle·i· de sta·mona·§·ad hec· Et idem dicendum est scdm eum de illis qui habent in loco iuriditionem eṗalem uel quasi·ut est de quibusdã abbatibus qui nõ dicunt esse in aliquo episcopatu·ut de fulcañ·et fulasceñ· ut dicit papa benedictus·xii9·in·c·i·de monachis nigris·et facit de priuile·abbates·li·vi·et quod no· in clemẽ·i·de re·ec·nõ alie·in glo·innuit scdm eũ· Sed illa modicum faciunt uel nihil· vnde credit alexander de lancella·ꝙ fre·uelit alle·cle·si vna·e· ti·in·v·glo·Placet tamẽ alexandro solutio frederici·et facit quod no·in clemẽ·quãuis· de fo·compe· in glo·ꝑ dyocesanos·que dicit ꝙ dyocesanus dicit qui habet iuriditionem eṗalem uel quasi in loco· Dum igit dyocesani permutare pñt·ut in·ca·isto·

ergo et illi qui diocesani sunt uel uice funguntur. et hoc est uerũ scd̃m fre. si inferior iuriditionem epãlem uel quasi in loco sic prescripsit: ꝙ episcopus illa uti uel illam exercere nõ possit. Secus est scd̃m eum si epũs nihilominus eam retinuisset. Sed nõ placet alexandro. quia tunc prescriptio nihil operaret̃. Sed certe hoc mihi uidetur uerum quia immo prescriptio operaret̃/uidelicꝫ iuriditionis acquisitionẽ in concursu cũ iure presentationũ. sicut apparet in pluribus consulibus .ff. de offi. ꝓ consul. l. i. §. i. ut in remeñ. bituriceñ. andegaueñ. archidi. qui cum episcopis in iuriditione epãli concurunt. et cum eis ius presentationũ habent. Subdit etiã alexander ꝙ id quod dicit freius uniendi p inferiores prescribi posse: nõ ẽ ita clarum in glo. p eum allegata ꝙ hoc uideat̃ uelle nam statim tenet contrariũ. prout ꝑlixe no. per eũ in clemẽ. i. de re. ec. non alie. Et est ratio. qa vnio est dispensatio q̃ solis episcopis est ꝑmissa. de exces. prela. sicut. Nam quelibet ecclesia debet habere rectorem. de preben. cum nõ ignores. nisi ꝓpter pauptatem/uel alias necessario vniant̃. Ista ergo dispensatio episcopis permissa nõ potest fieri per inferiores contra iura. Et pro hoc facit optime qd̃

no·per hostien·de offi·archi·cum satis·ubi dicit ꝙ in facto auctorisabili per inferiorem prescribi nō potest·nam si hec opinio uera est·idem uidet̄ dicē dum in permutatione cū sit a iure inhibita·ut hic et in dicto·c·maioribus·et no·archi· de cōsue·c·fi· li·vi·et nouel·post eum super uerbo alios·nisi epi scopus uiderit ex causa permutationem esse utilē de loco ad locū·ut hic in fi· et sic soli episcopo ui· detur esse pmissum hoc facere contra illa iura·hoc nō posset inferior·et hoc finaliter alexādro placuit

¶ Sed collec·tenet simpliciter ꝙ auctās permu· tandi p inferiores prescribi potest·et inducit alle· gata per fre· Et refert se scire ꝙ ita seruatur cōiter et ꝙ plus seruat̄ uidelicꝫ ꝙ inferiores faciūt pmu tationes in ecclesiis spectantibus ad eos pleno iure· Quid dicēdum·Certe credo distinguēdum · quia aut loquimur(p̄scriptiōe cessante)de ecclesiis spectā tibus ad inferiores pleno iure·et de illis dico infe riores hoc nō posse·per ea que scripsi in questione supra proxi·ver·sed salua pace·Aut querimus(ces· sante prescriptioē)de ecclesiis in qbus inferiores p̄ lati habent iurisdictionē epalem uel quasi·sed nō p exclusionē episcopi· Et hic nullum dubiū·quia tales inferiores hoc non possunt etiam secundum

fre·et alex·aut querimus(etiā prescriptione cessan·te)de ecclesiis in quibus inferiores habent iuriditionē temporalem uel quasi p exclusionē episcopi et tunc licet iste casus sit magis dubius/nihilominus starem cū stepha·uidelicet ꝙ tales inferiores hoc nō possunt·p ea que scripsi ī predicto uer· sed salua pace·et p motiua hostien·et alex. ¶ Et pbo hoc etiā ratione·nā aut talis hābet huiusmodi iuriditionē ex priuilegio/aut ex prescriptiōe· Si ex priuilegio·dico ꝙ priuilegiū nō debet extendi ad casum istum·quia priuilegiū istud cū sit iniuriosum episcopo strictam interpretationē recipit·s·de consue·cū dilectus·infra de priuil·si papa·li·vi·cū similibus·Et sic nō debet extēdi ad casum ita iuri contrariū/sed debet interpretari scdm ius·de p̄scrip·c·causam que inter·de inoffi·testa·si qn̄·C·de preci·impa·of·l·nec damnosa·et quia talia nō sūt ꝓpria iuriditōis epālis/sed potius cuiusdā ꝯcessionis seu permissionis spēalis et sic in cōcessione iuriditionis epalis uenire nō debent·quia concessio non facit illum cui concedit̄ episcopum et sic non dat que sunt episcopo dūtaxat specialiter reseruata ar·ff·de offi·eius cui mā·est iuriditio·l·i·in prin·et de peni·et remis·c·ii·li·vi·Si uero inferior iuridi

tionem episcopalem acquisiuit p prescriptionem/
adhuc nō potest extendi ad casum istum·qa talis
prescriptio q̄ contra ius est/nō est extēsibilis de ca
su ad casum/sed solum quantū possessum tantum
prescriptū·ut infra de deci·cū contingat·et nota·per
inno·de of·archi·dilecto·¶ Aut q̄rimus de p̄scri-
ptione·et tūc forte adhuc pcederet opinio stephani·
canonica consuetudine circūscripta·p ea q̄ legūtur
et no·infra de re·iur·li·vi·que contra ius fiunt·et·c·
qui contra ius mercaē·iuncto·c·possessor malefidei
e·ti·et iunctis no·hosti·in·c·cum satis de off·archi·
¶ Aut querimus de consuetudine tanto tempore
obseruata q sufficiat ad prescriptionē·et tunc certe
credo q p illam possit acquiri hoc ius inferiori·nā
hoc concedi alicui nō est irrationabile/quando cau
sa subest ut hic pbatur· Et sicut ex causa canonica
hoc concessit episcopo/ita potuisset inferiori conce-
dere si uoluisset· et p cōsequens hoc pōt concedere
consuetudo rationalis et prescripta·ff· de legi·l·de
quibus·et·s·de cōsue·cū tanto in fi· et in hoc cōiter
seruaē opi·fre·et collec· Et eodem mō de vnione ui
denē dicenda ex idemptitate rōnis·

TErtio querit· Nunquid officialis uel uicari
us ep̄i possit pmutationē expedire? Erede·

uero magis querebat ĩ specie an officialis ut uicarius episcopi qui alios potest ĩstituere et cõfirmare ut no·cõiter de offi·uica·c·fi·lic3 nõ conferat·possset permutare duos prelatos quorũ electiones si de nouo fierent·possent confirmare Ad quã respondet fre·ꝙ nõ ·duplici ratione·Prima scđm rationẽ inno·de renũ·qđ in dubiis·q̃ placet pau·et io·an·nõ improbat in cle· vnica de renũ· uidelicet ꝙ ille qui potest inuitũ quem destituere ꝛc·uicarius enĩ nõ potest quem destituere·de offi·uica·c·ii·li·vi·ergo nec renũtiationem recipere·sed in permutatiõe necesse sunt renũtiatio et collatio·ut infra·e·licet·Scđa ratio est· quia uicarius non potest ꝯferre bñficia uacantia spectantia ad collationẽ epi·ca ·si·de offi·uica·li·vi·et tñ in pmutatione necessaria ẽ collatio·La·tamẽ dicit ꝙ ·c·ii·de of·uica·li·vi·non loquitur de uicario·sed de officiali·et ꝙ uicarius potest destituere·ut no·io·an·in clemẽ·vnica·de offi·uica·Dicit tñ la·ꝙ opi·io·an·sibi nõ placet·qa ille actus destitutionũ requirit speciale mandatum·et posito ꝙ haberet generale mandatum destituendi adhuc obstat ratio·sc3 ꝙ non põt·Et subdit ꝙ oportet ꝙ habeat licentiã pmutationes expediendi· etiã de beneficiis spectantibus ad collationẽ episcopi·

cum inhibitio sit generalis·in·d·ca·fi·ꝓpter quod tenet la·ꝙ talis uicarius nõ potest ꝑmutare·Alexã dro uero nõ placet prima ratio fre· quia per·c·ii·de offi·uica·li·vi·solum loquit̃ de destitutiõe q̃ fieret ꝓpter crimen·ut ibi no·nouel·super uerbo benefi-ciis· ponens questionẽ disputatam bononie de ui-cario qui ad petitionẽ patroni absentis cum uacaret ecclesia vult remouere institutũ iniuste per ep̃m/ an hoc possit·et sic patet ꝙ põt destituere/dummõ non ꝓpter crimen·et sic nõ obstat illud quin possit renũtiationẽ admittere·ad quod facit quod ibi di-cit io·an·scilꝫ ꝙ vicarius cognoscit de matrimonio carnali·ergo multomagis de spirituali inquo inť uenit arbiter/nõ in primo·de resti·in integ·c·pnſt· Item nec secunda ratio fre·placet alexandro· quia licet nõ possit conferre/ nõ est ista causa sufficiens permutationẽ impediendi· Nam epũs non potest conferre beneficia spectantia ad collationẽ inferio ris·illa tamẽ permutat· ¶ Item supposito ꝙ ad officialem spectaret collatio/non sequeret̃ ex hoc ꝙ posset permutare·quia inferiores qui pñt conferre/ non permutant·ut no·ꝑ glo·in clemen·vnica·in fi· infra·e·et per archi·et nouel·infra·e·sup glo· quid si·Et est ratio·quia ꝑmutatio est ꝓprie episcoporũ/

ita ꝙ nullius inferiorum·in predicta cle·vnica·
¶ Item quia maius est pmutare / q̃ conferre quod spectat ad inferiores·et sic cũ collatio nõ transeat in generali mandato·ut·c·fi·de offi·uica·li·vi·multo minus pmutatio·ar·cle·non põt· de pcu·et·c·ii·de peni·et re·li·vi·et·c·in generali·de re·iudi·c·li· Et hoc firmãs la·dicit ꝙ iste actus requirit spẽale mã·datũ·Collectarius refert guil·ĩ cle·i·de re·permu·tenere ꝙ uicarius non põt facere permutationẽ·et placet sibi hoc / nõ per rõnes fre· ut qa permutatio requirit dispensationẽ / et quia nõ possit ↄferre ꝛc·
¶ Ego aũt puto ꝙ uicarius hoc non possit / et mi·nus officialis·quia hoc nõ est simplr iuriditionis epãlis·sed cuiusdã iuris permissione / episcopo cuiꝰ industria seu auctãs hic uidet̃ considerari specialr reseruat̃·et ideo generali cõmissione nõ transit·ut ·ff·de offi·eius cui mandata est iuris·l·i·in princi·et·s·de offi·dele·ca·fi·
Q Varto querit̃·an caplm sede uacante possit facere permutationes·Fre·uero querit aliter uidelicet an etiã caplo sede uacante possit etiã fieri resignatio beneficiorũ ad collationẽ solius episcopi ex causa permutationũ·Et dicit ꝙ uidetur ꝙ non·quia caplm non põt talia beneficia conferre·g° nec

permutare·ut no·e·deme·vnica Sed contra uidet·
nam capl'm tanq uices gerens epi potest beneficia
tos priuare·no·in de·i·de renu·Et sic episcopus suc
cessor pficiet permutatione quam uicegerens licite
inchoauit·fa·quod no·p inno·de rescrip·eam te· Et
si episcopus hoc noluerit/tunc aut isti redibunt ad
sua priora beneficia·aut recurrent ad superiore epi
Sed dices q licet capitulum possit corrigere/puni
re/et priuare· quia hoc pertinet ad meram iustitia·
immo et super correctioe statutu possit facere·ut di
sputauit alexan·perusii·de qua questione facit me
tionem nouel·in c·vnico·de ma·et obe·li·vi·no tn
renuntiatione recipere·cum hoc potius fit gratie q
iustitie·et potius ptinet ad uoluntariam q conten·
tiosam iuriditione·Sed certe hec ratio non urget·
quia plura pot facere capitulum que sunt uolunta
rie iuriditiois·ut no·in glosis ad quas remittit io·
an·de ma·et obe·c·vnico li·vi· Vnde epus ex causa
permutationis pot recipere renutiationes benefici
orum q ipse conferre non pot/puta reseruatorum
nec nocet temporis interuallum ut dicet infra·Ca
ueant tn sibi ne ante collatione amministrent/ ne
penam incurrant·de elec·auaritia li·vi· de pben·eu
qui li·vi· La· aut fatetur q licet epus non possit

beneficia reseruata conferre/potest tamē eorum re-
signationem recipere/si ad suam collationem per-
tineant · quia licet prohibitus sit conferre/ non est
prohibitus resignationem recipere ¶ Deinde dicit
ꝙ sic uidetur esse dicendum/uidelicet ꝙ resignatio
nem gratiose factam nō potest recipere capitulum
sede uacante· ad quod facit de renūtia·c·admon.t·
Sed si fiat in penam resignantis/ tunc potest·e·ti·
ca·quidam·et in extraua·iohan·xxii·que incipit ex-
ecrabilis·§·qui uero·et·§·ceterum· ¶ Alexander
autē distinguit· quia aut episcopus successor inue-
niens ista beneficia etiam causa permutationis co-
ram capitulo resignata/admissionem et renuntia-
tionem huiusmodi per capitulum factam habet
ratam·et tunc ualet admissio·et ipse permutationē
perficere potest · Nam etsi tota permutatio per ca-
pitulum facta fuisset/ipse eam ratificare potuisset
cum capitulum non prohibeat permutare/nisi be
neficia spectantia ad collationem episcopi· ut dicit
nouel·in clemē·i·e·ti· ergo eo cōsentiente cessat in-
hibitio·et sufficit talem consensum interuenire ex
post facto·ut dicetur infra ¶ Aut episcopus illam
non vult ratificare·et tunc siue pmutatio completa
sit siue non/ episcopus ambo illa beneficia aliis

conferre potest tanquã uacantia· Nec obstat clemẽ. ·i·e·ti·que vult ꝙ conferri nõ possunt nisi permu· tãtibus· quia illud uerum est quando renũtiatio legitime facta est in manibus illius ad quem spe ctat ·vnde dicit ibi littera/concessione iuris utenti· bus· Isti aũt ea non utebanẽ/ sed abutebãtur/cum ius hoc sibi non concedatur·et facit quod ibi no·in glo· ¶ Nec ẽ uerum ꝙ isti possunt regredi ad be· neficia ubi episcopus nõ ratificat renuntiando in manibus capituli·et ideo deb; ei imputari· Nam exquo in renũtiatione nõ interuenit consensus illi us ad quem spectat collatio/ nõ habet permutans recursum ad beneficium propter suam culpam·li cet permutatio nõ sortiatur effectum·ut no·per io· an·in·c·licet·in glo·quid si·et hunc credit fuisse in tellectum lapi·dum distinguit inter renuntiatio· nem gratiosam et factam in penam ¶ Nec obstat quod dicit hic fre·ꝙ episcopus potest recipere renũ tiationem beneficiorũ reseruatorũ ut patebit infra ¶ Collec· uero in capitulo exhibita in·v·q· recitat dicta frede· et ad illud quod dicit frede· ꝙ capitu· lum multa gratiosa facere potest/ etiam amplifi· cat dicens ꝙ beneficia spectantia ad collatione pa· pe commendare potest·ut notaẽ per iohan·andree·

de elec·nemo in fi·magne glo·quod etiam dicitur fuisse allegatio fre·Sed ista allegatio est falsa scd̄m alexan·et credit fuisse uitiū scriptoris·nam contrarium eius no·ne se·ua·c·ii·post vincē·et in·c·vnico·e·ti·li·vi·ubi notat̄ ꝙ capitulum sede uacante non potest cōmendare beneficia spectātia ad collationē episcopi· Subdit etiā collec·ꝙ id quod dicit fre·ꝙ epūs potest recipere renuntiationē beneficiorū que ipse conferre nō potest puta reseruatorū/ipse credit uerum si imminet necessitas· alias secus· ut apparet in his que colligunt̄ de ma· et obe· cum olim· nisi plena dispositio beneficiorum spectaret ad episcopum·et sic seruat consuetudo·licet de iure secus secundū eum·plus dicit se nō credere sententiā fre· uidelicet ꝙ capl̄m se·ua·posset recipere resignatōes ex causa pmutationis·exquo scd̄m eum permutationem facere nō potest/cum totū per vnū debeat expediri·ut hic·et quia alias multa aperta incōuenientia sequerent̄· maxime quia cum sit possibile sedem uacare longo tpe et p consequēs et illa bn̄ficia nō debemus dare causam tā diuturne uacatiōi sine magna cā·de elec·q̄sit·li·vi· ¶ Preterea scire debes ꝙ ipse collec·infra ad q̄stiones in·iii·q·refert ꝙ pau·in cle·i·de hereti·dicit ꝙ capl̄m potest facere

cõmendam de beneficiis spectantibus ad collatio-
nem episcopi/uel cõiter ad collationẽ suam et epi
ar·ne se·ua·c·i·li·vi· Quid dicendũ? Certe hic sunt
tres difficultates· Prima difficultas est· an capl̃m
se·ua·possit permutatiões facere· Et certe puto ꝙ nõ
siue ad suã solum/ siue ad episcopi solum /siue ad
suam et episcopi cõiter·siue ad cuiuscunq; alterius
siue ad quorũcunq; aliorum collatiõnẽ/talia bene
ficia ptineant·quia hoc nullo iure reperit̃ ↄcessum·
capitulo·et tñ solis episcopis specialiter est permis-
sum·ut pt; ex his que satis diffuse scripsi in tribus
q̃stionibus precedentibus· p que apparet ꝙ nõ est
bonum argumentum si capitulum in ep̃ali iuri-
ditione succedat/ꝙ succedat propter hoc iure·et hoc
uerum nisi hoc haberet de cõsuetudine·per ea que
scripsi ad fi·proxi·prece·q· ¶ Et hoc uidetur satis
placere alexandro ne uideatur contrariari frede·ut
pat; ex dictis·Secunda difficultas est utrum possit
admittere renuntiationes ex causa permutationis
Et certe si alio iure ad capitulum renuntiatio non
pertinet/ tunc nec hoc de iure ad eum pertinebit·
quia si non ualet principale/nec ex eius consequẽ
tia accessorium ualere potest ·C· de legibus· non
dubium ·ff· de vul· et pupil· lege ex pupillari ·

Si uero alio iure ad capitulum admissio renūtia tionis ptinet/ tunc reducit hec difficultas ad illud dubium an quando permutatio ualere nō potest· tunc aūt nihilominus renūtiationes·de quo infra dicam·Tertia difficultas·an epūs debeat admissio nem renuntiationū factam p capitulum ratificare· Et certe si illa admissio ad episcopum nō spectet/ra tificationi huiusmodi nō est locus· Ratio quia ex causa pmutationis ualere nō poterat/per predicta· nec etiā ex causa simplicis renūtiationis per ipsum admitti poterat·et sic nomine episcopi fieri nequi bat·Et si ad episcopum alias pertinebat/et capitu lum suo nomine fecit/epūs nō potest ratū habere· ut infra de re·iur·ratum li·vi·Si aūt hoc facit tanq̄ iuriditione epali utens/ potest epūs ratificare/ar· eorū que le·et no·p inno·de rescrip·c·eā te alle·

Quinto querit· Coram quo pmutare habeāt duo habentes bñficia i diuersis diocesibus· Fre·dicit q̄ expedita esset questio si vnus commit teret alteri/ uel si ambo cōmitterent vni et eodem momento·Sed quid si his omissis/seruatus fuerit talis modus· Tu et ego habentes beneficia in di uersis diocesibus illa permutare uolentes/ iuimus primo ad episcopum meum eidem exponentes·

nos intendentes beneficia nostra ꝑmutare· et ego paratus sum renūtiare beneficio meo in manibus uestris causa ꝑmutatiōis fiende cum isto/ ut illud eidem conferatis·factaq; per me/ et admissa p episcopum meum renūtiatione beneficii mei·secutaq; collatione episcopi facta tibi· et te in possessionem inducto cū diceres te paratum idem facere cū epo tuo·Postea iuimus ad episcopum tuū·et ille renūtiatione tua precedente/idem facit mihi de beneficio tuo·nūquid talis modus cū tali interuallo de iure ꝓcedit/Dicit fre·ꝙ cardi·et io·an·in·c·lic; suadent ꝙ omnia fiant in instanti·etsi ambo sint presentes/reputabuntur tunc pro vno·ar·infra de sen· excōi·per illorum·in fi·et·ff·de condi·et de·l·cum fundus·alias possent multe difficultates insurgere· Et si beneficia huiusmodi curata erant·et primo optinuisti renūtiationem et collationē tibi de meo fieri/et te in eius possessionem induci· tūc per huiusmodi assecutionē beneficii mei uacat bñficiū tuū p·c·de multa·s·de preben·et·c·licet·e·ti·li·vi·et sic nō poteris renūtiare beneficio tuo qđ tu iam perdidisti·et sic nō poterit sequi permutatio·Sepe eni ultra id qđ agit/aliud nascit·infra de spō·c·is q·et de despon·impu·c·vnico·li·vi Sed in ɔtrariū facit·

quia recepisti possessionem/nõ simpliciter/ sed ob causam·quia patus idem facere de tuo·et ideo non debemus inducere aliam speciẽ uacationis de qua nõ fuerat uerisimiliter cogitatũ· Preterea possessio secundi beneficii nõ inducit uacationẽ primi/ nisi episcopus tacite uel expresse consenserit· iuxta no·p io·vii·q·i·siqui uero·xxii·q·ii· siquis iam trãslatus Et alia exempla ex quibus insurgit intricatio·uide p nouel·in·c·licet·❡ Alex·dicit ꝙ omẽs intricationes cessare possunt p hunc modum· uidelicet ꝙ renũtiationes per quemlibet in manibus sui episcopi fiãt hinc inde·et secutis postea collationibus cessat intricatio fre·nam assecutio vnius tunc non potest inducere uacationẽ alterius/cum iam p precedentem renuntiationẽ inducta sit·Procedant ergo ambe renũtiationes antequã ad collationem alterius procedat̃/nec nocet tẽporis interuallum maxime si recipiant resignationes qui eas ex causa p̃dicta recipere possunt·licet tutius sit ꝙ omĩa simul fiant secundũ eũ· Collec·refert archi·notauisse ĩ·c·licꝫ·ꝙ cũ beneficia pmutãda sunt in diuersis diocesibus nõ põt pmutaº fieri·sed ↄtrariũ seruat̃ de facto/et bene scd̃m eũ·Tum qꝛ uidet̃ eadẽ equitas et eadẽ ratio·tũ quia uidet̃ probari in de·i·infra·e·ti·

Et ita no·per nouel·in·c·licȝ·Sed in contrariũ facit in ꝑmutatione debeo de meo facere tuũ/et econtra· quod non pōt tunc fieri· quia epũs tuus nō potest me trãsferre inuito episcopo meo/nec econtra·et sic uidet̃ opi·archi·uerior de rigore iuris·quia actus ꝑ mutationis uidet̃ indiuisibilis scđm eum ¶ Ego aũt puto siquidem esse communem opinionem q̃ habet permutationẽ sic posse fieri·et hoc cum consi liis supradictis·maxime quia curia romana et can cellaria ita seruant·

Sexto querit̃· Nunqd legatus possit ꝑmuta· tionẽ facere? Fre·uero sic format·q·i·Pone ꝙ papa concessit legato ꝙ possit auctãte aplica reci· pere resignationes beneficiorũ a uolentibus ꝑmu· tare·et illa postmodum auctãte apostolica cõferre· poterit ne beneficia ꝑmutare? Et in hoc supponit ꝙ ꝑmutationem de aliis beneficiis facere possit· cum de reseruatis specialiter querat · Videtur ꝙ sic·qa hic uidet̃ habere speciale mandatũ·Sed ipse credit ꝙ generalis cõcessio nõ se extendit ad illa q̃ sibi sedes aplica specialiter reseruauit·ut·s·de offi· lega·ꝙ translationẽ·et·ff·de mino·l·illud·§·si talis et infra de re·iu·c·in generali cũ ɔcor·et qđ no·ii·q· ·v·q̃ de causa·sed melius facit de preben·li·vi·c·ii·

¶ Lapus tamen dicit ꝙ hoc fallit ubi omnia be
neficia illius ꝓuintie ad quam legatus destinatur
reseruata essent/ut concessio aliquē sortiret̄ effectū·
Alexan· dicit ꝙ quatuor modis spectat ad papam
collatio· ¶ Primus est ex plenaria potestate·xxii·
di·omnes·et de preben·c·ii·li·vi·in prin·Et iste mo
dus nō aufert potestatem inferioribus conferendi
ad quos de iure spectat·de quo uide de elec·quanq̄
in glo·magna·nisi postquā papa contulit uel ꝯfer
ri mādauit in casibus in quibus afficiunt̄ manus
ordinarii·de quo de conces·preben·si soli·et·c·si cui·
li·vi·Et in isto casu nullum dubium est quin lega
tus possit de talibus ꝑmutationem expedire·

¶ Secundus modus est ꝑ deuolutionē ex negli·
gentia inferioris·de quo in·c·nulla·de ꝯces·prebē·
et in·c·ne pro defectu de elec·et in isto casu inferior
ad quem pertinebat collatio huiusmodi beneficii
nō potest ꝑmutare·quia iam ꝓpter negligentiam
suam collationem amisit·sed legatus illa conferre
potest·ut in·c·i·de offi·lega·li·vi·scd̄m vnam lectu·
ut ibi no·prout pōt executor pape· ut in clemen·si
beneficio de preben·Et in isto casu etiam nulli du
bium quin legatus possit recipere resignationē ta·
lium beneficiorū·et ex certa scientia illa conferre·

¶ Tercius modus est per uacationem in curia·ut de preben·c·ii·li·vi· Et in casu isto legatus etiã in terminis ꝑpositis non posset permutare· quia illa non potest conferre p tale mandatũ generale·cum littera in·d·c·dicat sub quacunqꝫ forma·et hoc uerũ nisi papa consentiat· Nam sola impotẽtia ꝯferendi beneficiũ/nõ aufert potestatẽ permutandi·nam epũs permutat beneficia spectãtia ad collationem aliorũ/sed necesse est ꝙ interueniat consensus eorũ qui sufficit expost facto/ut dicetur infra per quod uidet̃ ꝙ sufficiat consensus pape expost facto·Sed istud falsum ẽ in casu isto·qa collatio legati oĩno nulla esset·per fi·illius·c·ii·Vnde ratificatio nõ haberet locum·de elec·qđ sicut·et·c·auditis·Sed potius credo ꝙ exquo papa ex certa scientia confirmat quod legatus fecerat/illi sunt tuti·quia extũc talis collatio dicit̃ apostolica·de preben·li apostolice·

¶ Quartus modus est per reseruationẽ·de quo in themate nostro·et tunc credit alex·illud quod dicit fre·nec placet sibi dictum lapi ante factũ·quia licꝫ omnia beneficia in tali ꝓuincia sint reseruata/ tñ ille concessiones nõ operant̃ ꝙ illa possit conferre· nec obstat quod dicebat ut res potius ualeat zc· ut in·c·abbate alle·quia ibi uerba illud poterant im

portare·hic secus·alias sequeret᷑ ꝙ si impetro bene
ficiũ primo uacaturũ in certa diocesi ubi non sunt
nisi curata·ꝙ mihi deberet᷑ curatum·de preben·cũ
illis·li·vi· Nã si ego expressissem ꝙ ibi non essent
nisi curata·forte papa nõ dedisset mihi litteras·Et
idem in ꝓposito quod no·archi·de rescrip si papa·
·e·li·Et ibi io·an·post ipsum super glo·fi·ubi dicit
ꝙ si ego habeo gratiam sup fructibus primi anni
percipiendis usq; ad certũ tempus·licet illi pareant
casu a te uel alias·non tñ percipiã fructus secundi
anni·Et ita loquit᷑ io·an·post archi·de elec·si procu
rator·li·vi·Collec·recitat dicta fre· et ꝑ exceptione
alle·de priuile·c·in his·et·c·si papa·sed nulliter il
lam ꝓbat·quia propter hoc nõ sequit᷑ ꝙ legatio sit
inutilis· Ego aũt distinguo tres casus·Primus
est an legatus possit permutare in non reseruatis·
ut hic·Dico ꝙ sic·si sit de latere·quia maior ē in ꝓ·
uintia post papam·de elec·si abbatem li·vi·Sed se
cus si non sit de latere· prout legit᷑ et no·in·c·i·de
offi·lega·li·vi·Secundus casus est quo ad benefi·
cia reseruata·et hic dico ꝙ non põt·etiã si sit legatꝰ
de latere ꝓpter defectum potestatis conferendi·ut
patꝫ per quandam extraua·benedicti xii·declaran·
tem extraua·ad regimen eiusdē benedicti·nisi sup

hoc mandatum haberet speciale·nec puto qd̄ suffi-
ceret illud·de quo in·q·fre· ¶ Tertius casus est in
casu quē ponit fre· in quo idem puto quod in pxi·
precedenti·quia in generali mandato·non transeat
reseruata·de peni·et remis·ca·ii·li·vi·§·i·et ī ceteris
cum stepha·et alex·

Septimo querit· Vtrum epūs possit facere p-
mutationē de beneficiis que spectāt ad col-
lationem uel confirmationē aliorum· Fre·dicit q
non potest hoc facere sine illis/inducens illud qd̄
infra dicā de prelatis duarū ecclesiarū collegiatarū
¶ Sed fateē q nec inferiores sine episcopo·qa iste
actus solis episcopis est pmissus/et ceteris prohibi
tus·et in hoc consentit alex· Collector arguit q tūc
in manibus eorū ad quos pertinet debet fieri resi-
gnatio et collatio·sicut in simili·xii·q·ii·placuit·et
·c·abbatibus·xvii·q·iiii·in uenditionibus ubi illi
quorum interest alienarunt/ et episcopus auctori-
sat· ¶ Refert tamen io·an·et pau·tenere contrariū·
in clemen·i·infra·e· Concludit collec·q episco-
pus totum faciet/consenciētibus tamen illis quo-
rum interest·et hoc dicit bene probari hic in fi· et
ad hoc alle· de elec· cum inter vniuersas in fi·et q
idem canonicus potest eligere p se·et ut procurator

nomine alieno·de elec·si quis iusto·li·vi· Ego aũt
sto cum collec·ꝙ actus iste omnibus aliis est ꝓhi
bitus et soli episcopo ꝑmissus ut hic·et sic ē necesse
ꝙ epũs hoc faciat/uel ꝙ iste casus remaneat impro
uisus ·quod nõ est credendum·Et quia potestas ꝑ
mutandi episcopo generaliter est permissa·nec iste
casus a tali ꝑmissione excipit̃· Ex quo infero ꝙ si
beneficia ad collationem epĩ et alterius·uel ad col·
lationem episcopi et ad presentationẽ alterius ꝑti·
nerent/solus epũs(illis tñ consentientibus)ꝑmu·
tationem expedire posset ut dicit collec· Ita no·per
docto·infra·licet·

Ctauo querit̃· Nunquid epũs ordinarius permutationẽ alias sibi de iure ꝑmissam/ potest apud sedem apl̃icam expedire· Ex·tenet ꝙ licet resignationes ibi recipere possit/ nõ tñ potest ibi permutationem perficere·quia statim receptis resignationibus est uerũ dicere ꝙ beneficia uacant in curia/et ꝑ consequẽs ꝙ ad solum papam spectat collatio·ut predicto·c·ii·de preben·li·vi· Ad qđ in·ducit·collec· pro et cõtra·in·q·de annualibus·de q̃ infra dicam·Collec·inducit in contrariũ equitatẽ· de qua habet̃ infra·e·licꝫ ibi· in manibus tuis· Et quia hic littera uidet̃ dicere ꝙ ordinarius q recipit

resignationē potest facere permutationē. Sed ipse
fatet̄ q̄ tutior est opi. fre. propter generalitatē uer-
borum predicti. c. ii. et ꝑpter dubium ꝑ quo semꝑ
fit interpretatio in curia romana. ut. ca. si a sede. de
preben. li. vi. et in cle. i. ut li. pen. et quia hanc sentē
tiam amplectitur curia. ¶ Ego aūt sto cum eis / ni
si in casu in quo ordinarius loci / in quo est curia /
de beneficiis ibi existentibus cū subditis suis cau-
sa originis seu beneficiorū ibi stantibus permuta
tionē expediret. ar. de ꝑben. c. presenti. §. sane. li. vi.

NOno querit̄. Vtrum abbas possit dare pote-
statē permutatōis faciēde inter duos mona
chos subditos suos de beneficiis ad ipsius abbatis
collationem spectātibus? Refert collec. se audiuisse
a multis dicentibus q̄ nō. quia hoc est episcopale.
ut hic. quod ꝯcedit collec. iure. permutatōis. dicit tū
q̄ abbas ex officio tales monachos mutare posset.
sicut alias eis ꝓuidere. cum tota dispositio persona
rum spectet ad eum. xviii. q. ii. nulla. quia nec hn̄t
mōachi uelle nec nolle. de elec. si religiosus. li. vi.
Dicit tamē q̄ hoc casu haberet locum uacatio. nec
uendicaret sibi locum. c. licet. et clemē. i. infra. e. ti.
et credo q̄ bene.

Decimo queritur. Nunquid episcopus committere potest alicui q̄ recepta tali resignatione talis beneficii et tali ex causa permutationis illud conferat alteri compermutāti ex causa predicta. nunquid ille possit. Refert collec. se audiuisse plures dicentes q̄ nō. per. c. deliberatione. §. phibemus. de offi. le. li. vi. Sed subdit q̄ ibi nō loquitur in illo casu. Unde uidet̄ sibi contrarius cum cesset ratio illius. §. et aliorum iuriū similium. cum beneficia sint hoc casu permutantibus affecta. ut cle. .i. infra. e. Et ideo no. pe. bene post inno. et abba. s. de preben. c. inter cetera. q̄ resignatis beneficiis ex causa permutationis nō censent̄ uacare quo ad hoc q̄ aliis conferri possint. Et hec satis placent.

¶ Secunda pars de personis que beneficia pmutare possunt / seu inter quas per episcopum permutatio fieri possit.

VIso de personis per quas/ Nunc uidendum de p̲sonis inter quas p̲mutationes expediri possunt. Pro cuius declaratiōe formo q̄stiones q̄ sequunt̄.

PRimo ergo querit̄. An habens tantū ius ad rem/ illud p̲mutare possit cum habente ius in re. Et an duo habētes iura ad rem/ illa inuicem p̲mutare possint. Ere. dicit ꝙ io. an. i. c. licꝫ. et guill̄. de mon. lau. in extraua. io. xxii. sedes ap̄lica tenent ꝙ nō. et bene scd̄m eum. quia beneficiorū sit adinuicem p̲mutatio. quod deficit. ar. ff. e. ti. l. i. in fine et. ff. de cōdi. cau. da. l. fi. Item quia cessat ratio huius decre. nam exspectantes nō habent nisi litteras personales q̄ ad alium transferri nō possunt. de offi. dele. p. et. g. Etsi executor meus tibi prouiderit/ mandatū excedere dicet̄. contra. c. cum dilecta. de rescrip. et. e. ti. c. si clericus. i. respon. li. vi. Nec obstant no. de rescrip. ad audientiam. ii. ubi dicit ꝙ habens litteras ad beneficiū/ potest ex pacto renuntiare ut habeat illud beneficiū pensionem reddens. qa in spūalibus adinuicem potest fieri p̲mutatio/ cum ius ex litteris competens/ ibi in aliū nō transferat̄ sed p̲ renuntiationem extinguit̄. licet renuntians

per hoc beneficium consequatur quãuis ibi pactio non precedat. La. tamẽ dicit ꝙ existentes canonici auctãte apl̃ica/licet ultra numerũ exspectent p̃bendas uacaturas possunt canonicatus pmutare inter se/uel cũ aliis ad alia beneficia. et hoc poterũt auctoritate diocesani. nec erunt post auctãte apl̃ica canonici. nec habebunt ius ad uacaturas prebendas. nec habebit in his locum reuocatoriũ. de quo de p̃ ben. quedã. et de conces. prebẽ. c. si. Sed secus scd̃m eum si nõ essent canonici/sed exspectarent canonicatus et p̃bendas/aut essent alias exspectãtes. tales enĩ permutare nõ possunt. ¶ Alexã. aũt approbat dicta io. an. et fre. et reprobat dicta la. Suppoĩt enĩ ante omnia ꝙ in ecclesia sit certus numerus ꝙ alias ultra numerũ non possunt esse canonici. Tunc dicit ꝙ si talis numerus est confirmatus p papam cum decreto/permutatio nõ habet locum. q̃a tunc inferior preter legatum de latere/ illum nõ potest frangere. ut dicẽ infra parte. iii. q. vi. Sed in pmutatione interuenit renũtiatio/et noua collatio. et sic facta collatio p inferiorẽ ultra numerũ ualere non potest. Nec obstat ꝙ numerus factus est p papam in p̃sona illius in cuius locum iste successit. iuxta litterã is qui in ius. et quod dicã infra parte. v. q. v.

nam hoc esset contra imaginationē La·qui dicit ꝙ·
iste nō erat canonicus/nec exspectabit auctāte apħi
ca·nec habebit in eo locum reuocatoriū·et facit be-
ne quod de numero rescrip·no·p io·in·c· licꝫ ī glo·
quid si·et quod scripsi infra parte·iii·q·vi·Item fa
cit optime quod scripsit la·de p̄ben· cum ī ecclesia
super uerbo implet·ubi querit·Pone ꝙ in ecclesia
est numerus canonicorū duodenarius/et numerus
·xiii·prebendarū quarum vna debetur dignitati q̄
est in ecclesia·papa contulit ticio canonicatū man-
dans executoribus ꝙ conferant sibi dignitatem et
prebendam proxime uacaturā· uacauit p̄benda ca-
nonicalis q̄ fuit collata ticio·demū uacauit digni
tas que etiā fuit collata ticio·et sic uacauit prima p̄
benda·p cle·si·de preben· Nunquid illam poterit
conferre capl̄m? Dicit ibi la·ꝙ nō sine speciali li-
centia pape·ar·de rescrip·cū aliquibus·li·vi· Alias
essent periuri si numerus esset iuratus·de p̄ben·di
lecto·Dicit tñ ꝙ nō curreret ei tempus donec fuit ī
neglıgētia petendi licentiā·de elec·c·ulti· ¶ Si aūt
numerus nō esset confirmatus p papam/ sed bene
iuratus p canonicos·tunc sequēdo opinionē archi·
de preben·si a sede·que habet nō ualere receptionē
ↄtra iuramentū factā· de quo tangā infra·e·pte·iii·

tunc idem quod·s·puta pmutationem nō ualere·
Sed sequendo opi·nouel·in·c·dilecto·q̄ habet rece·
ptionē ualere/sed canonicos piuros esse/tunc scd̄m
alexan·ualebit pmutatio/sed canonici periuri erūt·
¶ La·tñ in·q·s·proxi·formata solum loquitur de
numero/et tñ dicit canonicos nō posse uenire ꝯtra
Si uero numerus nō est confirmatus nec iuratus/
tunc possunt pmutare· Et idem si ibi nō est nume·
rus·nec obstat dictum io·an·quia ipse loquitur de
pmutatiōe eius quod quis permutat ut suū ꝑpter
uerbum sua ibidem positū·sed prebenda nō ē sua
sed sibi debita·ut no·in clemē· auditor de rescrip·
et sic nō potest eam pmutare· Sed canonicatus su·
us est quod ptꝫ·quia percipit illa q̄ ex illo debētur
et sic illum pōt permutare·quia possessio canonica
tus acqririē cum quis installatur in choro et locaē
in caplo de preben·liꝗ·ii·li·vi· Non obstat tñ qđ
dicit fre·de executoribus· quia illud iam ē sublatū
per id quod·s·dixi·scꝫ ꝙ isti nō expectant/nec sunt
canonici auctāte aplica·et sic executores ulterius nō
habent se intromittere/sed ordinarius·ut predicto
·c·si clericus scd̄m alexan·¶ Collec·infra·e·cū vni
uersorum in q̄rta·q·simplr dicit cum nouel·et fre·
tales pmutare nō posse·Per rationes aūt eorundē

puto simpliciter ꝙ in nullo casu tales canonicatus supranumerarii pmutari possunt· et est ratio· in p mutatione de meo debet fieri tuū et econtra· ut ptꝫ ex ppria interpretatione istius nominis· Et probat̃ ·s· de excep· cum uenerabilis/ prout ibi plene dixi· Et dicam infra post fre· pte· ii· q· viii· circa prin· Et no· in· d· c· licet· infra· e· Modo et tu et ego habentes duos canonicatus/ illos inuicem permutare uolumus/ impossibile est de iure ꝙ meus canonicatus fiat tuus· uel ꝙ tuus canonicatus fiat meus· qa isti canonicatus supnumerarii sunt personales· et cum electis nascunt̃/ et desinūt cum defunctis· ut predicto· c· dilecto· in uer· pterea licet· et sic nō possunt trāsire de persona in psonam· quia statim qnando a personis recedunt/ tūc esse desinunt· Et ideo si hñs canonicatū supnumerariū assequat̃ prebendam cū canonicatu supernumerario/ extinguit̃ canonicatꝰ supernumerarius· quia in illo nō potest cadere uacatio· ut no· p ber· s· de preben· dilectus· et per guil· de mō· lau· in clemē· si iuxta· de preben· put scripsi utrobiqꝫ· Et ex ista etiā ratione infert̃ propositum de directo· quia cessante uacatione/ cessat collatio q̃ in pmutatiōe est necessaria scđm omēs· Et facit bene pro predictis vnū quod dicit lap· et alex· uidelicꝫ

ꝙ canonicatus ex causa huiusmodi permutatiōis collatus/nō est apostolicus neq; affectiuus neq; supernumerarius·et sic nō ille qui per prius erat et ꝑ quem non potest dici ꝙ de meo tuū factum fuerit et econtra·et sic nō est proprie permutatō·quia nec talis canonicatus supnumerarius proprie dicit̄ beneficium effectualiter/eo ꝙ prebendario nihil prebet/immo nec etiam descriptiones·ut patet ex his que scripsi·s·de cōstitu·cum·m·in·vii·q·ar·i·q·iii·si quis obiecerit· Licȝ fatear ꝙ canonici si alias ad eos pertineat/possint certo casu numerū frangere et eos recipere·sed nō ex causa pmutationis/ut inuiti/sed ex mera liberalitate tanquam uoluntarii·Et miror ꝙ in hoc tanti uiri errauerunt sine causa·

SEcundo queritur an habens beneficium tenue/ illud permutare ualeat cū habente pingue/ ita ꝙ permutatio non sit nulla ex qualitate·Fredericus formans questionem tenet ꝙ non est nulla· et dicit ꝙ in ista opinione semper fuit· dicit tamen ꝙ talis est qualis presumptio fraudis quia non est presumendum ꝙ uelit quis descendere/uel res suas iactare·de renuntiatione·super hoc

Fatetur tamen q̄ hec non est sufficiens probatio.
Et subdit q̄ sibi maxime placent notata in.ca.licet
per cardi.et nouel.super glo.pone .uer.io.mo.que.
rit sic inquiens. Pone q̄ habens beneficium pin
gue permutet cum eo qui habet tenue/ nũquid eo.
ipso fraudulenter uidetur fore factum in preiudi.
cium expectantis?/Videtur q̄ sic per.c.i.in fi.de re
nuntia.li.vi. Respondent enim q̄ ibi non permu-
tabatur maius et minus/sed ibi renũtians minori
cõtra quem erat presumptio fraudis/de ea cõuinci
tur eoipso q̄ sibi postea maius confertur. Non ob-
stat.ff.de diuor.l.si filia.et.ff.solu.ma.l. si filie. qa
ibi totum aufertur patri p interpositionẽ fraudis
sed hic nõ aufertur/sed differtur. Postea subdebat
frede.id quod no.io.an.in.c.licet super uerbo.sua.
scilicet q̄ non est permutatio/si ego renuntio bene
ficio meo ut tu illud habeas . et tu tuũ nepoti meo
conferas .Aduerte tamẽ quia.l.si filia.et.l.filie all.
ponũt vnũ casum talem.pater tradidit nuptui fili
am /et fuit stipulatus.quia si filia cõstante matri-
monio moreret/ipse rehaberet dotẽ.maritus ut pa.
trẽ excluderet misit libellũ repudii put poterat iu.
xta illa iura.et sic solutũ est mrĩoniũ p repudium

Demum moritur vxor·dicit ibi textus q̄ licȝ non sit matrimoniū/ cōstante tamē matrimonio pater debet reddere dotem·Nec obstat respōsioni cardi· ·c·quia verisimile de presum·quia illa presumptio non est facti/ideo statur probationi contrarie si cō stat de consensu utriusq; ut hic·¶Dicit g° cardi· permutationem valere·alle·ff·de contrahē·emp·l· si quis·Nam cum emptio et uenditio a pmutatio ne originem sumpserint·ff·de contrahē·emp·l·i·in princi·sicut tenet venditio hoc casu/ita tenet pmu tatio·Nouella vero ibi dicit illud uerum ubi non sunt alie circūstantie fraudis· et inducit·l· dolus· C·de rescin·ven·et eo fortius tenet permuta°/ubi circunstantie excludunt fraudem·ut infra·e·cū vni uersorum scdm eam·¶Alex·aūt dicit q̄ fre·inepte formauit questionē/ex eo q̄ querit in genere·nun- quid valet permntatio beneficiorū inequalium·et allegat archi·et nouel·in·c·licet·qui tñ loquūt ubi agitur de preiuditio expectantiū quo casu possunt fraudes locū habere·et tūc bene inducunt leges p̄- dicte·At ubi nullus est expectās/cessat omis fraus Et ideo in illo casu questio nullū habet dubiū· qa pmutans debet uidere cū quo cōtrabat C· de fur· ·l·inutili· Facit quod no·nouella in ca· licet super

verbo q̃ si ante finem ·uidelicet q̃ si permuto tecũ et beneficium tuũ erat alteri debitum (saluo casu ·ca· si beneficia de preben·li·vi·)ita q̃ a me euincit̃ post permutationẽ/non tamẽ in limitibus permu tationũ videtur q̃ hoc mihi imputet̃·nec contra te habeo aliquem recursum seu regressum ·Et idem si in permutatione non interueniat auctoritas col· latoris beneficii tui·quia licet euincat̃ a me/ nullũ habeo regressum ad te· quia debui inuestigare cũ quo permutarem · Et p hoc soluitur questio scd̃m eum·Nunquid in permutatione locum habeat q̃ deceptio ultra dimidium de per se solum permu· tationẽ rescindi faciat? Et apparet scd̃m eũ exp̃sse q̃ non·quia ego non ago de emptione quãdo totũ beneficiũ mihi auferẽ·ut·s·patet·multomiuus p̃· pter inequalitatem redditũ dabitur mihi actio cũ fuerim in culpa/et debuerim respicere quid agerẽ· Nec obstat q̃ hoc in emptione locum habet ·s· de empti·et vendi·cum dilecti·et in locatione que est proxima uenditioni eisdem fere regulis utitur·ff loca·l·ii·ut scripsi post vincen· et alios in predicto ·c·cum dilecti·ubi etiã scripsi q̃ idem videt̃ in per mutatione· q̃a similis est emptioni·ff·ex qui·cau· in pos·ea·l·fi·q̃a dico q̃ predicta referunt̃ ad tpalia

de quibus loquitur·c·cum dilecti·loquitur enim in uenditione cuiusdam silue·nam circa temporalia bene habet locum in pmutatione equitas·d·ca·cū dilecti·alias enim nō pcederet electio·de qua loquitur ·c·cum dilecti nisi in temporalibus loqueretur·¶ In beneficiis uero spūalibus secus·quia ibi nō cadit uenditio neq3 preciū· Quomō enī posset petere ille qui dedit beneficiū duplo maius/et accepit beneficiū duplo minus ut aduersarius suppleret preciū: cū illud ibi interuenire non possit·et cum beneficia estimationē non recipiant·Faciunt bene no·archi· et nouel·de pben·si postq̄·li·vi·ubi dicūt q in istis spūalibus nō cadit interesse ad quod possit agi·

¶ Preterea si ego pmutarem totam rem vnam: quā habeo·cū vna quā habes·si illa quā tradis mihi euincatur postea a me(quia nō erat tua)teneris mihi de euictione/id est debes mihi reddere rem meā/uel teneris ad interesse rei relicte· et insuper possū eligere qd̄ uoluero·et hic nullū dubiū·ut·ff·e ti·l·i·Sed hoc nō habet locū in pmutatiōe bñficii facit qd̄ no·cal·infra·e·li·vi·sup ru· opponēdo primo q pmutatio beneficiorū non habeat locū·quia permutatio capit initiū efficax a permutatione rei et pro spūali nil debet dari uel pmitti·i·q·ii·q̄pio

Respondet enim q ratio est quare pmutatio bene-
ficiorũ fieri põt·qa non fit auctãte beneficiorũ/ sed
totũ ponitur arbitrio supioris qui ex causis pposi-
tis pcedet uel nõ procedet ad pmutatationẽ ut hic
Simile de exces·prela·sicut vnire·nõ ergo proprie
est permutatio beneficiorũ· Et ideo nõ est mirum
si in ea cessent multa q̃ in ppriis pmutationibus
locũ habẽt· ¶ Preterea nonne põt plura beneficia
permutari cũ vno? Certe sic·ut dicã parte sequenti
Et tñ illa plura possent ualere triplũ plus q̃ vnũ·
Quid dicendum·Distinguo tres casus·qa aut pe
titur rescindi pmutatio ratione surreptionis/aut ex
interesse tertii conq̃rentis/aut interesse alterius cõ-
permutãtis·In primo casu si per ordinariũ fuit ex
pedita/nõ noto surreptionẽ ppter lecta et notata in
cle·ii· de off·ordi·nisi fuisset per dolum facta scꝫ ex
pressi excessum uel depressum ualoris·quia tũc do
lus nocere deberet·ut dixi in·c·cũ dilecti·nec esset cũ
culpa cõpensandus·ut·l·si obstetrix·ff·ad·l·acquil·
Sed in papa expressio falsa redderet totũ rescriptũ
falsum·de rescrip·c·ii·et qđ no·per ber·e·ti·ad audi
entiã in paruo·et per calde·in·capi·i·de fi· pres·li·
vi· Sed regulariter secus de tacitumitate excessiui
ualoris·ut notaẽ per glo·in clemẽ·i·de prebendis·

et ibi scripsi·nisi omissio expressiõis ueri facta fu·
isset p fraudem·ut in·c·sup litteris·s· de rescrip·ut
cũ habens modicũ beneficiũ permutat ad beneficiũ
magni ualoris cũ aduersario simplici quem circũ·
uenit·et cũ pmutante absente facit omnia per pcu·
ratores ĩ curia expediri tacita inequalitate ualoris
qua expressa nunq̃ expeditionẽ habuisset·Vel po·
ne sine circũuentione aduersarii q auũculus uolẽs
fauere nepoti et sibi suũ beneficiũ pingue dare pro
tenui credens uel credere debẽs illud p uiam sim
plicis resignationis optinere nõ posse· interposuit
modum pmutationis/et p fraudẽ tacuit talem ine
qualitatẽ·Sed quando presumã talem fraudem?
Certe duobus modis·Primo si alie circunstantie
iuuant inequalitatẽ·puta quia auũculus cũ nepote
et quia auũculus erat senex/et quia forte erat inha·
bilis ad deseruiendũ beneficio ex permutatione·et
quia erat infirmus/et forsan propinquus morti·et
istud ẽ quod vult dictum io·an· que omnia cũ nõ
sint determinata lege/ dico iudicis arbitrio relin·
quenda·de offi·dele·de causis·¶Secundus modus
est cum tanta inequalitas est q uerisimile est re·
nuntiãtem potius uelle donare quam permutare·
quia est ɔtractus ficticius·et fraus de contractu ad

contractũ ꝛc·ff·ꝑ dona·l·ult·uel si cõstaret ꝙ donãs sciret se esse ꝓpinquũ morti ex idemptitate ratiõis Et est ratio huius primi casus· quia papa facilius inclinat̃ ad dandum cõpermutanti beneficiũ resignatũ ex causa ꝑmutationis/ q̃ ad dandũ ex alia simplici uacatione·ut ex eius ꝯsuetudine clare pt; ·ff·de pig·actio·l·vniuersorũ·et ideo nimirũ si allegatio tituli ꝑmutatiui falsi uel ficticii in hoc proposito surreptionẽ inducat· ¶ In scdo casu cũ petit̃ ꝑmutatio retrectari ex interesse tertii/interesse quo ad hoc ius p̃tendentis·et tunc si est expectans q alias ius habere deberet ꝑmutatione cessante· Seque re dicta cardi·id est no·coadiuta et mandata p precedentia ¶ Si uero est alius qui habuit ꝓuisionem a papa uel ordinario de bñficio ex causa ꝑmutationis resignato/ qui allegat fraudem cõmissam ex resignatione huiusmodi·dico ꝙ ille ẽ obiectiuꝯ et odiosus/et ideo de facili audiri non debet·nec etiã tunc/nisi clare et plene deducat et ꝓbet·ar·de ꝓcur· tue·et de testi·presentia·de excep·pia·de elec·ut circa li·vi·et·C·de proba·l·ulti· et quod no·innocen· de elec·super eo·et de accusa·super his· ¶ In tertio uidelicet cum petitur permutatio retrectari ratione interesse alterius compermutantis/ et tunc sa·

tis faterer q̄ difficile esset illum audire contra illā exceptionem q̄ excedit medium iusti precii. et apparet q̄ nō fuisset deceptus ignoranter/ sed sciēter. adhuc dicerem illum nullatenus audiendum. ut infra de regu. iu. scienti. li. vi. cum ibi no. Et idem si factum esset tale qd̄ uerisimiliter scire debuisset saltem p facilem inquisitionē. et sic puto pcedere dicta alexan. Ego aūt crederem sibi succurrendum fore p superiorem / p equitatē dicti. ca. cum dilecti. Non siquidem ut sibi dareť illa optio de q̄ loquiť ibi tex. sed ut suū beneficiū recuperet/ alio dimisso. quia illa optio nō conuenit nature beneficiali. ut predictum est. Et est ratio huius. quia maior puritas/ maiorq̄ bona fides. et maior equitas in beneficialibus requiriť q̄ in pphanis. ut patz in. c. i. de fi. pres. et in. c. ad audientiā. et in. ca. constitutus. de rescrip. Non ob. q̄ inquirere debuit. quia illud notat culpam cōpermutantis beneficiū tam pingue/ pro beneficio tam tenui. retinere uolens proponderet. ut prealle. l. si obstetrix.

TErtio queriť. Pone habeo beneficiū debitis oneratū/ et ad illa soluenda efficaciter obligatum uolo permutare cum alio/ sic q̄ ille pmittat mihi soluere debita. nunquid hoc potest fieri/

Videtur q̄ sic· quia sine promissione cogeretur· et illud quod subintelligit̃· uidetur posse deduci in pactum ·ar·s·de preben·significatū·et de elec·signi ficasti·Item quia hic nulla cupiditas ex parte reci pientis p̄missionem est· quia hic nihil sibi appli· catur· ¶ Item quia hic nihil deperit cōpermutanti· cum ecclesia sit obligata et sufficiens ad soluendū· et sic de suo nihil soluit· ¶ In contrariū· quia alias iste non renūtiaret nisi pars alia hoc sibi p̄mitteret Et renūtiatio nō est pura·sed pendente pactione de re temporali p̄ spirituali inhibita est· ¶ Frederi cus dicit q̄ his nihil datur·et h° infra magis decla rabit̃·Plus dicit q̄ in actu p̄mutationis forte plus posset dicere rector renūtians in renūtiatōe ecclesie cā p̄mutationis fienda·cū scilꝫ ad ecclesiam quā ha bet sum paratus recipere cū omnibus iuribus one· ribus·et actionibus suis·Quicq̄d sit consulit absti nere·ne fraus cōmittat̃·quia a re etiam licita absti· nendum est si habeat speciem mali·infra de simo· audiuimus·i·q·i·emendum· ¶ Alexander dicit q̄ placet sibi hoc consiliū·et dicit aduertēdum esse an istud pactum fiat in ipsa p̄mutatione· puta quia facta renūtiatione ex utraq̄ parte in manibus ep̄i epūs confert alteri alterū· et i collatione de bñficio

debitis onerato/apponit pactum q teneatur solue-
re debita·et tunc dicit alexã·collationẽ non tenere
p·c·licet·de elec·li·vi·Nam ille textus in collatiõi
bus locum habet·ut ibi notaẽ/ non tñ obstat si di-
cas q illud nõ procedit in ɔditiõe que inest·ut ibi
subdit compost·quia glo·cardi·archi·et fran·illam
glo·approbant·Nam ɔditio q̃ inest si exprimatur
facit legatum conditionale·ff·de lega·i·l·si ita·§·i
prout ibi dicit glo· in fine· Facit de iuramen·ca-
lum·c·i·li·vi·ubi remittitur iuramentũ calumnie
tacite quod nõ potest remitti expresse· quia exp̃ssa
nocent·Et etiam nõ obstat·c·significatũ·et·c·signi-
ficasti·quia ibi facto completo adiiciebaẽ qđ re ip̃a
inerat·quod reprobatũ nõ est·ut no·cardi·et nouel·
in·d·c·ii·Nec obstat scđa ratio de cupiditate·nam
contrariũ uidemus cõiter quando precedũt multi
contractus p mutationũ· Vnde uidens bñficiatus
se beneficiũ dimissurum/posset fungere multa cũ
amico uel cõsanguineo ad que successor teneretẽ/ q
nõ ɔtraxisset si ecclesiam retineret·facit quia si cõ-
fertur tibi beneficiũ/si es idoneus/nulla ẽ ibi am
bitio·et tñ non ualet collatio per·d·c·ii· Et p eun-
dem modum tolliẽ tertia ratio ·Sed si nõ in ipsa
p mutatione/sed ante uel post notificat beneficiat9

beneficiato suum beneficiũ esse debitis oneratum petens ab eo ꝙ debita soluat ne secũ postea habeat litigare propter fraudem supratactã·distinguit/an debita sint prius estimata anteq̃ fuerit habitus ali quis tractatus de permutando/an post·Scđo casu hoc credit illicitũ·ad hoc de renũ·c·ult·li·vi·qa hoc casu aperiṫ uia simonie ꝑ hunc modum· quia ego habens bonũ beneficiũ uolens illud dimittere/faciam de ꝯsensu tuo ꝙ amicus meus mutuabit mihi de tua pecunia nomine ecclesie et ꝓ eius utilitate certam pecunie quãtitatẽ cum omni solennitate et demũ permutabo tecũ illud beneficiũ bonũ centum librarum/ad illud·forte quod solum ualet decem libras·ita quodãmodo emes illud beneficiũ·q̃bus fraudibus obuiandũ est·infra de diuor·q̃nto· Sed si debitum esset antiquũ/tunc credit posse fieri nisi/ ex aliis coniecturis contrahentiũ appareret ꝑmutationẽ esse uitiosam uel simoniacam scđm eum·Quid dicendũ? Certe dico ꝙ si loquimur de pacto inter cõpermutantes in ipsa ꝑmutatione/uel ante/uel post permutationẽ statim habito/tunc si illud quod deduciṫ pacto inerat tacite·et deducitur eo modo quo inerat et nõ ultra/non reddit permutationẽ uitiosam·et idem oĩno teneas in collatiõe

beneficii ex causa pmutationis uel alias quomodolibet facta. Sed si non inerat tacite/uel si inerat/ sed alio modo q̃ inerat in pacto uel collatione expressa fuerit/tunc uitiat pmutationē seu collationē ut pꝫ ex le. et no. ff. de le. i. l. si ita legatum. et. ff. de condi. et demon. l. oditiones q̃ intrinsecus. et. l. nō- nunq̃. que late ꝑsequere ut scripsi in. ca. significatū de preben. ubi ꝑ hac materia bonas remissiones reperies. et in. c. ii. de esc. li. vi. ¶ Miror tñ magis. de dicto alex. qui nō loquit̃ de collatione facta sub cōditione/sed de illa in qua est pactum appositū iuxta dispositionē non reddit illam conditionalem licꝫ ad illius obseruationē obliget paciscentē. ut le. et no. ff. si cer. peta. §. dicebam. et. C. de pac. l. petens sicut. nec modus qui in hoc differt a conditiōe/qđ non prosequor.

Quarto querit̃ occasione p̃cedentis q̃stionis/ qualis tractatus in pmutatione interuenire pōt. Circa qđ ibi distinguit henri. Quia aut q̃ris de tractatu qui transit in cōuentōꝫ uel in pactum et ille in pmutatione interuenire nō potest. ut. s. de trāsac. super hoc. cū no. licꝫ guil. de mon. lau. uideat̃ innuere contrariū in cle. gratie de rescrip. in glo. fi. ubi dicit ꝙ q̃ fiunt cū supiore sunt licita et pmissa.

quod intelligit ben·dummodo nō transit in conuentionē uel pactum· Sed hostiē·intelligit saluis his q̄ scripsi in·q·proxi·precedenti· Aut queris de tractatu qui nō transit in conuentionem uel in pactum·et tunc aut queris/nūquid permutantes/uel alter eorū possit tractare cum supiore cuius auctāte permutatio fieri debet/dicendo·Cum ego nō possum in ecclesia mea secure morari seu ibi proficere ppter diuersitatem lingue uel alia iusta causa/supplico ut de ecclesia mea alteri puideatis/ et mihi puideatis de alia·Vel dicendo·tali melius cōpetit ecclesia mea/et mihi sua·et tūc ꝙ sic·ar·s·de prebēnisi·et melius le·et no·de cle·excōi· minis·pposuit scđm inno·hosti·et nouel·hic·et laud·in·d· clemē·gratie· ¶ Aut quid pmutare uolentes possunt int̄ se tractare·Et hic dicunt inno·et hosti·ꝙ nō·et īfra ·e·c·vnico li·vi·et laud·in cle·gratie·Sed huic ultimo contrariū seruat̄ de facto·et hoc uidetur pbare glo·super uerbo raynū·ti·de simo·ꝯ· excipientē dicens ꝙ partes pñt sine pacto uoluntates suas sibi inuicem intimare· Sed primū teneas scđm eum et gof·Etiam dicit ꝙ tractatus bene pōt interuenire/dummodo actus pmutationis expediatur p superiores·et sic interpretat̄ consuetudo curie· et hoc

dicit tex·infra·e·cum vniuersorũ·ubi dicit ꝙ per se nõ possunt bñficia ecclesiastica pmutare·Non eni phibet tractatũ scdm gof·et io·an·ibi·et de hoc notat frater io·in summa confes·ti·de simo·q·v· Et nota ꝙ epõrum est permutare uel pmutationibus auctãtem prestare·sed non inferiorũ/licet ad ipsos inferiores spectet collatio·q̃uis consensus illorum sit requirendus·ar·s·de offi·archi·ad hec·et de offi·super eo·in fi·et de his q̃ fi·c·ult·et infra·e·licꝫ a cõtrario·qđ dic ut no·per hostiẽ·§·et põt·uer·et nũqđ sufficit·et per hostiẽ· et nouel·hic·et per archi·lviii·di·c·i·glo·fi·et in·d·c·licꝫ·et in·d·cle·gratie·ubi etiam uide p eos utrũ capl̃m sede epãli uacante possit permutationem expedire· de quo scripsi in parte proxime p̃cedenti in·v·questione·

Quinto querit̃ prosequẽdo materiã duarum questionũ pxime precedentiũ· Pone ꝙ quidam tractantes de pmutatione suorũ beneficiorũ· quia beneficiis dictis utile esse putabant cõuentione et fide adinuicem data pmiserunt pcurare dictorum beneficiorũ permutationẽ per eos quorũ interesset eam facere/et qui eã auctorisare possent· Nunc aũt huius pmissionis penitet alterũ eorum nec vult resignare ex dicta cã· querit̃ an ille altero

instante possit ad permutationē compelli? uidetur
ꝙ nō·quia in talibus debet cessare omnis petitio/
omnisq̄ couentio·de pac·c·ult·et·i·q·ii·ca·q̄pio·et
hic cū similibus·¶ In contrariū uideť ꝙ nō sim·
pliciter couenerūt/sed ꝓmiserunt simpl̄r dare ope·
ram ꝙ permutatio fieret p illos qui facere poterāt·
quod nō uideť prohibitū·de resti·spoli·olim·ii·in
glo·sed nunqd· et de preben· significatū·¶ Item
fideidatio et iuramentū equipollent·s· quod me·
cau·ad aures·et quod no·de fideiuſ·c·ii· Iuramētū
aūt seruandum est quandocūq̄· exquo seruari pōt
sine interitu salutis eterne·Fredericus dicit ꝙ uide
tur dicendum ꝙ ille qui instat permutationē per·
fici/non pōt iure actionis alium compellere·nam
etsi ambo instarent ꝓ permutatione fienda/nō cō-
pellitur supior eam facere/sed totū dependet ex suo
arbitrio·ut hic et infra·e·cum olim·Licet male fa·
ciat superior nō consentiendo permutationi/ pre·
sertim necessarie/ uel alias expedienti ecclesiis· ad
hoc infra de iure patronatus nullus · et quod ibi
no· Superior pōt ergo eum cōpellere ut de nolēti
fiat uolens·nam ipse contradicere nō potest/exquo
ꝓmisit fide data ꝓcurare ꝓmutationem· ad hoc·s·
de renū·quod in dubiis·et·s·qđ me·cau·c ·penulti·

etsi illud nollet/posset transferri inuitus·qa prius voluit·Et ad hoc facit ratio uehemens in·c·quidã· de renũ·et de spon·c·requisiuit· Et adde quod dicã infra·q·iii·in qua querã an aliquis possit cogi ĩuitus ad renuntiandũ non ad iura ꝓhibentia pactionem/quia loquiť de illicita·Et propter hoc hostiẽ· in uerbo· que/dicit·que scꝫ pactio expressio et precedens factio ad aliquid temporale dandum vel faciendum uel remittendũ/et alia iura bene ꝓhibẽt permutationem ꝯuenientẽ ex conuẽtione ptium sine superioris auctãte/sed non prohibent quin superior possit cõpellere· ¶ Alexã·dicit ꝙ hec q̃stio modicum habet utilitatis· nam certũ est ꝙ partes ante permutationẽ possunt habere tractatum adinuicem·et iste tractatus nõ est illicitus·ut no·in clemen·i·e·ti·in glosa·ergo·vnde licite dicit vna pars alteri/ uis mecũ permutare? Et licite potest alter respõdere volo·etiã potest vnus si alter vult apud supiorem ꝓcurare et sibi ꝓmittere et econtra· Nec est hic aliqua simonia· quia non ꝓmitto ꝓ permutatiõe dare uel facere aliquid/sed solum rogare superiorem ut faciat utilitatem beneficiorum/ imo dicit ꝙ sine ꝓmissione ad hoc teneñ permutantes Ista tamẽ ꝓcuratio uel tractatus modicũ operatur

5

Nam si permutatio est utilis uel necessaria / supe
rior eam faciet etiam illis inuitis et fortius altero
inuito · ut dicam infra · q · se · Si aūt non est utilis
uel necessaria / etiā ambobus inuitus reiiciet eam ·
Posset tamen operari illa ꝓmissio opinionem que
habet ꝙ superior non possit inuitū subditū pmu
tare / nisi assignet sibi equale beneficiū · que est sa
tis equa · qa tunc exquo ꝑmutatio est equa uel uti ·
lis / uel necessaria beneficiis / poterit dicere ep̄us uo
lo uos ꝑmutare · Et si alter contradicat ꝓpter meli
oritatē sui beneficii / obstat sibi promissio facta p
eum de tractando et ꝓcurando apud superiorē que
fuit licita · ad hoc de elec · nulli li · vi · et de re · iur · qd
semel · et · c · mutare · et in cle · vnica de renū · cum simi
libus · Quid dicendum? Vere lic; collec · infra · e · cū
olim · q · ult · videaē approbare dicta fre · tamen ego
dubito · quia hec decre · damnat actionē precedentē
tanquā continentē labem simonie · Preterea qa do
ctores damnant omnē tractatum qui transit in cō
uentionē uel pactum · Sed respondent predicti do ·
ctores hoc uerū / quando conuentio continet aliqd
temporale / uel aliquid aliud q̄ illud qd inest / uel
inesse debet de natura actus · secus uero quādo con
uētio nō ꝯtinet nisi illud qd inest uel inesse debet

de natura actus·per ea que scripsi·s·e· parte·in·iii· questione·Et istud pronūc dimitto sub dubio forte intendens de hoc dicere in capitulo licet· et in clemen·vnica·e·ti·

Sexto queritur de questione superius p me tacta in questione precedenti·uidelicz·An aliqui possint cogi inuiti ad permutandum· Fre· respondet q nō· quia nemo cogitur recipere beneficium uel dignitatem ecclesiasticam·licet sit secus in secularibus·ut no·inno·de his que fi·a ma·par· capi·c·ii·et probatur de elec·q̄sit·et de preben·si tibi absenti li·vi· Sed in permutatione nouū beneficium recipitur et antiquum dimittitur· Sed contra opponit· nam quis inuitus compellitur ordinem recipere·de eta·et quali·queris·vii·q·i·scias· et hoc etiam probari uidet· quia datur hic episcopo potestas transferendi personas de loco ad locum si uidetur sibi expedire· Et dicit hic hostiē·q illa permutatio est cōmutabilis/cum ad eam compellant inuiti·et p hoc facit·xx·di·ante omīa·xxiiii·q·iiii· displicet·et hoc uidetur tenere inno·et hostiē·de renunti·nisi cum pridem·§· pter maliciam·i glo· magna·uer·si persecutio est exterior· ubi dicunt q si periculum destructionis ecclesie imminet/ uel

ſcandalum magnum·ſi prelatus nō ceſſerit/ cogitͦ inuitus ad cedendum cū eque bonum ſibi aſſigna bitur·de regu·licet·vii·q·i·mutationes·et ſic dicunt poſſe intelligi iſtud·ca·io·vii·q·i·epūs·dicit ꝙ non poteſt cogi tranſire ad maiorem locum·quia nemo cogitͦ creſcere inuitus·allegat predicta·c·Sed archi· ibi contra · nam epūs compellit ſubditū aſcendere ad maiora·infra de exceſſi·prela·c·ſicut·et·s·de eta· et quali·c·queris·Io·an· in de·vnica·infra·e·ſequitͦ opinionem io·dicens·ꝙ ad equale beneficiū poteſt quis cogi inuitus· et in hoc ſibi placet opinio io· Fatetur tamē ꝙ non cogetur ad maius· Dominus guido cōcordiēſis epūs nepos archi·in ſua diſputa tione in qua queſiuit/an optio locum habeat in be neficiis pmutatis/dicit ſe credere ꝙ epiſcopus non poteſt compellere clericū ad renuntiādū beneficio ſuo ut recipiat melius· Archi·in·c·epūs·s·allegato/ approbat opi·hoſti·ubi neceſſitas uel utilitas eccle ſie hoc expoſcit·per·c·queris·quod nō diſtinguit in qualitate beneficii·ipſe etiā archi·idem tenet in·c· ſi propter·de reſcrip·li·vi·ſuper uerbo uacabūt·ubi innuit ꝙ eſt quedā permutatio uoluntaria/quedā neceſſaria que fit ex officio ſuperioris·quaſi dice- ret hic ꝙ ſecunda fit inuitis beneficiatis· Io· an·

ſuper uerbo perſonas hic dicit uolentes· quaſi di-
cat non inuitos·Sed in capitulo niſi cum pridem
§·propter maliciam/recitat uerba innocē· et hoſti·
nihil addens uel minuens· ſed ipſe in capitulo ſi
propter poſt archidia· ſuper glo·morte/dicit ꝙ eſt
quedam permutatio neceſſaria/id eſt inuitis parti
bus ſcilicet ſuperioris officio·¶ Ipſe autem frede·
dicit/ ꝙ poteſt ſatis ſuſtineri ꝙ ſi nec per dationem
coadiutoris/ nec alio modo poteſt eccleſie conſuli/
tunc inuitus poſſit transferri ita ꝙ fiat bona com·
penſatio ſibi in alio beneficio·ut ſic utilitas publi-
ca preferatur priuate·maxime in illo ubi iſte ledi
tur·de poſtulati·prelato·capitulo bone·de maiori·
tate et obedien· cum inferior·in fine·cum simili·
bus· Nec mirum cum beneficiatus non ſit domi·
nus/ſed quidam procurator uel diſpenſator·de do·
nati· ca·ii·¶ Epiſcopus autem eſt preordinator
in cunctis·xxiiii·di·ca·i·et cura totius dioceſis ſpe·
ctat ad ipſum·x·q·i·per totum· et ſic non obſtat·ff·
de regu·iur·id quod neceſſarium·hoc eſt ꝙ ſit vnio
et diuiſio ex cauſa eo inuito ut in clemē·i·de rebus
eccle· non alienan· Tamen ſiue ſit tranſlatio/ſiue
permutatio/ fiat cum conſenſu tali quēadmodum

obseruari debet in collationibus et institutiōibus de his que fiunt a prela·nouit· et capi·quanto cum similibus·Nisi prescripserit episcopus ꝙ solus faciat·ut·e·ti·c·ea noscit·et de consue·c·ii·li·vi·cum similibus·Et quod dicit ꝙ potest inuitus transferri intelligitur nō precise·/sed ut de nolente fiat uolens per cohertionem et priuationem finalem·ut predicto·c·queris·¶Collecta·hic in sexta questione recitat et sequitur dicta frede·¶Lap·autē dicit ꝙ ad predicta bene faciunt notata per io·post hostien·de postula·prela·c·fi·super uerbo relatum·et in·q·posita per eum de regu·iu·quod ob gratiam·Per que dici posset scdm lap·ꝙ predicta non habent locum in episcopis qui uelint nolint possunt trāsferri·Et forte in curatis idem/maxime propter rem publicam/secus in non curatis·Et est ratio·quia sunt curati astricti iuri publico·non curati/non·Hinc est ꝙ curati nō possunt habere aliud beneficiū curatū·uel primū dimittere sine supioris licentia·nō curati/sic·scdm no·per io·de preben·de multa sup uerbo priuatus/quo ad primos·et p archi·vii·q·i·ꝗ periculosum/quo ad secundos scdm eum·¶Alexā·dicit ꝙ hec questio ē multum examinata p doct·et

ꝙ ideo nõ expedit multum instare/nisi inquantũ dicit lap. inuitus transferatur. Illud enim intelli ge de consecrato. Confirmatus enim non consecra tus nõ transfertur inuitus. ut dicit hostien. in pre dicto capit. si. Sed cum permutatio nõ possit fieri inuitis illis quorũ interest/dubitatur que sit ratio ꝙ rectores possunt permutari inuiti/ cum nullius uideatur magis interesse q̃ illius cuius est ecclesia Dicit alexander ꝙ si uera est opinio ꝙ inuitus nõ possit transferri/non procedit dubium. Sed tenen do ꝙ ppter utilitatem uel necessitatem potest in uitus transferri. Dicit alexander ꝙ electio nõ depẽ det ab episcopo/ sed in dispositione iuris uolentis ꝙ in collegiatis eligantur canonici. ut notatur per glosam in. capi. si postquã. de elec. li. vi. et idem di cit de aliis ibi notatis. Si ergo possit illis inuitis illos inuitos permutare/aufert illis potestatem eli gendi/quod potest. Preterea uacante ecclesia episco pus nõ posset eos compellere ad eligendum certã personam/ ergo nec eos potest compellere de certa permutanda. Et aufertur saltem potestas eligendi qđ esse nõ debet. de elec. cũ terra. cũ similibus. Sed in rectore transferendo inuito/alia ratio quia sibi

datur aliud beneficium ita bonum. etsi aliquantulum est minus/necessitas uel utilitas operatur/ sicut operatur vnionem duorum beneficiorum.x.q.iii.vnio de preben.ppo suisti.et predicto.c.sicut.
¶ Preterea rector priuatur in tanto/quia sibi non aufertur beneficium in totū/ cum sibi datur beneficium equale/uel quasi. et sic solum priuaẽ in totum ea uice potestate eligendi.et sic inter ista ē magna differentia scđm archidia.et nouel.in predicto capi.si propter.scđm alexan. ¶ Quid dicendum? Certe non facio magnum dubium quin ex causa necessaria/ data competenti recompēsatione possit quis transferri inuitus nō distinguendo de qualitate beneficii/sed solum ī necessitate cause/nisi inquātum cause necessitas causatur ex qualitate beneficii. Et est ratio.quia si priuatus priuato teneẽ facere quod priuato prodest et sibi nō nocet. ut patet ex lectis et no.ff. de dam. infec.l.fluminū cū duabus.ll.sequē.et.ff.de aqua plu.arcē.l.i.ꝰ.penl̄t.et fi. Fortiori rōne causa reipublice debet hoc fieri. cū utilitas publica etiā cū aliquali detrimēto priuati/ priuate utilitati ꝑferri debeat.C.de cadu.tol.l.vna et.C.de primipilo.l.utilitas.li.xi.Sed an ꝑ q̄libet

necessitate debeat fieri talis compulsio/ego dubito Et etiam an possit fieri per alium q̃ per principem quia solus princeps potest auferre ius priuati· ut no·iohan·an·in·ca·si religiosus·de elec·li·vi·Et qd si non potest dari recompensatio sufficiens/puta si propter scandalum uel maliciã plebis imitandus sit episcopus/nec alia ecclesia uacet/nec alia suffici· at pro duobus? Vel si quid agatur de sede roma· na/et propter contẽtionem duorũ prohdolor hodie contendentiũ de papatu? Vtrunq; imitari expedi at prout plures dicunt/cum tamẽ pape nulla dispẽ satio sufficiens dari possit/nec sit superior qui com pellat·Sed hec requirunt altiorem indaginem/et eas relinquo studiosis·

Septimo queritur·Pone q canonici erãt·xii· in ecclesia qui fecerunt statutum iuratum q nullus debet recipi donec deuentũ esset ad nume· rum octonariũ·demum fit permutatio p illos sta tuentes/nũquid ualet illa pmutatio quasi uideat sublatũ statutum antiquũ p contrariũ actum? Et ista ẽ questio fre· sed prima facie uidet expedita p ea que scripsi·s·e·parte·in prima questione ante fi· et per ea que dicam infra parte sequẽ·questione vi·

¶ Sed ut non desint uerba frederi· ea prosequamur· Dicit fredericus q solutio huius questionis dependet ex illa qua querit an teneat receptio canonici facta contra statutum iuratum? Super qua archidi· de preben· si a sede li·vi·et nouel· post eū tenent q sic· sed recipientes sunt periuri per·ca·dilecto de preben· Sed pau·in clemen·i·de regula·fatetur q tenet receptio·sed dicit q recipiētes nō sunt periuri·quia recipiendo capitulariter tacite statutū reuocant·et statuto sublato iuramentum nō ligat· sed cum statutum illud nō potuerit habere uires: nisi episcopo auctorisante·de constit·ex parte·quomodo possunt canonici per actum contrariū tacite reuocare/cum nō possunt expresse? non uideo quare equior uidetur opinio archidi·ut quicquid fit cōtra iuramentum licitum/sit nullum·ad hoc de p̄script·si diligenti·et secūdum hoc nō uidetur pmutationem ualere· Subdit tamē q si uolumus tenere receptionem canonici cōtra iuramentum ualere ut dicatur ordinatio fuisse sublata·quia permutationi consenserunt/et cōtra ordinationem fecerunt· tūc dicemus permutationem tenere/et numerum antiquum sic per actum contrarium restitutū· per capi·cum accessissent de constitu·cum ibi nota·

¶ Lap·uero distinguit·quia aut tollunt statutum directe·ipsum reuocando expresse·et tūc nō est dubium quin ualet reuocatio et permutatio· Aut fit solum conueniendo·et tunc si ex causa necessaria et legitima·nō sunt periuri·secundū no·iohan·an·in ca·i·de offi·vica·et·ca·sequē·alias sic· ¶ Alexander dicit ꝙ ista questio est expedita in locis pretactis· et ideo modicum vult instare circa eam· Sed ante omnia scias scđm eum ꝙ si statutum est iuratum et ego procuro me recipi contra statutū· et facio canonicos deierare·receptio mea nō tenet·ut no·in p̄dicto·c·dilecto·et idem no·spe·ti·de lega·§·nūc tractemus·uer·sed si legatus· ¶ Et scđm hoc uidetur ꝙ si isti procurassent ꝙ capitulum cōsentiret pmutationi contra iuramentū·permutatio non ualeret· Restat ergo ratio in nō procurante·et tunc uero placet opinio io·an·quam sequitur lap·Nec obstat dictum frede·ꝙ statutum nō potuit tolli sine consensu episcopi·quia certum est ꝙ in permutatione legitima cōsensus episcopi interuenit· īmo sine ipso nō procedit·Quare sicut statutū per episcopum et capitulum factum fuit·sic et per tacitū consensum utriusqꝫ tollitur· Non obstat etiam opinio pau·dicentis ꝙ sublato statuto·iuramentum non obstat·

quia illa procederet si expresse ante receptionē et an
tequam completa esset receptio tolleretꝰ. Nam an-
tequam completa sit receptio/non potest dici statu
tum sublatum/nec per consequens iuramentum.
Item ante completam receptionem nō possunt di-
ci periuri simul et semel. in perfectione receptiōis
statutum tollitꝰ et periurium incurritur. Habet er-
go locum opinio pau. in receptiōe secundi. Nam
tunc procederet ꝙ dicit statutum esse sublatū/ergo
et iuramentum. Ad quod optime facit qđ scripsit
iohan. an. in. c. contingit. de sen. excōmu. ubi dicit
ꝙ participans ī crimine criminoso/ nō ligatur in
ipso actu participatiōis. quia ante actum perfectū
non erat ille cui participatur excōmunicatus/et sic
ante actum perfectum nō participabatur crimino
so. Et idem uidetur uelle super regula quod semel
infra de regu. iur. in. q. mercuriali. Et idem no. in
clemen. vnica. de consan. et affi. in glo. quia supra.
Facit quod scripsi de regular. uidua in glo. ii. ubi
tenet ꝙ si nouitius eligat cum professis/licꝫ ex illo
actu induceretur professio. quia tamen ante perfe-
ctum actum non est professus/ non ualet uox sua
in illo primo actu. Multum tamē obstat huic qđ
ipse iohan. notauit et scripsit de cōiu. seruo. capi. si.

super glo·ii·que glo·dicit ꝙ si dominus ancille eã tanquã liberam tradat alicui in uxorem qui est liber/eoipso intelligitur ei dedisse libertatem·Dicit ibi iohan·an·ꝙ hoc esse uerum nõ possit/quia matrimonium nõ tenuit propter cõditionis errorem· Soluit ꝙ cum incipit contrahere/amittit dominus ancille dominium·et sic cum ea tanquã cum libera contrahitur/vnde tenet matrimoniũ· et facit qđ no·i·q·i·detrahe·Et sic vult iohan·an·ꝙ non sit necessarius actus perfectus/sed sufficit initiũ·¶ Sed quo ad propositum nostrum· ad illud potest dici ꝙ illud contingit libertatis et matrimonii fauore· quia si diceremus ibi requiri actum perfectum/nec essent matrimonia libera· Sed si dicemus ibi non requiri actum perfectum/tenebit matrimonium· et illa erit libera·Nam matrimoniũ et libertas sũt priuilegiate·de ꝓba·ex litteris cum glo·sua·et hoc placet alexan·Fatetur tamẽ ꝙ io·an·ipsum totum reuoluit·dicit enim in solutione questionis ꝑdicte sup regula qđ semel/opponẽdo ꝙ scđm testamẽtũ factũ ab illo ꝗ iurauit scđm nõ facere dicit̃ factũ a periuro·et soluẽdo ad supradicta uidet̃ nõ esse piurus·qa ante testamentũ ꝑfectũ non potuit dici piurus· subdit hoc allegando no·de cõiug· seruo·ca·si·

et sic uidetur uelle φ periurus sit ibi in pricipio fa
ctionis secundi testamenti. Et sic per consequēs in
casu permutationis incurrent canonici periurium
actu non completo. Ad hoc dic φ istud dictum co-
adiuuat dictum io. et destruit omīno opinionem
pauli qui vult istos nō esse periuros. et sic in casu
nostro nō obstat. dicit tamen φ nouella in. ca. dile
cto de preben. dicit capitulum non esse periurum
nisi actu perfecto. et in hoc uidetur contrarius sibi
in eo φ dicit in predicta solutione dicte regule. cū
in utroq; casu agamus de periurio in currendo.
Henri. dicit φ solutio de qua supra ī matrimonio
et libertate. locum habere nō potest. Ideo credit φ
in solutione cum dicit hoc dictum. allegatio defi-
cit hic. quia nec illa allegatio locum habet in illo
casu quē ipse scripsit de fideiusso. sed in casu simi-
li casui solutionis predicte regule bene habet locū.
ad hoc de elec. li. vi. cū suis concor. Sed obstat mul-
tum contra id quod no. io. an. de elec. prouida ante
finem super uerbo consecrātes. ubi tenet φ illi duo
qui assistunt archiepiscopo consecranti contra ca-
sum illius decretalis. incurrunt suspēsionem sicut
ipse principalis consecrans. per. c. nuper. de senten.
excōmu. et tamen antequā consecratio esset pfecta.

archiepiscopus non erat ligatus secūdum superius dicta· ergo etiam extra casum quē ipse scripsit de coniugio seruorum nō requiritur actus perfectus Sed alexander dicit similiter de eo quod no·in cle men·eos de sepul·in glo·hic occurrunt·que no·ibi stepha·qui dicit ꝙ illi casus non uidentur sibi du bii cum illi de quibus loquiť illa glo·participent in crimine criminoso·per·c·nuper·s·alle· et eadem uerba ponit ibi lap·Solutio·Ad primum dic ꝙ in casu·c·prouida nō solum ex cōsecratiōe/ sed etiam ex confirmatione inducitur suspensio·Cum ergo archiepiscopus iam esset suspensus per actum p̄ce-dentem/ergo participātes ei participabant iam sus penso· et sic erat ibi actus perfectus· Nec obstat si dicas ꝙ ibi fuit alia suspensio que fuit inducta per confirmationem ab illa que induciť per consecrati onem·ut ibi no·in glo·propter hoc·quia fatetur ibi hoc·Sed dict ꝙ cum hoc stat ꝙ negari non potest/ quin illi participarent iam suspenso perfecte· Ad glo·clemē·eos dicit ꝙ illa glo·nō dicit eos incurre-re penam/immo dicit ꝙ illud egeret declaratione

¶ Et si vis tenere opinionem lap·et ste· dic illud speciale in odium illorum qui nimis frequētabā-tur·Nec obstat ratio archidi·ꝙ quicquid fit contra

iuramentum licitum/est nullum·quia hoc est fal sum prout dicit glo·io·an·in p̄dicto·c·dilecto in eo qui cōtrahit matrimoniū contra iuramentū· quia ualet matrimonium/licet contrahens sit periurus ut infra de sponsa·sicut· Et in illo qui iurauit nō facere scd̄m testamētum·nam si facit/ualet·ut patꝫ in questiōe illa posita sub regula quod semel·Fateor tamē si iurauit licite /et petat a superiore licē·tiam ueniendi contra iuramentū/iudex nunquam dare debet· Sed si uenerit contra in his que per se sortiunt̄ effectum/ualet· licet sit periurus·ut in·d· q·posita in·d·regula quod semel·scd̄m alexā·et col lec·in·c·tum olim·ī·xiii·q·sed nihil quasi utile ad·dit·¶ Quid dicendum ultra/sic iurantes et contra statutum recipientes sunt periuri?Potest dici ꝙ si iurauerūt rem contentam in statuto/a periurio ex cusari nō possunt· quia contra rem iuratam exp̄sse fecerunt·si uero iurauerint statutum tenere et ↄtra nō uenire/tunc si statutū fuerit factum cum aucto ritate episcopi· ita ꝙ requirit̄ eius auctoritas in tollendo/adhuc periuri sunt·quia tūc cessat ratio pau· Sed si nō interuenit auctoritas episcopi in statuē do(iure speciali cessante)statutum non ualuit/ sed iuramētū ad obseruatiōnē nihilominus astringit

de iureiurā· debitores Vnde ueniendo contra/non potuerunt tollere statutum quod nō erat· nec se ab· soluere a iuramento qđ eos astringebat· C·de acti· et obli·sicut· ideo adhuc sunt periuri· Si uero iure speciali potuerunt statutum facere/et factum tol· lere sine episcopo/tunc si ante receptionem declara uerūt uoluntatem suam ꝙ uolebant tollere/sto cū pau·ꝙ nō sunt periuri· quia sublato statuto iurato tollitur iuramentū· C·de legi·non dubium· Sed si ante nō declarauerint/dico eos periuros· quia iurā do declarant mentem suam qđ nō erat eorum intē tio ꝙ faciendo cōtra illud reuocarēt illud· quia ali· ter iuramētū non potuisset sortiri effectum· Fa· qa reuocatio statuti requirit magnam causam et ma· gne cause cognitionem· et ideo si de reuocando nō fiat mentio/non censetur de hoc fuisse inquisitum et deliberatum· et ideo nō uidetur hoc tacite factū· per ea que no·inno·hosti·et nouel·de scisma·ca·fra ternitati ¶ Item de receptione facta cōtra iuramē tum an teneat? Dico plene ꝙ si nihil aliud obstat ǧ iuramētum/tenet receptio per ea q̄ scripsi in pre dicto·c·dilecto· Si vero aliud obstat/illud ponde rari debet· sed non est presentis speculationis·

¶ De alio dubio q̄liter oportet actū esse completū

ut incurratur pena /materia est proprie in·c·perpe-
tue·de elec·li·vi·et in·c·i·de eo qui mit·in poss·cau·
rei ser·Et utrobiq; dixi et dicam in regula i penis·
et in regula quod semel · Illud uero quod ponit
nouella in·ca·fi·de coniu·ser· que uidetur ibi uelle
dare libertatem ante cōtractum matrimonium ut
matrimonium teneat·simile·C·de neces·ser·here·
insti·l·penult·insti·qui ma·nō pos·in princi·et qui
tu·da·pos·in princi ¶ De questione principali po
test dici primo q si statutum nō ualet utputa quia
factum sine auctoritate episcopi absq; amminiculo
alicuius iuris specialis/tūc ualet permutatio·nam
tūc non obstat statutum tanquam nullum·ut pre
dicto·c·ex parte·ar·de regu·iur·nō prestat impedi-
mētum· Nec obstat iuramētum per no·in·c·dile-
cto·et in regula quod semel·Si uero statutū ualet·
ut quia factum cum auctoritate episcopi/ uel sine
auctoritate/ sed ex aliquo iure speciali per qd eis sic
statuere licet·et tūc dico q adhuc permutatio ualet
nec statutum reuocat/nec numerus frangitur/im-
mo in ultimo casu nullum periurium p recipiētes
incurrit·quia illud statutum iuratū/et illud iura
mētum sic deberet intelligi q istum casum nō cō-
prehendat· Nam intelligentia uerborū sumenda

est ex causis dicendi·de uerbo·signi·c·intelligentia·
Causa autem predicti statuti ne reciperet̃ aliquis
donec deuentum esset ad numerum octonariū/fu·
it·ne per receptionem huiusmodi impediret̃ redu
ctio ad illum numerum· sicut reciperet̃ aliquis de
nouo ad canonicum ultra numerum qui ẽ tempo
re receptionis· tūc enim quia per talem receptionẽ
ille numerus auget̃/per hoc talis reductio impedi
retur· Verum quãdo fit receptio ex causa pmutati
onis receptus ponit̃ in loco recipientis·et sic nõ au
get̃ numerus qui est tempore receptionis·nec im-
peditur·et per consequẽs nec reductio ad quam ten
dit ipsum statutum·cũ ipse substitutus in locũ al-
terius representet personam illius·et pro eius pso·
na sit habendus·C·de rei uxo·ac·l·vna·institu·de
actioni·§·fuerat·infra de regu·iur·si qs in ius suc
cedat·li·vi·et ibi cõcor· Nec enim est uerisimile q
uoluerint sic statuẽtes legem imponere sibi et con
cessioni iuris·de qua hic·et in·c·licet·et in clemen·
vnica·e·ti· cum teneantur renũtiare·ff· de proba·cũ
in debito i fi·Nec enim debet maiorem vim ha-
bere statutũ per quod deuenit̃ ad terminum q̃ sta-
tutum per qđ terminus in sua efficacia cõseruatur
qa nõ est minor uirtus querere/ q̃ parta tueri·ar·ff·

de sponsa·l·oratio· ¶ Modo si esset statutũ de certo ac determinato numero prohibens receptionem ultra numerũ iuratum et confirmatũ/nõ impeditur talis permutatio infra illum numerũ faciẽda· Aliter autem in ecclesiis gallicanis/in quibus cõmuniter est certus numerus ꝛc·nulle vnquã fierẽt permutationes/maxime ꝑ ordinarios·cuius cõtrarium passim et sine questione seruat̃· Et facit quia non ipsi recipientes/sed episcopus propter utilitatẽ uel necessitatem ecclesie facit huiusmodi permutationem ut dicit̃ hic·qui episcopus tali statuto non ligatur/et cuius auctoritas censetur excepta in statuto·de iureiurã·uenientes·Referat̃ ergo iuramentum de nõ recipiendo/ad receptionem iuris ad iurantes alias pertinẽtem· nõ ad receptionem facti ad mandatũ superioris in casu licito fiendam· qa iuramẽtum eorum illam impedire non posset· Et miror ꝙ frede·et collec·et lap·et alexander hoc non considerauerunt·

OCtauo querit̃·Nunquid prelati duarũ collegiatarum ecclesiarũ possunt permutare inuitis collegiis? Frede·dicit ꝙ sic si fiat permutatio per papã·Nam si potest conferre potest et ꝑmutare

Et idem dicit in episcopo habente liberã ordinatio nem ecclesiarũ ex consuetudine uel priuilegio·quia ĩ illo casu nõ interest collegiorũ ad permutationẽ uocari/ exquo ad collationem non uocanẽ·¶ Sed restat dubium quando ad capitulum pertinet electio/ et ad superiorem permutatio·Tunc enĩ omẽs dicunt ꝙ illi quorũ est collatio/presentatio/uel electio debent uocari et cõsensum prebere·Et ideo nec episcopus nec legatus de latere(iuxta·c·i·de offi·lega·li·vi·)possunt auferre electionem collegio· Sed si fieret permutatio eis inuitis/ iam inducere haberent prelatum sine sua electione et priuarenẽ potestate eligendi·Nec episcopus habet subditis auferre ius conferendi uel presentãdi· de excessi·prela·c·ii·xvi·q·vi·decernimus· hoc ẽ enim priuilegium pape/ ꝙ ex causa possit auferre ius alterius· ut no· de reli·dom i·constitutus·Nam ordo ecclesiasticus confunderet ꝛc·¶ Lap·super eo quod dicit delegato ad ea que dicam infra post eum permutatione facta uocatis his qui habent eligere et presentare/ saluo quod allegat·c·ad hec de offi·archi· Et addit ꝙ non requirit consensus totius capituli uel maioris partis quando fit permutatio ꝓ utilitate ecclesie· Sed si fit intuitu ꝑsone/ tũc requirit cõsensus

totius capituli·prout scripsit nouella in predicto·c· licet·Et sic disputando determinauit paulus· Et idē tenet frede·quod pau·tenet in clemen·vnica·e·ti·Et ultra querit frede·Nunquid predicta distinctio locum habeat si ptineat presentatio ad patronos laicos ut singulos? quia si vniuersitas laicorum esset patrona/ saluaret dicta distinctio·Et respondet fre· ꝙ predicta distinctio nō habet locum·quia in re cōmuni melior est conditio possidentis·ut no·in·ca· cum omnes de consti·et in regula in re cōmuni de regu·iur·li·vi·Et sic uidetur requirēdus cōsensus omnium ¶ Sed contra·nam in patronis laicis nedum maior pars omniū/ sed etiam maior pars respectu aliorum sufficit·de iu·patro·ca·ii·Dicit fre· credo per·c·alle·et no·in regula in re cōmuni/ ꝙ etiam eadem distinctio sit seruanda in casu isto· Et per hoc uides ꝙ in hac questione multe sunt cōclusiones fre·et lap ¶ Alexander dicit ꝙ id quod predictum est ꝙ requirat̄ consensus omniū uel maioris partis scdm predictam distinctionem debet intelligi/ siue a principio siue ex post facto interueniat·Et ita no·pau·in clemen·vnica·infra·e·dicens ꝙ terminando sic disputatū fuit Bononie· Et de hoc dicam infra·e·Secundo dicit ꝙ illud qd dicit̄ fre·ꝙ

si spectat presentatio ad patronos laicos/locum habet distinctio superior scꝫ ꝙ requiritur maior pars uel omnes/debet intelligi de maiori parte comparatione minoris·quasi per talem partem ualet presentatio·ut no·vincen·in·d·c·iii·de iur· patrona·et ber·de elec·ecclesia·i· Ergo etiam tantum operabitur consensus maioris partis compatione minoris in presentatione predicta/quod operatur maior pars totius capituli in presentatione·Sed quando fit intuitu ecclesie/sufficit maior pars capituli· ergo illo casu sufficiet maior pars partiū comparatione minoris in patronis· ¶ Aduerte hic sunt due questiones implicite·Vna in casu in quo nulla dispositio pertinet ad collegia/puta nec electio/nec presentatio nec collatio·Et hic omnes concordant ꝙ collegiis inuitis potest fieri permutatio· quia cōsensus subditorum in prelatis eis necessario preficiendus nō est necessario requirēdus·Alia/cum ordinatio alia qua puta cū electio uel presentatio/aut collatio pertinet ad collegium·et ista cōtinet duas· Prima est an tūc collegiis inuitis possit fieri permutatio· Et hic dicūt omnes ꝙ nō regulariter·licet fallat ī casu in quo inuitis/ uocatis quorum interest potest permutatio fieri·de quo dicam infra· Secūda questio

est an dum consensus collegii est necessarius/ oportet omnes cōsentire? Et hic nulla questio·quia suf ficit maior pars/ nisi minor ex causa reclamet et ap pellet·ut patet ex his que legunt̃ et notantur·s·de his que fiunt a maiori parte capi·ca·i·Sed additur alia de patronis laicis uel clericis que non erat in proposito necessaria·de qua dicetur infra de iur·pa trona·capitulo·iii·

NOno queritur·An si vnus ex compermutan tibus non habeat ius· quia symoniace uel alias indebite tenuit beneficium / in quo tamen alius nullum habeat ius/ nunquid ualet permuta tio/ ita ꝙ illi acquiratur ius in isto? Fredericus dicit ꝙ non/ duplici ratione· Primo quia seque retur hec absurditas/ ꝙ quis posset per fas et ne fas beneficium acquirere· uidens enim taliter se non posse tenere primum salua constitutione/ per mutaret cum habente ius· Secundo quia hic non contrahit̃ permutatio·quia dans rem alienam nō cōtrahit permutationem·de excep·cū uenerabilis· Item quia episcopus conferēdo beneficium istius qui habet ius/ intendit sibi conferre loco huius qđ dimittit·Et posito ꝙ episcopus alias potuisset isti

conferre simpliciter beneficium·quia tamen idem
nõ intendit nec simpliciter contulit nisi causa per
mutationis·ille nullum ius consequitur·Et sic ha
bet locum qđ potui nolui/ꝛc·de offi· dele·cum su·
per·de concessi·pre·proposuit·et no·de rescrip·susce
ptum·li·vi·et idem dicit io·tenere in·ca·licꝫ p ratio
nem primam·et uerum dicit·¶ Quid ergo fiet in
casu isto? Respõdet ꝙ cum fuerit patefactum·ille
qui habebat ius ĩ suo redibit ad ipsum·et ille qui
nõ habebat ius·nõ poterit retinere illud quod fu·
erat consecutus·nec habebit regressum ad antiquũ
quia in illo nullum ius habuit uel habet frederi·
¶ Aduerte dicit alexan·quia istud est contra id qđ
dixi·s·e·parte·q·ii·ubi dixi·ꝙ si nõ habeo ius ĩ be
neficio et permuto tecum ius habente·si beneficiũ
a te euincatur post tibi imputabitur·quia debuisti
respicere cum quo cõtraheres· prout dicit iohã·an·
in·c·licet super glo·quid si·et concordat cum eo fre
dericus in eo quod statim dictum est scꝫ ꝙ si non
habeo ius in beneficio/et permuto tecũ ius haben-
te·non possum illud salua conscientia retinere·
¶ Dic ad saluandum contrarietatem ꝙ illud quod
scripsit io·in·ca·licet alle·intelligitur in illo qui ex

culpa sua carebat iure puta qa simōiacus uel alias culpabilis·et tunc surgit illa ratio ꝙ acquiret beneficium per fas et nefas·Illud autem quod dicit sū per glo·intelligiẗ in illo qui non ē in culpa·ut ibidem tangit dicens· Idem uidetur quando sine culpa vnus ꝛc·saluo semper casu·c·si beneficia·de preben·li·vi· ¶ Ego simpliciter sto cum frede·eo ꝙ ꝑmutatio claudicare nō debet·vnde oportet ꝙ ualeat in toto uel in nullo· Sed ad declaratione͂ et prosecutionem eorū que scripsit in·d· capitulo·venerabilis·in·xiii·questione·

Decimo queritur·Nunquid duo episcopi uel duo abbates permutare possint?nō uidetur hoc· quia licet in materia indifferenti ueniāt talia sub nomie beneficii·s·ut eccle·bene·ut nostrum·et de cler·non resi·per totū·non tamē in materia ista que dispositionē requirit scdm illa q̄ notat cardi· de consue·nō est·et collec·de preben·in fi· ¶ Et clarum est de duobus episcopis ꝙ alius q̄ papa non posset dare auctātem permutandi ·de transla·epis· per totum·et in eo quod legiẗ et notatur de offi·lega·quod translationem· ¶ Sed omnibus eisdem

concurrentibus et dum esset eadem equitas et ratio idem diceretur in illis sicut in aliis scd̄m collecto·

¶ Tu dic q̄ idem in istis sicut in aliis supposita potestate·quia sicut epūs potest permutare duos rectores p̄pter necessitatem uel utilitatem ut hic/ ita potest permutare duos abbates sibi subditos ex simili causa/ex idemptitate rationis/reseruatiōibus apostolicis cessātibus· Et ita papa duos episcopos· Sed nullus alius preter papam ut hic ex idemptitate rationis·

Undecimo queritr̄· Nunquid duo monachi diuersorum monasteriorum beneficia optinentes possunt illa permutare adinuicem/ saltem de licētia suorum prelatorū·et etiam monachatus si sit in eis certus numerus ita q̄ possit ibi esse uacatio· uel sic saltem q̄ prelati eorū eos permutare possint? Videtur q̄ sic·quia et domini permutant seruos cum peculio et monachus seruus ē monasterii·lvii·di·ca·i· Sed collec·infra·e·cū olim in tertia·q·tenet q̄ nō· qa ingressus religiosus sit p̄pter frugem melioris uite· uel fieri debet·ut de reg·licet·cuius uotū est paupertas·de sta·regu·quos dei

timorē in fi·Adeo pauperes sine beneficiis debent religionem ingredi·de elec· cum ad nostram·et ca· officii·Et etiam transferri inducit collec·infra·e·ca· fi·et bene facit scđm eum·de regu·c·iohannes ī fi· Et quia beneficiū alterius monasterii habere non potest·ut in predicto·c·cum singula·et quia sub spe habendi beneficium ingredi non debet·ut dicto·c· officii·sed primo simpliciter et pure transferri pñt· ad quod uide de regu·nō est·et translatione facta· prelati bene possent eis beneficia conferre· Sed nō uigore permutationis que hic locum habere nō potest·scđm collec·infra·e·exhibita·in·xvii·q·saluo papa qui supra ius est· et qui tales monachos continuo pmutare solet·s·de ɔcessi·preben·pposuit·

Iso de personis: restat uidere de rebus. Et est simile. insti. de iu. na. gen. et ciui. §. fi. de re. diui. in prin. Nam sicut sine personis: ita sine beneficiis pmutatioes non fiunt infra. e. li. q. ar. de despon. impu. ad dissol uendum. et de eccle. edi. audientiam. de presby. no baptisa. ueniens. i. q. i. principatus. Et hanc ptem sicut et precedentes expedio per questioes quas mouebo de his beneficiis de quibus est dubium an permutari possint. quia cum edictum istud sit phibitorium: omnia beneficia non prohibita pmutari possunt. ut. ff. ex qui. cau. ma. l. nec non. §. q eis. ff. de testi. l. i. §. i. uer. et hi quibus. Et ideo solu illi casus de quibus est dubium discutiendi sunt. quia questio: dubia propositio dicitur. ut legitur in ali a facultate. et ideo de bono et facili solu est lex. ff. ad carbo. l. q ab eo.

PRimo queritur. Vtrum beneficia reseruata: coram ordinariis pmutari possint ita q pmutatio ualeat cu effectu: Et uidet q sic. Nam p specialem reseruatonez q fit p executores apostolicos ad instatiaz illoru qbus puidendu e de bnficiis uacaturis.

uel quando facti iam canonici auctoritate aposto lica·in qbus casibus iam est affecta prebenda uel beneficium proxime uacaturum·ut·s·de preben· ·c·si postq̄ li·vi·et de concessi· preben·c·si capitulo et·c·si soli·e·li·cum similibus·non impeditur per· mutatio aliter canonice facta infra ·e·ti· et li·c·licet ergo nec per reseruatōnem generalem cum fortior uideatur specialis q̄ generalis·ar ·de·preben·dudū ·§·nos ergo attendentes·uer·eo presertim et·c·q̄uis ·ii·§·i·Sed contrarium uidet̄ uerum per extraua· bonifacii·xii·que incipit dudum· et per extra· exe· crabilis·ex quibus infertur ꝙ collatio facta per ali um quā per papam de beneficiis reseruatis siue speciali mandato sedis apostolice· non ualet·· Et an sola reseruatio sine decreto liget manus ordi narii/no·per iohan·an·de elec·si eo tempore li· vi· Et est ratio· quia sicut litere beneficiales odiose/ sunt restringende·de preben·quāuis·i·et ca· si mo tu et ca·si pluribus li·vi· sic et reseruationes facte per executores graciarū debent restringi·et semp sic interpretari ne impediant equitatem· capitulo licet·e·titu·li·vi·et supra capitu· ad hec de rescrip· Sed alii reseruationes generales et speciales que fiunt per papā proprio motu/ non sunt odiose sed

fauorabiles·et plenissimam recipiunt interpretati onem·de preben·si motu et· ca·si pluribus li· vi· et cle·si romanus·e·li· Hinc est·ꝙ si duo sint exspe ctantes in simili gratia sub eadem data/ et alter proprio motu exspectet/et alter non·licet is qui nō habet proprium motum preuenerit in presentando/ tamen sibi non prodest illa preuentio·cum in altero mera gracia/in altero ambitio denotetur·ut pulchre notat io· an· de rescrip·c· penul·li·vi·super uerbo eligetur in tertia colum·uer·sed quero si ceteris paribus· Cū ergo·c ·licet ponat suum casum specialem propter equitatem seruandam·et sic ex parte exspectantis ambitio non excedat suū casum et maneat firma regula qua cauet̃ ꝙ inferior non potest se intromittere de his que princeps reseruauit·de app·ut nostrum cum glo·ergo hinc est ꝙ re integra non ligantur manus ordinarii per reseruationem quaꝫ facit papa · ut de elec·si eo tempore li·vi· Et dicit archi·ꝙ paria sunt/ uacare in curia· et beneficia esse reseruata· et per papam collata·ut ipse no·de consue·c·si·li·vi · Nec pōt negari quin ī ꝑmutatiōe interueniat uacatio/et hincinde collatio·ut no·io·an·de rescrip·si papa ī glo·morte li·vi·Et probatur in cle· vnica·e·ti·ibi·conferātur·

Modo beneficium non uacans non potest confer ri.ut in.c.i.et.ii de concessio. prebend. Et illud est magis uerum q̄ dictum iohan. mona. dicentis ꝙ hic non est uacatio in permutatione/sed quasi con tinuatio presentis tituli ministerio superioris. Et q̄tum ad dictum inno.dicētis ꝙ statim postq̄ in teruenit auctoritas sui superioris habent ꝑmutan tes ius in beneficiis suis causa ꝑmutatiōis.et con suetudo seruat ꝙ permutare uolentes/renuncient. et postea fit collatio.ut dicit pau.in cle.vnica.e.ti. Si igitur uacauit beneficium/non potest alteri cō ferri obstante reseruatione. Non obstat.c.dudum et.c.quāuis.ii.li.vi. quia ibi nulla fuit reseruatio facta/sed potestas data alicui circa collationem be neficiorum.fre. ¶ Alexan.satis credit hanc soluti onem esse ueram.sed apparet sibi ꝙ rationes parū ualent. quod ostendit sic.quia ut patet.s.fre.fun dat se primo super fauorabili/ ut est exspectatio. di cens ꝙ reseruatio accipit plenissimam interp̄tatio nem.et ꝓpter hoc ꝑmutatio nō ualet. Sed si bene ponderentur ea q̄ hic simul allegantur cum.c.licet talis ratio nō debuit cadere in mēte sua. Nam cer tū est ꝙ si alicui mandat̄ ꝑ papā prouideri ꝓprio motu de p̄benda/tale mādatū recipit plenā inter-

pretationē·ut·d·c·si motu proprio et ·c·si pluribus allegatis·et in·d·cle·si romanus·Et tamen si duo permutarent prebendas·ubi ille exspectat ꝓprio motu/tenet permutatio/cum litera istius·c· dicat generaliter de exspectantibus non facta mētione seu facta distinctione an proprio motu/an ad instantiam partis·Ratio ergo fauoris et odii non est bona· Itē nec illa/que dicit negari nō posse quin in permutatiōe interueniat uacatio/et sic collatio est necessaria et per consequens permutatio nō ualet·quia reseruatio abstulit potestatem conferendi· quia eadem ratio habet locum quando papa mandat alicui ꝓuideri de proximo uacaturo· qa cum illud sibi reseruat/et ligata sit manus ordinarii·ergo ꝛc· ¶Dico ergo primam solutionē tenendo ꝙ ideo potest/quia ille qui exspectat beneficium reseruatum/debet illud et nō aliud habere· Si igitur illud per permutationem transfertur/preiudicatur sibi in toto·Ad hoc optime facit quod no·archidi·et io·an·post eum de rescrip·si propter super glo·morte li·vi·sed non in casu·c·licet·quia si non habeo permutatum/habeo aliud ·nec multū mihi ꝑiudicat̄ ·quia facilius vnū ex·x·uel xx·beneficiis quorū quodlibet mihi debitū est nec primo uacās

potero optinere/quã vnũ solu; quod mihi debet. possset enim ille cum quo facta est pmutatio benefi cii reseruati esse iuuenis/et ille qui optinebat esse antiquus. Sed ista ratio non ualet. quia etiã si nul lus exspectaret beneficium reseruatum/non uale ret permutatio. Et ideo dicas q in q̃libet pmutati one est necesse q interueniat consensus illius ad quẽ spectat collatio ut no. in. c. licet in glo. quid si. et sup ea per io. Sed uirtute reseruationis/ad papã spectat collatio. ergo sine ipsius consensu fieri non potest. Sed dices q non iam in casu huius. c. quan do scribit super proximo uacaturo/spectat collatio ad eũ uel saltẽ ad executores eius. certe sic. et sic ui detur q uocandi essent saltem executores/quod nõ uidetur de mente. c. licet. Dic quãdoq; papa aufert potestatẽ collatori. ut quando scribit pro aliquo datis executoribus ad prouidendum/tũc facta pre sentatiõe literarũ/executores sunt illi ad quos spe ctat collatio. In õnibus uero aliis casibus/siue scri bat ei ad quẽ solu; spectat collatio. siue soli execu tori ad conpellendũ. siue sibi et illi ad quẽ spectat (de quibus in predicto. c. si soli)cessat obiectio. q2 semp relinquit potestas ad eum ad quem spectat collatio. lic; i certis casibus sit affecta. ut. d. c. si soli.

Sed redeūdo ad casum in quo dixi obiectionem procedere/scꝫ quando scribitur executori ad proui dendum·possum fateri ꝙ sit necesse executorē uo· candum in pmutatione/ex quo·ad eū spectat colla tio·et tex·in·c·licet remanet in casibus aliis·de qui bus· s·dixi· Vel possum dicere ꝙ iste intellectus uidetˀ extraneus·quia·litera·c·licet dicit in hac par te quasi diceret cum sit resignatio causa permutati onis fiende·quāuis aliqui exspectent proxime ua· caturam· quōcunqꝫ spectent/siue datis executoribꝰ ad prouidendum/siue ad cōpellendum/ siue sint effecti canonici siue nō· put de hoc ultimo scripsit io·an·in·c·licet·et sic ista pte excepta/cōtrarium re· manebit regulare·scꝫ ut impediatˀ permutatio· Sꝫ de resignatione/nulla fit mētio in·c·licꝫ ergo in il la remanebit regula· qua cauetˀ ꝙ inferior de facto principis se nō intromittat·de ap·ut nostrū·et qd ibi no·inno·et hosti·de p̄ben·inter cetera·iii· q·vi· multum·faciunt no·archi·et io·an· de consue·c·fi· li·vi·super uerbo uacantibus·Et sic nō obstat qd solet dici ꝙ tenet permutatio facta contemptis his quorum interest/ si ipsi postea consenserunt·et hoc ·dicit si papa postea consentiat/ tenebit permutatio scd̄m alex· ¶ Collecta·in·c·quesitū in·x·q·fatetur

permutatiōnē factam de beneficiis non pmutatis ualere·p·c·licet de preben·et de elec·sup eo· Itē qa subiacent restitutioni zc·ar·eorum que no·de proba·in presentia·Postea recitat aliqua de dictis fre·et in fi·remittit ad collecta sua de rescrip·mandatum·Postea dicit ꝙ illud dictum fre·qđ in gratiis paribus/habens motum propriū prefert·scdm dominum bertrandum tunc auditorē contradictarū·quia·c·si motu·c·si pluribus·et de · si romanus loquūt in alio casu·nec obstat quod no·io·an· de ele·si eo tempore li·vi·per collec·de preben ·dilectus/ duia inferior non potest se intromittere de his que superior sibi reseruauit·ut in·d·c·ut nostrum·et·c·si eo tempore·vnde no·archi·de consue·c·fi·li·vi·ꝙ paria sunt benefitia uacare in curia/uel esse reseruata et per papam collata· Et facit extra· execrabilis in fi · Non tamen placet sibi ꝙ reseruationes sint fauorabiles·inducit no·sua in ·c·i·de iureiur·in questione fi·Ipse etiā collecta·in·c·vniuersorū·in·e·ti·tenet ꝙ prebenda iam affecta ratione canonicatus iam collati processus facti/saltem si processus est ad collationem/permutari non potest·

¶ Quid dicendum/Breuiter me expedio uno uer·et dico cum alexandro benefitium reseruatum

uel affectum ĩ genere uel forte ꝑ aliquo in specie regulariter ꝑmutare non posse· fallit in casu·c·licet·Et mihi sufficiunt pro primo fundamēto fre· et ꝑ scdo fundamenta alex·et hoc forte declarabo latius·Ad fallentias tamē excipimus casum ĩ quo processum esset ad collationē factam exspectanti· scdm collec·Plus etiam excipias casum in quo solum fuisset ꝓcessum ad acceptationē exspectantis· ut dicit in·c·licet·Dico preterea cum collec·ꝙ reseruationes pape etiam generales etiam ꝓprio motu facte/sunt odiose et restringende siue restringibiles·quia ordinariis auferunt sua iura·ar·ff·de his qui sunt sui uel alie·iu·l·ii·§·duoruū et·ff·de iusticia et iure·l·iusticia·§·iuris precepta·i·di·in principio·xi·q·i·peruenit·et quod legitur et notatur de rescrip·c·ad hec·licet enim dicamus motū proprium largam habere interpretationem · ff·de consti·prin·l·in hoc/debet intelligi in preiudiciū concedentis· C·de bo·uacan·l·si quando li ·x ·etiam non in preiudicium tertii·quia hoc respectu magis est iniuriosum quam beniuolum·C·de sta· et yma·l·i·et·C·de pre·impe·offe·l·quociens et no· per inno·de dona·cū dilecti·et eandem conclusionē posuit cardi·in·c·ꝑsenti de offi·lega·li·vi·

Secundo queritur· An permutatio facta p papam/uel de eius speciali cõmissione de duobus beneficiis expressis et nominatis/ sed nõ facta mẽtione de reseruatione de iure ualeat? Primo tñ occurrit alia questio uidelicet· An collatio facta per papam de beneficio reseruato/ nõ facta mẽtione de reseruatione ualeat? Videt̃ q sic·quia papa sine quacunq reseruatione potest puenire omnes beneficiorũ collatores de priui·c·ii·li·vi·ergo multo fortius potest conferre ex quo cõcessit reseruationẽ·et p reseruationem solum intendit q ipse solus conferat et q ordinarius nõ conferat·ut no·archi·in·c·ii·de pben·li·vi· Si ergo papa contulit in quo potest/ potest notari surreptio et circũuentio/ certe in nullo· Sed contra de re iudi·cũ olim·ubi cõtra ordinatõ facta est surrepticia· Item quãdo papa reseruat beneficiũ sue collationi/ credendum est q ex certa scientia mouet̃· Nam sine causa non pturbaret iurisdictionẽ aliorum nec usurparet·xi·q·i·peruenit supra de reli·domi·c·ii· Et est uerisimile q si de causa que mouet eũ ad reseruandum fuisset recordatus/ nõ sic de facili cõtulisset· Item p hoc facit stilus cãcellarie·secundũ quem in literis apostolicis fit mẽtio de reseruatione generali uel speciali·

Frede·dicit q̄ reseruatio aut erat generalis aut plurimū nota/ita q̄ uerisimile est eam potuisse scire sicut ius· et ualet collatio·sicut ī simili notatur de consti·c·i·li·vi·sed si erat particularis et secreta de certis et notis beneficiis/ tunc nō ualet collatio· Nam uidet̄ tunc papa de reseruatione et eius cā non fuisse certificatus· Et si dicat̄ q̄ nō est uerisil̄e q̄ ignoret factum pprium de rescrip·ab excōicato· Respondet q̄ ueritas cōtraria tollit illā uerisimilitudinē·de rescript ceterū de p̄sump·quia uerisimile·et facit de rescrip·si quādo·ergo si posset cōstare q̄ papa reseruauit sue puisioni contemplatione· Ticii et postea eidem Titio cōtulit/ualet collatio etiam de reseruatione mētione non facta· Item si papa reseruauit sibi puisionē beneficiorū solum in odium conferentis forte quia indignus cōferebat benefitia/ ualet collatio mētione non habita de reseruatione·qa utroq̄ casu nō uiciat̄ causa reseruationis· In dubio autem presumitur/q̄ contemplatione alicuius et ad instantiam reseruationem fecerit·qa ut plurimū fieri consueuit·ff· de usuca·q census·ff·de pig·acti·l·vniuersorū· de pig·illo uos· Ad ppositū redeundo in casu ubi dixi collationē ualere nō obstante reseruatione/eo casu

ualeat cum effectu pmutationis·ut ibi dixi·Collatio non ualeat/sed firma maneat·renũtiatio·ut dixi·s·questione proxima·Fre·¶ Alexan·dicit ꝙ id ꝙ dicit fre·reseruationē factam esse ad instantiam alicuius/ego intelligo de reseruatioē speciali·secus autem de generali·Et sic uidet̃ ipse intelligere in prima questione huius partis·ibi dum dicit/sed reseruationes que fiunt p papã generaliter uel specialiter ꝓprio motu esse fauorabiles·Et potest esse ratio·quia nõ est uerisimile/ꝙ papa sciat vnũ beneficium singulare quod reseruat in certa parte in qua nũquam fuit/ideo credendum est ꝙ ad instantiam fecerit de consti·c·i·li·vi·ubi dicit̃ ꝙ constitutiones et statuta singulorũ locorum presumit̃ ignorare·et ideo p ius suum nouiter editum/non intendit tollere·Si ergo ignorat locorũ consuetudines et iura singularia/fortius in specie·igitur ꝛc·In genere autem non sic·quia si reseruat omnes dignitates et benefitia curata in certa parte presumitur hoc proprio motu facere quia hic sine alicuius instantia moueri pōt·quia cum benefitia curata et dignitates requirant personas ydoneas/dignum est ꝙ per curiam conferant̃·Nec est hic necesse ꝙ dicat̃/reseruamus omnes dignitates in tali

prouintia existentes·quia potest facere sine instā·
tia alicuius·quia dignitas est nomen iuris/ quod
non presumitur ignorare Et quid dico de curatis/ di
co de personatibus/de canonicatibus/et de omni·
bus aliis·Sed quando reseruat vnum speciale nec
reseruat alia eiusdem q̄litatis/ ut qa reseruat unā
plebaniam in dyocesi florentina ubi forte tamen
sunt tricente·quis diceret q̧ motu proprio hoc fe·
cisset·maxime quando reseruatio fit in mōtanis et
in loco siluestri·propter hoc dico q̧ talis reseruatio
strictam recipiet interpretationē·per· c·si motu·et
·c·si pluribus alle·¶ Ad questionē autē fre·redeū
do/dicit fre·q̧ si reseruatio est specialis·non ualet
permutatio·quia papa non presumitur de tali re·
cordari·et sic hoc casu non tenet collatio/nec p con
sequens permutatio·Sed dices tu/non uidetur hº
bene dictum·quia episcopus nō potest auferre be·
nefitia spectantia ad collationē alterius/ et tn̄ illa
permutat·et ualet permutatio ubi non ualet col·
latio/ dummodo interueniat consensus illius ad
quem spectat collatio·ut no·in cle·vnica·e·ti· Igit̄
cum hic consensus pape interueniat et ex ipsius
auctoritate fiat permutatio/ex nullo capite nō pos
se impediri·Et sic uidet̄ obstare qđ dixi in prima

questione huius partis· Sed respondet alex· ꝙ non apparet ꝙ papa in hac ꝑmutatione consentiat tanquã fiat de beneficio reseruato· Cum ergo multis modis spectat ad ipm papam talis collatio ut dixi ·s· debuit exprimere permutans ex quo modo uolebat papã auctorisare· et cũ modus per reseruationem sit specialis ꝑ quẽ collatio beneficii ad papã spectat/ille non uenit nisi exprimat᷑· ymmo presumitur ꝙ ex generali potestate papa nõ consenserit· ad hoc de offi· uica· cum in generali li· vi· infra de peni· et remissi· c· iii· de regu· iu· in generali· cum similibus· Facit quod no· de appel· c· penul ·in glo· et insuper li· vi· Veniant ad hoc argumẽta de concessi· preben· postulasti· Sed dices nunquid iste rationes habent locũ in reseruatione generali· Dicit ꝙ non· quia ex quo papa presumitur scire reseruationẽ/ex hoc presumit᷑ uelle auctorisare· qa si nollet auctorisare exquo nota eẽt sibi reseruatio nõ auctorisaret· alias esset dicere ꝙ notaret᷑ fraus in actibus aplicis quod non est dicendum ·xxvii· q· i· de uiduis secũdum alexan· ¶ Collec· uero solum distinguit inter publicam et non publicã reseruationẽ· ut de publica sit mentio facienda· alias non ¶ Quid dicendum/Tene simpliciter ꝙ de omni reseruatio

ne/siue sit generalis siue specialis/siue sit publica siue secreta/siue ꝓprio motu facta/siue ad instanti-am·necesse est in omni impetratiōe papali siue ex causa permutatiōis siue alias/ facere mentionem· ymmo idem in quacunqꝫ cōcessione pape etiam motu ꝓprio facta per ordinationes domini grego· pape·xi·et suorum successorū·et ita obseruat curia· saluo ꝙ ordinationes de permutatione specialem mentionē non faciunt·Sed hoc nō pondero·quia scribentes in ꝑmutatione/specialitatem nō ponūt· ut patꝫ ꝑ ea q̄ scripsi·s·e·q·et in·q·ꝓxime ꝓcedenti·

Tertio queritur occasione ꝓxime precedentis questionis ⁋ An in ꝑmutatione sit necesse facere mentionē de beneficiis que optinent ꝑmutantes· Fre·dicit ꝙ si fit ꝑmutatio auctoritate ordinaria/ nō est necesse·ut cle·si apostolice de offi·ordina· Procedit ergo in papa et legato·Et uidet̄ ꝙ nō·qa sola uidetur surrogatio·et sic uidet̄ cessare ambitio Et quia permutatio debet fieri ob necessitatem uel utilitatem ecclesiarū·ut patet hic in fi·et no·per io· an·infra·e·licet tam̄ in glo·q̄ in nouella· In cōtra-rium quia maior ydoneitas requirit̄ in curato q̄ i simplici·de preben·cū in illis·et maiorē assiduita-tem ꝑsone requirit illud · Pone ergo ꝙ qs habēs

duo simplicia beneficia/permutat alterum·diffici lius debet permitti habere curatum et simplex/q̃ duo simplicia·Item forte iste q erat ydoneus ad simplex/non est ydoneus ad curatum· Sed nō ob stant ista contraria·quia licet loco simplicis recipi at curatum/non tamen per hoc intelligit̃ dispensa tum cū eo ut teneat utrūq̧·de preben·non potest li vi·Ad illud quod dicitur q̧ forte non est ydoneus· Respondet̃ q̧ tunc superior non assentiat p̱mutati oni· ¶ Quidam distingunt inter p̱mutationem que fit·intuitu persone et illam que fit ob necessi tatem uel utilitatem ecclesiarū · ut primo debeat fieri mentio secūdo uero non·ut etiam distinguūt in simili·s·parte secunda·q·viii· Alii dicunt·reci piens pingue loco tenuis/debet facere mētionem· quia de ambitione notatur·¶ Fre·tenet permuta tionem indistincte ualere/non facta mentione de aliis beneficiis· cū hic cesset impetratio et collatio simpliciter facta·et sic ambitio/saluo stilo curie se cundum eum·¶ Alex·tenet cum fre·quia hic nul la est impetratio·et quia iura hāc mentionem re quirentia/loquntur in impetrante· Et patet quia in motu proprio locum non haberet·ut patet in se pedicto·c·si motu · et cle·si romanus· Licet enim

impetretur permutationem admitt'tamen pmutatioē admissa'non impetratur collatio·sa·quod dicā infra·q·An plura beneficia ualeant permutari cū vno secundum alexan·¶Quid dicendum' certe curia seruat contrarium·Et puto q̄ bene'per rationes quas induxi·s·per fre·ad partem istam·Et qa in collationis impetratiōe ista mentio est fienda' dicitur q̄ impetratur quando exprimitur motus p prius·ut predicto·c·si motu in fi· Nam solum est considerandum propter quid·ff·pro dona·l·ulti·ff· de iuris·do·l·dos profectitia·ff·solu·ma·l·si uero ·§·idem quicqd·ff·de condi·et de mon·l·de filio·i· ·q·iii·si quis obiecerit· Modo ita est q̄ tota pmutatio fit propter collatioēs et assecutioēs que debēt fieri hincinde·ergo considerande sunt ille·

QVarto queritur·An beneficium cū hospitali uel cum prestimonio permutari possit' Io·an·in·c·licet super uerbo beneficia·et in cle ·vnica·e·ti·tenet q̄ sic'dūmodo hospitale uel prestimonium concedatur clericis·secus si laycis·¶Fre·uero recitans io·an·nihilq̄ immutans'subdit sic sed pone q̄ hospitale concessum est clerico'nō ut beneficium sed ut bono uiro· quam concessionem non inhibet consilium cle·quia cōtingit de religi·de·

Nūquid clericus taliter habens istud hospitale cū beneficio potest illud permutare? Et respondet ꝙ non. Sed in contrarium arguitur. quia hoc non ꝓhibetur. Nam licet hospitale non sit beneficium: non tamen est titulus omnino prophanus: sed ecclesiasticus. nec posset uendi sine uicio symonie ꝑ id quod le. et no. infra de symo. cōsulere. et accedūt sibi spiritualia. ut in cle. literas de p̄ben. Et ex hoc uidet̄ ꝙ duo tales hospitalarii clerici possunt adinuicem huiusmodi hospitalia permutare. ¶ La. cōtra. cum hoc satis sit prohibitum: cū non temporalium sed spiritualium beneficiorū inter se tantū fit permutatio. ut hic. et infra. e. ad questiones. et. c. licꝫ. et cle. vnica. e. ti. ut sic fiat permutatio de spūali ad spirituale. de temporali ad temporale. de beneficio ad beneficium. et sic non de temporali ad spirituale. nec de beneficio ad non beneficium. Dicit tamen ꝙ de beneficio curato ad non curatum uel ad monachatum pōt fieri permutatio et econtra. ¶ Alex. uero dicit ꝙ fre. iudicio suo male loquit̄. ideo tenet opi. la. quam dicit tandem in effectu cū io. an. Ratio sua. quia eius quod nō est beneficiū: ut de beneficio permutatio fieri non potest. ar. de despon. impu. ad disoluendū. et. e. ti. c. vnico. li. vi.

Aut ergo fit permutatio ut de beneficio: et nõ ualꝫ
ut dixi. quia non ut beneficiũ sed tanq̃ vni probo
uiro sibi comissum est. ut esse ipse dicit. Aut fit p
mutatio ut de spirituali cum beneficio. et non ua-
let: p rationem lapi. Non obstat ꝙ dicit ꝙ est spi-
rituale. quia nõ potest uendi sine uicio symonie.
quia ius funerandi et decimandi sunt spiritualia
nec uendi possunt sine uicio symonie. et tamen cũ
beneficio non possunt permutari. et idem de simi-
libus. Non ergo sequitur. est spirituale: ergo cum
beneficio potest permutari. cũ beneficiorum per-
mutatio adinuicẽ fieri debeat. ut dicit glo. in cle. i.
. e. ti. ¶ In eo uero quod dicit fre. ꝙ duo tales cleri
ci hospitalarii possunt adinuicem permutare. hic
credit alex. eum bene dicere. quia tunc non fit per-
mutatio ut de beneficio sed ut de ãministratione.
cum tituli sint separati. ut no. in. d. cle. cum cõtin-
git super uerbo committantur in fi. Nec tales sine
causa possunt remoueri. ut ibi no. ¶ Dicit ergo aut
hospitale conceditur in beneficium: et tunc locum
habet pmutatio duorum hospitalium sic in bene
ficium cõcessorum. et hospitalis cum beneficio. et
sic loquitur io. an. in. c. licet. et in cle. i. e. ti. Aut co
mittuntur duo hospitalia duobus clericis tanquã

bonis uiris et isti duo adinuicem possunt pmu-
tari et idem si layci essent ut isto casu locum habe
ret opi fre. Et ista credit fuisse sua intentio quod
apparet ex fi dicti sui ubi dicit duo tales clerici ul
layci hospitalarii possunt adinuicem permutare.
Si autem alter istorum uellet cum beneficio per-
mutare non posset ut dixi s. Item dicit q si uellet
posset permutare cū aliquo clerico qui haberet ali-
quod hospitale in beneficium cum tale hospitale
beneficium censeat quod apparet quia cum bene-
ficio permutari potest ut dicit glo in d cle i.
Collec autē hoc mouet in c cum vniuersorū in v
q recitans fre et nihil addens. Postea in c exhibi
ta in xiiii q arguit pro fre quia licet talia phibeā
tur conferri non prohibentur permutari. Et quia
sedm quosdam titulum habent sicut religiosi qui
bus comittunt simplices prioratus de sta regula
cū ad monasterium ꝯ tales. Comittere enim con-
ferre ē ut cle qa regulares de sup neg prela. Ipse
tamen finaliter uidetur uelle contrarium qa fruc
tus hospitalium istorum nō sunt ut le et no in d
cle qa cōtingit de relig do. Et quia eorū industria
uidetur electa non uidet sic iuri consonū talia per
mutari sicut in beneficiis ut hic et in c licet et in

clemen·vnica·e·ti·Et ita no·pau·in·dic·clemen·nisi in duobus casibus positis in clemen·quia contingit· Et maxime de hospitali cum benefitio·et sic de spirituali ad temporale·quod esse non potest·ut de·vnica· infra·e· ubi non assignaretur pro titulo· ad quod uide collec·de libel·obla·c·i·et tunc uera posset esse opi·fre·Et ita no·laudu· in·d·de perlite ras· Non tamen negat quin episcopus possit mutare vnum de uno loco ad alium·Sed idem uideret de inferioribus si hospitalia spectarent ad eorum ordinationem/ non iure pmutationis sed ex officio prouidendo ad eorum instantiã·sicut et pro uidere possent secundum eum ¶ Ego autem sto cum alex·saluo q̄ dico q̄ cum duo hospitalia in beneficium nõ collata permutent̃/cessat eq̃tas·c·licet ·e·ti·li·vi·que refertur ad exspectantes beneficia ecclesiastica· cuiusmodi nõ sunt illa fa·no·in cle· per lr̃as de preben ¶ Item cessat ibi equitas cle ·vnice infra·e·quia illa etiã nõ loquitur nisi de beneficiis ecclẽiasticis·et tñ ponit ius nouũ ꝑut ibi no·Et puto etiã q̄ hoc uoluit sentire collec·q̄ gº dicit̃ ꝓdicti domini talia ꝑmutari/expone id est ꝑsonas de vno ad aliud cõmutari·ut hic i si· et ĩtellige de comutatiõe nõ priuilegiata p ꝗ uisiões·c·licet et cle·vnice·

Ego autē nō facio differētiā quo ad hoc·an duo clerici inter se·an uero vnus laycus et vnus clericus inter seinuicē ꝑmutent· dūmodo superior personas comutet·et hospitalia sint talia que indifferēter clericis et laycis ut probis uiris cōferant̄·Quia cum clerici et layci equanimiter se habeant·debent quo ad hoc ad paria iudicari·argumen·infra de sta·regula·circa princi·

QVinto queritur·Vtrum beneficium comēdatum secundum formam capituli·nemo de elec·li·vi·possit cum alio beneficio perpetuo ꝑmutari· ¶ Fre·dicit forte posse dici ꝙ sic· cū titulus comende sit canonicus nec interim uacet ecclesia·ut no·comuniter ī predicto capi·nemo·et dicit ꝙ forte duo comendatarii adinuicem permutare possunt parochiales ecclesias sibi comendatas·

La·dicit idem de comēdis que hodie fiunt ad uitā potius in fauorē ꝑsonarū ꝗ̄ ecclesiarū·quia tales comēdatarii faciūt fructus suos·et quasi iidē sunt cū āministratoribus datis a sede apostolica·de elec·is cui·li·vi· Et subdit ꝙ tēpore suo fuit dubitatū an expirata comēda·de nouo uacet beneficiū·an duret uacatō prima·dicitqꝫ deliberate se respōdisse ꝙ duret ātiqꝫ·qa iste nō fuit ꝑlat9·q̄re·uacare ītelligit·

donec de prelato ecclesie sit prouisum·ut no·in cle·
·i·ut li·pen·Vnde si tempore comendationis bene
ficium uacat in curia/sublata est comenda·Si ue-
ro tempore comende facte per papam/collatio ad
alium pertinebat·tūc ea sublata/redeat collatio ad
ordinarium ¶ Compo·de elec· cum nobis olim
innuit ꝙ non ¶ Idem archi·in·d·c·is cui ¶ Vide
iohan·an·de exces·prela·inter·Si autem comendā
habens decedat in curia/ut dicit sibi fuisse respon-
sum per iohan·an· inducit predictum ·c· nemo·et
de·quia regulares de sup·neg·prela·ibi per mortē
humilis ministri beneficium uacare censetur ꝛc·
hec sunt uerba lapi ¶ Alex·dicit ꝙ non placet dic
tum fre·Et primo nō placet sibi ꝙ comenda possit
cum alio beneficio permutari· quia aut alter reci-
peret benebeneficium comendatū in titulum·et non
pōt dici/quia sic non haberet nisi ad sex mēses·qa
nemo pōt plus iuris trāsferre q̄ ipse habeat·ut no·
io·an·sup uerbo sua·Modo beneficia data in titu
lum/dant̄ in ꝑpetuū·Aut reciperet in comendam
et comēdatarius aliud in titulum·et hoc uidet̄ nō
posse stare·quia in ꝑmutatioē debꝫ interuenire re-
nūtiatō·et postea hincinde collatio·ut dixi·s·e·ꝑte
·q·i·circa medium·sed hoc nō pōt esse in casu isto·

exeo φ durat antiqua·ut dixi·s·scdm lapū ¶ Item quia in comenda nō fit collatio sed comisso·et hic est φ comendatarius non est prelatus sed custos· ut no·in·d·c.nemo·et p inno·de accusa·si cōstiterit· ubi scribit materiam comēde·et per inno·et hosti· de elec· dudum·ii · ¶ Item quia ille qui comisit ecclesiam in comendam ea finita non potest itera to illam comittere eidem uel alteri·ut no·in pre· dicto c·nemo in glo·fina Et licet glo·illa demum dicat φ si intuitu ecclesie hoc fieret hoc posset· sed si intuitu persone secus· tamen illa distinctio est directe contra illum casum· quia certum est φ co· menda nunq̄ potest fieri nisi propter necessitatem uel utilitatem ecclesie· ut ibi no· guil· et expresse dicit tex·et glo·fatetur ¶ Restat ergo φ si comen· datarius deberet solum tenere per vnum uel duos dies φ posset habere vnum beneficium in titu· lum uigore permutationis et compermutans co mendam vnius diei· quod esset satis absurdum· Si uero frede·intellexisset φ comendatarius renun ciasset comēde sue et ille alius beneficio suo·ut ip̄e ad quē spectabat collatio utriusq̄ cōferret bñficiū alteri9 alteri·tūc fateor φ hoc fieri posset·Sȝ h° nō esset uirtute pmutationis·quia de natura ip̄ius est

ꝙ beneficia conferantur permutantibus et renun
ciantibus illa de causa ut in cle·vnica·e·ti· sed illa
cle·non prohibet ꝙ episcopus illud beneficium co
mendatum per comendatarium renũciatum/post
renunciationem non possit conferre alteri·quia lo
quitur de permutatione beneficiorum· Et benefi·
cia proprie dicuntur perpetua·lv·di·precepta·et ꝓ
bat optime glo·in cle· vnica de reli·domi· sup uer·
comittatur·Multum me mouet ad id quod supra
dixi in·q· proxime glo· posita in clemen· vnica de
re· permu·que vult ꝙ quãdo hospitale comittitur
non in beneficium/nõ habeat locum permutatio
ipsius cum alio beneficio·sic in casu nostro iste co·
mendatarius est custos·nec habet beneficium in ꝑ
petuũ/sed habet illud ad tẽpus tanq̃ custos·Item
id qđ scđo dicit fre·uidelꝫ ꝙ duo comendatarii pos
sunt adinuicẽ ꝑmutare/est minus dubiũ· qa tunc
fit ꝑmutatõ de tẽporali ad tẽporale·Dico tñ ꝙ nul
la comẽda durabit ultra illud tẽpus qđ utriq; sup
erat·et necesse est ꝙ in tali permutatioẽ interueiat
necessitas et utilitas·p ꝑdictum·c·nemo·et ibi no·
¶ Dicta autẽ la·non recipiũt tantum dubiũ·quia
loquit̃ de comenda que fit a sede apostolica ad ui-
tam alicuius·et sic dicit̃ perpetua·ad hec·ff·pro so·

·l·i·et no·io·an· de ca·mona ·c· vnico li·vi· et patet
per·c·si gratiose de rescrip·li·vi·in·fi·cum glo·sua·
de hoc·iii· q·ii·perpetua· Illud autem quod alle·
de cle·i·ut lite pen(qa talis allegatio est extranea)
intelligo si ante confirmationem non dicitur pro·
uisum ecclesie·ut ibi no·in glo·magna·Sed per co
mendam nō fit confirmatio·et sic antiqua uacatio
durat·Alia dicta(quia sunt satis prolixa) in statu
suo dimitto·hec sunt dicta alex ·¶ Collec·hic in
ultima questioē recitatis dictis fre·subdit· Ego in
premissis sibi non adhereo·quia licet comenda sit
titulus/non tamen ppetuus·nec facit fructus suos·
nec conmendatarius dicitur prelatus · Remittens
ad collecta sua·in·c·si constiterit de accusa·et· ques·
pxi·precedēte·et idem tenet infra·e·c·ulti·in·xiii·
·q· Addens q uidetur electa industria· et q subia
cet in breui restitutioni·et sic non potest alienare·
ut no·de proba· in presentia·Et quia beneficia non
dicuntur sua·s·de excep·cum uenerabilis¶ Quid
dicendū/ Breuiter de comēda tēporali/sto cū alex·
et per motiua sua·de perpetua uero ul͡r ad uitā nō
uideē mihi q in ea ppria pmutatio uendicet sibi
locū·qa nō possunt aliq pmutare bñficia nisi sua·
ut in·d·c·licȝ· et tamē comēdarius nō potest dicere

beneficium suum/cum. nō sit prelatus ut dictum est. ¶ Preterea aut loquimur de permutatōne expedienda coram ordinario. et hoc solum planum. quia ordinarius non potest talem comendam de nouo concedere. ut predicto. c. nemo. et tamen in permutatione noua comenda necessario esset opus. Aut loquimur de permutatione fienda coram papa. et tunc si tota ueritas non exprimitur/ totū est surrepticium. per predicta. Si uero tota ueritas exprimitur/ ualet ꝙ papa facit. quia ipe supra ius est de conces. preben. proposuit. ¶ Et si ipse exprimit quo iure permutationis ualebit. sicut quando ad importunitatē petentis in gracia impetrata concedit motum proprium. ualeat gracia tanq̄ motu proprio facta licꝫ sit impetratiua. ut scripsi infra de preben. si motu li. vi. Sed si hoc exprimat/ nec talis quo ad hoc de eius intentione appareat/ non ualebit iure permutationis licet alias ualeat suo modo. ut scripsi post alex. s. e. q. et. q. proxi. prece. quia tales impetrationes sunt stricti iuris. et ideo in eis non uenit nisi id quod actum est ut ueniat. ff. de uer. ob. l. quicquid.

SExto querit̄. An beneficia manualia possint adiuicē ꝑmutari/ Ere. dicit ꝙ sic licꝫ sint

reuocabilia tñ p eorũ reuocationẽ uacant·ut· no·in cle·qa regulares de regu·in glo·et talibus·Et fa·ad hoc que scripta sunt s·q·proxi·Vnde hodie isti pre lati mendicantes qui sunt reuocabiles/a sede apos tolica delegantur·Et si uelles tenere q̄ sola perpe· tua possunt permutari/adhuc isti possent permu· tare/quia possunt perpetuo nõ reuocari·et hoc suf· ficit· ff· de condi· inde·l·sufficit· fa·quod no·de re· scrip·c·si·li·vi· ¶Alex·dicit q̄ placet sibi hec solu· tio·sed q̄ non egebat fre·hoc mendicato suffragio· scilicꝫ allegando solum stilum curie seu cancellarie quia cle·et si principalis de rescrip· hoc probat cũ glo·ibi posita· sup uerbo ad electionem·que ad lit· teram dicit/satis esse q̄ possint esse perpetui id est q̄ diu viuãt·ar·ff· p socio· l·i·insti·de auc·tu·§·neqꝫ ·ff·de cõdi·inde·l·in lege cum similibus· Et dum dicit q̄ per mortem talium uacant beneficia·per cle·quia regulares/non credit alex·q̄ per hoc fuerit intentio fre·q̄ sola perpetua beneficia permutan· tur·quia esset cõtra id quod dixit·s·q· proxi·uidelꝫ q̄ duo beneficia cõmendata possunt adinuicem p mutari·qa temporale cũ tẽporali permutari põt·ut dixi post la·s·q·iiii·ante mediũ·Sed si intendit di cere fre·q̄ illud etiam esset uerũ q̄ non pmutantur

nisi perpetua/adbuc procederet questio et eius solu tio. ¶ Collec. tangit hoc in. c. cum vniuersorum in .v. q. et tenet idem. ¶ Quid dicendum/ Certe fa-ciunt me dubitare que scripsi in parte. s. pxi. q. ul-tima. Et ideo saluis que scripsi ibi de regularibus intellige. s. px. dicta.

Septimo queritur. Si duo habentes manu-alia beneficia pmutent auctoritate aposto-lica/ possint pro libito sue uoluntatis ab illis reuo-cari per prelatum sicut prius poterant/ Et uidetur q non quia quando papa confert uel confirmat ali-cui. aliquem prioratum uel ecclesiam manualem ex certa scientia/ iste efficitur obedientiarius pape. et uoluntatem eius detinet/ non ad uoluntatē sui prelati. facit quia sententia per papam lata/ per in feriorem infirmari non potest. de confir. uti. c. ii. Ad premissa fa. quod no. iohan. an. post inno. et hosti. de electione cum inter. de preben. nisi de con fir. uti porrectis. In contrarium facit q papa pmu tando/ solum intendit alterum loco alterius substi tuere. et ideo solet poni in literis apłicis. et nō plus iuris ipsis pmutātibus acquirat q̄ prius habebāt fa. regła si qs ī ius cū cōcor. infra de re. iur. li. vi. et q res substituta loco alterius ec. s. ut li. pen. eccła.

Et quia papa non intendit consuetudines locorũ religiosorum tollere uel iuri alterius derogare nisi exprimat. de offi. dele. super eo. ii. de reli. do. c. ii. de consti. c. i. li. vi. et hoc uidet placere fre. La. autẽ dicit ꝙ pro ista parte optime facit constitutio benedicti. xii. que est. xxxi. in ordine de monachis nigris. et decima de canonicis regularibus. et hoc sibi placet. Ad quod inducit quod no. in cle. quia regulares in glo. et in talibus. Nec ob. contraria. quia loquũtur quando papa ex certa scientia intẽdit illum facere obedientiariũ et auferre potestatem remouendi eum ꝓprio prelato. ¶ Alex. uero miratur ꝙ fre. et la. non allegãt pau. qui hanc questionẽ disputauit perusii. et incipit religioso. in qua sic tenet. uidelicꝫ ꝙ si abbas fuerit negligẽs in cõferendo prioratum manualem. ita ꝙ ad papã fuit deuoluta potestas. licꝫ papa succedat uel suppleat negligentiam. nõ tamẽ ille quem ponet erit ꝑpetuus quin per abbatem possit remoueri. sicut dicit glo. quam alle. la. de episcopo. Si uero gratiose sibi conferat. non poterit per eum remoueri. vnde sup illa glo. scilicꝫ ꝙ abbas remouere non possit ꝛc. solet dicere alex. idem si per papam. secus si cui gratiose confert. ut perusii terminauit paulus. Modo

ad propositum' non est dubium q̄ in p̄mutatioē
non est gratiosa collatio sed necessaria· per cle·vni
cam· e·ti· ergo locum habet reuocatio sicut prius·
Preterea magis ad collationem gratiosam accedit
illa quam fecit papa per negligētiā abbatis' quā
hec· et tamen ibi habet locū reuocatio ut dixi· ergo
hoc casu fortius habebit locum reuocatio· pro quo
bene faciunt iura· s· allegata per eos· ¶ Collec· tan
git infra· e· cum vniuersorum in· vi· questioē et ar-
guit q̄ non per· c· cū in distribuendis de tem· ordi·
et per no· de elec· cū inter· et de confirma· uti· c· ii·
Sed ipse determinauit cōtrarium· quia non plus
iuris zc· et quia res surrogata zc· ut· c· ecclesia et· c· si
quis in ius et que colliguntur de maiori· et obe· p
tuas· et de confirma· uti· porrecta· ¶ Ego etiā puto
idem per ea que scripsi in· c· presenti de offi· or· li·
· vi· in· ii· questione ·

Octauo queritur an beneficia vnita possint
simul permutari' Hec est questio fre· xxxii·
quā ponit sub his terminis· due ecclesie sunt vnite
canonice mense cuiusdam monasterii · uolunt rec
tores eorum permutare· querit̄ nunquid possunt'
maxime non consentiente monasterio' Fre· dicit
q̄ non · quia exquo iste ecclesie sunt facte· de mēsa

monasterii non possunt uacare· ut in cle·vnica de excessi·pre·uer·quidam·quia non potest permutatio fieri absq collatioẽ beneficiorum uacantium· ut sepe dictum ẽ ·ad hoc facit illa declaratoria sup constitutioẽ execrabilis·in qua dicitur q si ecclesia erat canonice vnita et postea uigore dicte constitutionis eam dimitti contigerit non cadit sub illa reseruatione quia uacat·Et ex contrario sequeret absurdum·quia si isti pmutare possent/ ergo et alii· et sic vnio desideratum haberet effectum·et nunq subderentur ecclesie mense monasterii·cuius tenuitas fuit causa unionis·Et subdit fre·idem de beneficio exempto·dicens q io·an·hoc tenuit in· c·licet·

¶ Cap·annectit aliam questionem uidelicet nũquid est locus pmutationi canonicatuũ·et prebendarum·et arguit scdm superius dicta uideri q sic· per·c·dilecto de preben·sed refert io·an·sibi respõdisse contrarium·et potest esse ratio·quia per renũciationẽ etiam simplicem nõ uacat ibi prebenda· demum opponit contra istud dictum io· an·quia licet nõ uacet prebenda uel canonicatus p mortem uel renũciationẽ illorum qui canonici et prebendati sunt·ut in·d·c·dilecto/ tamen satis est quo ad pmutatõnẽ q renũcietur eis ex causa pmutationis

Sed respondet lap·hoc non esse iuri consonum/ cũ non possit uacare ut dictum est· et in permutatioẽ debeat utrunq; uacare·post quod dicit lap·dictum io·an· uerum esse · ¶ Alexan·uero ꝓpter argumẽtum absurditatis fre·dubitat de alia questione · Pone/mandatur Ticio ꝓuideri de beneficio certo cũ uacabit/ an tale beneficium anteq̃ uacet possit permutari · Per predictam rationem fre· uidetur ꝙ non·quia si primus potest permutare/et scd̃us et tertius·et sic in infinitum·et ꝑ consequẽs exspectans nunq̃ habebit beneficium aliud· cum aliud sibi nõ debeatur·In contrarium uidetur ratio posita in·c·licet in fi·quia illud beneficium nisi permutatum fuiss;/alias nõ uacasset·Item quia tex· ·c·licet loquitur generaliter de quolibet exspectãte· Alex· distinguit· qa quandoq; mandaẽ prouideri de primo uacaturo·tunc licet primo uacans et non aliud illi debeatur ita ꝙ si negligẽs ẽ illud petere/ aliud sibi non debebitur·de preben· si clericus·et in isto casu locum habet·c·licet· ¶ Et si dicas quomodo exspectans iste habebit scd̃o uacans/si debetur solum primum uacans/Respondet ꝙ debetur primo uacans alteri non debitum·sed equitate·c· licet/illud primo uacãs debetur permutãti · ut ibi·

et in cle·vnica·e·ti·ergo non exspectanti scdo·scdm ergo uacans si alteri non debeat·exspectanti debetur·sicut esset si alius istum exspectantem in data precederet· nisi in casibus ad quos remittit glo·c· licet· Quandoq3 papa reseruat vnum beneficium et illud specialiter confert·et tunc non habet locu̅ ·c·lic3·ut dixi·s·in prima questione huius partis· et hoc est quod no· archi· et io·an·de consue·c·si·li· ·vi·sup uerbo uacantibus·quandoq3 uero mandat conferri beneficium certum· et tunc nō habere locu̅ ·c·lic3·propter uerbum proxime quod ibi precedit· Nam iste non exspectat ꝓxime uacaturu̅ ¶ Non obstat q2 istud beneficium alias nō uacet ut ibi dicitur·quia narratio refert̄ ad narrata superius scil3 quando alius exspectat primo uacaturum ·quo casu prouideri potest primo exspectanti de alio post uacāte· Sed in isto casu exspectans maneret uacuus uel saltem nimium lederetur· quia forte beneficium vnius ualde senis impetrauit·et ille senex cum iuuene permutauit·et ita referr̄ finis ad principium·qa tr̄ia debēt esse subiecta·qualia sunt predicata·de si·instru·inter dilectos ad si·et tales partes in substitutioē fieri intelliguntur·q̄les in institutione precesserunt· insti·de vulga·et pupil· §· ex

disparibus·et notat glosa in·c·vnico de reli·domi·
·§· nos enim in fi·li·vi· ¶ Preterea illa non fuit
ratio illius tex· sed fuit equitas de qua sequitur·
infra·Non obstat q tex· ille loquitur generaliter
in quolibet exspectante·Nec obstat glo· ibi posita
super uerbo pximum· Nec vult q· c·illud locum
habeat in illo qui habet clausulam acceptandi·qa
et ille proximum exspectat/licz possit illud dimit
tere·Item et illi prouidetur sicut et alteri secus hic
Nec obstat quod alexan·solet dicere in·c·fi·de con
sue·li·vi·uidelicet q si mandetur alicui prouideri
de beneficio certo/habet locum consuetudo optio·
nis·ut ibi·quia illo casu semper remanet vnum be
neficium non optatum/quod iuris dispositioẽ cen
setur loco illius·ar·c·ecclesia ut li·pen·et regule si
quis in in ius et q no·io·de reli·do· c ·vnico in fi·
glo·li·vi·et de priuile·cum persone in glo· fi·e·li·
Sed in casu nostro nullum remanet beneficium
quod censetur ul' succedat loco illius super quo scri
bebatur·Vel dic·q licet in casu quẽ posui succedat
beneficiũ quod recipit permutãs loco illius quod
tenebat super quo rescriptum fuerat/tamen illud
non obstat·quia ut solet ibi alex·dicere/ ratio alia
ibi locum habet quia si ibi non habet locũ optio

quando ſcriptum eſt de certo beneficio/ tolleretur
conſuetudo de qua nulla fuit mentio facta in re-
ſcripto quod eſſe non poteſt ut patꝫ ex no io an de
reſcrip cū aliquibus li vi facit de reſcrip ſi propter
e li et de prebē cum in eccleſia et capitulo is qui
e li Sed in caſu quē poſui/nulla collatio uel con-
ſuetudo requiritur/ymmo res ad naturā ſuam re-
uertitur Nam ante c licet etiam ſi beneficium ua
cabat per pmutationem/debebatur impetranti et
primo exſpectāti ſed uoluit illius c equitas/ꝙ nō
debeatur iſto caſu ſublato/remanet ius antiquum
quia quod nō ymitatur/ q̃re ſtare probibetur/C
de app precipimus et de teſta ſanctimus ſecundū
alex ¶ Collec tangit hoc in c iſto in xii queſtioē
et infra e cum olim in xi queſtione s de reſcrip
c conſtitutus et ubiqꝫ tenet ꝙ non per motiua fre
et per cle vnicam e ti et p c vnicū de exceſſi prela
li vi et quia non habet locum in pmutatione/ipſe
tamen in d c cum olim dicit ſe audiuiſſe aliquos
magnos dicentes/ꝙ equum eſſet ꝙ ſciens et uolēs
poſſet permutare cum reſeruato et ꝙ poſſet tenere
permutatum q̃diu viueret ille qui tenebat ut ſic
ius ſuum transferre potuerit ſicut dicit̃ de uaſallo
temporali de do inter vi et vx nuper Sed hoc eſt

cōntra naturā tituli·cū titulus debet esse ppetuus·
·lxx·di·sanctorum·Et quia in permutatioē inter·
uenit resignatio et uacatio et per consequēs statim
cum uacat/est affectum beneficium uirtute reser·
uationis· Ipse etiam in·c·quesitum·s·e·ti·dicit q
dignitate suppressa/canonice cessat permutatio·ut
no·nouella in·c·licet· ¶ Quid dicendum/Aduerte
hic sunt tres questiones·Prima questio est· vtrum
beneficium vnitum possit pmutari Et in hac om·
nes concordant q non·et ego cum eis·dūmodo iu·
ridice facta ita q de iure teneat·quia si de iure non
ualeret propter defectum potestatis solennitatis
uel cause aut propter aliud impedimētum/tūc nō
impediret permutationē infra de regu·iu·nō pres
tat li·vi·et ibi concor· Et dūmodo vnio ipsa tota p
mutationem precesserit·Nam si sequeretur renūti
ones factas seu renūtiatōnē beneficii vniti factā ex
causa pmutationis licet precederet collationes fiē·
das/ipsa vnio de iure non ualeret·et sic pmutatio·
nem ipsam impedire non posset· Q2 autem tunc
vnio non ualeret/probatur·renunciata ex causa p
mutationis/non possunt conferri aliis q̄ pmutā·
tibus·ne cōcessioē iuris utentibus presertim circa
spiritualia illudatur·ut in cle·unica·e·ti·et sic non

possunt conferri aliis q̄ ꝑmutantibus. ita nec pōt alio modo disponi de his in preiudicium permutantium. quia tunc uiget eadem ratio et eadem eq̄tas/uidelicet ne concessione iuris ꝛc. ut dicam in p̄dicta cle. Fallit etiam ubi papa(non obstante vnione et de ipsa facta mentione expressa)ꝑmutatioēꝫ expediret. quia tunc censeretur preiudicare vnioni. saltem ea uice/eo ꝙ permutatio aliter ualere non posset. ar. ff. de excusa. tuto. l. idem vulpianus in fi. et. ff. de re iudi. l. quidam consulebant. sed tacito de vnione/ impetratio permutationis surrepticia esset propter defectum uacationis. s. de concessi. preben. c. ii. et. c. cum nostris.

¶ Secunda questio est vtrum in ecclesiis in quibus non est certus numerus canonicorum nec distinctio prebendarum/ꝑmutatōni sit locus/ Et hic subdistinguo. Aut queris de propria et priuilegiata permutatione/et dico ꝙ nō. quia in illa necessarie sunt collatio et uacatio et iuris vnius in alterū translatio et econtra. que hic fieri nequirent ut predictum est Et ī hoc sequor fre. lap. et alex. Aut queris. nunquid persone per supiorem/nō iure ꝑmutatioīs sed ex officio ymitari possunt/ Et dico ꝙ sic cum istud nō reperiat̄ iure ꝓhibitum.

Tertia questio est· vtrum in beneficio certo de quo certe persone p certum modum puideri man dauit/ illud in fauorem illius reseruando permu tationi possit esse locus/ Et hic dico q non/ sequēdo predictos doc·et motiua eorum·et faciunt bene que scripsi in prima questione huius partis· Et facit etiam·quia impetratio permutationis per papam facta tale mandatū tacens/ surreptitia censetur·de re iudi· cum olim·et si fieret per ordinarium ob· stante reseruatioē nō ualeret· per ea que scripsi in prima questione huius ptis·et hoc nisi in permu· tatioē pape fieret mentio de nō obstātia de dicto mandato·ut scrip· in simili in questioē proxime precedenti· De suppresso autē est indubitatum· quia illud quod non est/ permutari non potest·ut ·c·ad dissoluendum de de spon·impu·nisi suppres sio uenisset post renuntiationes · ut dixi·s·in alia questione·

Ono querit· Pone q numerus·xx·canonico rū est restrictus ad numerū· xii· canonicorū alias legittime et cū iuramento · nunquid ualet permutatio facta in illa ecclesia anteuam deueni atur ad numerum duodenarium· Fre· dicit q non·per id qd no·s·questioē proxima· Et subdit

ꝙ ſi etiam fieret permutatio auctoritate legati nõ teneret quia legatus non poteſt tollere ſtatuta ecclesie ut no. archi. de preben. ſi apoſtolice ſedis legatus li. vi. ¶ Cap. tamen dicit ꝙ ſi ſtatutũ non eſt per papam auctoriſatum licꝫ ſit iuratum ꝑ ſtatuentes nõ obſtat legato de latere quin ſaltem ad mandatum eius facta monitione de numero poſſit et debeat capitulum ſine metu piurii facere uenire contra. Eſt enim in ſtatuto auctoritas ſupioris excepta. de iureiur. uenientes. et ibi no. Vnde ſi quis iurauit nõ exire domum infra. xv. dies et interim citetur a iudice tenetur uenire. et non erit iuramenti tranſgreſſor. ut no. archi. xv. q. vi. auctoritate. et guil. in ſpecu. de accu. § i. uer. ſi quis. de quo per io. an. de preben. ſi eum li. vi. et de ap. cum cauſam in antiqnis. Fatetur tamen ꝙ tale ſtatutum obſtaret inpretranti nõ facienti mentionẽ de ſtatuto iurato. de reſcrip. c. conſtitutus et etiam obſtat ſtatuentibus. de preben. dilecto. de iureiur. debitores. Sed mirandum ꝙ iſti doct. io. an. in principali queſtione non allegãt qui illam ſcilicet de numero reſtricto ponit in nouella in. c. licet ſuper gloſa quid ſi. et tenet ibi io. an. illud quod dicit hic ter. et ꝙ canonicos eſſe piuros ſed de mandato legati hic

non ponit· sed uide de hoc no·in specu·de lega· in ·§· nūc tractemus·uer· legatus· ubi dicit ꝙ si in ecclesia est certus numerus canonicorū et iuramēto roborat̄·cū nullus canonicatus uacet/ nō poterit legatus infringere numerū·nec pro quo scribitur facere in canonicū recipi/donec fuerit mihi de ꝑbenda prouisum·Sed si ad mandatum legati capitulum me scienter recipiat/tenet receptio· ipsi tamen sunt periuri·uult ergo spe·ꝙ numerus statutus iuratus obstet legato·ergo in casu nostro cū restrictꝰ esset numerus et iuratus/non potuit fieri restrictio cū nullus canonicatus uacet quousq̨ ꝑueniatur ad numerū duodenariū· ¶ Alex· dicit ꝙ si semp placuit opinio lap· per rationē suam·pro qua ipse allegat id quod scripsit bar·brix·i·q· dominicali· xxx ubi tenet ꝙ nō obstante uoto emisso p sacerdotem de noniurando si est infamatus/cogit̄ se per sacramētū purgare·et sup cōtractu dicere ueritatē īducit de iureiur·uenientes· xxii·q·ii· beatus·et·ii·q··iiii·· tribꝰ in fi·et·c·inter cetera infra de uoto·c·nō est·fa· xxxiiii·q·v· noluit·et uide quod no· spe·de acto·§·i· uer·s; iurauit·Et de citati·§·i·ī fi·et de teste·§·i·uer si qs·et de iura· calū·§·ulti· post prin· q̄ satis faciūt ad premissa·et in illis locis inuenies casus in qbus

c i

non obstat iuramentū rei agende et facit quod no. io. an. de appel. cum parati secundum eum. Adde que scripsi. s. parte. ii. in vii. q. et alia si occurrant dicam in. c. licet.

Decimo queritur. Utrum plura beneficia ualeant pmutari cum vno? Io. an. de excep. cū uenerabilis super uerbo ecclesiis tenet q sic. quia sicut iure proprietatis due ecclesie possunt permutari cum vna sic eadem ratione in titulum. allegat in ar. quod no. de mu. pe. c. ii. et dicit q uidit ita fieri de facto. Sed pone q habet quis duo beneficia curata ex dispensatione. vult illa permutare cū habente vnicum curatum uel simplex? nunquid poterit? Certe non. quia dispensatio est personalis. et non transit ad alium cum quo vult permutare. de priui. sane cum similibus. ¶ Ere. fatetur hoc ultimum et subdit. q si iste qui habet duo curata ex dispensatione vult vnum ex illis permutare cum habente curatū vnū? pōt. sed caueat sibi? qa recipiendo curatū illud? uacabit aliud curatū qd sibi remanebat. alle. c. nō pōt. ii. responso. de pbē. e. li. et de. si plures. e. ti. sed si pmutat vnū de suis curatis cū beneficio simplici? certe poterit retinere illud simplex cū alio curato saltē cum dispēsatiōe episcopi.

qui circa talia potest·ut no·de elec·dudum·ii·de cō
cessi·preben·literas· Dicendum est igitur in questi
one predicta· Et idem si duo cum duobus permu-
tantur·ꝙ siue ex vna parte siue ex utraqꝫ plura be·
neficia teneantur ex dispensatione papali ꝑsonali·
ibi non potest interuenire permutatio nisi per pa·
pam fiat/si dispensare uoluerit· si non et hincinde
possint teneri beneficia/ iure comuni res est expe
dita·alias non potest secundum fre· ¶ Lap·contra
dicit solum in vno passu·scilicet cum fre·dicit ꝙ si
iste qui hab; duo curata ex dispensatioē vult vnū
ex illis permutare cum habente curatum/ potest·
hoc est tantum contra casum·c·ordinarii·§·in con·
ferendis· s ·de offi· ordi·li·vi· ubi patet ꝙ habens
duo beneficia curata ex dispensatione/ non potest
aliud simile recipere nisi renunciet ambobus· uel
nisi dispensatio extendaẗ ad aliud· Et scias ꝙ hec
questio tangiẗ hic per io· an·sup uerbo beneficia·
qui tenet ꝙ in·d·c·cū uenerabilis·ad quod remittit
frederi· ¶ Alex·dicit ꝙ non fuit de mente io·an·ꝙ
nō capax uirtute ꝑmutatioīs possit talia beneficia
cōsequi·sed de iure cōi qs nō est capax duorū bene
ficiorū curatorū·p·c·de multa de ꝓbē· et ꝑ extraua·
execrabil· Fuit intentio io·an·ꝙ ambo ꝑmutantes

possent alter alterius beneficia recipere· Non ergo impeditur pmutatio ex eo quia plura non possunt cum vno permutari: sed quia ambo permutantes non capaces sunt· sicut etiam non teneret permutatio si essent inhabiles ex alio defectu· ut ipse idem no· in cle· si quis suadente de penis ¶ Ponamus ergo personas habiles et capaces· et procedet pmutatio· Et est simile quod dicit io· an· contra archi· de rescrip· cum aliquibus li· vi· super glo· tantum est ꝛc· clare demonstratur· Pone q habberes duo beneficia curata cum dispensatione: permutat cum habente vnum qui etiam habet dispensatiue ut possit duo alia habere· illo dimisso nonne poterit permutare: et tenebit pmutatio: Certe sic· Item nonne procedit pmutatio in beneficiis q̃ de iure cõi simul tenentur: Certe sic scd̃m fre· ergo bene dicit io· qui refert se ad beneficia: non ad psonas ¶ Collec· in ·c· quesitũ· q· xiiii· et tribus sequenti· concor· cũ fre· Et quia ista sunt satis clara: nõ insisto· Sꝫ esset difficultas si beneficia essent in diuersis dyocesibus et esset dispensatio epalis· quia epus non dispensat nisi cũ subdito· scd̃m collec· Sed si uterq̃ dispensat q̃ntum i se est· uel· vnus comittat alteri q pro se et cõmutante dispensat: cessabit difficultas·

VNdecimo queritur occasione premissorum Nunqd duo beneficia simplicia possint simul de iure absq dispensatiōe retineri? Ere. tenet q sic ut patet ex dictis. Sed cōtra uidetur q saltē sit neccāria dispēsatio episcopi. qa nullus uidet capax duorū beneficiorum etiam simplicium ut no. in. c. de multa de preben. ¶ Ad hoc potest responderi p no. de rescrip. gracia. li. vi. Nam secundum uarias opiniones? aliqua beneficia tenentur simul de iure comuni. et in illis procedit questio. Sed dices quomodo potest esse q duo beneficia teneantur simul de iure comuni? Dic q de consuetudine uel statuto pōt quis habere duo beneficia et in diuersis ecclīis? dummō non habeat duas canonias seu pbendas in eadem ecclīa. qa illud nec consuetudo nec statutū nec dispensatio epi potest operari. iuxta no. p io. de conces. prebē. l rīs. et pro hoc facit cle. fi. de pben. Item pōt vnum curatū et vnū simplex habere. nec in istis ē necessaria dispēsatio. ut no. glo. s. de consue. c. i. li. vi. Restat ergo dubiū postpositis aliis casibus nō dubiis. si in loco non est cōsuetudo nec statutū? et aliquis hab; duo beneficia simplicia. nunquid pōt illa tenere de iure cōi simul et nihilominus sit necessaria dispensatio episcopi?

Alex·cuius sunt dicta ꝑxi·dicit ꝙ sic· quia licȝ ego habeam vnum simplex beneficium uel curatum et recipiam aliud curatum/ non propter hoc uacat primum per receptionem secundi· sicut fit in duo bus curatis·ego maneo rector nec teneor ad restitu tionem fructuū perceptorum et tamen episcopus potest me nuda uoluntate priuare altero· Nec mi retur ex hoc dicto/ quia etiam solet dicere alexan· in clemen· gracia de rescrip· et in capi·i·de consue· li·vi·scilicet quomodo hoc possit procedere·ꝙ si te· neo de iure beneficium licite/ ꝙ illo possum nuda uoluntate episcopi priuari·quia dicit ꝙ titulus pri mi per receptionem secundi non uiciatur nec defi· cit·sicut fit in curatis· Non ergo sequitur·possum beneficio priuari uel teneor illi renunciare/ergo il lud de iure non teneo· et pro hoc de renun ·c· qui· dam·ubi ille qui petit licentiā cedendi pōt cōpelli beneficio cedere·et tamē quousqꝫ cedat/ beneficiū tenet de iure· Idē est ī quolibȝ casu ubi pōt quis ꝑ supiorē priuari· Vnde dicit inno·de concess·ꝑben· cū nr̄is·ꝙ homicida cū quo dispensatū nō est tenet de iure bn̄ficiū donec deponat̄ uel renūciat·fa· etiā quod no·compos·de elec·c· quod sicut in· vii· colū· uer·alia aūt crimina· Et idem de priuatione iuris·

per·c·cōpromissa in prin·de elec·li·vi·Patet ergo ꝙ de iure teneo duo simplica bñficia uł vnū simplex cū uno curato·et tamē possum altero priuari· Modo ad propositum questionis precedentis·si de iure teneo hec duo beneficia/ merito uirtute ꝑmutationis sicut de iure teneo sic de iure in alium transferre possum ministerio superioris interueniēte· Sed redeamus ad dictum lap·ubi reprobat fre·scilicet ꝙ si habeo duo curata ex dispensatione et permuto vnum ex istis cum altero habēte curatum/ tenet permutatio·¶ Lap·tenet contrarium·cuius opinionem credo ueram· Nec posset responderi il li·c·ordinarii· nec·c·nō potest·s·allega·qa per·c·ordinarii/nō ualꝫ collatō ultimi nisi renūciet duobꝰ primis·sed in collatione nō interuenit ꝑmutatio· ergo zc· Et si dicis vnū hic ex primis dimittit·dico ꝙ vnū hic loco alterius surrogari non pōt· nec vnū cum alio ꝑmutari· etiam nec expresse dicit glo· in ·c·ordinarii que incipit nota ꝙ·que expresse loquit de ꝑmutatioē· unde miratꝰ alex· ꝙ fre·hoc dixerit· uel saltem non fecerit mentionem de ea·¶ Ulterius aduerte hic/ꝙ ille qui habebat duo beneficia q̄ debent esse curata et alterum ꝑmutat/remanebit in totū uacuus·nec aliqđ beneficiū retinere poterit/

si recipiat possessionē secundi permutati· Ille uero qui habebat vnum/retinebit illud quod recipit ab habente duo· Quod sic ostendo· quia si aliquis habeat duo curata ex dispensatione et recipit aliud curatum/duo prima uacant· per de· si plures de p̄ben· et tamen collatio ultimi nō ualuit· per dictū ·c· ordinarii· prout etiam no· glo· penulti· in cle· allega· si plures· licet ergo non tenuerit collatio ultimi· cum ipsius recipit possessionem/uacāt priora· Ratio quia per uiciosam possessionem secundi curati ita uacat primū sicut p iuridicā· de preben· eū qui li· vi· ad qđ bene facit de procura· si duo in glo· ·ii· e· li· et no· io· an· sup ea in nouella· Sed sic est ꝙ ꝙ iste habēs duo curata recipit terciū nō dimissis duobus primis licet dimiserit vnū· qđ nō potuit· ut dixi· s· ergo uacarūt duo priora· collatō ultimi nō tenuit p iura superius alle· Non obstat ꝙ ex quo pmutatio nō habuit effectū ex vna parte nec effectum debuit habere ex alia· ex quo uideť ꝙ quilibet redire poterit ad sua priora beneficia propter condiciōnē tacitā intellectam in pmutatiōe· scilicꝫ ꝙ pmutatio haberet effectū· ut hic no· io an· sup glo· qđ si· qa illud locū habꝫ quādo alter nō fuit ī culpa sꝫ si alter ī culpa fuerit/sibi imputať· ut ipē subdit

in fi· illius addi· sed iste habēs duo beneficia fuit in culpa recipiēdo aliud noīe alterius duorū·intā tum ꝙ per ipsius possessionē (uacāte prima) etiam collatio secundi nō ualuit·p iura superius inducta·ergo non pōt ad sua priora habere recursum secūdum alex·q dicit se fuisse longū ut·q·clara remaneat· ¶Quid dicendū de questioē an plura beneficia simplicia de iure comuī simul teneri possint· Sufficiūt mihi ea que scripsi in cle· gratie·et in·c· gracia·et in·c·de multa alle·in·c·si·de cle·nō resi·et in·c·cū iamdudū de prebē·dispēsatio epi dico ꝙ qº ad ius recipiēdi uel tenendi regulariter nō est necessaria in beneficiis simplicibus cessante consuetudine uel statuto·qa sine ea et teneri et recipi possunt·ut patet ex dictis·sed quo ad periculum priuationis euitandum· bene esset expediens· quod sic intelligo secundum dicta alexan· In aliis uero sto cum alex·

Duodecimo querit· Nunqd est locus pmutatiōi canōicatū et prebendarū in ecc̄liis ubi nō est certus numerus canōicorū·nec distinctio prebendarū· Videt ꝙ nō·qa pmutatio nō pōt fieri nisi preuia libera resignatiōe·e· ti·c·i·li·vi·facta uero resignatiōe·tūc p̄bēde extinguunt·de p̄bē·dilecto·

De·dicebat q ymmo·quia in pmutatione non interuenit simplex resignatio/sed ponitur in manu superioris cũ tacita condicione· ut probaẗ in dicto ·c·vnico ĩfra·e·li·vi· et ad hoc inducebat·l·que dicit solutione facta cessat omnis obligatio· tamen supponitur q non obstante solutione/ actio remaneat penes alium· hoc casu non extinguiẗ obligatio p solutionem·ff·de solu·l·modestinus· Sic in pposito·licet ubi aliud non agereẗ/per resignationẽ ius extingueretẽ·reseruatur tamen propter id quod tacite geritur·Non enim dubium est quin permutãtes hoc casu in prebendis suis licꝫ indistinctis ius habeant· quod ius ponere possunt in manu supioris/sicut ius ad rem qđ est minus·s· de renũ·sane·no·hosti·de preben·dilecto· et·c·exposuisti· et·d·c· sane·et archi·et io·an·e·ti·c·i·secundum collec· Sed dic melius ut dixi·s·e· parte·q·viii·uer· lapus annectit·et forsan dicam in·c·licꝫ· uel in cle·unica·e·ti· ¶Collecta·etiam subdit·q illud quod diciẗ hic de prebenda debet intelligi de prebenda consueta pro beneficio ecclesiastico assignari· et de alio non scdm hosti·Fatetur tamen q securius est/ q etiam de illo tẽporali quod p prebenda accipitur/auctoritate superioris cõmutatio fiat· sicut est uidere in

ecclesiis ubi sunt distincte prebende · i qbus unus canonicus accipit tantū de blado et tātū de uino in uno loco · et alius i aliis p suis pbendis · hoc enim temporale bene possent pmutare sine epo · scdm inno · quod intelligendum est cum canonico eiusdē ecclesie · alias secus · Et secus si esset talis prebenda que ppetuo esset assignata certe psone in certo officio constitute · secundum collec · ymmo certe etiam secus esset in canoicatibus et prebendis certas distinctiones habentibus · quia tunc equipararet prebenda abbatie uel alteri dignitati quo ad iurium suorum conseruationem · ut no · per inno · de proba · ex literis circa medium secunde glo · et sic non posset dimembrari talis prebenda / nisi de auctoritate episcopi et propter necessitatē uel utilitatē prebende / et iuris solennitate seruata · xii · q · ii · sine exceptione · et infra de re · ec · nō alie · c · ii · li · vi ·

¶ De pensione autem certum est q non potest cū beneficio pmutari · quia omnia ista iura loquuntur de beneficiis ecclesiasticis · ut patet · e · ti · licet in uerbo beneficia li · vi · Caue tamen quod collec · dicit q ymmo si pensio consueuerit pro ecclesiastico beneficio / assignari · ar · s · de rescrip · in nostra · inducit collec · sua · e · ti · postulasti · alias secus · de prebē · licz ·

li·vi·licet guil·contrarium no·in cle· vnica de sup-
plen·negli·prela· scd̃m eum· Et ego sto cum guil·
et dico etiam q̃ si pensio pro beneficio assignetur
dum tamen reuera non sit beneficium ecclesiasti-
cum / non potest cum benefitio ecclesiastico pmu-
tari·quia semper eadem fundalis ratio locum ha-
bet· quia solum de pmutationibus beneficiorum
ecclesiasticorũ hic loquimur· licet enim talis pẽsio
quo ad effectum iuris p beneficio ecclesiastico ha-
beat̃/tamen non est beneficium·

Finit tertia pars Incipit quarta·

Quarta pars de personis que ad expeditionẽ
permutationis sunt uocande·seu quarũ cõsen
sus ad hoc est necessarius·

QVoniam ad actus qui preiudicare possunt illis quorũ interest et qui ledi possunt/ regulariter sunt uocandi·ff·de adop·l·nam ut ait·de aqua plu·ar·l·in concedendo· de na·resti· l·ultima· s· de ma·et obe·c·cum inter quatuor·et·c·humilis·et de cau·po·c·i·Ideo uisis de psonis principalibus p mutationem principaliter expedire habentibus! restat uidendum de illis qui ex permutatione ledi possunt·et que ideo uocande sunt·quod intendo p questiones decidere·

PRimo igitur queritur·Nunqd inuitis illis quorũ interest/episcopus põt permutare! Et est questio fre·xxiiii·et arguit fre· q non·eo modo quo scripsi·s·e·parte ii·q·viii·circa prin·et plus dicit ibi/ q inferiores hoc sine episcopo non possunt! cum pmutatio sit eis probibita et solis episcopis permissa·faciunt no·glo·in de·ne in agro·§·ad hec de sta·regu·¶ Sed contra opponitur· quia epũs cum capitulo possunt facere maiora negocia·scilicet vnire·subire·et diuidere ecclesiã· et ab ea deponere ex causa·facit glo·x·di·c·i·et xxv·q·ii·in summa x·q·iii·unio·et·xvi·q· vii·c·et temporis·de excess·

prela·ſicut et de·ſi vna de re·eccle·non alie·et·c·cō
ſtitutus de religi·do·et de ec·edi·c·iii·de iudi·at ſi
clerici·cum ſimilibus·¶ Fre·dicit ſe credere ꝙ nō
Et ꝙ contraria vendicant ſibi locū in ſuis caſibus·
ꝙ quia ꝓprie non eſt alienatio ſi res vnius eccleſie
ad aliam transferantur·de hoc que fi·a prela·cum
apoſtolica·que non eſt in caſu noſtro·Item aliter
poteſt conſuli utilitati eccleſiarum iniuria litigā·
tium·puta ꝙ inutiles remoueantur et alii eligan·
tur·et ſufficit ꝙ boni eligant̄·licet meliores inue-
niantur·de elec·cū nobis olim·¶ La·idem tenet
et reſpōdet ad cle·ne in·agro·§·ad hec ꝙ loquitur
in vnione·Et demum queritur nūquid poſſit fieri
permutatio inuitis rectoribus eccleſiarū parochia·
lium/Et dicit ꝙ ſic·ſcūdm hoſti·et nouel·qui hoc
no·in·c·fi·de poſ·pre·allegat iſtud·c·Ex quo infert
ꝙ non fiet·inuitis permutantibus·et remittit ad
ea que ſcripſi poſt eum·s·e·parte·ii·q·iii ¶ Tamē
fre·lap·et collec·formant queſtionē in caſu in quo
permutatio duorum ualde eccleſie eſt neceſſaria·
¶ Collec·autem non audet bene adherere opini·
oni·fre·propter iura allega·et de his que fiunt a
ma·par·ca·c·i·et fi·cum ibi notatis·maxime ubi il
li quorum intereſt ſunt perſone eccleſiaſtice·qbus

inuitis potest episcopus ecclesias ordinare necessi-
tate uel utilitate suadente uel imminente· ut iuri-
bus allegatis· Sed non sic ubi essent layci· de offi·
lega·dilectus·de iu·patro·cum dilectus· Necobstat
quod dicit de inutilibus remouendis·quia constat
ꝙ possunt esse inutiles· sed non ex culpa eorū· de
renunci·c·nisi·vii·q·i· cum percussio·et est·c· iii·et
remittit ad ea que scripsit in questione p me mo-
ta·s·e·parte·ii· uidelicet an inuiti cogi possunt ad
ꝑmutādum· ubi post frede·arguit pro et contra· et
recitat dicta inno·et hosti· de renū·c· nisi·et de eta·
et qualita· queris·et iohan· et ber· et archi·vii· q·i·
episcopus de loco· et iohan·an·e·ti·c·vnico·li·vi·et
nouella hic in uer·personas·et fre·in tractatu suo·
et archi·in·c·si ꝓpter de rescrip·li·vi·que quasi om
nia recitaui in predicta ·vi·q· nō nominādo collec·
quia nihil uidet̄ ponere de suo· De laycis autē ipe
infra·e·cum olim·in·v·q·Et dicit ꝙ tutior uidetur
esse sententia saltem extra curiam ·ꝙ si patroni lai
ci dicunt ꝙ uolunt ꝙ inuitis ipsis possit fieri per·
mutatio/cum requiratur eorum consensus· secun·
dum collecta sua hic/ et scd̄m notata hic per hosti·
et dicit ꝙ sic· ¶ Fre·autem et multi alii· dicunt ꝙ
sola uoluntate patronus pōt permutationē impe·

dire·ficut si duo prelati creati per electionem uellēt pmutare? nō possent electoribus inuitis scdm eos· de quo dic ut·s·e· parte·ii· et scripsi questione·viii·
¶ Fatetur tamen collecta· ꝙ equitas dicat contrarium? nisi iustam contradicendi causam haberet· ·xi·q·i·illa·de iu·patro·nullus·Nam alias nō pēderent actus huiusmōi ex dispensatiōe superiorū· cuius contrarium apparet hic· et inno·in·c·licet·et in cle·vnica·e·ti· Rigor tamen uidetur pro prima sententia·de preben· cum in ecclesiis· et de elec·qd sicut·cum similibus·et qa nullus de suo compellitur facere beneficium· xi·q·ii· precarie· ¶ Quid dicendum? Certe non possum capere p rationem quin in illo casu in quo possent compelli inuiti beneficiati ad sua beneficia pmutandum? possint et possent etiam compelli illi quorum interest· per argumētum a maiori casu et fortiori ratione· Et quia modicum interesse posset pretēdere· qa aliter beneficia non uacarent·et ideo nō uidet̄ multum interesse quis possideat· iuxta no·inno· de pscrip· ueniens· Et si dicatur ꝙ permutantes recipiūt compensationem et non illi quorū interest? respondet̄ ꝙ non immerito pmutantes compensatiōem recipiunt·tum quia hoc habet natura permutatōnis·

tum quia magnū est eorū interesse·quia dimittunt benefitia magnis laboribus acquisita·Sȝ illi quorum ītereſt pro presentatione vel consensu eorum non debent extimationē recipere ·nec possūt magnum interesse pretendere ·et sic possumus arguere a minori ad maius affirmatiue et econtra negatiue ·ff· de sena·l· qui indignis·et·ff·de seruis expor· ·l·cui pacto·et·s·de elec·cū in cunctis ī prin·huius modi tamē difficultas aliqualiter declarabitur ex questiōe sequenti ·

Secundo queritur · An permutatio facta contemptis hiis quorū intereſt puta electoribus uł patronis ·sit nulla ipo iure uel p sententiā ānullanda· Ere·cuius est ista questio· xxx·dicit ꝙ pau· in cle·i·e·ti· dicit ꝙ cōsensus istorū pōt interueīre ante et post et p hoc dat ītelligere ꝙ nō sit nulla sed annullāda·nā si fuisset nulla nō posset ratificari de elec·auditis cū similibꝫ· Et ꝙ sit ānullanda de elec· quod sicut et de preben·cum in ecclesiis li·vi·fac· optime de hiis q̄ fi·a prela·ea noscit ubi contēptus capli cōsensus·reddit actum ānullandum secūdum expositionē io·an· sed contra de hiis que fi·a pre·c· i·ibi irrita xii q ii sine exceptione· xvi·q·vi·decernimus· Itē quia qđ debet fieri consensu aliquorū·

si non habeatur non ualet quod agitur· ut no· de offi·del·c·causam matrimonii·Item nõ debet vna uia concedi quod alia uia denegatur· de procura· tue·sed si episcopus confert prebendam ubi ad capitulum ptinet collatio/ collatio nulla est·ymmo etiam si legatus de latere hoc faceret· de offi ·lega· ·c·iii·li·vi· Et facit illud vulgare quod datur ab illo qui dare non potest ꝛc· de iu· pa·quod autem·cũ similibus· ergo nõ ualet collatio causa pmutatiois facta· ¶ Ere·placet ꝙ sit annullanda·per iura preuia·et est ratio quam dixi·s·parte·i·q·vii· quia iste actus auctorisandi in permutatione principaliter dependet ab episcopo· Et licꝫ debeat illud facere de consensu capituli/ non tamẽ illa est nulla eoipso· Item licet collatio non spectet ad ipm/ tamẽ non est omnino defectus ex parte faciẽtis/licet male faciat contemnendo illos quorũ interest· Nec obstãt iura que innuũt collationẽ nullam·que loquunt in illo casu quo epũs debet requiri·et in quo epũs nõ habet collationẽ·sed in pmutatiõe epũs habet collationẽ/ licet cum alio·et sic loquit ·c· decernimus· Non obstat ·c·sine exceptione· qa potest dici ꝙ ibi est casus specialis/ut bona ecclesie melius conseruentur · uel secundum hosti/ qui hoc notat de his

que fiunt a pre·c·i·nō est ibi nulla sed annulanda· Non obstat·c·causam·quia ibi actus iudicandi pertinebat ad plures eqliter/ et ita vnus sine alio nil facere potest·Sed in casu nostro/ principaliter pertinet ad illum· Vnde illi quorum interest eligere uel presentare/non faciunt pmutationem/ sed habent consentire permutationi cum superiore·et hec sunt diuersa·ff·de uer·sig·l·aliud· Est enim aliud uendere/aliud uenditioni consentire· simile quod no·de preben·c·cum in illis in fi·li·vi·ubi idem p io·an·Ex quo infert fre·q non poterunt illi qui debent pmutationi consentire/ priusq̄ cassetur collatio facta ex causa pmutationis/eligere conferre uł presentare· et si fieret/non ualeret· secus uideretur si id ex causa pmutationis non fieret·tūc enim uiderentur q non impedirētur quin electionem collationem aut presentationem facere possent illi ad quos spectat· ymmo tunc libere per eos poterit fieri collatio electio uel presentatio absq alia cassatione p superiorē facta·iuxta no·per io·an·de exces·p̄la·inter dilectos secundum fre·¶ Cap· primo dicit illud qd̄ dicit fre·q si fuisset nulla/ nō potuiss; ratificari·per·c·auditis·Speciale est in electiōe ubi requirit certa forma·et idem in sententia·sed secus

in aliis secundum io·an·in·c·i·de re·ec·non alie·su per glo·scdm quam· Item q permutatio sit annulanda hoc casu/inducit lap·de iu·patro· illud i fi· et quod no·per io·an·et vin· et hosti·de elec·dudū· ·ii·super uerbo comendatam·et de iu·patrona· per literas·et de elec·nemo li· vi·cum ibi notatis · Itē dicit lap·q nedum debet episcopus pmutationem facere de consensu capituli/ sed etiam debet interuenire consensus illorum quorum interest id est qui eligere aut psentare aut conferre habent· et tūc si illi contradicunt uel nonconsentiunt/ nulla est permutatio·Qz q sine illis quorum interest permutationem facere non potest· et propter hoc non impeditur fieri collatio/electio/uel presentatio·per regulam/non prestat impedimentum zc· infra de regu·iu·li·vi·subdit etiam forte dici posse· q etiam si legatus de latere conferat causa pmutationis collegiatam ecclesiam non consentientibus illis quorum interest/non ualet collatio·nec impedit collationem uel electionem eorum ad quos spectat·facit de offi·lega·c·deliberatiōe primo responso li·vi· Et est ratio·quia legatus hoc non potest absq consensu illorum/ymmo prohibitus est·ut ibi· Item plus dicit·q forte cōtra ius nō esset dicere/q legatus

de latere etiã de consensu illorũ de capitulo nõ pos
set permutare uel causa pmutationis conferre· per
·d·c·deliberatione·sed epũs de cõsensu illorũ pmu
tatione facere poterit·alias nõ· et si eam facit eis cõ
tradicentibus/ nõ ualebit nec impediet collationẽ
uel electionẽ fieri·Ratio· qa eam facere non potest
sine consensu eorum·et si hoc aliter facit/non pre
stat impedimentũ· Caue tñ quia scdm eum pẽdet
ista nullitas ab ipsis cõtemptis ut si consentiant/
ualeat·alias nõ·et super hoc remittit ad ea que scri
psi post eum·s·parte·ii·q· viii·et hoc menti·tene·
¶ Alex·dicit q nõ placet sibi dictũ lap·in eo q di
cit q pmutatio facta per epm contẽptis his quorũ
interest nõ impedit quominus ipsi possint eligere
conferre uel psentare·sed si consenserũt ex post facto
ualet pmutatio/et non ẽ nulla· Et p hoc salua ma
nebit opinio glosa·posite in cle·i·e·ti·q̃ uoluit q hi
quorũ interest consentiãt·qa licet cõsentire ex post
facto·Item per hoc salua manebit opinio pauli/et
illius disputãtis qui uoluit q sufficiat expost fcõ
consensus illorum quorũ interest·Ad hoc aũt indu·
cit alexã· illud quod scripsi·s· parte proxima·q·xi·
uidelicet q possum habere duo beneficia simplicia
de iure/ et tamen epũs potest me altero priuare·

Vnde est ibi necessaria dispensatio epi/ et tamē si ex post facto interuenit/ sufficit. Item inducit qđ scripsit nouella de elec. licet canon. li. vi. sup glo. penult. ubi dicit ꝙ si prelatus inferior epo qui nō potest a beneficio destituere subditū/ dat illi licētiam se absentandi. talis licentia ualet et pendet a uolūtate epi. Ad idem facit qđ scripsit nouel. de insti. c. ii. li. vi. Et sit ratio. quia licꝫ iste cōsensus interueniat in limitibus pmutationis/ non tñ cauet iure ꝙ nō possit postea interuenire. vnde licet illud qđ ab initio nō ualet/ ex solo tractu superioris nō firmet/ tñ ex nouo ɔsensu interueniente bene firmat; ut no. in reg. non firmat. infra de reg. iu. li. vi. Nō obstat quod no. infra de elec. q̄ sit. li. vi. in fi. qa lapso tēpore illius. ca. electus perdit omne ius qđ habebat. et confirmatio supueniens post illud tēpus nō reperit quid confirmet. cōfirmatio eni habet firmare ius antiquū. de fi. instru. inter dilectos. no. de elec. quorundā. super uerbo acquirit. li. vi. Et sic etiam tollit glo. fi. ibi posita. Sic etiā tollit quod no. e. ti. si religiosus. li. vi. in fi. primo rnso. Et qđ ibi no. io. an. quia eo ipso ꝙ monachus consensit electioni de se facte sine licētia superioris nullum ius acquirit. et ideo consensus superueniēs nil operatur.

Idem dicendū est de tercia·q·posita p nouel·super regula Ratū·et ad alias questiōes illius regle·Res ponde ut·s·dixit lap·q̄ speciale ē in electiōe et sen- tentia·ut no·io·an·in·c·i· de re·ec·nō alie· et sic etiā cessat qd̄ no·de elec·cupiētes li·vi·§·sed q̄ p viginti in glo·sed nūqd in fi·Sic etiā tollitur qd̄ scripserūt io·mo·et io·an· de elec·li·vi·c· quorundā sup uerbo de se facta in prin·additionis·licʒ finis additionis fuerat pro his que dixi·Sed ut dixi si ipsi nō con- sentiūt/ipsi possunt p̄sentare/conferre/et eligere/eti am nō causata pmutatiōe· ¶ Ad qd̄ aduertendū q̄ in pmutatiōe requirit̄ q̄ uocentur illi quorū in- terest·Item q̄ omnes consentiant/quādo ad instan tiam fit permutatio·uel maior pars/quādo fit mo tu proprio propter utilitatem ecclesie·ut scripsit no uel·in·c· licʒ·e·ti·li·vi·super glo·fi· Si igitur epūs facit permutationem his non uocatis uel contra- dicentibus/hec permutatio dupliciter impugna- tur·Primo ex eo· quia eis notificatū non fuit· Itē ex eo q̄ non consenserūt·sicut in electione et ceteris collationibus fit·s·de electi·qa pp̄ter·et de preben· ·c·cum in ecclesiis li·vi· Licet ergo fateatur alexā· q̄ ex eo q̄ nō/consenserū nō est necesse q̄ p̄sequant̄ eum·vnde ab huiusmodi declaratione distinguit·

Aut permutatio fit ad instantiam· et hoc casu necesse est ꝙ interueniat consensus omnium· et tunc si nullus consentiat uel minor pars cōsentiat/ post maior procederet ad collationem/electionē/uel presentationem· Fortius enim quando nullus cōsentit· ad hoc de ele· auditis· Si uero consensiit maior pars/ tūc minor exquo nō vult consentire uocat maiorem si vult eligere· quo uolente/ minor tenetur sequi illam· Sed si maior manere vult in consensu prestito episcopo/ tunc minor potest eligere· qa maior fecit se alienam· de elec· cum nobis· et quod ibi scripsit nouella super glo· nunquid in fi· dicēs ꝙ si maior pars uocat minorem et dicit se non uelle eligere/ ius eligendi recedit in minorem· Aut ꝑmutatio fit motu proprio· et hoc caū sufficit maior pars· et tunc si minor consentit/ idem qđ· s· Si uero consentiat maior pars/ tunc minor pars nō potest· quia tūc consensus maioris partis ualidat permutationem· sed si illa minor pars non fuisset uocata/ tunc posset agere de contemptu propter non uocationē· de electi· qđ sicut· Non tamen exeo ꝙ nō consensit· quia ipsius consensus nō erat necessarius· et isto casu posset habere locum opinio frede· licꝫ ipse eā sic nō intellexerit· alias credit alex· ipāꝫ falsam·

Nam alias sequeretur ꝙ epūs inter nepotulum suum et vnum canonicum antiquū possent facere uel auctorisare inuitis quorū interest et sic priuare eos collatione uel electione que in proximo spectabat. Et si dicat̄ ꝙ isti agendo de contemptu possunt illam facere cassari. respondet ꝙ saltem grauant̄ in hoc quia nō possunt libere cōferre propter contentionē quā habent cū illo nepote. Et qa sic nepos cū fructibus beneficii litigādo/ uexabit illos ad quos spectat cōferre uel eligere. Sed si possint statim cōferre uel eligere seu presentare/tunc non esset qui se opponeret ꝑmutationi. ex eo quia in beneficio uel ad beneficium ius haberet. et optime facit de elec. li. vi. c. cōmissa in uerbo iusto impedimento in fi. ad illud quod scripsit iohan. an. ibidem super glo. magna. vbi dicit ꝙ si commenda facta est/ illꝭ quorum interest non uocatis zc. Respondet alexan. ꝙ quidam tenent contrarium. ut scripsit nouella de elec. dudū. ad fi. in glo. de cōmenda. Sed tenendo opinionē glo. que est inno. et aliorum/ dicit alexā. ꝙ cōmenda non potest durare nisi per sex menses. in quo modicum preiudiciū fit ei cuius interest. Et faciūt no. archi. et io. an. de rescrip. si ꝓpter. li. vi. super glo. morte. Item quia cōmenda fit semper

propter necessitatē uel utilitatem ⁊c·scd̄m collec·
¶ Collec·infra·e·cū olim in·ii·q·tenetcū fre·q̄ p̄·
mutatio facta contēptis his quorū interest/ nō est
nulla sed annullanda·p motiua fre·Et quia nō est
defectus ex p̄te auctoritatis/ cū dependeat ab ep̄o·
ut hic·licet malefacit si faciat contemnendo·Nec
obstat·c·decernimus·xvii·q·vii·ubi dicit̄ q̄ collatō
episcopi facta contemptis patronis est irrita·dicit
enim collecta·q̄ ibi loquitur extra casum permu·
tationis et de collatione simplici·vnde ibi non ple
naria collatio/ s; solū institutio ad ep̄m p̄tinet·sup
quo remittit ad collecta sua de iu·pa·nobis·quia si
dicat q̄ in casu p̄mutatiōis plenaria collatio p̄tinet
ad ep̄m auct̄āte huius decre·in fi·Ego autē in pri·
mo āno quo fui auditor palacii circa principiū an·
ni domini·M·ccc·lxx·in cōsiliis rote uolui defen·
dere permutationē factam per ep̄m contempto pa
trono esse nullam·Et primo·quia ibi est necessaria
collatio et tamen talis est irrita·vt·c·decernimus
alle·Item quia ad episcopum pertinet institutio/
non collatio·et sic si constiterit/ nulla est collatio·
de preben·cū in illis li·vi·Item q̄a nullo iure hoc
casu auferī p̄mutatio patrono·seu daī collatio ep̄o·
si ergo cōferat/collatio ē nulla·de offi·dele·sup eo·

Item quia culpa interueniens ex parte pmutanti um impedit collationē· et cessat equitas·c· licet· et cle·vnice·e·ti· ut uidet̄ no· nouel·in·c· licet sup glo· quid si super penultima suppletiōe· Modo in cul pa fuerunt pmutantes qui non fecerunt uocari pa· tronū in renūtiationis admissione· ut no·de renū· admonet·et·c·cū in dubiis·et cle·cum illusio·e·ti·et in permutationis expeditione in q̄ patronus et il· li quorū īterest sunt uocandi·ut no·hic et in·c· licꝫ· et in cle·vnica·e·ti· Itē quia equitas istorū triū·c·ui det̄ esse ius nouū speciale et exorbitās·et sic nō habꝫ locū nisi in caū suo/uidelicꝫ in illis q cōcessione u· tentes/iuris forāꝫ obseruant·Mō iuris forma req· rit uocatioēꝫ illorū quorū īterest· Itē qa equitas ex orbitās inducta in fauorē certarū psonarū debꝫ sic interpretari ꝙ aliis nō noceat/nisi q̄tūminus pōt· de rescrip·c· q̄uis li·vi· non preiudicat ergo patroīs de quorū preiudicio nō est cogitatū/sed ut satisfiat iuri/uocentur et presentent uel consentiant· quia aliqua fiunt solum ut satisfiat iuri· de renun·c· fi· de cau·poss· cum ecclesia et·c·cum dilectus· dicebā tamen cū patronus uocatus consentit· et cū pmuta tio fit ꝑpter ecclesie euidentem utilitatem·et patro nus uocatus nullam iustam cōtradicendi causām

opponit·presentatio absq permutatione procedit·ar·
de his que fiunt a ma· par·capi·c·i·in fi· et per no·
in predicta de·vnica in fi·per glo·sed ubi patronus
non esset uocatus nec presentationi uoluntarie con
sensisset uel uocatus ex iusta causa reclamatus/ tūc
uoluntarie presentationi illius locus foret · Nam
equitas istorum·c·solum habet locum/culpa per·
mutantium circunscripta· et in permutationibus
expeditis secundum iura·et in illis qui iuris con·
cessione utuntur·Et facit quia patronus non culpa
bilis/iure suo presentandi priuari non debet saltē
sine causa·Facit quod dicunt doc·consensum patro
ni esse necessarium· qa ille loco presentationis sur·
rogatur·Inducebam tamen incontrarium q regu
lare est q cum expeditio alicuius actus spectet ad a
liquem consensu uel consilio alterius·si faciat sine
huiusmodi consensu uel consilio/ ualet ipso iure·
ut·c· quod sicut·et·c· cum in ecclesiis de elec· de his
que fi· a prela·cum uos· de arbi· cum olim· xii·q·
·ii·si qua de rebus· et no· in·c·dudum·et in regu·
non firmatur allega·saluis no· in regula ratum·et
regula qui tacet·et in·c·prudentiam de offi· delega·
¶ Aduerte tamē qa lap·et alex·in alia pte redeunt
ad istam questionem· et dicit lap· et uidet dicere si

sint beneficia collegiata et fiat per legatum/etiam de consensu illorũ ad quos spectat collatio/ electio/ uel presentatio/nõ ualet·per·c· penul· de offi·lega· li·vi·Sed si dispositio·d·c·pe·non comprehenderet permutationem·tunc bene ualeret etiam sine eorũ consensu qui habent eligere presentare uł conferre· et per·c·dilectus de offi·lega·et·c· si abbatẽ de elec· li·vi·sed in aliis beneficiis ualet etiam sine consen su eorum qui habent eligere /presentare/ uel confer re·etiam si persone sint ecclesiastice·Si uero patro ni sint clerici et contradicant/non ualet presentatio per eos fienda·sed si nõ contradicant/ualet permu tatio· Si uero fiat per episcopum/debet fieri de cõ sensu illorum quorum interest et de cõsensu capi tuli sui ·alias eis contradicentibus/ est nulla· ita ꝙ absqꝫ alia cassatiõe poterit collatio uel p̃sentatio fi eri·ut p̃dic·c· decernimꝰ·et de re iudi·c·cum bartol dus·si tñ capi·suũ cõtradicat/nõ ẽ nulla sꝫ ãnullan da·de his q̃ fi·a p̃·ea noscit̃· Tũc enĩ eis cõtradicẽti bus ẽ nulla sicut ĩ aliis·Et hec uera sunt in pmuta tionibꝰ bñficiorũ ut bñficiorũ ad uitã ꝯpmutanti um tenẽdorũ· Non autẽ in pmutatiõe ppetua in illa enĩ et in vniõe requirit̃ cõsensus illorũ quorũ ĩterest et sui capituli expressus· nec sufficit tacitus·

In temporali uero sufficit ratihabitio secuta tacite uel expresse· et tunc in ꝑpetua ualet ex nunc quod factum est· In tēporali non auditur ille qui fecit ꝓ textu solennitatis omisse cōtrauenienś et reuocare uolens quod fecit· in perpetua uero auditur· Ratio differentie· quia solennitas omissio in tēporali est de iure priuato/ cui potest renūciari· secus in publico cuiusmodi est perpetua· ut in· c· quia diligēti de fo· compe· Hec referendo singula singulis colligi possunt· xii· q· ii· in summa· et· c· sine exceptione· et · c· abbatibus· et· xvi· q· i· possessiones· et· c· temporis q̄litas· de his que fiunt a p̄la· c· i· ii· et· iii· et· c· ea nos citur· et· c· tua· et· c· pastoralis· et· c· inter dilectos· et · c· cū dilecti qđ me· cau· de resti· spo· olim· de excess· p̄la· sicut vnire· de elec· nosti· de fi· pres· ueniens· de de· coniu· diuersis fallaciis· de preben· cum in eccle siis li· vi· et cle· vnica· e· ti· et cle· ne in agro· ꝯ· ad hoc de sta· mo· et his q̄ ꝗo· utrobiq; lap· sed nihilominus dubius sum· et intendo dicere in cle· vnica· e· ti · Adde tamē omnino que scripsi supra ī questiōe · s· proxime precedenti·

TErtio queritur· Quantum tempus habent contempti ad agendum de contēptu/ Et idē posset q̄ueri de illo qui contemnitur in collatione·

¶ Fre·cuius est hec questio numero·xxxi·dicit q̄ si primo tacite uel expresse consenserint' non audiuntur·de his que fiunt a maio·par·capi·ex ore·de appel· concertationi li·vi·alias audiunt̄ infra sex menses a tempore scientie computandos·secūdum hosti·allegat de concessi·p̄ben· quia diuersitatem ut li·nō contesta·quoniam·§·si uero· de his que fiunt a prela·c·ii·secus in electione· ut ibi no·io·an· exquo nō comparuit uocatus infra tempus edicti· saluo quod habetur infra·q ma·ac·pos·c·ul·de his qui p̄mutationē ignorare potuerūt· fre ¶ Alex· dicit q̄ hec opinio sibi placet cum determinatione questionis·s·pxi·et dicit q̄ in electionibus et similibus uocati ut uenire debeant infra terminum competentem' non ueniunt' post non admittuntur sine causa·quia fuerunt contumaces·de elec·cum a nobis· Ratio quia uocati tenentur ire si eligere uolunt·sed in p̄mutatione licet uocet illos quorū interest et consentiant' isti nō tenētur ire quia nō tenentur consentire·ideo si nullus uadat postq̄ sciuerūt permutationem factam et sic beneficiū uacasse' possunt eligere uel cōferre infra tempus eis statutum a lege·nec est necesse q̄ contemptum prosequātur·si uero maior pars iuit et consensiit si facta fuit

permutatio motu ꝓprio' minor exquo uocata fuit nil pōt dicere. Sed si non fuisset uocata' agere pos set de contemptu. ut dicit fre. Si uero fit ad instā tiam' licet maior pars consentiat' minor eligere po terit. per modum quem dixit alexan. s. questione proxima ubi uide. ¶ Collecta infra. e. cum olim in. viii. questione' recitat hosti. omisso fre. et infert ex dictis hosti. ꝙ si in ꝑmutatione uel collatione pretermittere't' esset idem sicut in illo qui tacite uel expresse consentit. de his que fiunt a prela. ex ore. Subdit tamen ꝙ ipse non bene uidet ꝙ contemp tis sit limitatū tempus a iure quicq̄d dicit hosti. ¶ Quid dicendū' i ueritate etiā nō uideo quomō cum bona equitate possit sustineri ꝙ liceat patrōis uel aliis quorum interest impune contemnere uo cationem episcopi sine. causa. maxime si episcopus propter necessitatem uel utilitatem ecclesiarū uelit mutare ꝑsonas. vnde iudicio meo essent hic sex dis tincte examinanda. Primum. vtrum illis quorū interest presentibus et contradicentibus' possit et debeat de iure talis conditio sine causa rationabili facta impedire huiusmodi ꝑsonarum cōmutatio nem ob necessitatem vel utilitatem ecclesiarum ꝑ ipm̄ faciēdam. Scd̄m est quid de alia cōmutatiōe

que uoluntarie fieret. Terciũ quid de contumatia uocatorum non comparentium. Quartum an referat quo ad hoc an motu proprio an ad instantiã alicuius permutatio fiat. Quintum est an referat quo ad hoc inter patronos clericos et laicos. Sextũ quid de questione principali.

¶ Ad primum ueniens dico ꝙ apparet mihi ꝙ ꝑmutatio personarum de loco ad locum seu de ecclesia ad ecclesiam ob necessitatem euidentem ecclesiarum ipsarum per episcopum sit fienda. et ꝙ uoluntaria contradictio illorum qui sua dicunt interesse absq; aliqua causa rationabili facta/eam de iure impedire non potest. Et quia in his que euidentem necessitatem vel utilitatem ecclesie respiciunt cõtradictio facta fuit/causa audiri nõ debet. de his que fiunt a maio. par. ca. c. i. cũ similibus. Sic enim est in alienatione rei ecclesiastice immobilis per p̄dicta. in qua etiam si audiri debeant illi quorum interest/tamen si ob necessitatem uel utilitatem ecclesie euidentem fiat. et causam sue contradictioĩs rationabilem non allegent/tenet alienatio facta ꝑ illos ad quos principaliter ꝑtinet/ tali contradictione non obstante. vt predicto. c. i. et de re eccle. non alie. c. i. et. ii. li. vi. et. c. ti. cle. i. et. c. sine exceptione.

xii·q·ii· p que iura apparet q talis alienatio indistincte tenet· Et ppetuo preiudicat si causa et forma interueniant· et q in his minor pars licet eius intersit non pōt contradicere sine causa· Tamen alienatio possessionis est grauior q̄ psone quo ad ppositum· Et est ratio huius· quia inter ea que sunt de iusticia et ea que sunt de gracia hic se refert ·Nam in his que sunt de iusticia/ minor pars non potest maiori cōtradicere sine causa ut in ·c·i· de his q̄ fiunt a prela·ymmo tenet qd̄ facit maior pars·ff·qd̄ cuiusq; vniuer·l·plane·et·ff·ad municipia·l·quod maior·et·ff·de regu·iu·l·aliud·§·infert·C·de decuri·l·nominationū li·x· Sed in his que sunt de gratia vnius/etiā voluntaria cōtradictio impedit oēs ·ff·comu·pre·l·est receptū·ff·comu·diui·l·sabinus· Sic in proposito permutatio propter ecclesias et ob necessitatem uł utilitatem earum/censetur de iusticia·et nō de gracia·Iustum enim est q episcopus qui ē omniū ecclesiarū preordinator in cūctis· xxv·di·perlectis/ecclesiis ipsis prout necessitas et vtilitas euidentes ecclesiarum ipsarum exigere dinoscūtur·q̄q̄ enim aliq̄liter illis preiudicare videat̄/tñ qa preiudiciū nō est grande/priuate et modice vtilitati eorum/ maior ecclesiarū vtilitas que publica

est preferri debet. Q autē ecclesiarū utilitas pub lica sit textū habes. ff. de iusti. et iu. l. §. publicum ius. Item qa priuilegium iuris in fauorem ecclesi arum et ob causam necessariam datum epis aufer ri non debet sine causa et pro libito infra de regu lis iu. indultum. et ibi concor. sed istud est huius modi ut hic patet in fi. Non enim esse debet in po testate illorū hoc ius deludere et circūuenire. s. de elec. cōmissa. §. porro. cum similibus. q. vi. et pate bit responsio ad multa de obiectis in questione se quenti ¶ Item aut pretendit seu allegat tale inter esse seu causam rationabilem ꝓpter quam debeat permutatio rationabiliter impediri et tunc consti to de illo permutatio impedirctur. Aut non alle gat aliquid tale et tunc apparet ꝙ sua non interest saltem taliter ꝙ propter hoc debeat permutatio im pediri. quia qui interrogatus nullam causam alle gat nullam habere uidetur. ut. ff. de petiti. here. l. qui interrogatus cū. l. sequenti.

¶ Ad secundum quid de alia permutatione que uoluntarie fieret. id est nō ob causam necessariam nec propter necessitatem uel utilitatem euidentem ecclesiarū. Et in isto casu sto cū predictis doc. et dico ꝙ tūc est necessarius cōsensus illorū quorū interest.

et simpliciter eorum contradictio etiam uolunta-
ria habet pmutationē impedire·quia tunc cessant
omnes rationes supradicte· ymmo et tunc forsan
cessat equitas huius decre·in fi·Dicit enim si epūs
inspexerit causam necessariam·de vno loco ad aliū
locum/poterit transferre personas· ut que vni loco
sunt minus vtiles/alibi ualeant utilius exercere·
In eo autem qđ dicit·si episcopus causam inspexe
rit necessariam/notat necessitatem cause permuta-
tionis·et in eo quod dicit/ ut que vni loco minus
sunt utiles/alibi se ualeant utilius exercere/ notat
utilitatem nedum psonarum/sed etiam ecclesiarū·
Et fit ista permissio a iure comuni· de quo in prin
cipio decreta·et in·c·maioribus de prebē·qa prohi-
bitio exorbitans non habet locū nisi ubi causa per
mutationis est necessaria· et utilitas ecclesiarū hoc
exposcit ¶ Si autem aliter hoc episcopus facere ue-
lit/ uoluntarie facit et forsan contra ius·et sic non
mirum si per illos quorum interest/ ei contradici
possit·

¶ Ad tercium· quid de contumacia illorum quo
rum interest/seu uocatorum et non comparentiū/
Breuiter uidet̄ mihi distinguēdū ad ea q̄ ·s·pxi-
me dixi·qa aut permutatio fit pp̄ter necessitatem

uel utilitatem ecclesiarum·et tūc illis uocatis non comparentibus(diuina repleta presentia) pōt epūs pmutationem expedire·quia ipsis inuitis si p̄sentes essent et contradicerent sed contra dicendi causam rationabilem non allegarent q̄ hoc posset fieri· Modo uocati et nō comparentes/ habentur pro presentibus et nihil allegantibus·C·si ut se ab here·absti·aut·oēs·C· de remissi·pig·l·si eo tempore que loquunt̄ in actibus extraiudicialibus·et q̄dle· et no·de maio·et obe·inter quatuor·et·c· humilis· Aut pmutatio non fit ob necessitatem uel utilitatem ecclesiarum sed ob fauorem personarum et alias uoluntarie/et tunc sto cum dictis doc·uidelicet q̄ talis absentia pro contradictione habet̄ et impedit pmutatioē; eo q̄ ip̄is inuitis non pōt pmutatō fieri·ut pat; ex dictis·

¶ Ad quartū· vtrū referat an motu pprio an adinstantiam fiat pmutatio· Et hic dico q̄ inter ista modicum refert·quia licet motus proprius reddat gracias eius magis fauorabiles· tamen motus pprius episcopi iuris comunis dispensationem nō immutat in aliquo casuū·ff·de le·i·l·nemo·et·infra de testa·ca·reqsisti Sed dico q̄ solum est facienda differētia an ppter necessitatē·quā·s·pxime dixi·

¶ Ad quintū· an sit quo ad hoc differentia facien·da inter patronos laicos et clericos· Et uere puto ꝙ non/quia eque uigeret in patronis clericis/sicut laicis· Et quia licet papa quandoqꝫ p̄sentationes clericis/et nūq̄ consueuerit auferre laicis·iuxta lecta et no·de iu·patro· cum dilectus·et de p̄ben·c· ii·li·vi· Tamen episcopus nō plus potest auferre patrono clerico q̄ laico· Et ideo q̄tum ad episcopū utrobiqꝫ est ydemptitas rationis·et per consequens ydemptitas iuris·sed papa facit differentiam quo ad hoc inter eos· Nam in ꝑmutationibus per eum uł de eius mandato in curia expediendis/ non exigitur collatio uel consensus collatorū electorum uel patronorum laicorum · quia q̄q̄ omnibus preiudicare possit et uelit preiudicare/patronis laicis preiudicare non intendit/ut eos a fundationibus ecclesiarum non retrahat·

¶ Ad sextū·dico cum collecta· ꝙ cū non sit tempꝰ prefixū et determinatū a iure/oportet ꝙ prefigat̃ a iudice·ff·de optio·et elec· lega·l· mācipiorum ·C·de inge·ma·l·diffamari·de p̄ben·si tibi li·vi·ar·s· de offi·delega·de causis· Tamē prosecutio cōtemptus ꝑprie non habet locum si permutatio nulla fuerit ipso iure·quia qđ nullum est/ de iure rescindi non

pōt·ff·de iniur·rap·et iiii·fac·testa·l·v·§·i· Et ideo
hic esset discutiēdum quādo permutatio expedita
his nō uocatis/ est ipso iure nulla uel anullanda·
de quo satis scripsi post dictos doct· in q̄stionibus
·s·pxime precedentibus·tamē uideretur satis ueri
similiter posse dici·quia si ppter necessitatē uel uti
litatem ecclesiarū ex causa necessaria alias sine frau
de fuerit per episcopū celebrata permutatio nō uo
catis quorū interest/maxime si nō fuerit per frau·
dem obmissa uocatio/ualet permutatio ipso iure·
sed possunt illi agere de contemptu·Et est ratio·qa
que possunt agi inuitis aliquibus/et eis ignoran
tibus agi possunt·ff·de regu·iur·l·qui pōt inuitis·
et ibi cōcor·Et habes simile in electione·nā minor
pars non potest impedire maiorem ne eligat/facta
electione a maiori parte contempta minori/ualet·
licet minor possit agere de cōtemptu·s·de elec·ca·
quod sicut·modo ut dixi·s·in illis p̄sentibus et cō·
tradicentibus sine causa/teneret p̄mutatio ergo zc·
In alio aūt casu/uidelicʒ ubi non ppter necessitatē
uel utilitatem ecclesiarū/sed ppter fauorem psona·
rū·uel alias uoluntarie fieret permutatio/optinent
dicta doctorū p̄dictorū/uidelicʒ q̄ nulla sit pmuta
tio ipso iure·nec tūc sit opus agere de cōtemptu·

Quarto queritur·quia dictum ē sepius ꝙ au-
ctoritas episcopi requirit̄/licꝫ ad inferiorem
pertineant collatio/presentatio/electio/seu renūtia-
tio·Pone ergo ꝙ renūtiatio/admissio/presentatio/
uel electio/collatio uel institutio/pertineāt ad ali
os·Nunquid in permutatione ista per illos inferi
ores sint fienda auctorisante episcopo? Vel nunqd
epūs omnia faciet puta renūtiationem/receptionē
et beneficiorum renūtiatorum collationem de con
sensu illorum ad quos predicta alias pertinerent?
Et uidetūr ꝙ immo auctorisante epō/ illi ad quos
talia pertinerent ea debeant expedire·quia quan-
do alienatio fienda est ꝑ prelatum aliquē/ille ali
nationem facit consentiente et auctorisante episco-
po·xii·q·ii·placuit·et·c·abbatibus·xvii·q·iiii·in uē
ditionibus·Item quia ex contrario sequeret̄ absur-
dum·quia si in manibus episcopi fieret renūtiatio
et per eum collatio/epūs posset in proxima uacati
one asserere se esse in possessione conferendi·qd ne
fas est cōsentire· Sed io·an·et pau·in·de·i·e·ti·di-
cunt/totum expediet consentiētibus illis quorum
interest·Et uidetur hoc comprobare per·c·quesitum
in fi·e·ti·Et ex hoc sequeret̄ hoc nouū et mirabile·
ꝙ consueta fieri seu reformari per uiam electionū

et cōfirmationum/uel per viam presentationum et institutionū/nunc reformabuntur per uiam col lationis per episcopum uidelicet qui alias non ha bet instituere uel cōfirmare. Sed certe hic nullum inconueniens exquo consentit is cuius interest. Et est simile quod no. hosti. in summa de iure patro. in fi. ubi dicit ꝙ presentatus per patronum potest recipere vacantem ecclesiam/licꝫ episcopo nō perti neat collatio/ sed institutio. Et no. idem io. án. post eum de iure patro. per uestras. non ob. ꝙ preiudi cium fieret instituenti. Nam illud habet locum ubi episcopus simpliciter conferret. ut in. ca. finali de cau. pos. cum similibus. quod non est in casu no stro. frederi. ¶ Alexander dicit ꝙ hec solutio est uera/ ideo non est necesse instare. Pro qua bene fa. quod no. innocē. et iohan. an. post eum de renū. ca. fi. super glo. et in fine ubi queritur nūquid presby ter presentatus ab abbate quo ad temporalia possit renuntiare in manibus episcopi quo ad spiritua lia? Et tenet ꝙ non. dicit tamen ibi hostien. ꝙ per renuntiationem factam in manibus abbatis/ epi scopus posset illum priuare. Tamē quod dicit fre. est mirabile ꝙ beneficium consuetum reformari

per electionem/reformari habeat per collationem. Nã hoc nõ est mirabile nec nouũ. sicut ipe ad quẽ ius eligendi deuoluitur/posset prouideri conferẽdo. et sic reformat per collationem beneficium con suetum reformari per electionem. Et no. iohan. de elec. ne pro defectu. et. e. ti. ca. si postquã. li. vi. et no. in clemen. si de beneficio de preben. in glo. coniũge ad illud quod dicit in fine. Quod non preiudicat his ad quos spectat. Bene facit clemẽ. quamuis in fi. et quod no. ibi in glo. et vii q. i. pontifices scdm alexan. Quid dicendum? Certe ab ista opinione deuiare nõ possum/ maxime quia cõmuniter omnes tenent eam. et quia hec decre. totum cõmittit soli episcopo. Et ex hac determinatione concludo ꝙ cum solus consensus ptineat ad illos qui alias cõferre/presentare/eligere/constituere/uel cõfirmare habebunt/ualet permutatio p episcopum expedita etiam ipsis presentibus et cõtradicentibus/dicentibus uel consentientibus. vocatis aut non uocatis. scientibus uel ignorantibus. dummodo facta fuerit secundum formam que habetur in fine huius decreta. in uerbo. si autem. uidelicet ob causam necessariam et propter utilitatem ipsarum ecclesiarũ.

Eodem modo quo declaratur in fine·q· proxime preceden·Nam istud regulare est/ꝙ quando expeditio actus pertinet ad aliquem principaliter/licet ad alium pertineat consentire·et ille ad quē pertinet specialiter actum expedire sine consensu illi9 tenet quod facit·licet cōtemptus agere ualeat de cō temptu·ut scripsi·s·e·parte·ii·q·§·ego autem·ver· inducebam tamē in contrarium ubi reperies alle· iura que hoc probant·Et facit quia consensus ī talibus potest interuenire expost facto·ut scripsit innocen·de consue·c·cum consuetudinis· et in preceden·c·dudum·de re·eccle·non alienan·li·vi·in glo· fina· Et in propria materia ꝙ consensus istorum post permutationem ex interuallo interuenire possit/scripsit pau·in clemē·i· infra·e·et approbāt lap· et alexan·Modo alia est in legibus regula ꝙ illud quod est ipso iure nullum/non potest confirmari postea per consensum·ut in·c·auditis de elec·ubi ē similis casus·qa ibi dicitur ꝙ si electio sit ipso iure nulla·quia sit facta a paucioribus/consensus ex post facto interueniens eam confirmare nō potest ut no·per innocen·de offi·delega·c·prudentiam in glo·sed quid si iudex·Et maxime de permutatiōe hoc fateri oportet·quia sunt necessarie collationes

hincinde que non possunt esse in suspenso·ut no·p
io·et alios modernos in·c·ii·de elec·li·vi·quia aliter
excōmunicatio esset in suspenso/si ad dignitatem
pertineret et ille excōmunicaret·quod esse non pōt
ut patet ex lec·et no·per inno·de appel·preterea· Et
ideo tenet nouel·de preben·statutum·li·vi·q collа
tio ordinarii facta infra mēsem acceptāti qui infra
mensem nō acceptat/est nulla·nec reconualescit/sed
noua collatione opus ē·quia esse nō potuit in sus-
penso· Vnde si qui casus sint in quibus nullitas
pendeat uel recōualescere ualeat per cōsensum/ illi
sunt speciales et specialiter expressi in iure·ut in·l·
filio preterito·ff·de iniust·rap· nam nō est in posse
glosantium uel scribentium/ tales inducere fictio-
nes uel pendentias que a solius legis uel pricipis
potestate dependent·et ideo non respondeo ad glo·
et no·quas lap·et alexan·inducunt in contrarium
·s·e·parte·q·ii·licet pateat responsio vno uerbo· qa
loquūtur ir collationibus que suspensionem nō re
cipiunt scdm omnes· Sed et alias respōderi potest
quod omitto· ¶ Preterea aut dices cōsensum esse
de substantia aut forma actus· et consensus postea
superueniens nō confirmat·ut·d·capitulo·auditis
Aut non est de substantia uel forma/et tunc non

est questio·quia actus ualet·quia habet omnia sua substantialia·ff·de confir·tu·l·i·et ideo nō debet vitiari ab extrinseco·ff·de contra·emp·l·in venditionibus·Non obstat lex per fundum·et·l·receptum quia ibi ualebat quo ad obligationem illius qui imponebat seruitutem·Nec obstat·l·i·§·falsas·ff·rem ra·ha·quia ibi ualebat actus quo ad obligationem falsi ꝓcuratoris·ut no·per inno·c·dilecto·de appel· et in hoc sequor fre·qui fuit ita magne auctoritatis sicut lap·et alexan·

Qvinto querit̄ utrum in cōsensu p collegiū uel patronos in permutatione adhibendo: maior pars sufficit? Dicit collec·s·e·iiustum ꝙ sufficit maior pars collegii ubi fit ꝑpter necessitatem uel utilitatem ecclesie·alias secus·inducit no·de cōsti·cum omēs·et no·nouel·in·c·licet·et pau·i cle·i·infra·e·ad questiones·in glo·fi·Consensum tamē collegii dicit necessariū·inducit notata sua de ma·et obedi·ca·dilecti·et le·et no·in cle·i·de supplē·negl·prela·Et requirit̄ potestas dispensandi: si vnus est monachus et alius est canonicus regularis·De patronis uero dicit ꝙ si spectat ad eos ut ad vniuersos: idem quod supra· sed si spectat ad eos ut ad singulos: non est locus regule que dicit ꝙ melior

sit conditio possidentis·ff·cōmuni diui·l·sabinus·
Nam hoc casu sufficit nedum maior pars respcū
aliarum partiū/etiam minoris·de iure patro·c·iii·
et hoc credit frede·in fauorem ecclesie·ut patet per
casus exceptos in·d·regula in re cōmuni·et hoc si fi
at propter utilitatem· et alias secus scđm eum· de
quo satis scripsi post lap·et alexan·s·e·parte·q·ii·in
dictis alexan·ver· vnde ad huius declarationem·
Sed distinctionem inter motum proprium et in-
stantiam/conuerte in aliam distinctionem/uidelʒ
an propter necessitatē/uel utilitatem/aut ob fauo-
rem personarum/uel alias uoluntarie fiat permu
tatio· In qua distinctione consentit frede·ut ptʒ ex
dictis· Et licet collec·formet·q· in patronis laicis·
idem tamē dicas in patronis clericis·quia quo ad
hoc non est rationis diuersitas inter illos·ar·ff· de
verborum obli·l·a titio·
¶ Sed nunquid cū permutat prelatus ecclesie col
legiate sufficit consiliū collegii·uel nūquid necessa
rius est consensus illius? Collec·s·e· iniustum in
xiiii·q·dicit se credere ꝙ sufficit consiliū quo ad re-
signationē fiendam supiori· in cuius arbitrio ē cā
recipere aliis uocatis·ut apparet in his que le·et no
tāt de renū·c·si·Credit tamē ꝙ renūtiatio fieri nō

possit nisi de consensu eorū ad quos spectat electio quia eorum interest nullum sine eorum consensu prefici· de elec·c·i·et xvi·q·vii·decernimus cū similibus· saltem quantū ad cōsensum eorum quibus causa permutationis prelatus est preficiendus· ut in·d·c·dilecti scdm eum· Ego autem puto consensum requirendum·quia dum de interesse aut de p̄iudicio alicuius agitur/nō requiritur eius consiliū sed consensus· C·de auc·prestan·l·fi·in fi· infra de regu·iur·quod omnes et ibi concordantie·licꝫ p cōsilium de faciendo uel nō faciendo satis appareat consensus ipsius uel dissensus·dico tamē p distinctionem·s· proxime factam videlicet ꝙ si propter necessitatem uel utilitatem ꝛc·non sit necesse interuenire consensum·maxime si nō habet causam cōtradicendi·sed alias secus·ut patet ex supradictis·

¶ Sed vtrum uocabunt absentes canonici ad cōsentiendum? Credit collec·ꝙ nō quo ad resignationem/sed bene quo ad pmutationem cū agatur de substituēda et preficienda noua psona·alle·de preben·cū in illis li·vi·de elec·quia ppter·Et hoc teneo menti quo ad primū de renūtiatiōe·quia satis puto ꝙ prelatus ecclesie collegiate possit renūtiare in manibus supioris sine ꝯsensu sui collegii· qa hoc

officiũ pertinet ad superiorem·et nullo iure cauet꜀ ꝙ consensus subditorum quo ad hoc sit necessari·us/licet aliqui notent contrariũ·s·de renunti·ca·ad monet·et·c·quod in dubiis·super quo remittit col lec·ad collecta sua ad nota·in no·s·de renun·c·post translationem·et ad nota·archi·et nouel·in·c·i·e·ti·li·vi·et pau· in clemẽ·i·infra·e·qui notare uidet꜀ ꝙ omnes consentire debent· Saluo qđ pau·dicit ꝙ ex post facto sufficit consentire· et ꝙ ita fuit disputatũ et terminatũ bononie· et hoc uerum si fiat cõtem·platione persone·secus si fiat ꝓpter necessitatẽ uel utilitatem ecclesie recitans etiã de permutatione be neficii tenuis cũ pingui·recitat nouella·et cardi·in ·c·licet·dicens illa esse uera nisi beneficia essent no tabiliter inequalia·et fieret inter senem et iuuenẽ· uel inter ꝓpinquos·Item dicit collec·in·c·quesitũ in·q·viii·ꝙ presentans/instituens/eligens/uel con ferens sunt uocandi·de quo per archi·lviii·di·ca·i· licet uideatur facere contra·c·licet·et clemen·i·infra ·e·ubi non est expressum· Sed immo hoc innuit· quia loquũtur de illis qui iuris concessione utunt꜀ et hoc etiam innuit innocẽ·infra·c·proximo·Et hᵒ etiam cõmuniter tenetur scđm collecta· Sed an ꝑ·sumitur patronum qui nõ interfuit fuisse uocatũ?

Videtur ꝙ nõ quia ista est solennitas extrinseca q̄ non presumit· ut legitur et no· de his que fiunt a prela·ea noscitur· Nisi dicatur ꝙ consensus patroni nõ est ita intrinsecus sicut consensus collegii in compatione solennitatũ· iuxta no·et lec· C·de ꝯtra· et cõmit·stip· l·i·et no·in·d·c·ut circa· Sed pꝫ solutio ex precedentibus·quia si ob utilitatẽ nel necessitatem ꝛc·non est nulla· sed anullanda ad prosecutionem contempti/ut apparet ex dictis· Si uero nõ appareat et patronus hoc prosequit/ non presumit uocatus·sed si non prosequit/presumitur pro facto episcopi/ uidelicꝫ propter necessitatem uel utilitatẽ uel patrono cõsentiente uel uocato· ¶ Sed quid si permutatio fit in curia? Certe licet de iuris rigore uocandi essent patroni saltem laici/uel eorũ consensus requirendus·p no·de preben·c·ii·li·vi·dicit tamẽ collectarius se credere ꝙ papa id nõ admitteret·et tñ re uera a tempore quo fui referendarius ĩ curia/uidi seruari ꝙ nõ expeditur permutatio nisi exhibeatur consensus patroni laici·

¶ Quinta pars per quem modum debet permutatio expediri·

Upra diximus de personis per quas et inter quas et cum qbus debent pmutationes expediri. et de bñficiis pmutandis. Verũ quia sepe defectus in modo uiciat actum qui geritur. ut. ff. de transac. l. cum hi. §. modus et. §. si pretor. Ideo nũc restat uidere p quẽ modum debet permutatio expediri. Et qa modus requirit debitam proportionẽ temporis. uidelicet ꝙ res agatur tempore quo agi debet. Ideo de hoc primo queramus.

Primo igiẽ queritur infra quod tempus superior in cuius manibus sunt beneficia causa permutationis resignata. illa conferre teneatur. Frede. cuius est hec questio numero. xxix. dicit ꝙ pau. in clemen. vnica. e. ti. dicit. ꝙ non est tempus prefixum a iure. sed compellatur per superiorẽ conferre si est negligens. ad hoc de iure patronato. nullus. fa. no. per pau. in cle. ii. de religi. do. ubi dicit ꝙ non est tempus statutũ infra quod hospitalia conferãtur uel comittanẽ. Idem no. de executore dato a papa in cle. si. de prebẽ. sed secus de dato ab alio. de electi. si compromissarius li. vi. Idem in electoribus imperatoris. ut no. in. c. ii. de re iudi. li. vi.

Idem· de receptionibus canonicorũ ubi est certus numerus·ut no·nouel·post hosti· de elec·ecclesia· de conces·preben·ex parte· Sed in·c·ex parte nõ dicitur uacare canonicatus uel prebẽda·quia ibi nõ est numerus·de preben·dilecto·Nec obstat de conces·preben·c·ii·quia ibi uacant beneficia simpliciter: sed in permutatione scdm quid uel ex causa· Item ibi collator habet libertatem in conferendo: hic necessitatem in dando certũ/scz permutantibus Sed ista posset impugnari ex his que no·io·an·de elec·publicato in fi·post inno·compos·pe·et abba· ubi dicit q si publicato scrutinio: canonici non eligant illum quẽ nominauerunt: deuoluit potestas eligendi ad superiorem qui debet illum nominatum in scrutinio eligere·et ibi compos·quem io·exprimit de spacio triũ mẽsium· Sed ibi expressum est tempus de iure infra quod canonici tenent eligere·et in hoc casu nõ est expressum·Compellatur ergo p superiorem·et si monitus nõ expediat ĩfra terminũ assignatum sibi: hoc faciet superior·ad hº de offi·ordi·irrefragabilis·§·excessus·et·c·quanto·fa·quod no·de suppl·negli·prela·c·i·li·vi·et quod no·io·an·de elec·cum ecclesia vulterana·post hosti· et compos·Fred· Lap·ibi dicit pbabiliter posse

dici q si superior qui per emendationem recepit ex causa permutationis fiende/tertio requisitus a renūtiantibus nō contulit·uel in resignatione dicit se nolle facere/ est in optione renuntiantiū an uelint alium superiorem adire ut eis beneficia assignata conferat·an a permutatione retrocedere et ad sua beneficia reuerti·quod libere tūc eis licet·fa·ad hoc·c· si beneficia de p̄bē· li·vi·fa·de·vni·de offi· ordi·Et ca·irrefragabili·e·ti·Et quod ubiq; no·per io·de loca·potuit·de appel·ab eo·li·vi·et cle·q̄uis·e·ti·Idē forte erit lapsis sex mensibus a tempore renūtiationis ipsius·Lap· ¶ Alexā·uero dicit q opinio lap· equa uidetur· sed sibi nō placet q isti possint redire ad sua beneficia/ex eo quia uacant ergo est necessaria noua collatio·et hec fuit ratio clemē·vnice·e·ti·uidelic; q exquo uacabant/uidebatur q possent alteri conferri de iuris rigore·sed illa statuit q permutantibus/nō aliis uoluit collationem fieri/nō aūt q ipsi redirent propria auctoritate·Vnde pone q episcopus bononiensis beneficia resignata causa permutationis confert aliis q̄ resignantibus/licet collatio nō teneat/non tamē possunt illi qui pmutare uolebāt ad illa redire absq; auctāte epī·quia illud non cōpetit a dispositōe illius tex·uel alterius

iuris alias·quare nõ dicit illa clemensi ·talia bene ficia conferanẽ aliis q̃ permutantibus/permutan tes remaneant in suis beneficiis·de deci·ad audiẽ tiam cum suis cõcor·Dicit ergo alexan ꝙ si nõ pos sent redire/sic aliis fieret collatio· Sꝫ dices tu·quo modo si epũs nõ uelit eis conferre/eis ꝑuidebiẽ? Respondeo per superiorem assignato termino epi scopo infra quem conferat·quo lapso/ faciat superi or·Ad hoc induco vnam glo·omissam per eos·que hoc solenniter probat de rescirp·duobus·li·vi·que incipit nõ tenetur· Nam nullum tempus est sta tutum in casu huius·c·infra quod illi ad quos spe ctabat electio teneanẽ eligere alterum de pmutan tibus·et tamẽ de necessitate eligere tenenẽ· quod si noluerint/dicit ibi glosa ꝙ superior eis assignato termino et eo lapso faciat· Sic recte hic episcopus tenetur conferre permutantibus· Vnde si facere noluerit/hoc superior facere potuerit· Non obstãt contraria lap·que locum habere possunt quãdo per mutatio potest sortiri effectum·sed hic potest ꝑ mo dum quem ego dixi· Sed dices quantũ tempus assignabit superior isti episcopo?Dico ꝙ licꝫ posset dici de decem diebus per·c·si pluribus de preben· li·vi·et de·xx·per·c·si·de consue·e·li·uel de mense·

per clemen·cum ei quem·de conces·prebē· Tamen puto relinquēdum superioris arbitrio·Ad hoc op time fa·quod no·io·de rescrip· gratie in fi·li·vi·in nouella· ¶ Quid dicēdum? Certe dubito de ista deuolutione ꝙ nō sit in potestate superioris limi-tare tempus suo arbitrio per cuius lapsum collatō ad eum denoluat· Nam deuolutio nō ponitur in casibus expressis·ut legit et nota·in·c·quanquam de elec·li·vi·et no·de renū·c·nisi cum pridem·et de conces·preben·quia diuersitatem· Modo iste casus non est isto modo in iure expressus· Preterea licet collatio ab inferiore deuoluat ad superiorem: hoc est uerum in beneficiis ad simplicem et liberam inferioris dispositionem expectantibus·et post sex menses a tempore note uacationis computādo in ·c·nulla·de conces·preben·et· ca·quia diuersitatem alle· Aut in proposito loquimur in permutatione in q u asimplices et libere collationes ad episco-pum nō pertinent·et nō loquimur de tempore iu-ris sex mensium: sed de tempore arbitrario per iu dicem prefigēdo· Vnde licet fatear ꝙ supior adiri potest ut compellat: et ꝙ superior in modum com-pulsionis potest episcopum negligētem uel mali gnantem monere ut infra certum terminum per

ſuperiorem prefigendum/ epiſcopus collationes faciat·et epiſcopum punire ſi non faciat·tamen ꝙ propter negligenciam contemptum ·aut maliciā epiſcopi/collatio ad ſuperiorem deuoluatur/tex· non reperio allegatum/ſed ſolum glo·que legis condende auctoritatem non habet ·unde ad papā uel legatum de latere eſſet recurrendum·Et certe puto ꝙ cum nihil ſit imputandum permutantibus ubi epiſcopus conferre recuſat nec teneantur ſe imbrigare uel litibus inuoluere cum epiſcopo ſuo nec per ſe adimplere poſſint ·quod ſatis uidetur· permutationem adimpleri non poſſe et ſine culpa compermutantiū·et ꝙ per conſequens poſſunt ad ſua beneficia recurrere iuxta opinionem frederici·

¶ Tota enim iſta materia in equitate fundatur· et equum nō eſt ꝙ pro bono malum recipiam·Nec etiam ꝙ ſtatutum eorū pacificū in litem cōmutet· preſertim contra dominū et ſuperiorem ſuum cōtra quem eſt nimis difficile ſubdito obtinere· hoc aūt certum eſt ꝙ ſi poſt renūtiationem noua cauſa iuſta et rationabilis ſuperueniret propter quā permutatio deberet impediri/ tūc epiſcopus nō deberet compelli ad eam adimplendam·de excep·c·paſtoralis·de elec·c·ſtatuimus·in fi·li·vi·et·c·ut circa

·e·ti·et·li·immo posset et deberet episcopus pmutantibus mandare q redirent ad beneficia sua/ dũmodo non essent in culpa·alias posset illa conferrę aliis·iuxta no·per nouel·infra·e·c·licꝫ· Collec· tangit hoc in·c·exhibita·infra·e·ti·et solum recitat dicta frede ·nihil addens·

SEcundo querit· Pone q presentibus permutare uolentibus et petentibus eorũ renuntiationes admitti/ et collationes hincinde fieri/ epũs respondet·placet nobis et nos pmittimus/ nũquid sufficit? Fre· cuius est hec·q·dicit q uidetur q sicut in hoc breui compendio uideant isti renũtiasse/ et episcopus renũtiationes admisisse· et beneficia hincinde cõtulisse·simile·ff·de vul· et pupil·sub·l· iam hoc iur·Ad idem quod no·inno·de preben·in ·c·inter cetera· ubi dicit q permutantes habent ius in beneficiis suis/ statim postquã superior auctoritatem suam interponit·fa·quod no·io·post hostiẽ· de maio·et obe·ex ore·ubi dicit q si epũs de uolũtate beneficiati confert beneficiũ/ id est eo presente et tacente/ ualet collatio·quia ille uidet renuntiare et episcopus acceptare· Solutio de subtilitate iuris potest hoc sustineri·sed tutius est et ita ibi consulit hostien· q fiat expresse renũtiatio et collatio·

et sic seruat consuetudo·et probatur in clemen·vni·ca·e·ti·scdm fre· ¶ Alexan·dicit q scda opinio ē uera saluo q nō est uerum q subtilitas iuris facit p prima parte/immo facit p ista secunda·quod demonstrat sic. Nam certum est q in pmutatione debet vacatio interuenire/etiam ut ipse frede·dicit·et no·de rescrip·si propter·in glo·morte·et super ea li·vi·sed si fieret per modum de quo·s·nō interueniret uacatio ergo ꝛc·Probatur minor·quia antequā dicat episcopus confero uel placet·non uacant beneficia·quia licet isti peterent admitti renūtiationes nondum supponit admissa p episcopum· et sic nō uacabant·ad hoc de renū·quidam·ubi ille q petit licentiā cedendi cogitur ad cedēdum· ergo petitio nō est cessio·sic ille qui constituit procuratorem ad cedendum/nōdum censetur cedere nisi postquam procurator cesserit·de renū·c·i·in de·cum ibi no·Sic qui constituit procuratorem ad eligendum certam personam/non dicitur eligere tunc·de elec·ut quis iusto·li·vi·et sic ante actum perfectum non potuerunt beneficia uacare· post aūt perfectum uacant· quia iam facta est permutatio /ergo apparet q vacatio nō interuenit·Nec obstat dictum inno·quia fateor q postq̄ auctorisaret/pmutantes habent ius

si fuit seruatum quod debuit seruari·et hoc quia sic
nunc consentiētibus illis quorum interest auctori
sauit/illi cassarent permutationem·et sic ꝑmutan-
tes non habent ius hoc casu ex sola auctorisatione
episcopi· Dictum etiam inno·loquit̃ in collatione
nō odiosa et nō in collatione alteri facta contra iu
ra/cuiusmodi est ista·ut·c·quesitū·infra·e·ti·et no·
archi·de consue·c·fi·li·vi·et sic in ea nil debet omit
ti quod inueniat̃ expressum·sed littera in·c·licȝ di
cit renūtient et resignent·et clemen·vnica·e·ti·dicit
resignata·que notant resignationem precedere col-
lationem·quod nō est in forma de qua supra dicit̃
scd̃m alexan· ¶ Collec·infra·e·cum olim in·ii·q·
arguit ꝙ sic per·l·iam hoc iure·ff·de vulga·Et no·
inno· de preben·inter cetera·Et no·hostī·et nouella
de his que fiunt a prela·ca·ex ore·Et de conces·pre·
ben·c·fi·ii·Rn̄so· Tamen sequendo hostiē·sto cum
fre·distinguendo inter rigorem et securitatem·
¶ Quid dicendum? Certe magis sto cum alexā·
et credo ꝙ de ueritate iuris per taliuui uerborum
breue compendiū fit permutatio quo ad renūtiati
ationes et collatiōes·et pro hoc allego·c·beneficiū·
de regula·li·vi·ubi dicit̃ ꝙ licet beneficium ingre
dientis religionem/nec ꝑ ingressum nec toto anno

quo fuerit ingressus uacet/ tñ de consensu ingressi conferri potest· et sic tacito consensu utriusq; absq; alia renũtiatione et renuntiationis admissione/re· nũtiatio et renũtiationis admissio cẽsent̃ interue· nisse·sicut acceptatio in expectante petente colatio· nem beneficii·ut cle·vnica·de conces·preben·in fi· et collatio quam censetur facere executor in possessi onem inducendo seu inuestiendo· ut no·per inno· de his que fi·a ma·par·ca·c·ex ore·in·i·glo·p cõtra rio optime faciunt q̃ ibi scripsi in·i·ii·iii·et·iiii·q· per que ista questio p ista parte uidetur decisa·si· cut enim agnoscens hereditatem ex vno iure/alteri tacite renũtiat·ff·de acqui·here·l·illud· Et est ratio huius· quia in talibus in quibus nulla verborum sollennitas nullaq; forma est necessaria/ sed suffi· cit tacitus consensus uel expressus/ non est vis per quẽ modum de illo consensu appareat·seu an uer· bis uel factis de hoc constet·ff·de legi·l·de quibus ·§·i·maxime quãdo se habent ut antecedens et cõ· sequens et in se habent connexitatẽ et consequẽtiã necessariam·Nam tũc disponens consequens cen· setur disponere omnia antecedentia ad illud conse quẽs necessaria·C·de neces·seruis here·insti·l·ult· et·ff·de iur·o·iudi·l·ii· et·l· illud alle·et·s· de offi·

dele·c·i·et·c·preterea·et·c·prudentiam·§· sexta·ff·de ser·rus·prela·l·iii·§·qui iter cum similibus·Modo renuntiatio et renũtiationis admissio nullam uer borum solennitatem/nullamq; formã preter consensum tacitum uel expressum de iure requirunt· ut patet ex dictis· Et est certũ quo ad actum ꝑmutationis·predicta se habent sicut antecedens et con sequens/etiam esse cõnexitatem et consequẽtiam necessariam inter se habent·ideo dicendo de consensu illorũ permitto vos/uel placet nobis·cẽsentur ipsi facere oĩa antecedentia necessaria uidelicet renũciatiões·renũtiatiationũ admissiones· et collone Et parcat mihi alex·quia si fuisset legista/ non dubitasset· Nam talia antecedentia consequentia et connexa bene possunt breui manu sub vno inuolui·ff·si·cer·pe·l·certi cõditio·§·si nummos·uer· nec dubitari·et·l·singularia·ver· quod igitur·e·ti· consensus enĩ hominũ in his qui ex eius ꝓcedunt arbitrio multa potest operari in momento·ut patꝫ ex iuribus alle·per que fundamentũ alexandri est sublatum· nam hic·et rentianuntiones et uacationes /et collationes interuenisse cẽsentur ·ut patet ex dictis·fateor tamen cum hostiensi ·et frederico ꝙ ad tollendum difficultates que ex cõtrarietate

opinionum occurrere possunt·consultius ē ante factum ꝙ omnia expresse fiant·

Tertio querit̄ nūquid permutatio potest fieri cum temporis interuallo? Cardi· et io·an· infra·e·licet li·vi·suadent ꝙ omnia fiant in instāti et si sint beneficia in diuersis diocesibus/ꝙ ambo episcopi simul conueniant et simul expediant/uel sibi inuicem aut eidem persone ambo cōmittant·et sic habeant̄ pro vno ar·infra de senten ·exco·cū illorum ad finem·et·ff·de condi·et demon·l·cum fundum in fi·Si tamen ex interuallo·fieret/ualeret·et ita seruatur scd̄m collec· et ista est ueritas· Super hoc tñ vide que scripsi·s·e·tractatu parte·i·q·ii·per que sunt expedita que scripsit collec·infra·e·exhibita·q·xviii·et·xix·que expediui in predicta·q·v·

Possem etiam querere de beneficiis reseruatis et de beneficiis tacitis in superioribus dixi·Et de culpa et recursu·de quibus infra dicam·

Sexta pars de causa ex qua seu per quam fit permutatio·

Supra proxime premisimus de modo per quem permutatio expediri debet · Verum quia uolentes sua beneficia pmutare sine causa audiri non debent ·quia sine causa neminē audit pretor·ff·de transac·l·cū hi ·§·vult ergo ver·in causa·Nec mirū quia a iuris communis prohibitione non debet recedi sine causa·ff·de ꝯsti·prin·l·ii·Ideo nūc subicit de causa ex qua siue ꝑpter quam permutatio debet expediri ·

PRimo ergo queritur que est cā ex qua seu propter quam debet moueri episcopus ad permutationem faciendam? Et certe dico ꝙ causa non debet esse voluntaria ut hic patet ad fi· i versi autem ·et faci·iura·s·proxi·alle· Et dicitur causa necessaria illa que necessitatem uel euidentem utilitatē ecclesie respicit·ut in·c·dudum· de·re·ec·non alienā·li·vi·et probatur in fine huius decreta·

SEcundo queritur· Vtrum propter solum fauorem personarum beneficiatarū beneficia sua permutare uolentium non habita aliqua considerationе ad necessitatē uel utilitatem ecclesiarū

a quibus hincinde persone ille transferri cupiunt de iure possit et debeat moueri episcopus ad pmutationem faciendam? Et uidetur ꝙ non p hanc decre·ad fi·ver·si autem·ubi dicitur si episcopus causam inspexerit necessariam licite poterit de vno loco ad alium trãsferre personas·per quem tex·apparet ꝙ oportet causam esse necessariam·et ideo uidetur ꝙ uoluntaria nõ sufficiat·Causa autem necessitatem uel utilitatem ecclesie respiciens dicit̃ necessaria/sicut in alienatione dicimus·ut pre·c· dudũ· de re·eccle·non alienan·li·vi·Illa vero que solum fauorem personarũ respicit/dicit̃ voluntaria· quia ad primam tenet̃ prelatus cum teneatur procurare vtilitatem ecclesie·sed ad scd̃am non tenetur prelatus/cum nõ teneatur fauorisare psonas nisi uelit·

¶ Item fa·pro hoc finis huius decre·ubi dum dicit·ut qui vni loco minus sunt utiles/alibi se ualeant utilius exercere· Per hunc enim tex·datur intelligi ꝙ utilitas loci attenditur et non persone· Cum igitur iste tex·ponat ius nouũ exorbitans et speciale/ et adiiciat certam formam· quicquid fit contra formã/est ipso iure nullum·de of·dele·venerabili· de rescrip·cũ dilecta·de resti·spoli·pisanis· de offi· ordina· quãuis·li·vi· Certa enim videtur fienda

interpretatio· infra de regulis iur·que a iure li· vi·
Item fa·qa ratione iuris specialis cessat illud ius·
C·de epis·et cleri·generaliter· C·de restitu·mili·l·
ulti·ff·de iure patro·l·adigere·§· quãuis·et no·per
nouel·de renuntia·c·post translationem· ¶ Hosti·
preuidit ante dubitatiouem · et ideo hic in p̄dicto
ver· si autem super uerbo necessariam posuit vnã
glosellam quam scripsi post nouel· in expositione
littere sup dicto uerbo·in qua dicit ad dictum ver·
bum necessariam subaudiẽdo maxime· Nam ibi
dicit idem se putare si expediret personis· scd̃m ea
que no·per eum·s·de preben·c·super inordinata·
¶ Collec·vero primo arguit q non·quia permu
tatio ut dictum est requirit dispensationem q̃ fit
propter ecclesie utilitatem uel necessitatem·inducit
collectã sua de iudi·ac si clerici· Ipse tamen credit
se credere contrariũ ad hoc ut locum mutet et mẽ
tem· lxxxviii· dist in·si enim·ualet enim interdum
pro utilitate anime mutatio loci·lxxxii·dis·valet·
cum similibus· et quo ad minora beneficia pbat̃
infra·e·cũ vniuersorũ·de maioribus tñ dicit·q nõ
est fienda nisi propter necessitatem uel utilitatem
ecclesie· ¶ Nouel·uero videtur insequi opinionẽ
hostien·in eo q ipsum recitat et non reprehendit·

¶ Fre. Lap. et Alexan. non tangunt. sed nõ mire
ris/quia ipsi consueuerũt sequi nouellam dum nõ
reprehendunt eam. ¶ Quid dicendum? Certe pu
to distinguendum. quia aut querit quid debet fa-
cere. aut si fecerit ualeat factum eius ¶ In primo
casu dico primo ꝙ debet inspicere necessitatem uel
vtilitatẽ ecclesie. et si reperiat ꝙ necessitas uel vtili
tas ecclesie hoc requirat/tunc debet absqꝫ dubio ꝑ-
mutationem expedire. ut hic. Si uero reperiat ꝙ ne
cessitas uel utilitas ecclesie hoc exposcat illam non
fieri/tũc propter nullam causam mundi debet in-
clinari ad illam faciendam. quia ipse non debet ꝑ
curare damnũ ecclesie/sed potius vtilitatem ipsius
et si aliter faceret/esset infidelis. C. manda. l. a pro
curatore. Si vero reperiat ꝙ utilitas ecclesie neutrũ
requirat/ quia uterqꝫ eorum vtriqꝫ ecclesie est eque
utilis. tũc debet considerare cõditiones permutare
uolentium utrum expediat eis pemutatio. et pro-
pter quam causam expediat. et tunc si nullam cau
sam probabilem reperit propter quam persone id
debeant desiderare/ tunc debet eas repellere et per-
mutationem denegare. tum/quia sine causa nemi
nem audit pretor. et sine causa a ꝓhibitione iuris
recedi nõ debet. ut dixi in principio huius partis

Tum quia cõmuniter personarum mutationes ec-
clesiis sunt damnose/ꝑut continue experientie do
cent. Si uero aliquã rationabilem causam reperie
rit/ tunc si illa cedat in damnum ipsarum ecclesia
rum/nequaquam faciat. ut dixi supra. Si uero in
utilitatem ipsarum ecclesiarum / aut alterius ea-
rundemet non in damnũ alicuius ipsarũ cedat. ut
quia iste sanius et melius hic. et iste meliores ami
cos et patrimoniũ habet ibi q̃ hic. de quibus illaꝫ
et non istam iuuare potest /et ille econtra. aut saltẽ
vnus eorũ. ut sic in utriusqꝫ uel saltem alterius ec
clesie utilitatem cedat. et tunc certe permutationẽ
expedire debet. quia tunc propter utilitatem eccle-
sie facit. Et sic intelligit̃ qđ hic dicit̃ in fi. Si uero
cã probabilis allegatur. nec in damnũ nec in vtili
tatem ecclesiarũ directe uel indirecte cedat(qđ dif
ficile est reperire)sed solum cedat in utilitatemet
fauorem ipsarũ ꝑsonarũ/tũc considerare dẽt si ille
fauor ẽ pecuniarius uel carnalis. aut habet aliquã
fraudem admixtã veram seu patentẽ aut presum-
ptam/tũc a ꝑmutatione abstineat. quia ista intẽtio
nõ est pura nec munda/sed indecens et corrupta. s.
de ꝑben. graue. et ut ecc. bene. c. ut nostrum. et infra
. e. c. licꝫ li. vi. et in. d. clemen. vnica. cũ vtrobiqꝫ no.

Et maxime si labem aliquam contineret symonie ut hic circa princi. uer. presertim. alias aūt si uidet ꝙ non noceat ecclesiis et ꝙ notabiliter ꝓsit personis/ consensum ꝑmutationi prebere potest. quia si proximus tenetur facere proximo qđ illi prodest et sibi non nocet/ in virtute scđi precepti euāgelici. diliges proimum sicut teipsum ꝛc. de sen. excommu. quante. et. e. ti. c. dilecto li. vi. et. i. di. in princi. fortius debet facere episcopus. qui ad maiorem caritatē tenetur subditis ratione cognationis spiritualis et ratione immense christi caritatis cuius ipse est in suo episcopatu vicarius. xxi. dis. in nouo. Et idem etiam de ecclesia que a christo est fundata. Cum ergo non noceat ecclesiis et prosit personis/ episcopus debet hoc facere. Non obstat hec decret. in fi. quia debet suppleri maxime per interpretationē doctorum ꝑdictorū coadiutam ex rationibus antedictis et per interpretationem consuetudinis laudabilis/ quia ita seruat̄ et seruari consuetum est. ar. ff. de legi. l. si de interpretatione. et. s. de consue. cum dilectus. et per. c. vniuersorum. infra. e. ti. in princi. ibi quā utilitati utriusq; imminere credebant. Et facit. quia minime mutanda sunt que interpretationem longam acceperunt. et fa. ff. de legi. l. minime

Sed caueat episcopus ne pro causa nimis leui hoc faciat·quia sic damnū ecclesiarum procuraret cum mutationes personarum ecclesiis cōiter sint damnose ut dixi·licet enim propter magnas utilitates personarū quandoq; portare habeant aliquod leue damnum/ sed sicut proximus pro iuuando ꝓximū in sua necessitate·vt predicto·ca· q̃te·tamen ꝑ leui fauore personarū nō debet inferri damnū ecclesie· quia in pari causa utilitas ecclesie que publica est/ debet preferri priuate·ut dixi·s·Sed nunquid quo ad hoc est differentia facienda inter beneficia maiora et minora sicut fa·collec· Sed certe videt̄ mihi ꝙ nō/ cum eadem sit ratio utrobiq;·ff·de verbo· obli·l·a·ticio in fi· Saluo ꝙ episcopus ubi non tāgit̄ damnū uel utilitas ecclesiarū/ sed solum fauor personarum/ debet se reddere magis difficilem/ et reddere maiorem causam·quia ubi maius periculum/ibi cautius est agendum·ut in·c·ubi maius·i princi·de elec·li·vi· ¶ In secundo casu cum queritur· vtrum si episcopus permutationē faciat ualeat Subdistinguc tres casus· quia aut est certum ꝙ episcopus bene facit·et tunc tenet ꝑmutatio et est indubitatum ·Aut est dubium an bene fecerit aut male fecerit et tūc·i dubio ꝓsumitur ꝙ bene fecerit

.s.de renunti.in presentia.et que ibi no.et sic in du bio tenendum est q pmutatio teneat. Aut constat q episcopus malefecit.ut quia permutare nō potu it uel debuit.et tūc aut casus ille est a iure damna tus et nullus reputatus/ ut q̄a symonia uł fraus notoria interuenit aut aliud impedimentū/renun tiationes et collationes uel aliquā earum seu ipsa rum pmutationē de iure ipso facto irritans.et tūc certum est q permntatio non tenet.aut omnia cas sant.et tunc magis puto q permutatio non sit ipso iure nulla. lic3 ad psecutionem illorum quorum interest seu ad quos pertinet possit p superiorē epi scopi irritari/et episcopus.puniri de eo q malefe- cerit/ maxime si scienter malefecerat. Et est ratio huius.quia ista decreta.in ver.facit duo. Nam dat episcopo potestatem permutationem faciendi/et eū instruit qualiter debet pcedere ad permutationem faciendam.tamē licet instruat eum/tñ non astrin git eum ad aliquam certam formam. ut patet ex his que scripsi.s.e.parte.q.iii.primo casu principa li. Constat autem q ea que quis non astrictus ab homine uel a iure ad aliquam certam formam fa cit/infra suam potestatem regulariter tenet.etiam si male fecerit/licet sint per superiorem reuocāda.

vt patet ex his que notant̄ in clemen·vnica·de iu-
re patro·super verbo·inhibentes·sicut patꝫ in colla
tione beneficii facta ꝑ habentē potestatē persone
minus idonee/ ipō iure tenet /licet posset irritari·
ut patet ex no·de conces·preben·cum nostris·et de
elec·quod sicut·per compos· et guil·de mon·lau·et
aliorum in clemen·auditor· et aliorum in·c·inter
dilectos·infra de exces·prela· et sic etiam permuta-
tio facta contemptis illis quorū interest/regulari-
ter tenet·ut patꝫ ex his que scripsi·s·e·tractatu ꝑte
·iii·q·ii· modo sic est in ꝓposito·quia episcopo da-
ta est potestas permutandi· nec est astrictus ad cer-
tam formam ut patet hic·ergo ualet permutatio ꝑ
eum facta licet non debuerit eam facere dummō
non sit casus ipso iure irritans·ut dixi·

¶ Septima pars de impedimentis que possunt
obstare permutationi fiende·

TRactato de causis quibus debent permutationes fieri·quoniã non solum defectus cause/verũetiam multa impedimenta possunt obstare pmutationi·ideo de huiusmodi impedimẽtis uidendum est·Ille enim qui vult actum gerere debet tollere impedimenta que actui gerendo obstarent·Et ideo ille qui vult seruũ heredem instituere/uel tutorem filio suo dare/ impedimentum seruitutis debet tollere et libertatem dare· insti·ex qui·cau·ma·nõ licet in princi·et·C·de neces·seruis here·insti·l·penul·et habes simile·ff·de excusa·tuto·l·idem·v·vulpre·i fi·et·ff·de re iudi·l·quidã cõsulebant in fi·et de·ne romani·§·ceterũ de elec·

PRimo ergo queritur que impedimẽta possint obstare permutationi fiende? Ad quod respondeo q̃ q̃druplicia impedimenta esse possint Primo enim ex parte illius qui permutationem habet auctorisare·Scdo ex parte illorũ inter quos debet permutatio expediri· Tercio ex parte bñficiorũ de quibus psone debent transmutari· Et quarto ex parte modi per quem debet pmutatio expediri·Quo ad primum dico ex parte illius qui debet

permutationem expedire seu auctorisare: potest interuenire impedimētū triplex. Primo ex defectu potestatis intrinsece. et hoc impedit omnes inferiores episcopo: cessante consuetudine. de quo dixi. s. e. tractatu parte prima in. i. et. vii. et. x. q. Secundo ex defectu potestatis extrinsece. et hoc dupliciť. videlicet aut propter necessariam vocationem seu requisitionē aliorū quorum dicitur interesse. de quo satis scripsi. s. e. tractatu parte. iiii. in quinqꝫ. q̄stionibus. Aut propter ligamen manuū seu impedimentū aliud extrinsecum. de quo satis scripsi. s. e. tractatu parte. ii. in. xii. q. quod statim cadet sub alio membro. Tertio prouenit impedimētum ex defectu habilitatis persone alias potestatē habentis Et potest uenire inhabilitas ratione excōmunicationis publice. s. de re iudi. ad probandum. aut ratione suspensionis. de do. et contu. ueritatis. de ap. pel. pastoralis. aut ratione criminis uel sententie suspensionem seu ihabilitatem inducentis. quod non ꝓsequor. ¶ Quo ad scđm de impedimēto ꝓueniente ex parte illorum inter quos debet ꝑmutatio expedire. et hoc impedimentū potest ꝓuenire ex inhabilitate sicut dixi ī precedenti membro. qa longiorem requireret discussionem. aut ex defectu

iuris sufficientis ·seu potestatis ·utputa quia non habet ius in re sed ad rem de quo scripsi · s ·e· p te ·ii·in prima ·q·uel quia habet beneficium te nue ·de quo ibi scripsi iu predicta questione·Aut ex defectu uoluntatis ·ut quia cogitur inuitus ·s· ·e· parte ·ii ·questi·septima ·Aut ex defectu dispo sitionis materie permutande uel consensus alio· rum qui consentire debent ut in ·e·parte·ii·in·vii et viii ·q· Aut ratione maioris dignitatis·ut ·e · parte ·ii·in·x· questi·Aut ppter diuersitatem ordi· num religionum uel monasteriorum ut·s·pte·ii · questi·xi· ¶·De tercio satis scripsi ·s·e·parte·iii·et etiam scripsi de hoc parte·ii·quia omnia ista cathe nata sunt ·vnde sub isto totus tractatus compre· hendi posset· ¶ Circa quartum de ista materia habes uidere que scripsi ·s·e·parte ·v·ubi reperies de tempore in prima questione et de modo aucto· risandi·in·ii·questi· Sed de tractatibus qui inter· uenire possunt et modū respiciunt·vide que scrip· si·s·e·tractatu parte·ii·in·iii·iiii et·v·questi·et que infra dicam in·ix·x·et xi·partibus· ¶Verum quia aliqua restant examinanda que nec in dictis nec in dicendis reperiuntur repetita· Ideo specialiter de illis queramus ·

Secundo ergo queritur· Vtrum consuetudo optionis impediat permutationem sic ꝙ in prebendis permutatis habeat locum optio ĩ eccle siis in quibus ē consuetudo optionis iuxta formã c·cum in tua·de consue·li·vi·Et hec est questio fre· numero·xxviii· Et uidetur ꝙ sic·quia ibi ĩteruēit renuntiatio/et sic vacatio·et per consequens optio· Item quia papa conferendo uel permutando non videtur uelle illam uel aliã ecclesie consuetudinẽ tollere·ut·d·c·cum in tua·et·c·cum aliquibus·et ca· si propter·de rescrip·li·vi·et·c·cum in ecclesia de ꝑ· ben·e·li·et·s·de consue·cum olim·et de conces·pre· ben·ex parte·Sicut nec statutum rationabile·de cõ stitu·c·i·li·vi·maxime quia permutantes consuetu dinem·ignorare nõ debent·quia non debent impu gnare quod debent defendere· de na·ex libe·vẽ·c·i· Incontrariũ uidetur per·c·licet·et clemen·vnicam ·e·ti· ¶ Guido gordiensis epũs nepos archidia·di sputauit hanc questionem et determinauit ꝙ de iu ris rigore habet locum optio·fundans se specialit̃ in hoc ꝙ ibi interuenit vacatio·Respondens ad·ca· licet·quia ibi permutantes in totũ priuarent̃ iure suo si expectantibus locus esset·et hic habebit ꝑben dam non optatam· ¶ Pau·contra ꝑ·c·licꝫ et cle·i·

alle·Ad·c·cum in tua respondent q ibi mandabat prouideri de beneficio/nulli alii de iure debito· et sic nō fit iniuria expectanti·Sed in permutatione mandatur ex certa scientia conferri cum decreto· Item in expectatione notat ambitio/sed nō in p·mutatione · N· zodera tenet cum·d·episcopo · Io·an·in·d·c·cū in tua non eligit/sed dici q qui vult tenere esse locum optioni/potest respondere ad cle· q ibi prohibet collatio et non optio· quia ibi non interuenit collatio·sed antiquus canonicus sue antique institutioni et consuetudini ecclesie inherens/prebendam piguem uacantem sine collatione recipiant· ¶ Fre·dicit q salua reuerencia tanti patris intentio concilii vienensis est·q beneficia permutationis causa uacancia /nedum nō conferātur aliis/sed q illis conferant qui ex causa pmutatōis resignarunt·Omnis ergo modus uel via per quē permutare uolentes suo uoto frustarentur in perpetuum uel ad tempus in totum uel i partem p·hibetur ·alioquin illuderetur eis ·et hoc contra mētem et uerba concilii·Fa·qnod ipse io·an·no·in·fi·glo·penulti· Et dicit fre·sic fui semper in hac opinio·et in ea perseuero ·Sed ad id quod dicebatur q prebenda non optata possit conferri pmutanti

rñdet ꝙ non renuntiauit ob hanc cãm permutare volens ut illam haberet: sed ut illã haberet qđ ha bebat ille cum quo permutare intendebat. alias si bi illuderet. contra clem en. cum illusio de renũtia. Item pone ꝙ prebenda nõ optata habet onus anne xum: puta sacerdotium uel aliud cuius iste ꝑmu- tans nõ est capax. de preben. ei cui li. vi. ergo ille si ne prebenda absit. Et si dicis ꝙ expectat sequẽtem: respondit ꝙ non renũtiauit sue: ut sequentem ha beret uel ut expectaret uacaturã: sed ut haberet resi gnatam per illum cũ quo permutabat. ¶ Cap. di stinguit sic. quia aut constat talem consuetudinem extendi quo ad uacaturam ex causa ꝑmutationis. Aut constat nõ extendi / aut dubium est. Primo casu. aut illi quorum interest permutationi consen serunt aut nõ. Et si consentiant: aut simpliciť/aut nõ simpliciter sed reseruando sibi potestatẽ optan di. Et sic reseruando. aut tali permutationi consen serunt permutare uolentes: aut nõ. si non simplici ter consenserunt: sed reseruando ius/et permutare volentibus consentientibus erit locus optioni. sed si non consentientibus: secus. quasi primo sit re- seruatio uestita coherentia consensus. et ultimo ca su nuda. fa. quod no. io. de elec. cumana. de reg. iu.

in generali· Si uero non ↄsentiant ꝑmutationi ius optandi habẽes/ tũnc distiguit ·aut superior q̄ pot̃ puta papa uel legatus tali consuetudini derogat per clausulam non obstantibus ꝛc· aut non derogat· primo casu nõ est locus optioni· scđo casu sub distingue ·quia aut permutantes sciebant aut scire debebant talem fore consuetudinem ·aut nõ· primo casu est locus optioni ·sed si nolint acceptare/ possunt ad priora beneficia redire ·Si vero coustat non extendi /non est locus optioni aliquo casu· Si aũt est dubium in quo casu procedit questio/ tunc videtur esse dicendum non esse locum optioni· ut potius stemus permutationem ꝑmittenti fieri et uolẽti permutantes consequi beneficia permutata ut in iuribus alle·s·q̄m consuetudini/ que ĩ dubio non reuocat· Potest tamen in casu isto sic distigui Aut permutatio fit per superiorem ad instanciam permutare volencium ·aut· fit ꝓprio motu · Prĩo casu ·aut fit in fauorem iuris priuati /aut publici puta ecclesie· Primo casu locus est optioni· Ratio ẽ quia hic concurrunt permutatio odiosa et consuetudo fauorabilis· Ideo preferri debet consuetudo et extẽdi ad instar legis ·de offi·archi·dilecto et quod ibi nota· Sed scđo casu non sit locus optioni ·et idẽ

si motu proprio·ad hoc de preben·si motu pprio·
et·c·si pluribus·li·vi·et de rescrip·cum aliquibus·
·e·li·et in clemē·si duobus·ꝯ·neutro·ut lite pendē·
et quod no·nouel·in sepedicto·ca·licet et hic·Non
omitto ꝙ in omnem casum prebendam dimissam
peroptantem consequi poterit etiā qui optare pote
rit optatam· Ratio quia illa dimissa habebitur ꝑ
optata loco eius·s·ut lite pen·c·ecclesia·infra de re·
iu·si quis in ius li·vi·¶Alex·uero dicit ꝙ hec di-
stinctio sibi placet cum aliquali adiunctione et li-
mitatione·limitat ergo in casu ipso principali quā
do dicit ꝙ si habentes ius optandi consenserūt sim
pliciter/non est locus optioni·dicit ꝙ licet consenti
ant pmutationi/non tamē cum eorum preiudicio
sed intelligi᷑ consentire scd'm eorum statuta et con
suetudines ecclesie·sed consuetudo erat ꝙ in benefi
ciis permutatis haberet locum·et de illa constabat
ergo scd'm illm videtur facta permutatio/cum con
consuetuditudines nō tollantur nisi dicatur·de cō
stitu·c·i·li·vi·et de prebē· cum in ecclesia·e·li·ar·de
offi·vica·c·fi·et de re·iu·in generali·e·li· cū ibi no·
Sed ad quid tūc ualet talis consensus? Respondet
ꝙ ad eos ad quos·spectat receptio·et sic eorum ꝯsen
sus fuit necessarius·ut ptꝫ ex no·in·c·licꝫ·et in cle ·

vnica·infra·e· secundo addit alex·ad secundũ mẽ
brum principale illud quod no·archi·et io·an· de
rescrip·si propter in uerbo pro te li·vi·ubi patet ꝙ
priuilegiatus debet recipere fructus bñeficiorũ ex
causa ꝑmutationis uacantium·si permutatio fiat
ad instantiam ·secus si ex officio superioris scilicꝫ
propter necessitatem · Sic in ꝓposito haberet locũ
optio in vno casu et nõ in alio·Sed ꝑ hoc destrui
tur quod·s·dicit fre·uidelicꝫ ꝙ omnis modus per
quem permutantes frustrant̃ uoto suo etiã ad tem
pus uel in parte/prohibet̃ a iure scd̃m alexan·
¶ Quid dicendum? uide in primis que scripsi ĩ
·d·c·cum in tua de consue·li·vi·ubi illam integrã
questionem inuenies in continenti post istum tra
ctatum·infra ubi etiam scripsi· et uide in illo uer·
quid dicendum·ubi aliquas modificationes et cor
rectiones reperies·et his saluis nõ placet mihi dif
ferentia quam ponit lap·inter motum proprium
et instantiam·per ea q̃ scripsi·s·e·tractatu pte·iiii·
·q·iii·uer·ad quartũ·Et breuiter magis ꝑuto ꝙ sub
motis tot distinctionibus ꝙ cõsuetudo optandi nõ
habet locum in prebenda uacante per renũtiationẽ
factam ex causa permutationis in ecclesia in qua ẽ
talis cõsuetudo·et ut dixi/collec·placebat ista opĩo

Et est ratio huius·quia omnis modus et omīs via per quam possunt permutationes fraudari/intelli gunt̄ excludi per·c·licet· et clemen·vnicam·e·ti· Et ista opini·etiam placet collec· et etiam mihi·quia prohibitio cle·ne beneficia ex causa permutationis resignata aliis q̄ ipsis permutare uolentibus confe rantur/intelligit̄ cum effectu/nedum ut vera pro-pria/sed etiam de interpretatiua et effectuali colla-tione·quia de his que effectualr̄ equipollent/idem est iudicium·ut·s·de testi·c·licet ex quadam·et·ff· si cer·pe·l·certū·quia mentem ponderare debemus et nō verba·ff·de legi·l·scire leges· Mens aūt iuriū effectū respicit et reqrit·ff·ꝙ qs·iu·l·i·ī fi·s·de cle· nō resi·relat·modo in optione licet nō sit propria collatio/est tn̄ interpretatiua et effectualis collatio equiualens proprie collationi in effectu·puta ipsa optio relata ad titulum antiquiorem et coniunctū illi·iuxta no·per io·an·in predicto·ca·cum in tua· Cum enim presupponat̄ uacatio/oportet ꝙ intue nerit collatio/aut aliud habens vim uel effectum collationis/ alioquin optans in optata ius habere non posset·nec p optionem vacatio toleret̄·Cuius contrariū consuetudo supponit·¶ Et cōfirmo·qa consuetudo specialis debet interpretari scd̄m ius/

vt minus iuri deroget q̃ fieri potest·de consuetudi cum dilectus·et de uerbo·signifi·abbate·Item qa· licet uere vacationes et collationes in permutatione interueniant/tamen iura que uolunt ex ista cō cessione eludi permutantibus vnum compermutatum in locum alterius· et permutationis surrogatum habens locum illius et econtra/ita ꝙ si prebenda mea tibi ex causa permutationis conferatur tu haberis loco mei sic ꝙ non videtur uacatio/sed surrogatio·et ita nō habet locum regula ꝙ res surrogata in locum alterius eodem iure censetur·ut C·de rei·uxo·ac·l·tua·Cum igitur optans non possit illū excludere·ergo nec istum· Preterea si non esset ista ꝑmutatio non fuisset facta resignatio nec secuta uacatio· et ideo non potest conqueri optans si nūc optare non possit·sicut nec tunc·Nec obstat ꝙ constitutio noua non tollit consuetudinem· nec ei derogat siue consequens fuerit siue precedens/nisi expresse eam damnet·ut patet ex lec·et no·de cō·stitu·ca·i·li·vi·Fateor enim hoc·sed dico ꝙ consuetudo per cōstitutionem declaratur et interpretatur capi·cum dilectus·de consuetu·et capitu·abbate·de verbo·significa·alle·Plus dico quod forte attemptari posset · Et dico ꝙ consuetudo de natura sua

r/

r/

non comprehendit hũc casum nisi aliud appareat. Et primo·quia in casu isto consuetudo esset notabilis· Nam irrationabile esset ꝙ uolens permutare prebendam suam ducentarum librarum cũ prebenda equiualenti deberet causa optionis recipere prebendam decem librarum·sicut est in multis ecclesiis·quia talis deceptio esset ultra medium iusti precii contra equitatem·c·cum dilecti·de empti·et ven·de qua equitate scripsi·s·e·tractatu parte·ii· Modo ad casum irrationabilem consuetudo non debet trahi/ cum debeat esse rationabilis et prescripta·de consue·c·fi· Preterea quia talis consuetudo est introducta in fauorem canonicorũ· et sic in eorum odium retorqueri nõ debet·ff· de legi·l·nulla infra de regu·iu·ca·quod ob gratiã·Modo in eorũ odium retorqueretur si auferret eis beneficiũ iuris ne scꝫ suos canonicatum et prebendam permutare posset· Preterea cum tota mutatio a facto episcopi personas de loco ad locum propter necessitatem et utilitatem ecclesie ex suo officio commutantis pẽdere noscatᷣ/non debet consuetudo intelligi de isto casu per quem factum officiũ et auctoritas episcopi et utilitas ecclesie impedirẽtur· cum auctoritas superioris censeatur excepta·de iureiuran·veniẽtes

Item quia hec consuetudo ius ad prebendã alteri debitam dare non potest·ar· infra de preben·cum in ecclesia·modo ista prebenda est compermutãti· ergo zc·¶ Et quicquid sit/ ad ultimum videt̃ di·stinguendum an episcopus propter necessitatẽ uel utilitatem ecclesiarum prebendarum hoc faciat· et tunc per optionem huiusmodi impediri nõ possit Nec forsan valeret consuetudo contraria/ etiam si ad casum istum se extenderet/ tanquã irrationabi·lis per predicta·Aut vult hoc facere solum in fauo rem personarũ·et tunc sequeris dicta lap·et alexan· saluis modificationibus per me datis tam supra in principio q̃ in dicto capitulo si in tua·ad finem tertie questionis·Et adde omnino que scripsi ĩ cle men·vnica·in·vi·questione·

TErtio querit̃·Pone opponitur contra ꝑmu tationem factam per episcopum de duabus parrochialibus ecclesiis ꝙ vnus permutantiũ tenu it ecclesiam suam tanto tempore utputa forte p vn decim menses et ꝙamplius non poterat ꝓmoueri ad sacerdotium·et taliter ꝙ ecclesia sua erat de pro ximo necessario uacatura· et sic p eum non potuit

permutari/ nunqd talis oppositio de iure pcedit?
Videtur q sic per no·et collec·de cleri·non resi·c·ad hec. Et quia permntatio censetur contractus bone fidei/et non debet fieri fraudulenter·s·de excepti· cum venerabilis·et·e·ti·c·licet·li·vi· in verbo sine fraude·et quod ibi no·nouel·super glo·quid dicendum· ¶ Collec·credit q permutatio nō debet admitti·fatetur tamē quosdam dicere q si fieret teneret·quia verum est q beneficium adhuc nō vacat· ut infra de elec·commissa·li·vi·et que colliguntur per eum in·d·c·cum venerabilis·et·s·e·ti·ca·i·dicit q non propter hoc lapso anno ius sibi creatur in pmutato per ea que ibi habentur· ¶ Quid dicendum?' vide que scripsi latius post parum in predicto capitulo cōmissa·iii·oppositione·§· sed tunc queritur que utilitas·ver·alius autem uidetur effectus ex eadem radice procedens usq; ad ver· alius autem uidetur effectus huius expectationis· per que magis puto q non valeat· propter fraudem que inest tali pmutationi· ¶ Sed pone q recepi beneficium curatum ea intentione q non promouerer ad sacros ordines/ sed q ego permutarem eo adepto cū aliquo alio non curato/uel ut resignarē nepoti meo et post pmuto/nūquid ualet pmutaº·

Videtur ꝙ sic·quia certum est beneficiū esse meum Sed incontrarium est ueritas scđm collec· infra·e · cum vniuersorum in ultima·q·quia fraudulenter recepi tale beneficiū·ergo permutare non possum ·e·ti·c·licet li·vi·Plus credit tales peccare mortali·ter·quia voluntas recipiētis beneficium debet esse propter diuinum officium seu seruitium·de cleri· non residen·quia nōnulli·cum similibus· et debet esse perpetua·xxi·q·i·capi·i· Et quia conferens hoc facit·ut·d·c·commissa·Dicit tamen collec·se audi·uisse a frede·et quibusdam aliis litteratis ꝙ hoc fi·eri poterat·quicquid tamē sit in foro contētioso/ in foro tamen anime talem nō credit collec·tutū esse· ut ipse scripsit infra·e·cum vniuersorum questio· ultima·et in sepedicto·c·licet·e·ti·in vi·Ego autem credo permutationem ipso iure valere· nam licet simonia vitiet collationem·i·q·i·ordinatiōes·et·q· ·iii·ea que·si tamen sit mente concepta ab extra nō producta/collationem nullam non reddit· nec di·missionem beneficiorum seu restitutionē fructuū requirit·ut patꝫ ex his que le·ct no·infra de simo· ·c·ulti· Sed hoc verum si mutata uoluntate ꝓmo ueri intenderet·alioquin tenetur ad restitutionem fructuum et perconsequens beneficii· de elec·capi·

commissa·§·ceterum·li·vi· Et assignatur ibi ratio· quia eos accepit fraudulenter propter que quo ad eum qui tale beneficium permutaret cum non curato secūdum fraudem preconceptam/ reputarem permutationem in foro penitentiali sibi damnabilem cum fraus damnet permutationem ut dixi supra· Et si permutaret cum alio curato per cuius medium debet habere facilius curatum· quia ista esset cōmutatio fraudis· Sed si mutato proposito intenderet promoueri·ex causa permutaret cum alio curato/ tunc fraude cessante cessare dicerem penam fraudis et pmutationem· quia hic mutatio uoluntatis·ut predicto·§·ceterum/ ibi nisi uoluntate mutata ꝛc· ¶ Sed quid si dolo te induxi ad resignandum et permutandum nunquid tenet resignatio? Iohan·no·ꝑ nō·vii·q·i·suggestum·quod est verum ī effectu/ sed bene tenet ipso iure·ut no·s·quod me·cau·abbas·secundum collec·infra·e·cū olim in·ix·q· ¶ Sed incontrarium facit·quia permutatio dicit̄ contractus bone fidei·de excep· cum venerabilis· Et maxime in quorū receptione debet interuenire omnis puritas·scđm inno·s·de rescrip· constitutus· Et quia scđm communem opi·fraus in permutatione commissa reddit ipsam nullam·

vt legitur et notatur in capitulo licet·e·ti· li·vi · et ibi dicetur·et interim tu cogitabis·

Quarto queritur·Pone permutatio facta est apud sedem apostolicam coram ordinario· Nunquid potest opponi de reseruatione·c·ii·de p̄ben·li·vi·? Colecta·mouet infra·e·exhibita in·ix· questiōe· Et refert fredericus tenere q̄ licet ordinarius possit ibi resignationem recipere/ non tamen permutationem perficere· quia statim q̄ resignata sunt/uacant in curia/ et spectat collatio ad papam· per predictum·c·ii·Et licet aliqui contra/ tamē hec opinio tutior est propter no·s·c·ii·et quia curia romana semper interpretat̄ pro sede·clemen·i·ut lite pendente· et capi·si a sede·de preben·li·vi· Et hanc opi·amplectitur curia romana secundum eum·

¶ Finit pars septima Incipit octaua·

¶ Octaua pars de procuratoribus p quos possunt permutationes expediri.

Uiso de impedimētis que possunt p mutationi obstare. Nunc quia pmutationes per pcuratores sepius expediunt' et plerunq aliqua contra procuratores opponunt' propter que pmutationes huiusmodi impediunt' ideo de procuratoribus et pcuratoriis huiusmodi aliqua videamus. ¶ Circa que formantur questiones.

PRimo igitur querit' an duo pmutare uolētes possint vnū et eundem pcuratorem ad sua beneficia pmutanda constituere? Fre. cuius ē hec. q. numero. xxxvii. dicit q istud dubium mouet. l. licz. §. si plures. ff. de pcura. et id quod legit' et no. ff. de auctori. tuto. l. accipientis. et. ff. de adop. l. si consul. et de proba. ex litteris. Respondet se credere q sic. et sic practicabatur. Nam si sit procurator ioban. et pe. uolentium sua beneficia permutare. renuntiabit primo pro iohanne. ex causa permutationis fiende cum petro. et postea renuntiabit pro petro ex causa permutationis fiende cum iohanne. Quibus resignationibus sic factis' episcopus

confert sibi vnam ecclesiam pro iohan. et secundo aliam pro petro. uel econtra. Nam sine procuratorio ualet collatio facta pro absente. s. de preben. accedens. et. e. ti. si tibi absenti. li. vi. ¶ Collec. infra. e. exhibita in. vi. questione arguit primo q̄ hō nō possit fieri: cum nullus possit fungi duobus officiis. ff. de pac. l. si plures. no. de proba. ca. ex litteris sicut nullus potest esse actor et reus. iiii. q. iiii. nullus. Sed pro contrario inducit de elec. cum inter. et no. in. d. c. ex litteris. et non eligit. ¶ Alexander dicit q̄ sibi non placet solutio frederici. Nam vnus bene gerit uices duorum. Vnde episcopus est in. c. ut episcopus et ut canonicus prebēdatus. de p̄ben. cum in ecclesia li. vi. Et si ibi fuerit ut canonicus: ad eum tanquā ad episcopum appellatur. de ap. ca. a collatione. li. vi. et est. c. penul. et quod no. de consnetu. c. nō putamus. e. li. et procuratorem vnū eligit nomine suo. et alium nomine domini. de elec. siquis iuste. e. li. et hic conueniunt omnia iura. ff. quod cuius. vniuer. no. l. idem in princi. ff. de successo. edic. l. i. §. sed uidendum. C. de adulte. l. mariti. s. de elec. cum inter vniuersas. de quo no. de concessi. preben. capitulo postulasti. et hoc tene menti. quia et ita seruatur.

Secundo queritur. Nunquid ad permutandum seu ad renũtiandum ex causa permutationis sufficit generale mandatum? Collec. s. e. iniustum in. x. questione mouet questionem in religioso ecclesie collegiate preposito. qui per electionem canonicorũ preficitur. qui fecit procuratorem quendam laicum ad permutandum cum q̃cunq; persona et cũ quocunq; beneficio. et querit' nũquid tale procuratorium ualet? Et arguit q̃ sic. quia ista forma nõ reperitur prohibita. ergo ualet. ut. ff. de procura. l. i. Et quia isto modo potest constitui procurator in matrimonio carnali. ut videt̃ ar. de procura. c. fi li. vi. Item qa host. no. de prebẽ. c. accedẽs q̃ procurator potest constitui ad recipiendum seu acceptaudum quodcunq; beneficium curatũ et nõ curatum. ¶ Subdit collec. ibi q̃ licet videatur verum de rigore iuris multisq; placeat' tamẽ si esset papa cum eo' cõtrarium sibi placeret. quia iste prepositus nõ posset cum quocunq; beneficio/nec etiã cum quacunq; persona permutare. de preben. cum singula. et clemẽ. vnica. de supplen. neglıgẽ. prela. et clemẽ. i. de elec. ergo nec per alium facere poterit. xxvi. di. si quis nõ suo. Ad idem dicit in sequenti questione in seculari. quia nec ille cum quocunq;

possset permutare. Et quia decens videtur ꝙ restrin gantur tales vagationes. de elec. c. fi. li. vi. facit qa nec excōmunicatus potest procuratorem cōstitue re⸍ nisi ad illa que posset facere. iuxta collec. de pro curatorem constituere⸍ nisi ad illa que ipse posset. facere. iuxta collec. de procura. c. i. et infra. e. cū vni uersorum in princi. Et facit quia in matrimonio carnali no. idem iohan. an. in. d. c. fi. de procura. li. vi. et per. l. fi. de ritu nupti. et de arbi. ca. innotuit. scꝫ ꝙ debet habere speciale mandatū de contrahen do cum certa persona. Item ipse collecta. idem tan git in. d. c. iniustum. in xviii. questione. et dicit ꝙ pe. bene tenet ꝙ sufficit generalis procurator ad re signandum si liberam habeant amministrationē ar. ff. de procura. l. iii. et facit de elec. is cui. et de pro cura. qui generaliter. li. vi. Item ipse collec. infra. e. cum vniuersorum in prin. querit Nunquid pro curator posset simpliciter constitui ad resignandū seu permutandnm. Et dicit ibi ꝙ pe. bene dicebat ꝙ non. ar. huius decre. et infra. e. cum vniuersorū. nec etiam ad resignandum eodem modo. cum ipe per se resignare uel permutare nō possit⸍ sed habi ta superioris licentia. sic intelligebat clemē. vnicā de renū. ar. de iure patro. per uestras cū similibus.

Sed melius facit· quia procurator potest constitui ad ea que facere potest dominus·de dona·ca·finali faciunt collecta de procura·c·i·Debet ergo constitui ad resignandum ex causa permutationis in mani bus superioris? si sibi placuerit renūtiationem ad-mittere· Sed nunquid potest constitui procurator ad permutandum beneficium nōdum habitum? Fredericus scripsit ꝙ sic·quia procurator constitui tur ad presentia et futura·de procura·ca·fi·li·vi·ff· de seruitu·urba·pre·seruitus cum similibus· Sed incontrarium faciunt supra proxime dicta·et quia permutatio nō fit nisi ex dispensatione et ex cau sa ut hic·que ante adeptionem ipsius ecclesie non possunt superuenire·ad hoc de eccle·edifi·ad audi-entiam·et maxime quantum ad incertum benefi cium· Et quātum ad secundum obstat capitulum ·ii·de concessio·preben· Item dicta opinio in con-stantiam notat? et illusionem et uariationem fo-uet·et nutrit cupiditatem contra iura·de renū·qui dam·et clemē·vnica·e·ti·et clemen·fi. de elec·cum similibus· Multe tamen sunt opiniones frederici secundum·collec·s·e·iniustum in·xii·questione·

❡ Bernardus de bosqueto in consiliis questione ·xlvi· querit utrum quis possit ꝯstituere ꝓcuratorē

ad recipiendum/ acceptandum/ et permutandum etiam beneficia imposterum compermutanda· et arguit q non nisi in spem et de certo beneficio daretur mandatum ·ar·ff·de acqui ·poss· si quis mihi bona·uer· sed utrum generaliter·Tamē omnes tenuerunt q imo ·per·l·iii·ff·de procura· Et quia isti sunt de casibus in quibus requiritur speciale mandatum·fatetur tamen tunc quosdam dixisse contrarium ·q imo requiritur speciale mandatum quia agitur despirituali matrimonio contrahendo de procura·c·fi·li·vi·pro qua opinione uidetur archi·de consue·c·cum in tua li·vi· super uerbo per alios·sed pro prima pte scilicet q procuratorium valeat faciūt no·ci·C·qui per procur·in inte·resti· pe·pos·l·i·Item q sufficiat generale mandatum cū libera·alle·ff· de procura·l· procurator cui libera· quod uerum si habeat generale mandatum scđm formam ·c·qui ad agendum de pcura·li·vi·et no· per io·an·in nouella in predicto ·c·cum in tua sup uerbo per alios fatetur tamē se audiuisse q cancellaria nō expediret procuratorium ad beneficia optinēda· ¶ Quid dicendum? Certe predicta mihi dubia sunt ·vnde facio differenciam vtrum queratur an ad acceptandum beneficium vacans uel ua

caturum: collatum uel conferendum· et tunc satis
puto ꝙ sic: salua distinctione quam feci in clemen·
vnica de concessi·preben·§·sicut·ubi omnino vide
as·quia etiam fui dubius· Aut querit̄ vtrum ge·
nerale procuratorium sufficiat ad renuntiandum
beneficio?: et tunc dico ꝙ si non faciat mētionem
expressam de potestate renuntiandi: nō poterit re·
nuntiare·ff·de procura·l·procurator tutorum·et·ff·
de offi·procura·cesa·l·i·§·i·sed si habet potestatem
expressam renūtiandi beneficiis· tunc si beneficia
sunt expressa: renuntiare poterit·ut in clemē·vnica
de reūti·sed si beneficia non sint specialr̄ expressa:
ualde dubius sum· Et forte dicerēt aliqui procura
torium nō ualere propter grauitatem actus et ueri
similitudinem rei·ac propter periculum captiosita
tis et fraudis·sicut dicimus de fortuitis casibus·s·
de renū· super hoc·et·ff·si quis cautionibus·§· que
situm· Et ego tibi alibi dicam· Et presertim vi·
detur istud clarum de beneficio nō habito: sed ha
bendo·quia prouideri non potest quantū aut qua·
le fuerit: sicut nec casus fortuitus· Aut querit̄ utrū
procuratorium generale sufficiat ad permutādum
et tunc ea permutatio censetur quedam alienatio·
ibi quia interuenit renuntiatio: dico procuratoriū

generale non sufficere. per· l·procurator tutorū alle· et per predictam·l·i·§·i·ff·de offi·procura·cesa· nisi quemadmodum de renuntiatione est distinctum·

TErtio queritur· Nunquid laicus potest procurator constitui ad permutandum? Videtur ꝙ sic· quia ad resignandum et acceptandum cōstitui potest/ ergo ad recipiendum nomine absentis· de procura·ca·i·li·vi·per notata collec· de iudi· ·c·ii·s·e·iniustum in·xiii·questione sic videtur indecens· Utinam decideretur ipsum non admittendum maxime ubi deputaretur ad permutandum cum certa persona· quia tunc haberet eligere personam et beneficium cum quibus fieret permutatio quod non videtur licere laico·ar·s· de electio· cum terra· Sed nō esset ita indecens si constitueretur ad permutandum cum persona eiusdem ecclesie et cū beneficio consimili· secundū collec· Sed certe puto quo ad hoc esse habilem· quia nullo iure reperio hoc prohibitum/ cum tamē istud edictum sit prohibitorium· super quo omnino vide quod scripsi in predicto·§·secus in·vii·questione· ¶ Sed nunquid est necessarium dum prelatus collegii constı

tuit procuratorē ad resignandum prelature: ꝙ interueniat consilium uel consensus ipsius collegii? Videtur ꝙ sic: cum negocium omnes tangat. Col lec. in predicto. ca. iniustum in. xv. questione dicit se credere ꝙ nō. et sufficit solus prelatus: ex quo apparet de uoluntate et assensu conuentus. ad hoc de offi. dele. coram. de arbi. contingit. et quia illud nō reperitur expressum. ¶ Sed cōtra. quia agitur de alienatione persone perpetua. ar. de rebus eccle. nō alienan. dudum li. vi. et est. ca. i. x. questione. ii. hoc ius. Soluit ꝙ non est alienatio extra religionem. ar. de elec. si religiosus li. vi. de preben. cum singula. e. li. et clemen. i. de elec. Dicit tamen ibidem in questione xiiii. ꝙ si prepositus vult pmutare: non potest sine conuentu suo: sed credit sufficere consilium conuentus: dummodo placeat superiori in cuius arbitrio est eam recipere aliis vocatis. iuxta lecta et notata de renunti. c. penultimo et fi. Sed credit ꝙ non posset fieri nisi de cōsensu eorū ad quos spectat electio. quia eorum interest sine cōsensu eorum nullum prefici. de elec. c. i. li. vi. xvi. questione vii. decernimus cum similibus. saltem quantū ad consensum eorum quibus ex causa permutationis

est preficiendus·ut in dicto capitulo dudum· Pri·
mo ergo uidelicet consilium non requiri quo ad
procuratoris constitutionē·et reliqua intellige quo
ad permutationis expeditionem·de quo tamē ple
nius scripsi·s·e· Preterea dixi tibi in·xvi·questiōe
ꝙ non est necesse quantum ad resignandum voca
ri absentes/ sed bene quo ad perficiendum· qa ibi
de noua persona preficienda agitur·ar·de electi·qa
propter·et de preben·cum in ecclesiis· Subdit ꝙ in
renuntiatione scriptura non est necessaria·ar·de re
nunti·ꝙ in dubiis·et capi·penulti· et si·licet pe·te·
net contrarium·de renunti·super ar·vii·questione
·i·quamuis·et·§·ecce·sed alia loquitur quando peti
tur dari coadiutor· Subdit etiam ꝙ nō debet adii·
ci conditio in renuntiatione·ut no·ioban·viii·que
stione·i·apostolica·alias esset simonia·per no·ipsi
us collecta·de renunti·sane in si·et·s·de offi·deleg·
ex parte glo·ii·ubi scripsi de hoc ¶ Quid si cōsue
tudo in ecclesia sit ꝙ non possint permutare nisi
presentes/ nunquid possunt tunc existentes in ser-
uitio pape?/ Archidia·in dicto·capi·cum in tua de
consuetu·li·vi·tenet ꝙ non·quia consuetudo stricti
iuris est ꝛc· Tamen secus in statuto videretur·ar·

de electi·cum non deceat li·vi·de cleri·non residē·
capi·i·e·li· Sed nouella in·d·c·cum in tua/ distin·
guit inter illos qui habent hoc solum ex priuile·
gio·quo casu est uera opinio archidi· quo ad illos
qui sunt in seruitio episcopi uel ecclesie·qa isti cen
sentur presentes/ergo et illi qui sunt i seruitio pa·
pe·et ita scripsit collec·infra·e·exhibita in·xvi·que
stione·Super quo vide que scripsi in predicto capi
tulo cum in tua in·iiii·q· ¶ Sed pone·Duo existē
tes in curia faciunt procuratores ad faciendum p·
mutationes extra curiam/poterit ne tunc permuta
tio i partibus fieri? Collec·infra·e·exhibita in·x·
questione dicit q scdm opinionem illorum qui di
cunt beneficia uacare in curia post resignationem
factam in partibus per procuratorem habentē spe·
ciale mandatum a domino in curia existente/ est
clarum q non·Sed uerius est dicere q uacant ubi
procurator resignat·non ubi est dominus·de quo
p collect·i·s· de electi·cum i cunctis·et secunduum
hoc potest permutatio extra curiam expediri / nisi
priuilegium curie romane aliud induceret·quod
non uidetur·facit tamen pro prima parte·quia ua·
catio uidetur uere esse ubi est tenens et possidens/

ac ius habens·et probatur in clemen·i·ut li·pendē·
Non sic in matrimonio carnali·quia uxor non vi
detur viduari nisi ubi est·quia ipsa nō sic posside
tur a marito·sed econtra·Vnde dicitur modus pos·
sidendi alienissimus scdm collec· ¶ Tu dic q̄ re
uera uacat in partibus/et potest permutatio fieri·
et hoc tenet iohan·an·in clemen·in plerisq̄·de ele
ctio·et in clemen·i·ut lite penden· et utrobiq̄ scri·
psi·licet archidi·teneat contrariū in capitulo com·
missa·de electio·li·vi·

¶ Finit pars octaua·Incipit nona·

¶ Nona pars de renuntiationibus ex causa pmu
tationum factis/ seu de impedimentis que contra
huiusmodi renuntiationes opponuntur·

Ostq̄ tractauimus de impedimētis que opponunt̄ pmutantibus ratiōe defectuū qui in pcuratoriis eorū qui pro aliis pmutant annotant̄. Nunc de defectibus qui contra renuntiationes factas ex causa permutationis opponunt̄ videndum est.

Primo ergo querit̄ de renūtiatione q̄ fit ex causa pmutatiōis q̄lis esse debet. Et primo an debeat fieri in scriptis. tetigi post collec. in parte proxi. pce. in tertia. q. ibi subdit q̄ in renuntiatione Item qualiter debeat fieri pure et sine cōditione etiā tetigi in ver. subdit etiam q̄ nō debet adiici conditio. Item an resignatio ex cā permutationis facta inducat vacationē ueram et purā seu simplicem an uero ɔditionalem? Alex. dicit q̄ sic quo ad renuntiantem. non tñ quo ad presidentē. nisi renūtiationem admittat. de renū. admonet. et. c. q̄ in dubiis. Sed car. in sepedicto. c. licet dicit q̄ non censet̄ hic vacatio. sed cōtinuatio auctāte supioris beneficio tituli precedentis. ar. ff. de ɔsti. pecu. l. licet. et. ff. de diuor. l. diuorciū. et. ff. de testa. mili. l. qđ dicitur ibi quasi coniūctio munere milicie. de quo per nouel. infra. e. licet. tenet q̄ imo cadit ibi uera vaca° ut dixi. s. in. i. parte. et dicā in predicto. c. licet.

SEcundo queritur· Renūtiationes facte sunt ex causa pmutationis que de iure tenere seu adimplere non potest/nūquid saltem tenent renū tiationes facte ex causa permutationis? Frederi· cuius est ista questio numero·xxx·ponens questi onem de beneficiis reseruatis/resignatis in mani bus ordinarii uel legati·dicit ꝙ uidetꝰ ꝙ nō·Nam ipsi permutare volentes intendebant ꝙ per lega tum uel ordinariū totum posset expediri/non au tem intendebant ꝙ receptio resignationū fieret per legatum vel ordinarium/et collationes fierent p papam·quia nec uideretur bonum/ne diuideretur continētia huius actus·ar·s·de sequeſ·c·i·Cum er go hec permutatio non possit perfici per legatum uel ordinariū absq culpa permutare volentium/ redeat quisq ad beneficiū suum iuxta equitatē·c· si beneficia de preben·li·vi·Et quod no·io·an·in si mili in·d·c·licet·Incontrariū videtur·nam licet re seruatio impediat prouisionem fiendam per ordi narium/non tamen impedit vacationem· Vnde beneficiatus cuius est beneficium reseruatū potest renuntiare/priuari/et deponi· ac si reseruatio non esset facta·et est simile quod no·de confirma·uti·c· ·i·in glo·ii·Teneat igitꝰ renūtiatio et fiat hincinde

prouisio per papam·ar·ad hoc·s·de renun·quidã·
Solutio·aut ista reseruatio erat talis que verisimi·
liter poterat sciri·qnia generalis in ꝓuincia et plu
ribus nota· Aut erat secreta ·ita ꝙ non poterat di·
uinari ·Primo casu dicẽdum est ꝙ maneat firma
renuntiatio et veniat perficienda per papam ·quia
hic iusta ignorãtia nõ potest pretẽdi· Secundo ca·
su iusta ignorantia potest allegari· et ideo hoc ca·
su relinquat̃ optioni eorum/an uelint ad sua bene
ficia redire·fa·quod no·de pos·pre·c·i·et de consue·
·c·ii·li·vi·de preben·si beneficia·et de regu·iu·pre·
sumit̃·li·vi· An velint ad papam suis sumptibus
venire pro expeditione permutationis· Sed certe
isto casu potest distingui·aut de facili et absq; gran
di preiudicio posset per papam ꝑmutatio perfici·
aut cũ difficultate·et scđo casu debetur optio·ut di·
ctum est/sed in primo casu nõ·quia semper urget
ratio decre·prime·de renũ·ad hoc·de tempo·or·ca·
nũquam in glo·i·li·vi·scđm fre· ¶ Alexan· dicit ꝙ
fre·male loquit̃ in vno passu tantũ/uidelicʒ ubi di
cit ꝙ si reseruatio est nota ueniat permutatio expe
dienda et ꝑficienda per papam ·quia licet fateat̃ ꝙ
renũtiatio teneat·cũ nihil impediat quominꝰ opti
nẽs beneficiũ reseruatum illud possit renũtiare et

coram ordinario et coram delegato/et corã quocũq;
alio quo ad se·non tamẽ sequitur/ergo ista renũtia
tio operatur ꝙ superior teneatur perficere ꝑmutati
onem· vnde dico ꝙ cum isti permutantes ignora
uerunt ius/eis poterit imputari ꝙ papa illa bene
ficia poterit aliis conferre etiam citra plenitudinẽ
potestatis solum ex virtute renũtiationis benefi·
cii reseruati·nec enim potuit talis dici renuntiatio
ex causa permutationis/cum facta fuerit corã illo
qui non poterat permutare·et fa·q̄ scripsi post alex·
·s·e·tractatu parte·i·q·iiii· ¶ Collec·dicit ꝙ nõ be·
ne uidet ꝙ papa habeat supplere impotentiã ordi·
narii· vnde dicit si scienter fecerunt/licet teneãt re·
signationes in eorum odium/nisi de licentia pa·
pe hoc fecerint·sed redire ad beneficia nõ poterunt
propter culpam suam·ar·ca·de consti·cum·m·de ꝑ
ben·dilecto·et·c·dilecti·de renun·c·quod in dubiis
et·ca·quidam·et·c·beneficia et·ca·licet alle· ibi sine
fraude·quia tales contra iura mercanẽ·infra de re-
gulis·iu·qui contra iura li·vi· ¶ Ego autem pu·
to etiam in reseruatione generali distinguendum
inter scientes et ignorantes·quia plures sunt reser
uationes generales que a pluribus ignorantur· et
scientiam non ignorantiam uolumus obligari·

C·de tabu·l·generali li·x·et·s·de constitu· cogno·
scentes·immo plus forte attemptari posset/uideli
cet ꝙ ignorantia huius iuris excusaret hoc casu a
perditione beneficii·quia ignorantia iuris nō no·
cet illis qui certant de damno uitādo·ut·ff·de iur·
et fac·igno·l·iuris ignorantia·et presertim qa nisi
emanassꝫ extrauagans dudum bonifacii·xii·decla
rans aliam que incipit ad regimen·casus iste fuis
set dubius·Vnde ad tollendum dubium emana·
uit ista extrauagās· modo ista extrauagans nō est
in corpore iuris inclusa/et a pluribus ignoratur q̄
scitur·et ideo credo ꝙ in hoc casu papa deberet sim
plicitati parcere·et magis q̄ in·c·vniuersorū·infra
·e·ut patet in casu minus dubio·et hoc maxime si
renūtiantes erant homines simplices et illiterati·
ar·ff·de iu·et fac·igno·l·regula·§·i·et ita uidi iudi
cari in rota et in simili casu·et fa· quia nō est veri·
simile ꝙ tales scientes uellent se exponere pericu·
lo perditionis beneficiorum suorum·argu·s·de re
nuntia·super hoc·

TErtio querit̄/eandem materiam ꝑsequendo
Pone ꝙ factis resignationibus et admissis
ꝑ papam uel de eius mandato ex causa ꝑmutatio
nis/ et collationibus inde secutis ex eadem causa·

reperitur q̄ licet renuntiationes tenuerint/tamen collationes nō tenuerunt·quia beneficia erāt reser uata·et de reseruatōe nō fuerat facta mētio· Iuxta ea que scripsi·s e·tractatu parte·iii·q·ii·Quid tunc habebunt facere renūtiantes ? Frede·dicit q̄ pape sic dicent·Pater sancte exquo renūtiatio nostra facta ex causa pmutationis ualuit/licet non collatio quia de reseruatione nō fecistis mentionem/place at sanctitati uestre exquo constat de reseruatione q̄ tunc occulta erat/dare nobis licētiam redeundi ad beneficia nostra/uel perficere permutationē/ hinc inde collationē faciendo·quia scitis pater sancte q̄ beneficia tali modo renuntiata nō debent conferri nisi permutantibus·Et tunc papa bene facit perficiendo permutationem/ nisi causa permutationis suadeat contrariū·puta quia papa intendit et intēdebat de beneficiis illis/ uel de altero illorum aliter ordinare et alteri prouidere ex causa·et uacatio alterius saltem speratur in proximo scdm frede·

¶ Alexander remittit ad ea que dicam post eum infra parte·xi·q·i· per que uidetur q̄ cum reseruatio esset occulta in casu proposito ualet permutatio quia permutantes nō uidentur esse in culpa·quia non tenenē diuinari·s·ut eccle·beneficiatis·c·vnico

Exquo uidet̃ ꝙ ad sua beneficia possint redire au-
ctoritate ꝓpria·et sic uidetur hic ꝙ cesset consilium
fre·ut no·post eum·s·e·tractatu parte·iii·q·ii·et hº
tenendo opi·io·an·no·in·ca·licet super glo·quid si·
que ibi etiã placet fre·et que est magis equa q̃ alia
Et si dicis possibile est ꝙ isti permutãtes sciebant
reseruationem/licet papa et alii ignorarent·Nam
dicit si de hoc constaret tunc culpa nõ abesset·et tũc
per papam possent legitime conferri tanquã uacã-
tia·ut dicit io·an·super dicta glo·in fi·Nec uerisi
caret̃ tunc quod dicit frederi· Pater sancte scitis ꝙ
non debent aliis personis conferri ꝛc·et si hoc casu
fieret petitio/de gratia et nõ de iure scdm alexan·
Sed dic de hoc ut scripsi·s·in proxima·q·

QVarto queritur· Pone in casibus predictis
ubi nõ tenuit permutatio·ꝑmutantes credẽ-
tes permutationem ualere administrauerũt in be
neficiis permutatis·deinde moriunt̃ permutãtes·
et alias non apparet ꝙ eorum colatio tenuerit/ an
beneficia uacẽt per mortem uel per resignationẽ?
¶ Frede·cuius fuit hec questio numero·vi·dicit
ꝙ per renũtiationes· et ꝙ prius per renũtiationem
uacabant·et ꝙ collatio et institutio sequens non fe-

cit eos rectores· et sic remanserūt beneficia in illo statu in quo erant tempore illo/ scilꝫ post renūtiationem· Incontrariū videtur uidelicet ꝙ lap· dicit hoc non esse uerum quando nō fuerūt in dolo· Nam si ambo uel alter fuisset in dolo/ puta quia sciebant reseruationem/uel aliud impedimentum permutationis/tūc secus·quia uacaret beneficium dolose per renūtiationes/non per mortem· ¶ Fredericus aūt qui tenet indistincte ꝙ per mortem uacant/assignat talem rationem·Nam certum est ꝙ renūtiatio fuit facta sub conditione tacita/uel expressa/uel saltē ob causam quo non fuit secuta/nec impleta · et sic cum permutatio nō fuerat perfecta ante mortem/perinde est ac si simul factum fuerit id est perfecta · uel ac simul factum fuerit/ et sic per mortem dicatur uacare · et habebat locum reseruatio· et subdit ꝙ io·videtur hoc tenere hic sup glo·quid si· ¶ Alexāder dicit ꝙ sibi placet vtrūqꝫ dictum·et ꝙ vtrunqꝫ sentit iohan·super dicta glo· Nam primū dictum frederi·tenet dum dicit que impleta nō fuit/ꝙ episcopus mutinensis conferat mutinensibus· Et scd̄m dictum lapi tenet/ dum dicit·Ex alterius culpa dabitur locus expectanti in locum alterius culpam committentis·

¶ Aduerte tamen quia io·loquit̃ quando pmuta tio nõ fuit sortita effectum de facto ex altera parte tantum/non aũt quando ex utraq; parte sortita est effectum de facto nõ de iure·et hoc dicit alex·quia in casu io·an·actus nõ fuit perfectus/sed in q̃stio ne actus fuit perfectus· et in perfecto actu mortui sunt permutantes ꝓpter qd̃ occurrit dubium alex· Vtrum ista beneficia uacẽt p mortem ex antiqua eorum institutione/an ex noua facta in permuta tione·prout ecce in terminis· Titius habet ecclesiã sancti andree·Sempronius habet ecclesiam sancti bernardi·permutant in casu superiori/ ita ꝙ ticius habet ex permutatione ecclesiã sancti bernardi· et sempronius ecclesiam sancti andree·Moriunt̃ isti ita ꝙ uolo ĩpetrare ecclesiã sancti andree debeo ne dicere uacãtem p mortẽ ticii qui eam olim tenuit/ an per mortem sempronii qui hodie eam tenebat Si nos consideramus dictum io·an· uidet̃ ꝙ ego debeam exprimere ticiũ olim eam tenentẽ· Nam ipse dicit ꝙ si bononienses et mutinẽses canonici uolentes pmutare iuerunt ad mutinẽsem epm̃·et ibi canonicus mutinensis renũtiauit· et epũs mu tinensis canonicatũ illum mutinẽ·canonico bono niensi ꝯtulit·et statim canonicus mutinẽ· moriat̃

antequam sibi cōferatur canonicatus bononiensis· episcopus mutinensis confert canonicatum mutinensem illius mortui·et sic uides ꝙ attendit̄ antiqua institutio· ¶ Alexan· uero dicit se nō credere hoc debere obseruari in·q·nostra·et quod pro tanto ·s·dixi aduerte· Ratio que eum mouet est ista·qa impetrans satis uidet̄ fecisse exprimendo ultimū possessorem·et ad hoc facit quod notatur de deci·c· ·ii·in glo·iure suo·cū suis remissionibus· Nā ambo permutantes tenuerūt beneficium bona fide·et tamē iam notoriū est permutationem nō tenuisse· Caute facit impetrans in impetratione hoc narrādo· Sed dices tu·quid mihi prodest hoc? Respondeo propter·c·susceptum·de rescrip·li·vi·et que ibi soleo dicere·Nam si mandetur Ticio ꝓuideri de beneficio uacante per mortem Sey/ sibi nō dabit̄ illud si uacet per mortem·Sempronii etiā si adiiciatur/uel alio modo quocunqꝫ·ut disputando terminaui· licet io·cal·disputādo termiauerit ꝯtrariū· Alexan· ¶ Quid dicēdum? Aduerte quia ista·q· supponit non esse locū recurrere/et locū esse libere pape collationi et īpetrationi·Et hic ē modus quē impetrare uolens debet exprimere·Et sic ista·q·melius caderet ī·d·c·susceptū li·vi·ꝙ̄ in hac decre·q̄situ

Ego autem puto in hac·q·duplicem uacationē con
ſiderandam fore· Vnam iuris/et aliam facti· Et
puto ꝙ uera uacatio iuris fuit per renūtiationem/
ſi(prout ſupponitur)ſequētes collationes nō tenu
erint·Si eius(ꝑ quia prout ſupponimus) reſigna-
tio facta ex cauſa permutationis/ueram uacationē
inducit·Nam alias collatio que eſt in permutati·
one neceſſaria/nō poſſet fieri·non potuit talis ua·
catio que iuris fuit tolli/ niſi per ſequentem colla·
tionem/aut aliam diſpoſitionem equiualentem·
nec ſufficeret inualida·quia quod de iure nō ualet
effectum operari nō debet·infra de reg·iu·nō pre·
ſtat li·vi·Nam ſalua pace fre·non poteſt ꝙ renūti·
atio facta ex cauſa permutationis/habeat conditio
nem tacitā uel expreſſam· Nam ſcd̄m hoc ſimpli·
cem induceret uacationē/ nec precedere poſſet vna
collatio aliam · quia ad utranqꝫ collationē factam
penderet conditio renūtiationis et uacationis·et ſic
non poſſet dici uacatio/conditione uacationis non
impleta·ff·de condi·inſti·l·ſi quis ita·ff·de condi·
et demon·l·qui heredi·et ſic non poſſet fieri ſecūda
collatio tanq̄ de beneficio nō uacāte·s· de conceſſi·
preben·c·ii·De uacatione aūt facti fateor ꝙ illa in
ducitur ꝑ mortem in caſu predicto· Error autē in

uacatione iuris uitiaret impetrationem· ut p̄dicto ·c·susceptum·sed non taciturnitas uacationis facta propter illam clausulam/amoto quolibet licito detentore·qui hodie solet poni i huiusmodi litteris· ut scripsi·s·de conces·prebē·cum nostris· saluis his que scripsi in predicto·c·susceptum·in·v·et·vi·q·et in remissionibus ibi datis in expositione sup uerbo per illius obitum qui tenebat·

QVinto querit̄ occasione premissorū·Pone q̄ isti permutantes fuerūt in culpa/q̄a sciebāt uel scire debebant beneficia fore reseruata/ uel permutationem nō posse impleri saltem per illū qui fecit ex aliqua causa·et hoc nō obstante se īmiscuerunt ad illa et mortui sunt/querit̄ qualiter uacēt? Frede·cuius est hec questio numero·vii·dicit fore dicendum q̄ nō uacent per mortem/nec per renūtiationem/sed per iuris priuationem· de preben·cū qui·li·vi·Et hoc locum habet in beneficiis in quibus loquitur·c·de multa·Frede·¶ Cap·dicit q̄ credit q̄ uacent p renūtiationem/ dicens q̄ nec uidet quod frede·uoluit sonare nisi uoluerit intelligere q̄ exquo nō tenuit permutatio·eo q̄ me immisc ui beneficio tuo q̄d est curatū/ uacet meum similiter

quod prius habebam·ſicut uacaret ſi de iure immi
ſcerem me·per·capitulum eum qui·de prebē·li·vi·
¶ Alexan·dicit ꝙ parcat ſibi lap·quia nō conſide
rauit ꝙ illud quod prius habebam/ iam uacauerit
per renūtiationem meam/et ſimiliter tuam· et ſic
alia uacatio in illis non potuit intelligi·ar·de de·
ſpon·impu·ad diſſoluendū cum ſua materia·Non
ob·ꝙ cauſa permutationis fuerit renuntiata· quia
ipſe ſupponit ꝙ fuerit in culpa·quo caſu ſecūdum
omnes tenet renūtiatio/licet nō ſequatur permuta
tio·et tanquā uacantia per renuntiationem poſſint
eo caſu conferri aliis·ut dicit nouel·in·capitu·licet·
ſuper glo· quid ſi·et placet mihi iſta opinio per ea
que ſcripſi in proxima queſtione·

¶ Decima pars de effectibus permutationis·

QVia iste tractatus nihil pficeret/nisi permutatio aliquē effectum haberet subiicitur ista regula de effectibus p mutationum.

PRimo querit. Qui sunt permutationis effectus. Et primo dico q primus effectus permutationis ponitur in fi. huius decre. uidelicȝ ut persone q̄ vni loco minus sunt utiles/alibi se ualeant utilius exercere. Alii uero duo effectus accessorii ponunt in. c. licet. et in clemē. vnica. e. ti. Nō pono recursum quia nō uenit ex beneficio permutationis que tunc locum habere nō potest/sed ex beneficio ignorantie probabilis/ cui succurri iustū et equū est. s. de osti. c. ii. de prebē. c. si beneficia li. vi. Alius effectus est. quia in pmutatiōe bñficiorū p mutatōe admissa et renūtiationibus et colloibus. secutis/stati etiā ante possessiones adeptas acquiritur dominiū/ id est titulus beneficialis in beneficiis sic collatis. licȝ secus in pphanis. ut no. innocen. et hosti. et nouel. s. de preben. inter cetera. et collationes. s. e. c. i. in princi. et. ca. iniustum in. i. q. Et simile dicit collec. in diuisione/ inducens collecta sua de exces. prela. cum uenerabilis. Refert etiā pe. bene notasse post alios in predicto. c. inter cetera. q

in ecclesiasticis est speciale · q facta permutatione maxime auctãte pape/statim acquirit ius permutantibus in beneficiis quod concedit collec· de iure ad rem/sed nõ de iure in re/nisi facta collatiõe· et hoc clarum est de conces·preben·c·si·in fi·li·vi· In prophanis uero necessaria est traditio·C· de pac·l· traditionibus·et·C·de rei vendi·l·quotiens·et·C· de rerum permu·l·i· cum ibi nota·per cy· et quod legit et nota·in predicto capi·cum venerabilis·

Secundo queritur· Pone·ius nõ habens permutat cum ius habente·et hincinde beneficia conferũtur·querit utrum sola collatio facta illi qui ius nõ habuit de beneficio illius qui ius habuerat/ ualeat ipso iure? Collectari·refert pe·bene dixisse q nõ·quia episcopus hoc facere non potuit· et maxime qa hoc ignorauit·ar·s·de rescrip·susceptum·et de preben·cum in illis·li·vi· ubi si ille q debet per certam formam prouidere/ per aliã formam prouidet/nõ ualet prouisio· Refert tamẽ q quidam alter doctor solennis eo presente tenuit cõtrariũ·quia causa quam conferens intendebat/ nõ impedit translationẽ domini·ff·de acqui·re·do·l· cũ in corpus·cũ ibi no· Collec·uero·s·e·c·i·i·q·ii·

credit q licet in casu / talis ex vi permutationis et traditionis facte per partem ius non habeat · tamẽ virtute prouisiois et institutiois facte per superiorem sine qua pmutatio non potest fieri ut hic tal ius habet · et intantum q tenet puisio ipso iure ex · quo non est peccatum in forma nec alias in materia · ar · cle · vnice · e · ti · dicit tamen q puisio est iiusta et q posset amoueri fraude detecta · nec sana consciẽtia beneficium pmutatum recipere potest ut infra de regu · iu · c · i · li · vi · Item dicit se credere q si nullum ius habebat in primo / dicetur uacans de iure quod sic nõ posset dici de permutato · ar · s · de cõces · preben · cum nostris · Et remittit ad collec · sua in · d · c · cum uenerabilis · ¶ Ego aũt puto ambas collationes esse ipso iure nullas · prout late psecutus fui in · d · c · cum uenerabilis · in · xiii · q · in · § · quid dicendum · Et ibi reperies dicta fre · alexan · et mar · ac io · de ligniano · Sed ille qui habuit ius in primo / ad illud redire poterit · qd dic ut scripsi ibi in · § · iuxta quod querit collec ·

Tertio querĩ · Nunquid ille qui impleuit p mutationem p parte sua / potest agere contra illum precise ut ille renũtiet et adimpleat p parte sua? Glo · C · e · l · cum precibus · dicit q in istis con ·

tractibus nominatis nō agitur precise ut fiat·ut·ff·
·e·l·naturalis·§·i· Et idem dicit notari per inno·et
remittit ad collecta sua·de senten·excō·sacro super
uerbo interessem·et in hoc differunt a nominatis·
quia sunt debiliores q̄ nominati· ¶ Pe·uero sen-
tit contrariū·quia eadem ratio est si quis bene ad-
uertat·et quia lex indistincte loquit̄·ff·de uerbo·ob
li·l·si seruū·§·ult·ar·ff·de publi·l·a ticio· nō obstat
lex naturalis·§·i·quia ibi nō dicitur ꝙ in obligati-
one fit interesse· Sed dicit ꝙ uenit interesse·sed pro
pter hoc non sequit̄ quin sit compellendus precise·
quia sic dicit̄·ff·de acti·emp·l·traditio·no·per cy·in
predicta·l·cum precibus·in prima·q·et probatur in
fra·e·cum vniuersorum·et facit·s de fide instru·cū
iohannes· ¶ Dicit tamē cy·post·pe·in·d·l·precipi
mus in·ii·q·ꝙ si conuenero tecum permutare librū
meum cum libro tuo· et trado librum meum nō
sequendo fidem tuam·nō acquiritur tibi domini-
um ad instar venditionis·ut insti·de re·diui·§·vē
dite·ar·C·e·l·ii·licet glo·ibi sentiat contrariū·quia
eadem ratio est in venditione et in permutatio-
ne scđm pe· ¶ Sed quid in beneficialibus collige
re potes ex his que scripsi·s·in·q·proxima·et ī sua
remissione·

Quarto queritur. Nunquid si beneficia uacent per renũtiationes factas ex causa pmutationis debebunt annualia debita ex priuilegio uel alias de beneficiis uacãtibus? Refert collec. q cardinalis infra.e.licet tenet q nõ.per.c.illud.et q archi.et io.an.de rescrip.si propter li.vi.tenent contrariũ. Et subdit collec.infra.e.exhibita in.viii.q. q equior uidetur prima sententia.per illud quod legitur et no.de prebẽ.si tibi concesso li.vi.et clemẽ.vnicã.e.ti ubi tenet guil.Plus dicit q ita seruabat tempore iohan.xxii.prout audiuit a curialibus. Subdit tamẽ q de tempore clementis.vi.seruabatur opi.cõtra archi.super quo videas duo q̃ scripsi in dicto.c.si propter.in.x.et.xi.q.et in xxvii.q.

¶Item posset queri.nũquid permutatio sit tanti effectus q vincat consuetudinem optionis. sed de hoc scripsi plenissime.s.e.tractatu parte.ii.q.vii.

¶Vndecima pars de recursu qui renuntiantibus ex causa pmutationis que non ualet psici ad priora beneficia potest competere.

Visum est·s·proxi· de effectu permutationis que perfici potest/ nunc uidere oportet de permutatione q̄ nō potest perfici/uidelicet quid tunc habent facere renuntiantes· et qualiter eis succurri potest et specialiter an et qualiter ad priora beneficia ex causa permutationis q̄ non potest impleri per eos renūtiata recurrere possit·

Primo ergo querit̃ quādo est locus tali recursui? Doctores iurium dicunt et bene ꝙ si renūtiantes fuerint sine culpa/ad priora beneficia recurrere possunt/alias non· hoc sumunt ex lectis et no·e ti·ca·licet· Et eadem ratione potest dici·ꝙ ubi vnus renūtiantium fuit sine culpa/ille qui fuit sine culpa habebit recursum·sed ille qui in culpa fuerit/carebit recursu· quia culpa debet tenere suum solum actorem·C·de pe·sanctimus· Effectus autē huius magnus est· Nam dum recursus competit ad beneficia resignata/illa pro resignantibus taliter sunt affecta/ꝙ per expectātes acceptari uel aliis q̄ resignātibus conferri non pn̄t·quia resignata fuerunt ex causa pmutationis sine fraude·ut in predic·c·licet·et in·de·i·e·ti· et hoc per equitatem·ca·si

beneficia de preben·li·vi·Nec obstat quod dicitur in·ca·licet·ibi·illos tamẽ qui scdm formam iuris sua beneficia pmutare uolentes ꝛc·quia tex·seipm soluit·in verbo·volentes·Nam vult dicere ꝙ suffi cit ꝙ renuntiantes voluerint permutare scdm formam iuris/licet sic non potuerint permutare· Et ideo ibi sequit̃ in tex·uerbum sine fraude·Nam si aliter vellent·in fraude essẽt· Vt ergo habeat locũ illa decre·licet·non ẽ necesse ꝙ scdm formam iuris permutarent·sed sufficit ꝙ scdm formam iuris p·mutare vellent·et ꝙ talit̃ vellent ꝙ essent sine fraude·et hoc perpetuo tene menti·

Secũdo querit̃ ¶Que causa est sufficiens ad impediendum talem recursum· habemus enim tres species culpe· Nam vna lata·alia leuis alia leuissima·ut no·infra de regu·iur·ꝯtractus·li· vi·et dixi·s·de cõmo·ca·vnico·in·iii·q·et hic certe nullus docto·clare scripsit· de quo satis miror·nisi ꝙ nouel·in·c·li·ꝗ adeo loquit̃ late de culpa·qui uidetur sentire de omni culpa· Sed salua pace hoc nõ placet mihi· Nam graue esset dicere ꝙ leuissima culpa esset causa sufficiens pdendi recursum· et sic beneficium proprium cum magnis laboribus acquisitum·cum difficilimũ/immo q̃si impossibile

ſit omnem culpam/etiam leuiſſimam ab ipſis pmutātibus omnino excludere·quia leuiſſima culpa eſt quā etiam cōmittunt homines communiť diligentes·puta non preuidere quod ſubtili et diligenti ingenio preuideri poteſt·ut dixi in predicta ·iii·q·in ver·leuis culpa·a contrario·et in ver·leuiſſima· De lata aūt culpa non facio dubium· qa illa equiparať dolo·ff·depo·l·quod nerua·nam illa inducit pſūptionem vere ſciētie·s·de poſtula·pre·c·i·xvi·di·quid dicitis·Lata enī culpa eſt nō intelligere quod omnes intelligunt/et neſcire qđ omēs ſciūt·ff·de uerbo·ſig·l·cedere diem·§·ſi·et·l·late culpe·et dixi in princi·iii·q· ¶ Sed de leui culpa eſt mihi dubium·videtur enim primo ꝙ leuis culpa ſit ſufficiens ad impediēdum recurſum· nam ille qui vult permutare beneficiū ſuum cum beneficio alterius/ ex cauſa huius permutationis beneficiū ſuum reſignando/debet primo diligenter inquirere ſi hoc poſſit de iure facere·ar·ff·de reg·iur·l·qui cum alio·et ideo debent diligēter inquirere an ſit impedimentū ex parte ſua uel compermutātis vel aliunde·vnde ſi fecerat ſufficientem informationē de inquirendo/et impedimentū fuerit ita occultum ꝙ nihil potuerit reperire uel fecerit ſaltem omnem

diligentiam vt sic non euitet culpam leuissimam satis est excusatus a culpa·et ideo habet recursum· sed si nō fecerit leuissimam excedentem·uel etiam cōmunem excedentem leuem culpam/ videtur q̄ sibi debeat imputari eo q̄ tenebat̃ ad istam inquisitionem faciēdam·ut·ff·loca·l· si quis domum·et ·s·de seruis non ordi·c·i·cum his que scripsi in predicta·iii·q·ver·leuis culpa· Et pro hoc optime facit quia licet ignorantia regulariter presumatur·ff· de proba·l·verius·infra de regu·iu·presumitur li·vi· tamen ubi quis tenetur inquirere/presumit̃ scientia/nisi ignorantia fuerit probata·s·de elec·innotuit ad fi·in ver· parentes·et no·in regula presumit̃ alle· Et confirmo· nam refert satis ut uidet̃ an q̄s tractet de suo conseruando et nō perdendo propter culpam·et tūc saltem sit necessaria culpa dolo equiparata·et tunc fit stricta et benigna interpretatio· siue agat de petendo quod suum est· et ita loquit̃ ·l·iuris ignorantia non prodest ·ff· de iure et facti ignorantia·ar·de electi·statutum·li·vi·et de regulis iur·in penis·e·li· An vero quis tractet de eo quod modo non est suum/ licet ante fuisset suum per factum suum/ id est per suam propriam et

voluntariam renuntiationem amissum· recuperã do ut de nouo fiat suum in preiudicium illius ad quem iam pertinet collatio seu dispositio·tunc enĩ non oportet probare contra eum causam aliquam rationabilem propter quã ipse perdiderit seu perdere debuerit suum beneficium: cum iam constet ꝙ per suam propriam voluntatem/etpropriam renuntiationem ipse iam perdidit quod suum erat· Sed si est necesse ꝙ ipse ostẽdat causam rationabilem et equitatem bonam/et sufficientem propter quam ipse in modum cuiusdam restitutionis debet restitui seu admitti cõtra factum suum proprium·et ad recuperandum beneficium suum qđ nõ nõ est per suam propriam renũtiationem iam amissum· talis enim restitutio nõ est danda alicui contra factum proprium/et cum iudicio alieno et sine magna causa·ff·de in integ·resti·l·scio·Nam etiam sine causa neminem audit pretor·ff·de trãsacti·l·cum hi·§·in causa·Maxime contra ius commune·ff·de constituti·princi·l·ii·Et presertim contra factum proprium·ff· de adopti·l·post mortem· ·C·de reuocati·donati·l·cum profitearis·de filiis presbyterorum·veniens·de cleri·coniuga·diuersis·

infra de donati·inter dilectos·et specialiter in preiudicium tertii nullus regulariter audiri debet·ff qui sunt sui vel alie·iur·l·ii·§·duorū· Tamē dum omnia predicta simul concurrunt/fortius urget ratio· quia causa maior exigi debet·ut in proposito· et dico nimirum si ex parte petentis requirat̄ maior deceptio id est ignorantia magis probabilis et per consequens minor culpa· ¶ Culpa uero leuis non modica /sed magna censetur ¶ Incontrarium tamē ualde faciūt ea que scripsi·s·parte·ix·questione·ii·ver·ego autem puto·et questione sequenti·

¶ Quid dicendum? In ueritate ego fui et sum semper dubius·sed in re dubia benigniorem partem amplector iuxta canonicam equitatem· Et dico primo ꝙ si constet renuntiantes tempore renūtiationis sciuisse defectum permutationis/propter culpam repellunt̄ a recursu· et iste casus est clarus scdm omnes· ¶ Secundo dicit·ꝙ si constet renūtiantes tempore renuntiationis defectum permutationis ignorasse· ipsis debet dari recursus in quacunqꝫ culpa fuerint inquirendi · per ea que scripsi ·s·questi·proxi·prece· ad finem ipsius questionis Nam ut ibi dixi/tex·e·ti·capitu·licet/non requirit

nisi q̄ permutantes voluerint permutare secundū formam iuris sine fraude· vnde equitas canonica deceptis uoluit succurrere/ dummodo fuerint sine culpa/ etiā si in culpa fuissent/ ne a tali culpa caren te fraude (que simplicitas appellat̄) inextimabile damnū incurrant· ar· optimū· infra· e· cum vniuersorum· et miror quomodo scribentes super uerbo culpa ita vsi sunt magistraliter/ cum tex· non vtat̄ illo uerbo/ sed ponat uerbum sine fraude. ¶ Tertio dico q̄ si sit dubium· an renūtiantes tempore re nuntiationū sciuerint uel ignorauerint et appareāt iudicia ꝓbabilia scientie uel ignorantie/ illa sequē da sunt· quia in factis dubiis/ ad iudicia seu p̄sum ptiones ꝓbabiles recurri oportet· s· ut ecc· bene· c· ut nostrum· vnde si notoriū erat impedimentum aut adeo patens uel publicum q̄ verisimiliter fieri de buit/ saltem cum leui et modica inquisitione/ p̄sumam ignorantiā p predicta· In dubio autem et iudiciis seu presumptionibus ꝓbabilibus hincinde cessantibus/ declino in partem benigniorem· et dico tunc ignorantiā presumendam· Et primo q̄a non est verisimile q̄ quis in dubio uelit fraudem cōmittere· Et ideo qui fraudem allegat/ fraudem probare debet· ff· de probati· l· quotiens· § · qui dolo·

Modo aut vera aut presumpta fraus hic requirit. Item probatur.e.ti.licet in.vi.et declaraui in fine precedentis.q. Et patet quia hic requiritur scientia uera uel presumpta.ut patet ex predictis.Item patet.quia nō est uerisimile ꝙ quis scienter uelit se exponere tanto periculo suum beneficium amittēdi. ar.ff.de proba.ti.l.cum de indebito.§.fi.et de renūti.super hoc.Non obstat ꝙ debuit inquirere.qa dico ꝙ simplicitas canonica culpam inquisitiois nō exacte non tam acerbe punire voluit. nec obstat ꝙ petens restitutiones huiusmodi sine magna causa audiri nō debet.quia dico ꝙ equitas canonica causam sufficientem reputabit ꝙ renūtians taliter deceptus fuerit sine fraude. Tu cogitabis et forsan aliquid dicam in.c.licet.e.ti.in.vi.aut in demē.vnica.e.ti.Sed pone ꝙ culpa insurgat ex ignorātia iuris. ¶ Io.an.frede.et quasi omnes uidentur tenere ꝙ talis ignorātia in proposito non excuset/nec det decursum/sed certe ista opinio ita generaliter posita/ videt mihi nimis dura et nimis aduersa equitati canonice.de qua dixi.s.in.e.parte.ix.q.iii.ver. ego autem puto. ¶ De hoc dicite ut dicam infra .e.parte.questione.iii.ver.et per hoc quod dicit hic. de errore facti.

Tertio querit̃. Pone ꝙ ꝑmutatio non pōt ꝑfi ci. et ꝙ locus est recursui de quo. s. Nūquid tunc poterunt renunciantes ad sua priora benefi. cia ꝓpria auctāte recurrere. vel nūqd egȝ noua col. latione. aut saltem superioris licentia. Ere. cuius est hec. q. viii. dicit ꝙ io. an. in. c. licȝ dicit de equita te. c. si beneficia de preben. li. vi. possunt auctorita te propria recurrere. alle. C. e. l. cum precibus. et. l. se. ¶ Alii tamē contra. quia. ca. si beneficia non lo quit̃ in renuntiatione expressa/sed in permutatōe iuris que nō habuit effectum/exquo tenuit adeptō secundi beneficii. uel fuit ibi dimissio facti sine re nuntiatione expressa. que dimissio facti nō habet vim tacite renūtiatiōis/exquo nō fuit secuta cū effe ctu adeptio scdi beneficii. fa. pro hoc dicto quod no. in. d. l. cū precibꝰ in glo. ii. vbi no. ꝙ quāuis ex ꝑte alterius non sit secuta traditio/ille tamen qui tradidit dominiū amisit. facit etiā quod ibi no. in glo. fi. vbi dicit̃ ꝙ fiat restitutio per conditionē ob causam. Sed id non cōpetit domino. ff. de vsufruc. et quemad. quis utatur uel fruat̃. l. fi. Igitur si in casu nostro per renuntiationem amisit dominiū/ ergo est restituendus. Sed hec restitutio fieri non potest sine canonica institutione. de regu. iu. capi. i.

Nam quis seipsum instituere non potest·de insti·
·c·si·Opi·io·an·est equa·quia p eam vitatur intri·
catio et incōmoditas beneficiorū·ar·cle·auditor de
rescrip·nec grauatur iste sumptibus et laboribus·
Item bona fide et propter utilitatem beneficii/iste
ad permutationem beneficii procedebat·vnde isti
nō debet immitti laqueus·xxvii·q·i·c· de uiduis·
et iuris actus ad dispendiū non debet trahi·C· de
usufruc·pro emp·l·eum qui·de priuile·c·quod non
nullis·¶ Alexan·dicit q hec opi·equa sibi placet·
quia nunquā negari posset scdm eum quin ī casu
·c·si beneficia nō interuenerit uacatio primi per re
ceptionem scdi·quod patet·quia adeptus secundū/
iam dimiserat primū·quia sciebat illud vacare·ali
as si nō uacasset/illud nō dimisisset·Preterea aut
scdm habuit de iure aut de facto· et utroq casu lo·
cum habet q uacat primū per possessionem secūdi
quesitā·ut in·c·eū qui de preben·li·vi·Illud g° qđ
facit eum redire ad primū beneficium nō est q nō
uacauerit/sed ex eo q fuit ductus pbabili ignorā·
tia·Sic in casu nostro/ licet interueniat renūtiatio
ex causa permutationis exquo pbabilis ignorātia
excusat permutationem ab eo qđ impedit pmuta
tionem·reuertat ad suum beneficiū· Caueat tñ a

pena·c·eum qui de preben·li·vi·ꝑut dicit io·an·in dicto·c·si bñficia· Dixi autem contraria videlicʒ·ꝙ recursus non potest ipso iure competere ·sed ꝙ opꝰ sit noua collatione ·placuit omnibus auditoribus palacii preter duos in consiliis rote·Anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo ·vi·sexta mẽ sis may·¶Placuit ꝙ eis ꝙ renuntiatio facta ex cã ꝑmutationis veram vacationem et ꝯsequens pri mi tituli veram et totalem extinctionem inducat ex quo inferebat̃ ꝙ non ipso iure ·sed supioris au· ctoritate poterat competere reuersus· Et ꝙ renunti atio huiusmodi talem effectum habebat·sic ꝓbabã Nam renuntia° huiusmõi sub expressa vel tacita ꝯditione non videt̃ fieri sed magis videt̃ sub mõ vel ob causam· Modo actus factus sub modo ob causam/simplex et purus est/ licet causa nõ secuta/ ad rescisionem illius possit agi· ꝑut probat totus titulus·ff·de condi·ob cau·ar·ff·de le·ii·l·si tibi·de condi·et demõ·l·a testatore·et·l·quibus diebus·§· fi·ubi bar·prosequitur differentiã et modum·et·ff quando dies le·ce·l·post diem·§·fi·et probat ꝑ·ca· licet·e·ti·li·vi·in uerbo libere·et no·ibi per archi·ꝓ bat etiam cle·vnica·e·ti·in uerbo conferant̃·quia si conferri potest/necesse est ꝙ uacet·de conces·preben·

·c·i·et·ii·Subaudi pure ac libere/id est sine expssa et tacita conditione·nam si inesset conditio/oporteret illius purificationē expectare·ff·de condi·insti·l·siquis ita hereditatur·et·l·quibus diebus·

¶ Preterea quia aliter neutra renuntiatio ualeret propter perplexitatem et conditionē·ut·ff·de here insti·l·ticius·facit quia licet collatio recipiat tacitā conditionem de presenti uel de preterito/nō tamē respicit suspensionem conditionis de futuro·infra de elec·c·in electionibus·li·vi· cum ibi no·per io·an·in glo·ex quo ppositum inferebam q recursus ipso iure non competit/ sed noua collatione opus est· Et pbabam sic quia si competerē ipso iure·aut ex priore titulo·et hoc nō·quia ut·s·probaui per renuntiationē extinctus est·et sic reuiuiscere non pōt ar·ff·de verborum significatione·l·inter stipulantem·§·sacram·et de solu·l·qui rem·§·arcam· Nec obstat·c·cum in tua de consue·li·vi· quia hoc facit ibi auctoritas consuetudinis· ¶ Aut recurrent ex nouo titulo·et hoc nō qa non pōt aliquis sibi illū dare·de insti·c·fi·ergo restat q debet petere a superiore ut ex officio suo rescindat et de nouo conferat et restituat·et sic sonant uerba·c·inter cetera de pbendum dicit detecta fuerint et per premissa tolluntur

no·per io·in predicto·c·inter cetera·quia non loqui
tur in conditione/sed in modo·et videtur tex·in ra
tione de elec·cum inter·R·seniorem·et de elec·trāſ
missa· Non ob predictum·c·si beneficia·quia ibi
dimittens primum beneficiū in quo habebat ius
propter scđm in quo non habebat ius/ignorans se
cundum sibi deberi nō posse q̄diu durat ignoran
tia probabilis non perdit ius qđ habebat in pri-
mo·et iste est verus intellectus istius·c·si beneficia
et uera ratio eius·et probatur hoc· Nam nō perdit
per decreta·de multa·quia loquit̄ de assecutione ca
nonica·ut patꝫ ibi ex tex·et ex alia constitutione ad
ditiua ad illam·videlicet ex decre·eum qui de pre
ben·li·vi· Item quia nō perdit istud ius quod ha-
bebat in primo p predictam decre·eum qui/q̄ non
loquitur in probabiliter ignorante·immo in sciē-
te·et tamē decre·si beneficia non loquit̄ in sciente/
sed in probabiliter ignorāte·nisi a contrario ut ibi
manifeste apparet in tex·Casus vero noster loqui
tur in illo qui sua uoluntate renūtiauit in mani-
bus superioris primo beneficio/ superiore acceptā-
te renūtiationem·Nec ob·ꝙ plus est facto dimitte
re q̄ uerbo·ar· de appel·dilecti cum concor·ibi si-
gnatis in glo·ii· quia verum est in his q̄ depēdēt

a sola voluntate facientis· Modo nō sic in proposito· quia quis nō potest a se sola uoluntate beneficium abdicare· Sed admissio renuntiationis facta p superiorem vacationem inducit· de renū· admonet· et· ca· quod in dubiis· et fa· ff· de offi· presi· l· pe· vnde uacationes de quibus loquitur· ca· de multa et· c· eum qui alle· sunt uacationes de iure inducte/ vim priuationis habentes· Nec est uerū ꝙ ibi uacationem inducat renuntiatio expressa· et hoc uerū quia ibi de illa non fit uerbum· Item etiam ē uerum ꝙ ibi scꝫ in· c· de multa· et· c· eum qui nō inducit uacationem renuntiatio tacita· et patꝫ primo q̄a possibile est ꝙ ille primū optinens qui scđm assequitur incompatibile/ nō habet intentionem p assecutionem secūdi primū dimittere· immo forte ha et intentionē contrariam ·Secundo nam ētsi illā intentionē haberet/ illa intentio non sufficeret quātum ad hoc· quia etsi uellet primū beneficium a se abdicare uel abiicere seu p derelicto habere / absqꝫ supioris auctāte uel appbatione hoc nō possꝫ ut pꝫ ex lectis et no· in· c· qđ in dubiis et in· c· admonet alle· et tñ non debꝫ plus opari tacitū q̄ expressū· ar· ff· loca· l· qui ad certum· et sic non est eadem ratio in casu nostro· et· c· si bñficia quantū ad hoc· vnde licꝫ

equitas predicti·c·si beneficia/ ad casum nostrum extendatur in genere/non tamen ad talem recursum in specie extendi debet·quia cessante ratione iuris specialis/cessat illud ius·ff·de iure patro·l·adigere ·§·quāuis· Et plus fuit dictum in dictis consiliis per dictos dominos auditores/q competente et pē dente tali recursu/nō potest impetrari illud bene ficium/forte uacans per mortem alterius compermutantiū ex causa permutationis de illo prouisi/ et ante sui beneficii compermutandi renuntiationem morte preuenti·quia illud est renūtianti debitum ·et sic non potest cadere sub gratia impetrantis de preben·c·cum in ecclesia li·vi·cū concor·Item dixerunt predicti domini q si primo renuntians in petendo complementū permutatiōis fiende ex parte alia fuerit negligens forte per tres menses·et postea alius cōpermutās ante complementū pmutationis moriatur/ex tali negligentia nō perdit primus ius recursus· quia istud est regulare q negligentia non priuat aliquē iure suo/nisi terminum habeat certū a iure·ut in materia omniū prescriptionum·uel ab homine puta a superiore·ut·c·si tibi habenti·de prebē·li·vi·et·ff·de adop·l· mancipiorū et de remis·pig·l·si eo tempore·Nec obstat·c·tibi

de rescrip·li·vi·et·ca·si clericus de preben·e·li· quia sunt casus speciales in fauorem beneficiorum uacantiū/ne vacent diutius introducti·s·de ap·oblate et de elec·ne pro defectu· hic vero semper beneficiū fuit plenum·et fa· bene·quia iste recurrens solum tractare videtur de damno uitando·cōcor·ff·de iur et fac·ig·l·error in fi·cum·l·prece·de quo omnino uideas q̄ scripsi·s·e·tractatu parte·iiii·q·ii·Collec· vero·s·e·iniustum·q·ii· solum recitat opi·io·an·et opi·frede·remittens ad collec·sua·de excep·cum venerabili·Ego autem sequor opini·docto·de qua·s· per motiua ibi facta·

QVarto querit̄· Pone q̄ permutatio est completa ex parte vna/ et etiam ex parte alia cōpleri nō potest·verbi gratia· Pone Ticius habens parrochialem ecclesiam/ꝑmutauit cum·B·habēte canonicatū·demum euincit̄ canonicatus a ticio uel apparet reseruatus· nūquid Ticius habebit recursū ad suam primā parrochialem ecclesiam? Frede·cuius est ista·q·numero·ix·dicit q̄ sic·dummodo probabilis error facti excusat ipsum·p predictum·c·si beneficia·et idem sentit collec·s·e·iniustū·in·iii·et ·iiii·q·dicens q̄ si nihil potest imputari resignāti nec aliud obstet/redire poterit ad beneficiū suum

vt predicto·c·si beneficia·Plus dicit q si pmutan·
tes ius non habet/ nec ualet permutatio in effectu·
tūc ius habens redibit ad illud·ut·d·c·si beneficia·
sed ius nō habens/redire nō poterit hoc patefacto
scdm fre·Quod videtur intelligendum in priuato
p sentētiam/cum titulum habuerit/licz vitiosum·
scdm illa que colligunt de renunti·admonet·et hoc
quando resignauit in manu prelati ad quē spectat
alia secus·ut ibi collec·sed predicta saporem nō ha
bent·et ideo in eis non insisto/sed redeundo ad di
cta frede·videtur uelle q redeat auctoritate ppria·
de quo satis scripsi·s·q·proxi·Per hoc aūt quod di
dicit fre·de errore facti/uidet excludere errorem iu
ris· Sed de hᵒ dic ut dixi·s·e·parte·ix·q·ii·ver·ego
aūt puto·et duabus·q·se·et·s·e·parte·q·ii·et illis sal
uis dicere potes q aut nos loquimur de iure in cor
pore iuris clauso·et tūc uidetur distinguendū inter
ius clari et dubii intellectus/ seu difficilis et faci·
lis cognitionis·vt in primo excuset ignorantia·in
scdo non·per no·car·in regula ignorantia· de reg·
iur·in·vi·et per lec·no·ff·de iur·et fac·igno·l· error
in fi·cum·l·prece·Et etiam tūc posset distingui in·
ter litteratos/ expertos et simplices homines· per
lec·et no·ff·de iu·et fac·igno·l·regula·§·i·et duobꝫ

·§·sequen·et·l·in bonorum·Aut loquimur de iure non clauso in corpore iuris nec extra curiã publica to/puta in extraua·ad regimẽ·et extraua·dudum· benedicti·xii·et in aliis extraua·similibus·et cancellarie constitutionibus seu ordinationibus beneficia reseruantibus extra curiam et in partibus nõ publicatis·Et hic fote uidetur esse distinguẽdum an tale ius sit in partibus illis publicum et notorium/ sicut ꝙ beneficia vacantia p cappellanos uel collectores/uel per assecutionem litterarum apostolicarum·quod ubiqꝫ notorium et publicum est· et tunc talis ignorantia nec excusat nec dat recursum et de hoc ẽ tex·planus in·d·l·regula·§· sed et facti ignorantia·ff·de iu·et fac·igno·saltem in ratione· ·An uero tale ius nõ sit publice notum in ptibus illis/ut forte ꝙ beneficia reseruata non possunt coram ordinario permutari·ut loquiẽ predicta extra uagan· dudum· quia de illo posset dubitari inter simplices et minus litteratos/ sequẽtes doctrinam cardi·qui dicit ꝙ ibi non est proprie vacatio/sed solum quedam ꝯtinuatio et subrogatio·et tunc forte posset excusare et recursum dare talis ignorantia· quia censeẽ ignorantia facti·videlicet an sit uel nõ sit tale ius editum·ut·s·de consti·c·i·li·vi·uel quia

censetur ignorantia iuris dubii intellectus/aut dif
ficilis cognitionis·qd excusat simplices et minus
litteratos·ut proxi·dixi·que omnia relinquēda pu
to bono iudicis arbitrio/ eo ꝙ ex variationibus ꝑ
sonarum rerum et temporū/magnam in iure va·
riationem recipiunt·et certa lege determinari non
possunt·s·de offi·dele·de causis·

QVinto querit· Nunquid permutans cū be·
neficio cuius ad patronū spectat presentatio
nō vocato patrono potest redire ad beneficiū quod
prius obtinebat irrita ꝑmutatiōe ? Collecta·infra
·e·cum olim·in·vi·q·mouet hanc questionem et re
fert aliquos dicere ꝙ sic·quia non est sibi imputā·
dum si patronus vocatus nō extitit· quia ad ipm
non spectat/sed ad superiorem ad quem spectat re
cipere permutationem ·et ideo ex delicto alterius
aggrauari non debet·de his que fi·a prela·ca·que·
siuit·de consti·c·cognoscentes·sicut non imputatur
electo qui post confirmationem administrat si cō
firmator nullum vocauit·ut no·per io·an·in·ca·fi·
de elec·li·vi·Sed ipse collecta· credit contrariū per
no·archi·in·c·fi·de elec·alle·et per no·ipsius collec·
de preben·de multa·de re iudi·c·i·et de re·eccle·nō
alie·c· possessiones·Hoc tamē intelligit supposito

ꝙ ille sciat patronatum·qa tunc certum est ꝙ talis non permutat sine fraude et dolo /et ꝙ ꝑmutat cō·tra formā iuris· et sic priuilegio iuris gaudere nō debet·ut·ca·licet·et clemen·vnica·e·ti·a contrario·et infra·e·cum olim· et ꝑconsequens ꝙ sibi possit imputari·et ideo recursus sibi nō debet dari·ar·ca·pre dicti·debuit enī instare ꝙ citarēt illi quorū interest· de ma·et obe·inter quatuor· Et dicit ꝙ in ista snīa erat fre·eo ꝙ iste ꝑmutās fuit particeps culpe iudicis patronū nō vacantis·ar·de sen·excō· si concubine·et·c·nuper·Fatetur tamē aliquos dicere ꝙ in ꝑmutatione non est vocandus patronus· inducens ad hoc collecta sua hic·et·s·de rebus eccle·nō alienā dis·c· possessiones in princi· ¶ Quid dicendum? In primis si tenemus ꝙ permutatio facta non vocato patrono non sit nulla·de quo satis scripsi·s·e· tractatu parte·iiii·i·et·ii·questionibus· tunc dicere oportet antequam patronus de contemptu agat et permutationem irritari obtineat/ necessario cessat recursus·quia cessat causa recurrendi·sed prosequeretur questio post cassationem· que tamen tunc etiam cessaret·et si recurrens scienter impediuisset patronum in lite et prosecutione cassationis predicte per lecta et notata in dicto capitulo si beneficia·

Sed si teneremus aliam opinionem que habet q̄ permutatio facta contempto patrono est ipso iure nulla. tūc ad hec forte compermutantem precedēs declaratio est nulla. ar. de here. cum sc̄dm. li. vi. et tunc patronus conquerens debet esse actor pro suo interesse. et permutans possidens debet esse defensor ratione possessionis quam tenet. et tenetur com permutantem vocare p̄ recursu contra eum ratiōe future euictiōis habendo. sicut dicimus de tempore contra uenditorem. s. de emp. et uendi. si venditori. cum his que ibi scripsi. Et ideo si per negligē tiam suam uel imperitiam iudicis. uel quia compermutanti non denūtiauit tempore congruo causam perdiderit/ recursu carebit. ut patet ex his que leguntur et notātur in predicto capitulo si venditori. Et idem si calumniose seu scienter et iniuste litem contra patronum duxerit. ut in predicto ca. si beneficia post princi. ibi statuimus. Et si ipsi de reseruatione seu collatione predicta postea certiores effecti/ sublata difficultate quacunq̄ / omnino dimiserint ꝛc. post pauca. et ibi alioquin redeundi ad ea si difficultatem adhibuerint/ in aliis dimittendis sit ipsis penitus interdicta facultas.

Et quia illa decretalis habet locum in hoc casu/

videtur esse patens casus in fine illius decretalis/
dum dicit eum quoq; modum in dimittendo rece
pta/et recuperanda dimissa·quo ad omēs alios for
san q̄ occasione predicta sua dimiserunt beneficia·
et dimissa per alios fuerint assecuti per omnia de
cernimus obseruandum· Ex quibus sequitur ma·
gna et periculosa perplexitas/in indigente recursu
Nec ob·uerbum libere positum in·c·si beneficia·
quia illud intelligitur scd̄m aliquos ubi nō appa
ret alius qui speciale interesse possit pretēdere· sup
quo tamen vide que scripsi in·d·ca·si beneficia in
·iiii·v·et·vi·q·usq; in fi· ¶ Sed predictis difficul·
tatibus cessantibus·et supposito q̧ reuertens nō sit
in culpa/nec respectu patroni/nec respectu comper
mutantis/nūquid tunc habebit recursum? Et hic
potest ex parte recurrentis allegari duplex causa·
Prima ē ignorātia facti·puta quia ignorauit illū
esse patronū·et ista si sit probabilis/indubitant ex
cusabit/et recursum dabit ex idemptitate rationis
Tamen aliter et aliter capit̄ ꝑbabilitas huiusmōi
hic et ibi·ut scripsi·s·e·parte·ii·iii·et·iiii·questiōi·
Sed ad ꝑpositum applicando/solum restat videre
an ignorantia iuris per quod dicimus patronum
esse uocandū adeo sit excusabilis q̧ det recursum·

Et in ueritate si persone sint simplices et nõ multum litterate⸗crederem quo ad hoc earum simplicitati parcendum·maxime quia circa hoc est opinionum diuersitas·Et tenent aliqui ipsum de necessitate nõ esse uocandum·et ideo si iste persone simplices ad hoc non aduertentes⸗et totum per episcopum fieri credentes⸗circa vocationem huiusmodi instare apud episcopũ sine fraude et per solam simplicitatem obmiserit⸗crederem huiusmodi simplicitati parcendũ·per ea que scripsi·s·e·tractatu parte ·iiii·in·i·et·ii·questionibus· ¶ Tu cogitabis·et aliquid forte dicam in·c·licet·uel in cle·vnica·e·

¶ Duodecima pars et ultima de pmutationibus aliarum rerum q̃ beneficiorũ ecclesiasticorum·

Atis supra tractatum est de pmutationibus beneficiorũ ecclesiasticorũ verum ut tractatus permutationum in genere perfectus compleret᷑ posset hic tractatus de pmutatione aliarum rerum q̃ beneficiorum ecclesiasticorũ hic subiici· Et quia illa non sunt frede·lap·alex·quorũ dicta dederunt causam huic tractatui istum tractatum uolui hic immiscere·sed me expedio per remissionem ad summã ho·quã dedi·s·ad fi·rubrice· et assumã azo·C··e·ti· ¶Querit idem egi·in·c·cum in tua·de ꝯsue·li·vi·in·iii·q·de vna·q·que tangit materiam pmutationis·quã questionem submittam ut nihil desit·quia ad eam remittit in tractatu proximo parte vii·q·ii·ver·quid dicendũ· ¶Quid de uacantibus causa permutationis possunt optari quia vere uacant sed nõ de equitate·sicut nec impetrãti uel alii q̃ illi pro quo resignata sunt tenet collatio de eis facta·que equitas rigori prefertur·infra de re·pmuta·licet li·vi·et·e·ti·c·vnico in cle· Sed ꝑ rigore facit ꝙ illa equitas in certis casibus scripta non est extendenda ad hunc casum ubi ẽ consuetudo optionis·secũdum ea que no·s·e·li·de rescrip·si papa·super verbo uacabunt · quia nec optanti fit collatio

de prebenda optanti fit collatio·de preben·optata·
nec optando eam sibi cõfert·extra de insti·c·fi·im·
mo innitens collationi sibi facte de antiqua prebẽ
da et consuetudini⸗dimittit antiquã et recipit opta
tam·sicut in consuetudine domorũ·antiquior sine
noua collatione antiquã egrediens⸗nouam ingre
ditur·simile·ff·de cõtra·emp·l·fistulas·§·si fundũ·
et ar·C·quando decre·opus nõ est·l·i·et·iii·ubi no
uum decretũ non requiritur propter precedentem
voluntatẽ testatoris in apprehendenda re pupilli·
Constat etiam ꝙ ille ꝓ quo est resignata ex causa
ꝑmutationis⸗nõ plus iuris habet in ea q̃ habebat
impetrans cui hic prouideri mandatur·scd̃m io·et
pro hoc fa·ꝙ consuetudo faciens quãdam permuta
tionem et surrogationem vnius prebende ad aliã
eiusdem ecclesie·facit ꝙ prebenda que uere uacabat
statim ꝙ est optata censẽ non vacasse·quia prebẽ·
da dimissa est ei in illa vacatione p consuetudinẽ
subrogata·et ideo ille pro quo facta fuit resignatio
nõ potest petere sibi conferri resignatam et optatã
que nõ censetur uacare⸗sed solum dimissam vacan·
tem et loco resignate in vacatione auctãte consuetu
dinis surrogatam·ar·ff·de le·ii·qui solidum·§·i·et
·l·sed ꝙ inde eum·l·prece·et eius concor·de donati·

inter virũ et uxo· si donatio· §· si sponsas ut lite pen
den· ecclesia· Item imputat sibi ille pro quo fuerat
sibi facta resignatio/cum iste casus esset per consue
tudinẽ prebende vacature implicitus· ff· si ex nox·
cau· aga· l· fi· et prospicere debuit ꝙ per antiquiorẽ
poterat optari· ff· loca· si quis demum· §· item querit
nec nocebit canonico antiquiori/si forte ille q̨ non
erat canonicus illius ecclesie dicat se ignorasse ꝓ·
babiliter illam consuetudinem· q̨a debuit inqui·
rere· et presumit hoc fecisse· ff· de regu· iur· qui cum
alio· Circa quod uide que scripsi super uerbo cum
uacant· uer· sed q̨d de uacantibus ꝑ permutationẽ·
¶ Cap· aũt circa hec sic distinguit· quia aut cõstat
consuetudinem ad hunc casum extendi aut non ex
tendi/aut dubium est· Primo casu· aut illi quorũ
interest consenserunt permutationi/aut non· si sic/
aut simpliciter/aut non simpliciter/sed reseruãdo
sibi potestatem optandi· et si reseruando/aut reser
uatione tali consenserunt permutare uolentes aut
non· Si uero nõ simplr̄ sed reseruando ius optan
di/et permutare uolentibus et cõsentientibus erit
locus optandi· Si uero non consentientibus erit lo
cus optioni· quasi primo casu sit reseruatio uestita
coherentia consensus· et ultimo casu non sit uestita

ſed nuda·ſa·quod no· nouella poſt io·s· de elec·cu-
mana·et infra de regu·iu·in generali· Si non con
ſenſerunt pmutationi ius habentes optandi/ tunc
ſubdiſtingue·aut eſt ſuperior qui poſſit puta papa
uel legatus de latere tali cõſuetudini pclauſulam
non obſtantiarum derogare et derogat·et tunc non
eſt locus optioni·aut nõ derogat·et tunc aut pmu
tantes ſciebant aut ſcire debebant talem conſuetu-
dinem et tunc eſt locus optioni uelint nolint/ nec
poſſunt redire ad priora beneficia·aut non·et tunc
nõ eſt locus optioni·vel ſi uelit ſtare optioni/poſ
ſunt rediere ad beneficia·Scdo caſu quando cõſtat
non extendi/nõ eſt locus optioni aliquo caſu· Ter
tio caſu cum dubium eſt quo caſu pcedit·quo vi·
detur dicendum q nõ ſit locus optioni ut potius
ſtemus iuri permittenti et uolenti permutationẽ
fieri ut permutãtes beneficia permutata conſequã
tur/q conſuetudini que in dubio iuri derogari nõ
debet· ¶ Poteſt tamẽ iſto caſu diſtingui· qa aut
permutatio fit p ſuperiorem ad inſtantiã permu
tare uolentiũ et in fauorem iuris priuati puta per-
mutantium /et tũc ſit locus optioni·quia tunc eſt
odioſa et conſuetudo fauorabilis· et ideo debebit
interptatio p cõſuetudine fieri et extẽdi ad inſtar

legis·ad hoc·s·de offi·archi·dilecto·et ibi no· Aut fit motu proprio/uel ad instantiam pmutare volentium/sed in fauorem iuris publici et ipsorum beneficiorum·et tunc nõ est locus optioni/sed permutationi·et hoc maxime quando apposita ẽ clausula generalis non obstantiarũ·ar·infra de prebẽ·si motu·et·c·sequenti·et·c·si beneficia·et·c·cum in ecclesia·et de rescrip·cũ aliquibus·e·li·et·c·si pptet In omni tamẽ casu prebendam dimissam p optã tem obtinere poterit iis qui obtinere poterat optatam·quia dimissa habetur loco optati·ar· infra de regu·iur·si quis·et·s· ut lite penden·c·ecclesia cum similibus·et quod no·io·an·de religio·do·c·vnico li·vi·et de priuilegiis cum persone in nouella·e·li·

¶ Quid dicendũ? Breuiter pdicta/saluis infra sequentibus satis placent·Aduerte enim in primis· quia non placet ꝙ legatus de latere p clausulas suas non obstantiarũ possit tollere consuetudinẽ optionis·quia speciale est priuilegium principis auferre ius partis·ut no·io·an·de elec·c·si religiosus·li·vi·in glo·debito modo in fi·quia legatus inferior a pricipe non est solutus legibus·q̃ uolunt seruare unicuiqꝫ quod suum est·ff·de iusti·et iu·l·iustitia·§·i·et de his qui sunt sui iuris·l·ii·§· duorũ

Item non placet q̄ permutatio sit in fauorem per mutantiū/q̄ in dubio auferat̃ eis recursus ad priora beneficia/dummodo ignorātia nō sit crassa uel supina. Nam nō debemus penam infligere sine culpa. de consti. c. ii. nec in dubio interpretari ꝓ pena. infra de regu. iu. in penis. maxime ubi agit̃ de damno vitando. ff. de iu. et fac. igno. l. iuris ignorātia nō excusat. cum legibus sequen. Item nō placet q̄ motus proprius/ uel generalis clausula non obstantiarum in aliquo preiudicet consuetudini optionis. ꝑ ea que scripsi de rescrip. duobus li. vi. et. c. cum aliquibus. nam ad tollendū ius alterius requirit̃ expressa mentio. ut de rescrip. si ꝓpter li. vi. et de consti. licꝫ. e. li. Nec motus proprius tollit ius alterius. ut patet ex nota. nouel. in. c. si motu ꝓprio de ꝑben. li. vi. ¶ Et de ista. q. dic latius ut ipe egidius scripsit. s. tractatu proximo parte vii. q. ii. ubi de hoc vide omnino. et per iohannem andree in addi. spe. ti. de re. permuta.

¶ Tractatus de permutatione beneficiorum finit feliciter. ¶ Impressus Parisius per venerabilem virum Petrum Cesaris in artibus Magistrum ac huius operis industriosum opificem;

